

ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ
ਪਹਿਲਾ

ਕਰਤਾ:

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਮਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:~

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ
ਨਵੀ ਦਿੱਲੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਕਰਤਾ :

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟਰੱਸਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਭ ਹੱਕ ਕਰਤਾ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : ੧੦੦੦, ਫਰਵਰੀ ੧੯੮੮
ਦੂਜੀ ਵਾਰ : ੧੦੦੦, ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੨
ਤੀਜੀ ਵਾਰ : ੧੦੦੦, ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੮
ਚੌਥੀ ਵਾਰ : ੧੦੦੦ ਦਸੰਬਰ ੨੦੦੩

ਭੇਟਾ : ੧੫੦/- ਰੁਪਏ

ਪੁਸਤਕ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :

੧. ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ
ਗੁ. ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ।
੨. ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ
ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੩. ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼
ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
੪. JAS MUSICAL LIMITED
108-A, The Broadway
South Hall, Middlesex,
UB1 1QF, U.K.

ਛਾਪਕ : ਨਿਉ ਗਿਆਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਦਿੱਲੀ।

ਸੂਚੀ-ਪੱਤ੍ਰ

(ੳ) ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ	੧
(ਅ) ਨਾਦ, ਸੁਰਤੀ-ਸੁਰ, ਸਪਤਕ, ਠਾਟ, ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ, ਪੂਰਵਾਗ-ਉਤ੍ਰਾਗ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ	੩
(ੲ) ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣ	੧੦
(ਸ) ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆਦਿ	੧੨
(ਹ) ਅਲੰਕਾਰ-ਪਲਟੇ, ਪਥ-ਪਰਹੇਜ਼ ਆਦਿ	੧੫
(ਕ) ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੇ ਤਾਲ ਠੇਕਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ	੧੮
(ਖ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਰ-ਸਰਗਮ	੨੨
੧. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ	੨੩
੨. ਰਾਗ ਆਸਾ	੪੯
੩. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ	੮੧
੪. ਰਾਗ ਭੈਰਉ	੧੦੭
੫. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ	੧੩੭
੬. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ)	੧੭੧
੭. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ	੧੯੫
੮. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ	੨੧੩
੯. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ	੨੩੯
੧੦. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਸ	੨੫੯
੧੧. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ	੨੮੧
੧੨. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ	੩੦੭
੧੩. ਰਾਗ ਕਾਫੀ	੩੨੭
੧੪. ਰਾਗ ਦੇਸ	੩੪੭

ਧੰਨਵਾਦ !

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ ਗੁ. ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੇਸ਼ - ਵਿਦੇਸ਼ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਬਤੌਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ (ਵਾਜਾ-ਜੋੜੀ) ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਭੀ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹਨ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਗੁ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਹੌਕਲੈਂਡ (ਨਿਯੂ ਜੀਲੈਂਡ) ਵਿਖੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਹਰਿਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨਿੱਤ-ਨੇਮੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕੀਰਤਨੀਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪਜੀ ਦਾ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਗੂੜਾ ਪਿਆਰ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ) ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਦਾਸ ਭਾਈ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੀ ਸਨੇਹੀ ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਨ, ਸ. ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਸੋ, ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪੱਖ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਜਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪੱਖੋਂ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਜਾਣੂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਕਲਾ ਪੱਖ ਦੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਸਰਦਾਰ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ (ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ) ਨਾਮ ਦੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਬੜੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਹ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਐਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਆਧਾਰਭੂਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਤੀ ਸੁਚਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਤੇ ਖੋਜ ਭਰਿਆ ਲੇਖ, ਉਸ ਦਾ ਆਲਾਪ, ਤਾਨਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤਬਲਾ-ਮ੍ਰਿਦੰਗ (ਜੋੜੀ ਦੇ ਬੋਲ) ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸੱਜਣਾਂ ਲਈ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਲੇਖਕ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਾਲੀਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਗਿਆਨ ਅਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ (ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੱਖੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ

ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ-
ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਕਰਕੇ ਗੁਰਖਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਿਸਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਠਾਟ ਪੱਦਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜੀ
ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ
ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਮਾਨ
ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।

Faculty of Music & Fine Arts,
Delhi University, Mall Road,
Delhi—110007.

ਡਾ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੈਂਤਲ

ਮਿਤੀ 15-2-1988

ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ (ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ਬਦ) ਦੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ" ਨੇ ਸੰਨ ੧੯੮੪ ਵਿਚ ਛਪਵਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ (ਟਿਉਨਾਂ) ਨੂੰ ਸੁਰ-ਇਪੀ (ਨੁਟੇਸ਼ਨ) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਜਿਥੇ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੋ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ' ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਸਿੱਖਦਿਆਂ ਸਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਲਗ-ਭਗ ਸਵਾ ਸੌ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਭੰਡਾਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਕਸਰ ਸੱਜਣ-ਮਿੱਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਉਂਜ ਆਧੁਨਿਕ ਜਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ (ਟਿਉਨਾਂ) ਨੂੰ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਛਪਵਾਉਣਾ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਐਸੀਆਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਦਾ ਖੋਜ-ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਹੋਵੇ, ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ) ਤਾਨਾਂ ਆਦਿ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਤੇ ਪੜਤਾਲਾਂ ਹੋਵਣ। ਪਰ ਐਸੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੋ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ' ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣ, ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਆਲੰਕਾਰ-ਪਣਵੇ, ਤਾਲ-ਠੋਕੇ, ਸੁਰ-ਸਰਗਮ ਆਦਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰ ਇਕ ਰਾਗ ਤੇ ਖੋਜ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ, ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ੨੨੫ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ੨੨ ਚੋਟਵੀਆਂ

ਪੁਰਾਤਨ 'ਪੜਤਾਲਾਂ' ਵੀ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ੧੪ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ੨੪੭ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰ-ਲਿਪੀ (ਨੁਟੇਸ਼ਨ) ਵਿਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ੧੪ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਹਾਇਡ ਸੈਕੰਡਰੀ ਤਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ (ਸਿਲੇਬਸ) ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦਾਸ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ' ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਤਹਿ-ਦਿਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਟ੍ਰਸਟ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਨ-ਹਿਤ ਲਈ ਇਕ ਸਲਾਘਾ-ਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ

ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੇਜ,

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

੨੮ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੮

ਦਾਸ—

ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਗਿਆਨੀ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਗੁ. ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਆਪ ਜੀ ਕਈ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ 'ਸਰੰਦਾ' ਵਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ

ਗਾਉਣਾ, ਬਜਾਉਣਾ ਤੇ ਨੱਚਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਦਿਆਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹਨ, ਪਰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਗਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਜਾਉਣਾ ਤੇ ਬਜਾਉਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੱਚਣਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਅਤੇ ਸੱਭਤਾ ਜੋ ਅਨੇਕ ਅੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਰਫੁੱਲਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਹਾਨ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਤਾਏ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡੀਆਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ :—

(੧) ਕਰਣਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, (੨) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ।

ਕਰਣਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਮੈਸੂਰ ਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ

੧. ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਧ-ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ-ਸਥਾਨ ਹਨ।
੨. ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਠਾਟ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਗਾਏ-ਬਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੩. ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਲਾਪ-ਤਾਨ ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
੪. ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਯ-ਜਨਕ (ਠਾਟ ਰਾਗ) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦ

੧. ਉੱਤਰੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਸੁਰ-ਸਥਾਨ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਅਤੇ ਨਾਮਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ।
੨. ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਉਚਾਰਣ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਾਲਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਖੋ-ਵਖ ਹਨ।
੩. ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰਾਗ ਤੇ ਤਾਲ ਵੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹਨ। ਭਾਵ—ਦੱਖਣੀ ਰਾਗ ਉੱਤਰੀ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ।

੪. ਦੱਖਣੀ ਪੱਧਤੀ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ (ਗੀਤ) ਕੰਡ, ਤੇਲਗੂ, ਤਾਮਿਲ ਆਦਿ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਰਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉੱਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਗੀਤ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਪੰਜਾਬੀ, ਮਾਰਵਾੜੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਉੱਤਰੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ

ਕਰਨਾਟਕੀ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੋਹਾਂ ਪੱਧਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ—ਕਰਨਾਟਕੀ ਸੁੱਧ ਰੇ, ਧਾ, ਸਾਡੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਕੌਮਲ ਰੇ, ਧਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਰੇ, ਧਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਧ ਗਾ, ਨੀ ਹਨ ।

ਉੱਤਰੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ੍ਰ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੁਰ	ਕਰਨਾਟਕੀ (ਦੱਖਣੀ) ਸੁਰ
੧. ਸਾ (ਅਚੱਲ)	ਸਾ (ਅਚੱਲ)
੨. ਕੌਮਲ ਰੇ	ਸੁੱਧ ਰੇ
੩. ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਰੇ	ਚਾਰ ਸੁਰਤੀ ਰੇ ਯਾ ਸੁੱਧ ਗਾ
੪. ਕੌਮਲ ਗਾ	ਖਟ ਸੁਰਤੀ ਰੇ, ਸਾਧਾਰਣ ਗਾ
੫. ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਗਾ	ਅੰਤਰ ਗਾ
੬. ਸੁੱਧ ਮਾ	ਸੁੱਧ ਮਾ
੭. ਤੀਵਰ ਮਾ	ਪ੍ਰਤੀ ਮਾ
੮. ਪਾ (ਅਚੱਲ)	ਪਾ (ਅਚੱਲ)
੯. ਕੌਮਲ ਧਾ	ਸੁੱਧ ਧਾ
੧੦. ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਧਾ	ਚਾਰ ਸੁਰਤੀ ਧਾ ਯਾ ਸੁੱਧ ਨੀ
੧੧. ਕੌਮਲ ਨੀ	ਖਟ ਸੁਰਤੀ ਧਾ ਯਾ ਕੌਸ਼ਿਕ ਨੀ
੧੨. ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਨੀ	ਕਾਕਲੀ ਨੀ

ਕਰਨਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸੁਰ ਨੂੰ ਕੌਮਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਹੀ ਸਬ ਤੋਂ ਨੀਚੇ ਥਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—ਸੁੱਧ ਰੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਰ ਸੁਰਤੀ ਰੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸੁੱਧ ਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸੁੱਧ ਗਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਧਾਰਣ ਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੰਤਰ ਗਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਵਈਯਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਡਿਆਡ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਹੇਠਾਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

ਨਾਦ—ਸ਼ਬਦ, ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂ ਧੁਨੀ। ਭਾਵ, ਜੋ ਵਾਯੂ ਤੇ ਅਗਨੀ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਨਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ—ਆਹਤ ਨਾਦ ਅਤੇ ਅਨਾਹਤ ਨਾਦ।

ਆਹਤ ਨਾਦ—ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਜੋ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਗੜ ਜਾਂ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇ।

ਅਨਾਹਤ ਨਾਦ—ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂ-ਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ।

ਸੰਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਆਹਤ ਨਾਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ :—

ਰੂਪ ਭੇਦ, ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਤੇ ਸਥਾਨ ਭੇਦ।

ਰੂਪ ਭੇਦ—ਇਕ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੌਲੀ ਜਾਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦੂਰ ਤਕ ਪੁਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਹੌਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਰ ਤਕ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਰੂਪ ਭੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਜਾਤੀ ਭੇਦ—ਇਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸਿਤਾਰ, ਸਾਰੰਗੀ, ਵੀਣਾ, ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਜਾਤੀ-ਭੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਥਾਨ ਭੇਦ—ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵ—ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਤੋਂ ਜਾਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੋਂ, ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਅੰਦੋਲਨ (ਕੰਪਨ ਸੰਖਿਆ) ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਉਤਨੀ ਹੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿਤਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸੰਖਿਆ ਵਧ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਉਤਨੀ ਹੀ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਸਥਾਨ ਭੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰਤੀ—ਸੁਰ ਦਾ ਬਾਹਰੀਕ ਭਾਗ ਸੁਰਤੀ। ਭਾਵ—ਉਹ ਸੂਖਮ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਠਹਿਰਾਉ ਹੋਵੇ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਪਤਕ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਸੁਰਤੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਣਾ ਜਾਂ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਤੇ ਵਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ—ਉਹ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਵੇ, ਬਾਈ ਸੁਰਤੀਆਂ ਉਤੇ ਹੀ ਸੱਤ ਸੁਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਵ—ਗਾਉਣ ਜਾਂ ਬਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕਣ, ਮੀਂਡ ਜਾਂ ਸੂਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਸੁਰਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਰੁਕੇ ਉਹ ਸੁਰ। ਜਿਵੇਂ—ਸਿਟਾਰ ਜਾਂ ਵੀਣਾ ਦੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਛੋੜਨ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲੇਗੀ ਉਹ ਸੁਰਤੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਟਿਕੇਗੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੁਰ ਕਹਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੁਰਤੀ-ਸੁਰ ਵਿਭਾਜਨ ਦਾ ਚਿੱਤ੍ਰ

ਸੁਰਤੀ ਨੰਬਰ	ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ	ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੁਰ-ਨਾਮ	ਸੁਰਤਿ ਸੰਖਯਾ ਵਾਚਕ ਸੁਰ-ਨਾਮ	ਆਧੁਨਿਕ ਸੁਰ-ਨਾਮ	ਕੰਪਨ ਸੰਖਿਆ
੦	ਕਛੋਭਣੀ	ਸੁੱਧ ਨੀ	ਸੁੱਧ ਸਾ	ਸੁਧ ਸਾ	੨੪੦
੧	ਤੀਵਰਾ	...	...	...	੨੪੨ $\frac{੬੮}{੮੧}$
੨	ਕੁਮੁਦਵਤੀ	ਕਾਕਲੀ ਨੀ	ਲਘੁ ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਰੂ	ਅਤਿ ਕੋਮਲ ਰੇ	੨੪੩ $\frac{੧੧}{੮}$
...	...	...	ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਰੂ	ਕੋਮਲ ਰੇ	੨੪੬
੩	ਮੰਦਾ	...	ਤਿੰਨ ਸੁਰਤਿਕ ਰੇ	ਤੀਵਰ ਰੇ	੨੬੬ $\frac{੨}{੩}$
੪	ਛੰਦੋਵਤੀ	ਸੁੱਧ ਸਾ	ਚਾਰ ਸੁਰਤਿਕ ਰੀ	ਤੀਵਰਤਰ ਰੇ	੨੭੦
੫	ਦਯਾਵੰਤੀ	...	ਸੰਕੀਰਣ ਸੁਰਤਿਕ ਗੁ	ਅਤਿ ਕੋਮਲ ਗਾ	੨੮੪ $\frac{੪}{੮}$
੬	ਰਜਨੀ	...	ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਗੁ	ਕੋਮਲ ਗਾ	੨੮੮
੭	ਰਤਿਕਾ	ਸੁੱਧ ਰੇ	ਤਿੰਨ ਸੁਰਤਿਕ ਗਾ	ਤੀਵਰ ਗਾ	੩੦੩
...	...	...	ਸੰਕੀ : ਤਿੰਨ ਸੁਰਤਿਕ ਗੀ	ਤੀਵਰਤਰ ਗਾ	੩੦੩ $\frac{੧੧}{੨੭}$
੮	ਰੈਦੀ	...	...	...	੩੦੩ $\frac{੩}{੪}$
੯	ਕ੍ਰੋਧਾ	ਸੁੱਧ ਗਾ	ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਮਾ	ਕੋਮਲ ਮਾ	੩੨੦
੧੦	ਵਰਜਿਕਾ	...	...	...	(੩੨੪)
੧੧	ਪ੍ਰਸਾਰਣੀ	ਅੰਤਰ ਗਾ	ਚਾਰ ਸੁਰਤਿਕ ਮਾ	ਤੀਵਰ ਮਾ	੩੩੭ $\frac{੧}{੨}$
...	...	...	ਸੰਕੀਰਣ ਚਾ: ਸੁ: ਮ	ਤੀਵਰਤਰ ਮਾ	੩੪੧ $\frac{੧}{੩}$
੧੨	ਪ੍ਰੀਤੀ	...	...	...	੩੫੫ $\frac{੫}{੬}$
੧੩	ਮਾਰਜਨੀ	ਸੁੱਧ ਮਾ	ਸੁੱਧ ਪਾ	ਸੁੱਧ ਪਾ	੩੬੦
੧੪	ਕਛਿਤੀ (ਕਸ਼ਿਤੀ)	...	...	...	੩੭੬ $\frac{੭}{੨੭}$
੧੫	ਰੱਤਕਾ (ਰਕਤਾ)	...	ਲਘੁ ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਧੂ	ਅਤਿ ਕੋਮਲ ਧਾ	੩੭੬ $\frac{੧੧}{੧੬}$
...	...	...	ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਧੂ	ਕੋਮਲ ਧਾ	੩੮੪
੧੬	ਸੰਦੀਪਨੀ	...	ਤਿੰਨ ਸੁਰਤਿਕ ਧਾ	ਤੀਵਰ ਧਾ	੪੦੦
੧੭	ਆਲਾਪਿਨੀ	ਸੁੱਧ ਪਾ	ਚਾਰ ਸੁਰਤਿਕ ਧਾ	ਤੀਵਰਤਰ ਧਾ	੪੦੫
੧੮	ਮੰਦੰਤੀ	...	ਸੰਕੀਰਣ ਸੁਰਤਿਕ ਨੂ	ਅਤਿ ਕੋਮਲ ਨੀ	੪੨੬ $\frac{੨}{੩}$
੧੯	ਰੋਹਿਣੀ	...	ਦੋ ਸੁਰਤਿਕ ਨੂ	ਕੋਮਲ ਨੀ	੪੩੨
੨੦	ਰਮਯਾ	ਸੁੱਧ ਧਾ	ਤਿੰਨ ਸੁਰਤਿਕ ਨੀ	ਤੀਵਰ ਨੀ	੪੫੦
...	...	...	ਸੰਕੀਰਣ ਤ੍ਰਿਸੁਰਿਕ ਨੀ	ਤੀਵਰਤਰ ਨੀ	੪੫੫ $\frac{੧}{੬}$
੨੧	ਉਗ੍ਰਾ	...	...	...	੪੫੫ $\frac{੫}{੮}$
੨੨	ਕਛੋਭਣੀ	ਸੁੱਧ ਨੀ	ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਸਾ	ਸੁੱਧ ਸਾਂਤਾ:ਸ:	੪੮੦

੨੨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ੧੨ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਚਿੱਤ੍ਰ

ਨੰ:	ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ	ਸੁਰ ਨਾਮ	ਅੰਦੋਲਨ (ਕੱਪਨ ਸੰਖਿਆ)
੧	ਤੀਵਰਾ	ਸਾ (ਅਚਲ)	੨੪੦
੨	ਕੁਮੁਦਵਤੀ	...	...
੩	ਮੰਦਾ	ਰੁ (ਕੋਮਲ)	੨੫੪ $\frac{੨}{੧੭}$
੪	ਛੇਦਵਤੀ	...	...
੫	ਦਯਾਵੰਤੀ	ਰੇ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ)	੨੭੦
੬	ਰੰਜਨੀ	...	...
੭	ਰਤਿਕਾ	ਗੁ (ਕੋਮਲ)	੨੮੮
੮	ਰੋਦੀ	ਗਾ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ)	੩੦੧ $\frac{੧੭}{੪੩}$
੯	ਕ੍ਰੋਧਾ	...	...
੧੦	ਵਸਿਕਾ	ਮ (ਸੁੱਧ)	੩੨੦
੧੧	ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ	...	...
੧੨	ਪ੍ਰੀਤੀ	ਮ' (ਤੀਵਰ)	੩੩੮ $\frac{੧੪}{੧੭}$
੧੩	ਮਾਰਜਨੀ	...	...
੧੪	ਕਛਿਤੀ	ਪ (ਅਚਲ)	੩੬੦
੧੫	ਰਕਤਾ	...	...
੧੬	ਸੰਦੀਪਨੀ	ਧੁ (ਕੋਮਲ)	੩੮੧ $\frac{੩}{੧੭}$
੧੭	ਅਲਾਪਨੀ	...	...
੧੮	ਮਦੰਤੀ	ਧਾ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ)	੪੦੫
੧੯	ਰੋਹਿਣੀ	...	...
੨੦	ਰਮਯਾ	ਨੁ (ਕੋਮਲ)	੪੩੨
੨੧	ਉਗ੍ਰਾ	ਨੀ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ)	੪੫੨ $\frac{੪}{੪੩}$
੨੨	ਕਛੋਭਣੀ	...	...

ਚਤੁਸ਼ ਚਤੁਸ਼ ਚਤੁਸਚੈਵ, ਖੜਜ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮਾ: ।

ਦੈ ਦੈ ਨਿਖਾਦ ਗੰਧਾਰੋ, ਤ੍ਰਿਸਤ੍ਰੀ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤੋ ॥

ਭਾਵ—ਖੜਜ, ਮੱਧਮ ਤੇ ਪੰਚਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਚਾਰ ਸੁਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਖਾਦ, ਗੰਧਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋ ਸੁਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਖਭ, ਧੈਵਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ਬਾਈ ਸੁਰਤੀਆਂ ਸੱਤੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚ ੨੨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਨਿਯਮ

ਸੁ: ਨੰ: ੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦ ੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪ ੧੫ ੧੬ ੧੭ ੧੮ ੧੯ ੨੦ ੨੧ ੨੨

ਤਾਰ

ਸਾ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਧ ਨ

ਸਪਤਕ—ਖੜਜ, ਰਿਖਭ, ਗੰਧਾਰ, ਮੱਧਮ, ਪੰਚਮ, ਧੈਵਤ, ਨਿਖਾਦ

ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਪਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ :—ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ, ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਅਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ।

ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ—ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਹੇਠਲਾ ਸਪਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਧੀਮਾ, ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਹੌਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਿੰਦੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰ ਰ ਗ ਮ ਆਦਿ। ਗਾਇਕ (ਗਾਥੀ) ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸੇ ਸਪਤਕ ਤੇ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੱਧ ਸਪਤਕ— ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਬਹੁਤ ਹੌਲਾ ਅਤੇ ਨਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਆਦਮੀ ਇਸੇ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤਮਈ ਤਰਜਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਇਸੇ ਸਪਤਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਬਿੰਦੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕੰਠ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤਾਰ ਸਪਤਕ—ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ (ਤੇਜ਼) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਤੋਂ ਦੁਗੁਣਾ ਉੱਚਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਤਾਲ਼ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਾਰ ਦੇ ਸਾਜ਼ ਇਸੇ ਸਪਤਕ ਤੇ ਸੁਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਉਤੇ ਬਿੰਦੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸੱ ਰੰ ਗੰ ਮੰ ਆਦਿ।

ਅਚੱਲ ਸੁਰ—ਜੋ ਸੁਰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਭਾਵ—ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਚੱਲ ਸੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸੁਰ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹਨ
ਖੜਜ ਤੇ ਪੰਚਮ।

ਚੱਲ ਸੁਰ—ਉਹ ਸੁਰ ਜੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਦਲੇ (ਹਿਲੇ) ਅਥਵਾ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਉਤਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਚੱਲ ਸੁਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸੁਰ ਪੰਜ ਹਨ—ਰਿਖਭ, ਗੰਧਾਰ, ਮੱਧਮ, ਧੈਵਤ ਤੇ ਨਿਖਾਦ। ਪਰ—ਰੇ, ਗਾ, ਧਾ, ਨੀ, ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ

ਹਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹ ਸੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਉਤਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਕੀ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੁ ਗੁ ਧੁ ਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਮਲ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਲਕੀਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇੰਜ ਮ, ਖੜੀ ਡੰਡੀ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਪਤਕ ਵਿੱਚ ਚਲ-ਅਚੱਲ ਕੁੱਲ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਨਿਸ਼ਾਨ) ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਕੋਮਲ ਅਤਿ ਕੋਮਲ, ਤੀਵਰ, ਤੀਵਰਤਰ ਤੇ ਤੀਵਰਤਮ ਸੁਰ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਗਾਅ ਕੇ ਜਾਂ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵਜਾ ਕੇ ਹੀ ਦੱਸੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਨਕ-ਜਨਯ ਠਾਟ—ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰ ਅਤੇ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪਤਕ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਠਾਟ (ਥਾਟ) ਅਤੇ ਠਾਟ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਰਾਗ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :—

੧. ਨੌਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਠਾਟ ਨੂੰ ਜਨਕ ਠਾਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਠ ਤੇ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਨਯ ਠਾਟ ਆਖਦੇ ਹਨ।
੨. ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਠਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।
੩. ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਸਾ, ਰੇ, ਗਾ, ਮਾ, ਪਾ, ਧਾ, ਨੀ, ਸੱਤ ਸੁਰ ਨੰਬਰਵਾਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ—ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਕਰਮਵਾਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਕੋ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।
੪. ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਆਰੋਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤੇ ਸੁਰ ਸਾ ਤੋਂ ਨੀ ਤਕ ਨੰਬਰਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਅਵਰੋਹ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਰਨਾਟਕ ਸੰਗੀਤ (ਦੱਖਣੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਯੋਕਟਮਖੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ੭੨ ਬਹਾਤਰ ਠਾਟ (ਜਨਕ ਮੇਲ) ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ੩੬ ਠਾਟ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ—ਪੰਡਿਤ ਵਯੋਕਟ ਮਖੀ ਦੇ ੭੨ ਮੇਲ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਕੁਲ ੩੬ ਠਾਟ ਐਸੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੱਤੀਹ ਠਾਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਠਾਟ ਐਸੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲਗ-ਭਗ ਬਾਕੀ ਦੇ ਰਾਗ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਸ ਠਾਟ ਇਹ ਹਨ :—

੧. ਬਿਲਾਵਲ, ੨. ਕਲਿਆਨ, ੩. ਖਮਾਜ, ੪. ਕਾਫੀ,

੫. ਆਸਾਵਰੀ, ੬. ਭੈਰਵੀ, ੭. ਟੋਡੀ, ੮. ਭੈਰਉ, ੯. ਪੂਰਵੀ,
੧੦. ਮਾਰਵਾ ।

ਰਾਗ —ਗਾਉਣ, ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਧੁਰ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ । ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :—

੧. ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਅਤੇ ਗਮਕ, ਮੀਂਡ, ਸੂਤ ਆਦਿ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।
੨. ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਨਵਾਦੀ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।
੩. ਰਾਗ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਠਾਟ (ਮੇਲ) ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।
੪. ਰਾਗ ਵਿਚ ਘਟੋ-ਘਟ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।
੫. ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਾ (ਖੜਜ) ਸੁਰ ਵਰਜਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਤੇ ਪੰਚਮ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਭੀ ਇਕੋ ਸਾਥ ਵਰਜਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ।

ਵਾਦੀ ਸੁਰ—ਇਹ ਰਾਗ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੁਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਹਾਬਰ ਸਮਝੋ । ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹਰ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ—ਜਿਹੜਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਤੋਂ ਘਟ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਲਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਰਾਗ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਮਝੋ । ਇਹ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ—ਸ ਮ, ਸ ਪ, ਰ ਪ, ਰ ਧ, ਗ ਧ, ਗ ਨ, ਮ ਸ, ਪ ਸ, ਇੰਜ ਇਹੋ ਸੁਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸ ਗ, ਰ ਮ, ਗ ਪ, ਮ ਧ ਜਾਂ ਪ ਨ, ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ।

ਅਨਵਾਦੀ ਸੁਰ—ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਅਨਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ—ਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰ ਅਨਵਾਦੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਮਝੋ ।

ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ—ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਿਗੜੇ । ਭਾਵ—ਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਵਰਜਤ ਸੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ, ਅਨਵਾਦੀ, ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਰ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—ਗ੍ਰਹਿ, ਅੰਸ, ਨਿਆਸ, ਅਪਨਿਆਸ ਆਦਿ । ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਥੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ।

ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਉਤਰਾਈ। ਜਦੋਂ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸਾ, ਰੇ, ਗਾ, ਮਾ, ਪਾ, ਧਾ, ਨੀ, ਸੁਰ ਵਜਾਈਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਰੋਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਰੋਹ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਵਾਂਗ-ਉਤ੍ਰਾਂਗ—ਪੂਰਵ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ। ਭਾਵ ਇਕੋ ਸਪਤਕ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾ, ਰੇ, ਗਾ, ਮਾ, ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਾ, ਧਾ, ਨੀ, ਸਾ, ਇਹ ਦੂਜਾ ਭਾਗ। ਇੰਜ ਖੜਜ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਤਕ ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤਕ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ—ਜਿਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਜਾਂ ਪੂਰਵਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਗ ਦਰਬਾਰੀ, ਪੂਰੀਆ, ਮੀਆਂ ਮਲਾਰ ਆਦਿ।

ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ—ਜਿਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਜਾਂ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਗ ਬਸੰਤ, ਬਹਾਰ, ਸੋਹਣੀ, ਅਡਾਣਾ ਆਦਿ। ਉਂਜ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਗਾਏ-ਬਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਰਾਤੀਂ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤੋਂ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਗਾਏ-ਬਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਾਤੀ—ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪਰਮੁੱਖ ਜਾਤਾਂ ਹਨ—ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਦੋ ਦੋ ਜਾਤਾਂ ਹੋਰ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਜ ਨੌਂ ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਕੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਓਡਵ ਜਾਤੀ—ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ—ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਛੇ ਸੁਰ ਲੱਗਣ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ—ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਸੱਤੇ ਸੁਰ ਲੱਗਣ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਾਤਾਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ :— ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ। ਖਾਡਵ-ਓਡਵ, ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ-ਓਡਵ, ਸੰਪੂਰਣ-ਖਾਡਵ।

ਨੋਟ :—ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣ

ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਗੁਣ-ਅਵਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਗੈਰ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ, ਟੇਢਾ-ਮੋਢਾ, ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ, ਹੱਥ-ਪੈਰ ਜਾਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਐਸੇ ਦੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੀਰਤਨ (ਗਾਉਣਾ) ਤਾਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਜਾਂ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ :—

ਕਲਿਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨ ਪਰਧਾਨਾ । ਗੁਰਮੁਖ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਜਾਂ ਤਹਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਜਿਹ ਕੀਰਤਨ ਤੈਰਾ, ਤੁ ਆਪੇ ਸਰਧਾ ਲਾਇ ॥

ਸੋ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਭੀ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੈਰ ! ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹੋ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਗਾਇਕ) ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੇਠਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :—

ਗੁਣ

੧. ਰਕਤੰ—ਹਰ ਇਕ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗਾਣਾ (ਕੀਰਤਨ) ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
੨. ਪੂਰਣ—ਸੁਰ, ਸੁਰਤੀ, ਛੰਦ, ਪਦ, ਅੱਖਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਗਾਉਣਾ।
੩. ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੰ—ਭਾਵ ਹਿਰਦਾ, ਕੰਠ ਅਤੇ ਮਸਤਕ (ਸਿਰ) ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਠੀਕ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ।
੪. ਪ੍ਰਸੰਨੰ—ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਗਾਉਣਾ।
੫. ਵਯਕਤੰ—ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ (ਸ਼ਬਦ) ਅਰਥ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਵਯਾਕਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
੬. ਵਿਕਰੁਸ਼ਟੇ—ਭਾਵ ਸ਼ਬਦਾਂ (ਅੱਖਰਾਂ) ਦਾ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਥਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਣ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ।
੭. ਸੁਲੱਕਛਣੇ—ਲਯਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੀਣਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ।
੮. ਸਮੰ—ਸਮ (ਗੁਰ) ਆਦਿ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਦੇਣਾ।

੯. ਸੁਕੁਮਾਰੰ—ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕੌਮਲਤਾ, ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਤੀਵਰਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਨਾ ।

੧੦. ਮਧੁਰੰ—ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ (ਗਾਉਣ) ਵਾਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਾ ਕੇ, ਭਾਵ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰ, ਐਸਾ ਸੁਰੀਲਾ, ਮਧੁਰ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤੇ (ਸੰਗਤ) ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਹਾਲ-ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣ।

ਅਵਗੁਣ

੧. ਸੰਦੱਸ਼ਟ—ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਭੀਚ (ਘੁਟ) ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੨. ਉਧਿਸ਼ਟ—ਬੇਰਸ (ਫਿੱਕਾ) ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਚੀਖਣ ਵਾਲਾ ।

੩. ਭੀਤ—ਡਰਦੇ-ਡਰਦੇ ਜਾਂ ਦੱਬ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੪. ਸੰਕਿਤ—ਬੇਅਰਥ ਜਾਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੫. ਕੰਪਿਤ—ਜਿਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੰਪਨ ਹੋਵੇ । ਭਾਵ ਸੁਰ ਜਾਂ ਅੱਖਰ ਬੁਰਾਏ, ਸੁਰ ਤੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕੇ ।

੬. ਕਰਾਲੀ—ਭਯੰਕਰ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਮੂੰਹ ਫਾੜ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੭. ਕਾਕੀ—ਕਾਂ (ਕਾਕ) ਵਰਗੀ ਭੱਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੮. ਵਿਕਲ—ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧ-ਘਟ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੯. ਕਰਭ—ਉਂਠ ਵਾਂਗ ਗਰਦਨ ਅਕੜਾ ਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੧੦. ਝੋਂਬਕ—ਗਲੇ ਦੀਆਂ ਰਗਾਂ ਨੂੰ ਫੁਲਾ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੧੧. ਪ੍ਰਸਾਰੀ—ਹੱਥ-ਪੈਰ ਪਟਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭੈੜੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਾਉਣਾ ।

੧੨. ਵਿਰਸ—ਬੇਰਸਾ ਜਾਂ ਬੇਸੁਰਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੧੩. ਅਪਸੁਰ—ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਲਾ ਕੇ, ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲਾ ।

੧੪. ਅਵਯੱਕਤ—ਜਿਸ ਦੇ ਗਾਣੇ ਵਿਚ ਅੱਖਰ ਸਪਸ਼ਟ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ।

੧੫. ਸਥਾਨ ਭ੍ਰਸ਼ਟ—ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਯੋਗ ਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਲੱਗੇ । ਭਾਵ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰ ਤੇ ਠੀਕ ਨਾ ਲਗ ਸਕੇ ।

੧੬. ਵਿਸਮਹਾਤਮ—ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

੧੭. ਤਾਲਹੀਨਸ਼ਚ—ਤਾਲ ਵਿਚ ਨਾ ਗਾਉਣਾ। ਭਾਵ ਲਯ-ਤਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਬੇਤਾਲ ਹੀ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ।

੧੮. ਅਨਵਿਧਾਨ—ਬਗੈਰ ਸੱਚੇ-ਸਮਝੇ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ। ਭਾਵ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਯੋਗ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ।

ਨੋਟ :—ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਮੇ (ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ) ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ (ਸੰਗੀਤ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸੁਤੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਆਵਾਜ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਸੁਰ-ਪਰਿਵਰਤਨ—ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਲੜਕੇ-ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਕੰਠ-ਨਲੀ (ਆਵਾਜ਼) ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸੁਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮਰਦਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੀ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਰ-ਸਪਤਕ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੁਰ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਵੇਰ ਸੁਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸੁਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਲਗ ਸਕੇ ਉਥੋਂ ਤਕ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮੇਂ ਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹੋ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੁਰ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਨਾ ਹਾਨੀ-ਕਾਰਕ ਹੈ, ਪਰ ਥੋੜਾ-ਥੋੜਾ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਸੌਖੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗਰਮ ਸੌਨੇ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਨਾ। ਸੋ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਬਾਕੀ ਅੰਗ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਕੰਠ-ਨਲੀ ਦਾ ਭੀ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਿਆਜ਼

ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਸਗੋਂ ਰਿਆਜ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਗਲੇ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਸੋਜ ਤੇ ਨਿਖਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ—ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਰੀਲਾ ਕੰਠ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ। ਇਹ ਅਕਸਰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪਾਸ ਸੁੰਦਰ ਗਲਾਂ ਨਹੀਂ ! ਜੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਹੀਂ !! ਜੇ ਰੱਬ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ !!! ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਤੇ ਮਿਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਲਗਨ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ-ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ (ਰੱਬੀ-ਸ਼ਕਤੀ) ਜ਼ਰੂਰ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ਕਈ ਐਸੇ ਕਲਾਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ-ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮੇਂ ਕੰਠ ਛੁੱਟੇ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੋਰ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ। ਭਾਵ, ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਸਾਲ ਤਕ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਖੀਰ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਪੰਡਿਤ ਓਮਕਾਰ ਨਾਥ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ (ਠਮਰੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ।

ਪੰਡਿਤ ਓਮਕਾਰ ਨਾਥ ਠਾਕੁਰ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸੰਗੀਤਾਂਜਲੀ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮੇਰਾ ਬਾਲ-ਕੰਠ ਅਤੇ ਮਧੁਰ ਸੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਵਾਨੀ ਆਉਣ ਤੇ ਛੁੱਟੇ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਬੋਲਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਇਤਨਾ ਕੁਰੱਖਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਸੀ; ਮੈਂ ਗਾਉਣਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਇਸਰਾਜ ਤੇ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਵਜਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਸਾਥ ਹੀ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਪੰ: ਵਿਸ਼ਣੂ ਦਿਗੰਬਰ ਜੀ 'ਪਲਸਕਰ' ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਤਾਨਪੂਰਾ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਤਾਏ ਹੋਏ ਰਾਹ ਤੇ ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਦੀਆਂ ਸੂਰਾਂ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅੱਜ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੰਠ ਵਿਚ ਰਸ ਹੈ ਉਹ ਉਸੇ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਪਰਿਣਾਮ ਹੈ।" ਸੋ ਲਗਾਤਾਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਰਿਆਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭੱਦਾ ਤੇ ਬੇਸੁਰਾ ਗਲਾਂ ਭੀ ਸੁਰੀਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧੁਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ—ਬੰਦੇ ਦਾ ਸੁਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ 'ਬਾਸ' ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਟੇਨਰ'। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਰ ਭੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ 'ਕੋਂਟ੍ਰਾਲਟੋ' ਤੇ ਦੂਜਾ 'ਸੋਪ੍ਰਾਨੋ'। 'ਬਾਸ' ਸੁਰ (ਆਵਾਜ਼) ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਦੇ ਚੌਥੇ ਕਾਲੇ ਤੌਂ ਪੰਜਵੇਂ ਕਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਰ ਵਾਜੇ ਦੇ (ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ) ਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਵਾਜੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਿੱਟੇ ਤੌਂ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਸੁਰ। ਦੂਜਾ 'ਟੇਨਰ' ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲੇ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲੇ ਤੌਂ ਦੂਜੇ ਕਾਲੇ ਤਕ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਰ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ।

‘ਬਾਸ’ ਅਤੇ ‘ਟੇਨਰ’ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ‘ਬੋਰੀਟੋਨ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਰ ‘ਬਾਸ’ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਉੱਚਾ ਤੇ ‘ਟੇਨਰ’ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ‘ਕੋਂਟ੍ਰਾਲਟੋ’ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਲਈ ਤੀਜੇ ਚਿੱਟੇ ਤੋਂ ਚੌਥੇ ਕਾਲੇ ਤਕ ਅਤੇ ‘ਸੋਪ੍ਰਾਨੋ’ ਆਵਾਜ਼ ਤੀਖੀ ਤੇ ਉੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਪੰਜਵੇਂ ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਚਿੱਟੇ ਤਕ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਕੋਂਟ੍ਰਾਲਟੋ’ ਤੇ ‘ਸੋਪ੍ਰਾਨੋ’ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਇਕ ‘ਮੋਟਾ ਸੋਪ੍ਰਾਨੋ’ ਆਵਾਜ਼ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਚੌਥੇ ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਕਾਲੇ ਤਕ ਸੁਰ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ।

ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ—ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਰ ਮਧੁਰ ਤੇ ਸੁਰੀਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਨਿੱਤ ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਜੀਵਨ ਭਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਨਿੱਤ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜਦੋਂ ਅਭਿਆਸੀ ਨੂੰ ਰਸ ਆਉਣ ਲਗ ਪਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੀ ਨਿੱਤ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ) ਲਗ-ਭਗ ਚਾਰ ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਚ ਆਦਿ ਤੋਂ ਵੇਹਲੇ ਹੋ ਤਾਨਪੂਰਾ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਨਪੂਰਾ ਮਿਲਾਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਾਰ ਉਤਾਰ (ਢਿੱਲੇ ਕਰ) ਕੇ ਸਟੀਲ ਦੇ ਇਕ ਤਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾ ਲੈਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤਾਨਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਇਕਤਾਰਾ ਜਾਂ ਸੁਰੀਲੇ ਵਾਜ਼ੇ (ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ) ਦਾ ਸੁਰ ਵਜਾ ਕੇ ਭੀ ਆਪਣਾ ਰਿਆਜ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੈਠਕ-ਆਸਨ—ਮੰਦ੍ਰ-ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਗਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਆਸਨ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਇਕ ਬੀਰ ਆਸਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਸਿੱਧ ਆਸਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨੀਏ ਲਈ ਚੋਕੜੀ ਮਾਰ ਬੈਠਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਖੜਜ-ਅਭਿਆਸ—ਆਪਣੇ ਸੁਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ‘ਸਾ’ (ਖੜਜ) ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਵਲ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਦੇ ਜਾਓ, ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੇ ‘ਸਾ’ (ਖੜਜ) ਤਕ ਸੁਰ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਗਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਤਰਨੋਂ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਆਪਣਾ ਸੁਰ ਕਾਯਮ ਕਰ ਕੇ ਉਸੇ ਸੁਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ। ਘਟੋ-ਘਟ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫਿਰ ਰੇ, ਗਾ, ਮਾ, ਪਾ, ਧਾ, ਨੀ ਸਾ—ਇੰਜ ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਸੁਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਮੱਧ-ਸਪਤਕ ਤੇ ਆ ਜਾਓ। ਇਥੇ ਥੋੜਾ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ—ਨੀ, ਧਾ, ਪਾ, ਮਾ, ਗਾ, ਰੇ ਸਾ—

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਬਿਲੀਬਿੱਤ ਲਯ ਤੋਂ ਮੱਧ-ਲਯ ਅਤੇ ਮੱਧ ਲਯ ਤੋਂ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਤਕ ਰਿਆਜ਼ ਕਰੋ। ਸੁਰ-ਸਰਗਮ ਦੇ ਨਾਲ ਆ, ਈ, ਉ, ਓ ਅਖਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਲੇ ਅਤੇ ਫੇਫੜਾਂ ਤੇ, ਸੁਵਾਸ ਨਲੀ ਅਤੇ ਧੁਨੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਆਵਾਜ਼ ਗੋਲ-ਗੰਭੀਰ ਬਿਲੰਦ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਰੇਕ ਸੁਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਅਤੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਸੁਰ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਦੇ ਭੀ ਗਲੇ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਆਵਾਜ਼ ਸਹਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਰਿਆਜ਼ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਿਲੰਦ ਤੇ ਮਧੁਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ (ਗਾਯਕ) ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਸੁਰ (ਆਵਾਜ਼) ਹੇਠਾਂ ਮੰਦ-ਸਪਤਕ ਵਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੁਰ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਅਲੰਕਾਰ ਤੇ ਪਲਟੇ :—

ਅਲੰਕਾਰ-ਪਲਟੇ—ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪਾ, ਧ, ਨੀ, ਸੰ; ਸੰ, ਨ, ਧਾ, ਪਾ, ਮਾ, ਗਾ, ਰੇ, ਸਾ।

੧. ਸਗ, ਰਮ, ਗਪ, ਮਧ, ਪਨ, ਧਸੰ; ਸੰਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਮਰ, ਗਸ।
੨. ਸਰਗ, ਰਗਮ, ਗਮਪ, ਮਪਧ, ਪਧਨ, ਧਨਸੰ; ਸੰਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ।
੩. ਸਰਗਮ, ਰਗਮਪ, ਗਮਪਧ, ਮਪਧਨ, ਪਧਨਸੰ; ਸੰਨਧਪ, ਨਧਪਮ, ਧਪਮਗ, ਪਮਗਰ, ਮਗਰਸ।
੪. ਸਰ, ਸਰਗ, ਰਗ, ਰਗਮ, ਗਮ, ਗਮਪ, ਮਪ, ਮਪਧ, ਪਧ, ਪਧਨ, ਧਨ, ਧਨਸੰ; ਸੰਨ, ਸੰਨਧ, ਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰ, ਗਰਸ।
੫. ਸਰਗਰ, ਰਗਮਗ, ਗਮਪਮ, ਮਪਧਪ, ਪਧਨਧ, ਧਨਸੰਨ, ਨਸੰਰਸੰ, ਸੰਨਧਨ, ਨਧਪਧ, ਧਪਮਪ, ਪਮਗਮ, ਮਗਰਗ, ਗਰਸਰ।
੬. ਸਰਸ, ਸਰਗ, ਰਗਰ, ਰਗਮ, ਗਮਗ, ਗਮਪ, ਮਪਮ, ਮਪਧ, ਪਧਪ, ਪਧਨ ਧਨਧ, ਧਨਸੰ; ਸੰਨਸੰ, ਸੰਨਧ, ਨਧਨ, ਨਧਪ, ਧਪਧ, ਧਪਾ, ਧਮਪ, ਪਮਗ, ਮਗਮ, ਮਗਰ, ਗਰਗ, ਗਰਸ।
੭. ਸਨਰਸ, ਗਰਮਗ, ਪਮਧਪ, ਨਧਸੰਨ, ਰਸੰਗਰੰ, ਸੰਨਰਸੰ, ਨਧਸੰਨ, ਧਪਨਧ, ਪਮਧਪ, ਮਗਪਮ, ਗਰਮਗ, ਰਸਗਰ।

ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ—੧. ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਾਯੂ-ਮੰਡਲ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਦੀ ਲਗਣ ਨਾਲ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਛਾਤੀ ਤੇ ਗਲਾ ਗਰਮ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੨. ਗਰਮ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਨੰਢ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭੀ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੩. ਰਾਤੀਂ ਬਾਹਰ ਤੌਲ (ਓਸ) ਵਿਚ ਸੌਣ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੪. ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ (ਬਰਫ) ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਠੰਡੀ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ੁਕਾਮ ਦਾ ਇਲਾਜ—ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਦੇਸੀ ਗੋਲੀਆਂ ਆਦਿ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਹਨ। ਇਕ ਹੈ—ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਨੱਕ ਰਾਹੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੋਸ਼ਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਥੋੜਾ ਨਮਕ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਕ ਨਾਸ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਨਾਸ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ। ਦੂਜਾ ਹੈ—ਨੱਕ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੇਤੀ ਫੇਰਨੀ। ਭਾਵ, ਸੂਤ ਦੀ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਲਗ-ਭਗ ਡੂਢ ਫੁਟ ਲੰਮੀ ਰੱਸੀ ਟਾਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਨੇਤੀ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਰ ਨੱਕ ਚੋਂ ਕੱਢੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜ਼ੁਕਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਂ, ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਉਹ ਸਰਦੀ ਸਹਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਗਰਮੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੁਰਾਕ ਚੰਗੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਰੀਰ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖਾਣ-ਪੀਣ—ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਭੋਜਨ ਛਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਛੇਤੀ ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਦਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ, ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਦੇਸੀ ਘਿਓ, ਬਦਾਮ ਰੋਗਨ, (ਸਰਦਾਈ) ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਪੱਕੇ ਫਲ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹਨ।

ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਕਸਰ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਨਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਸਰੀਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੂਰ-ਲਿੱਪੀ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਤਿੰਨ ਸਪਤ ਸੁਧ-ਸੂਰ	}	ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਸੁ ਰੁ ਗੁ ਪ ਧ ਨ		ਮੱਧ-ਸਪਤਕ ਸ ਰ ਗੁ ਪ ਧ ਨ		ਤਾਰ-ਸਪਤਕ ਸੰ ਰੰ ਗੰ ਪੰ ਧੰ ਨੰ
ਕੋਮਲ, ਸੂਰ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ	}	ਰੁ ਗੁ ਮੰ ਧੁ ਨੁ		ਰੁ ਗੁ ਮੰ ਧੁ ਨੁ		ਰੁ ਗੁ ਮੰ ਧੁ ਨੁ

ਪ — — — } ਪਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਡੈਸ਼ ਹਨ, ਇੰਜ ਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਤਰੇ ਹੋਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ
ਰੇ S S S } ਡੈਸ਼ ਕਿਸੇ ਸੂਰ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ ਹੇਠਲਾ ਅੱਖਰ ਉਤਨੇ ਮਾਤਰੇ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

× ੦ ੨ ੩ ਜੋੜੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮ (ਗੁਰ) ਜਿਥੋਂ ਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ, ਖਾਲੀ ੦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ
ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਅੱਗੇ ਤਾਲੀਆਂ ਹਨ।

* * ਸ — } ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਲਈ, ਤੇ ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ
* * * * } ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰ ਗ
ਗ —, ਮ, ਉਤਲੀ ਸੂਰ ਛੱਹ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਸੂਰ ਵਜਾਓ ਜਾਂ ਗਾਓ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਣ ਆਖਦੇ
ਹਨ, ਕਣ ਮਾਤਰੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਮ) ਉਤਲੀ ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਵਜਾਓ, ਪਮਗਮ, ਜਾਂ ਰਸਨਸ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੇ
ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਗਮਕ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਧਪ, ਮ
ਪਾ S S ਇਕ ਮਾਤਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ 'ਧਪ' ਤੇ ਅੱਧੇ
ਵਿਚ 'ਮ', ਹੇਠਾਂ ਪਾ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਗਾਓ। ਇਸ ਦਾ
ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਧਪ,ਮ- ਜਾਂ ਪਮ,ਗ-।

ਤਾਲ-ਠੇਕੇ

ਦਾਦਰਾ

ਤਾਲੀ	×				੦		
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਧਿੰ	ਧਾ	ਧਾ	ਤਿੰ	ਤਾ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	

ਢਾਈ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	⊕				੧	੨		
ਠੇਕਾ	ਤੀਂ	ਤੀਂ	ਤਕ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧਾ	ਧਾ	
ਦੂਜਾ ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਦੀਂ	ਤਾ	ਤਿਟ	ਕਤਾ	ਗਿਦੀ	ਗਨ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	

ਰੂਪਕ ਜਾਂ ਗੀਤ

ਤਾਲੀ	⊕				੧	੨		
ਠੇਕਾ	ਤੀਂ	੬	ਤਕ	ਧੀਂ	੬	ਧਾ	ਗੇ	
ਦੂਜਾ "	ਧੀਂ	ਧਾ	ਤਕ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧਾ	ਤਕ	
ਤੀਜਾ "	ਧੀਂ	੬	ਤਕ	ਧੀਂ	੬	ਧਾ	ਧਾ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	

ਕਹਿਰਵਾ

ਤਾਲੀ	×				੦			
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਧਿੰ	ਧਿੰ	ਧਾ	ਧਾ	ਤਿੰ	ਤਿੰ	ਤਾ
ਦੂਜਾ "	ਧਾ	ਧਾਗੇ	ਧਿੰ	ਤਾ	ਤਾ	ਤਾਗੇ	ਤਿੰ	ਤਾ
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮

ਮੱਤ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×				੨	੩			
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ	ਤ੍ਰਿਕਤ	ਧੀਂ	ਧਾ	ਤਿ	ਟ	ਧਾਗੇ	ਨਧਾ	ਤ੍ਰਿਕਤ
ਦੂਜਾ "	ਧਾ	ਧਿੰ	ਨਕ	ਧਿੰ	ਨਕ	ਤਿਟ	ਕਤਾ	ਗਿਦੀ	ਗਨ
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯

ਝਪ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×				੦	੩			
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਤ੍ਰਿਕਤ	ਧਿੰ	ਧਿੰ	ਨਾ	ਤਿ	ਟ	ਧਿੰ	ਧਿੰ
ਦੂਜਾ "	ਧਿੰ	ਨਗ	ਧਿੰ	ਧਿੰ	ਨਗ	ਤਿੰ	ਨਗ	ਧਿੰ	ਧਿੰ
ਤੀਜਾ "	ਧਾ	੬	ਧਾ	ਗੇ	ਤਿ	ਟ	ਕਿਤ	ਧਾ	ਤਿ
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯

ਸੁਲਫਾਕ (ਸੁਲ-ਸੁਲਫਾਕਤਾ)

ਤਾਲੀ	×		੦	੨	੩	੦	
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਪਿੰ ਨਾ	ਕੱਤ ਤੀ	ਧਾ ਧਾ	ਤਿੰ ਨਾ	
ਦੂਜਾ „	ਧਾ	ਧਾ	ਦੀ ਤਾ	ਕਿਟ ਧਾ	ਤਿਟ ਕਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦	

ਭਾਨ-ਮਤੀ ਜਾਂ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਸਵਾਰੀ

ਤਾਲੀ	×			੨	੩	੪	
ਠੇਕਾ	ਪਿੰ	ਪਿੰ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਤਿੰ ਨਾ	ਕੱਤ ਤੀ	ਧਾਗੇ ਨਧਾ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	
ਦੂਜਾ „	ਧਾ	ਤਿਟ ਪਿੰ	ਨਗ	ਧਿਟ ਧਿਟ	ਧਾਗੇ ਤਿਟ	ਕਤਾ ਗਿਦੀ ਗਨ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨ ੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦ ੧੧		

ਜਗਪਾਲ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×			੨	੩	੪	
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਪਿੰਕ ਨਗ ਬੂੰ ਨਾ	ਧੁਮ ਕਿਟ	ਤਿਟ ਕਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ		
ਮਾਤਰੇ	੧	੨ ੩ ੪ ੫	੬ ੭	੮ ੯	੧੦ ੧੧		

ਚਾਰ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×		੦	੨	੦	੩	੪	
ਠੇਕਾ	ਧਾ	ਧਾ	ਪਿੰ ਤਾ	ਕੱਤ ਤਾ	ਪਿੰ ਤਾ	ਤਿਟ ਕਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ	
ਦੂਜਾ „	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਤਿੰ ਨਾ	ਕ ਤੀ	ਧਾ ਧਾ	ਪਿੰ ਨਾ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦	੧੧ ੧੨	

ਯੱਕਾ (ਇਕ-ਤਾਲਾ)

ਤਾਲੀ	×		੦	੨	੦	੩	੪	
ਬਿਲੇ: ਠੇਕਾ	ਪਿੰ	ਪਿੰ	ਧਾਗੇ ਤਿਟਕਿਟ	ਤੂ ਨਾ	ਕੱਤ ਤਾ	ਧਾਗੇ ਤਿਟਕਿਟ	ਪਿੰ ਧਾਧਾ	
ਦਰੁੱਤ: „	ਪਿੰ	ਪਿੰ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਤਿੰ ਨਾ	ਤਿੰ ਤਿੰ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਪਿੰ ਨਾ	
ਮਾਤਰੇ	੧	੨	੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦	੧੧ ੧੨	

ਜੈਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×			੨	੩	੪	
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਤ੍ਰਿਕੁੜ	ਪਿੰ ਪਿੰ ਧਾ	ਧਾ ਤਿ ਟਾ ਪਿੰ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨਧਾ ਤ੍ਰਿਕੁੜ		
ਮਾਤਰੇ	੧	੨ ੩ ੪ ੫	੬ ੭ ੮ ੯	੧੦ ੧੧	੧੨ ੧੩		

ਚੇਚਲ (ਦੀਪਚੰਦੀ)

ਤਾਲੀ	×		੨	੦	੩	
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧੀਂ S	ਧਾ ਗੇ ਤੀਂ S	ਤਾ ਤੀਂ S	ਧਾ ਗੇ ਧੀਂ S		
ਦੂਜਾ „	ਧਾ ਧੀਂ S	ਧਾ ਧਾ ਤੀਂ S	ਤਾ ਤੀਂ S	ਧਾ ਧਾ ਧੀਂ S		
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩	੪ ੫ ੬ ੭	੮ ੯ ੧੦	੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪		

ਆਡਾ-ਚੌਤਾਲਾ

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩	੦	੪	੦
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਡਕੜ	ਧੀ ਧੀ	ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ	ਧੀ ਧੀ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨਧਾ ਤ੍ਰਿਕੜ
ਦੂਜਾ	ਧੀ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਧੀ ਨਾ	ਤੁ ਨਾ	ਕੱਤ ਤਾ	ਤ੍ਰਿਕੜ ਧੀ	ਨਾ ਧੀ	ਧੀ ਨਾ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨	੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦	੧੧ ੧੨	੧੩ ੧੪

ਫਰੋਦੱਸਤ

ਤਾਲੀ	×	੦	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾ	ਧਿ ਧਿ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਤੁ ਨਾ	ਕੱਤ ਤੀ	ਧਾਤ੍ਰਿ ਕੜਧਿ ਨਗ	ਧਾਤ੍ਰਿ ਕੜਧਿ ਨਗ
ਦੂਜਾ	ਧਿ ਧਿ	ਧਾ ਤ੍ਰਿਕ	ਤਿ ਨਾ	ਕੱਤ ਤਾ	ਧਾਤ੍ਰਿ ਕਧਿ ਨਗ	ਧਾਤ੍ਰਿ ਕਧਿ ਨਗ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨	੩ ੪	੫ ੬	੭ ੮	੯ ੧੦ ੧੧	੧੨ ੧੩ ੧੪

ਧਮਾਰ

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਤਾ ਧੀ ਡਕੜ ਧਿ ਧਿ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਧਾਗੇ ਤੀ ਡਕੜ	ਤਿ ਤਿ ਤਾ ਤ੍ਰਿਕੜ
ਦੂਜਾ	ਕੇ ਧਿ ਟ ਧਿ ਟ	ਧਾ ਡ	ਗੇ ਤਿ ਟ	ਤਿ ਟ ਤਾ ਡ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩ ੪ ੫	੬ ੭	੮ ੯ ੧੦	੧੧ ੧੨ ੧੩ ੧੪

ਸਵਾਰੀ ਪੰਜ-ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾ	ਧੀ ਡਤਾ ਡਕ	ਧਿ ਧਿ ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਧਿ ਧਿ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨਧਾ ਤ੍ਰਿਕੜ
ਦੂਜਾ	ਧਾ ਕੁਮ ਕਿਟ	ਧਿਤ ਧੁਮ ਕਿਟ ਤਕ	ਧੇ ਤਾ ਤਿਟ ਕਤਾ	ਤਿਟ ਕਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩	੪ ੫ ੬ ੭	੮ ੯ ੧੦ ੧੧	੧੨ ੧੩	੧੪ ੧੫

ਤਿੰਨ ਤਾਲ (ਪੰਜਾਬੀ ਠੇਕਾ, ਬਿਲੰਬਿਤ-ਲਯ)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਡਧੀ ਡਗ ਧਾ	ਧਾ ਡਧੀ ਡਗ ਤਾ	ਤਾ ਡਤੀ ਡਗ ਧਾ	ਧਾ ਡਧੀ ਡਗ ਧਾ
ਦੂਜਾ	ਧਾ ਕੜਧੀ ਡਕੜ ਧੀ	ਧਾਗੇ ਨਾਤੀ ਡਕੜ ਤੀ	ਤਾ ਕੜਤੀ ਡਕੜ ਤੀ	ਧਾ ਕੜਧੀ ਡਕੜ ਧੀ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩ ੪	੫ ੭ ੬ ੮	੯ ੧੦ ੧੧ ੧੨	੧੩ ੧੪ ੧੫ ੧੬

ਛੋਟੀ-ਤਿੰਨ ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਡਧਿ ਡ ਧਾ	ਧਾ ਡਧਿ ਡ ਤਾ	ਤਾ ਡਤਿ ਡ ਧਾ	ਧਾ ਡਧਿ ਡ ਧਾ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩ ੪	੫ ੬ ੭ ੮	੯ ੧੦ ੧੧ ੧੨	੧੩ ੧੪ ੧੫ ੧੬

ਤਿੰਨ ਤਾਲ

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧਿ ਧਿ ਧਾ	ਧਾ ਧਿ ਧਿ ਧਾ	ਧਾ ਤਿ ਤਿ ਤਾ	ਤਾ ਧਿ ਧਿ ਧਾ
ਮਾਤਰੇ	੧ ੨ ੩ ੪	੫ ੬ ੭ ੮	੯ ੧੦ ੧੧ ੧੨	੧੩ ੧੪ ੧੫ ੧੬

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ

ਸੁਰ-ਸਰਗਮ

੧. ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪ, ਧ, ਨ, ਸੰ । ਸੰ, ਨ, ਧ, ਪ, ਮ, ਗ, ਰ, ਸ ।
੨. ਸਗ, ਰਮ, ਗਪ, ਮਧ, ਪਨ, ਧਸੰ । ਸੰਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਮਰ, ਗਸ ।
੩. ਸਰ ਗ, ਰਗ ਮ, ਗਮ ਪ, ਮਪ ਧ, ਪਧ ਨ, ਧਨ ਸੰ । ਸੰਨ ਧ, ਨਧ ਪ, ਧਪ ਮ, ਪਮ ਗ, ਮਗ ਰ, ਗਰ ਸ ।
੪. ਸਰ ਗਮ, ਰਗ ਮਪ, ਗਮ ਪਧ, ਮਪ ਧਨ, ਪਧ ਨਸੰ । ਸੰਨ ਧਪ, ਨਧ ਪਮ, ਧਪ ਮਗ, ਪਮ ਗਰ, ਮਗ ਰਸ ।
੫. ਸਰ ਗਰ, ਰਗ ਮਗ, ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧਪ, ਪਧ ਨਧ, ਧਨ ਸੰਨ, ਨਸੰ ਰਸੰ । ਸੰਨ ਧਨ, ਨਧ ਪਧ, ਧਪ ਮਪ, ਪਮ ਗਮ, ਮਗ ਰਗ, ਗਰ ਸਰ ।
੬. ਸਰਸ, ਰਗਰ, ਗਮਗ, ਮਪਮ, ਪਧਪ, ਧਨਧ, ਨਸੰਨ, ਸੰਰਸੰ । ਨਧਨ, ਧਪਧ, ਪਮਪ, ਮਗਮ, ਗਰਗ, ਰਸਰ ।
੭. ਸਰਸ ਸਰਗ, ਰਗਰ, ਰਗਮ, ਗਮਗ, ਗਮਪ, ਮਪਮ ਮਪਧ, ਪਧਪ ਪਧਨ, ਧਨਧ ਧਨਸੰ । ਸੰਨਸੰ ਸੰਨਧ, ਨਧਨ ਨਧਪ, ਧਪਧ ਧਪਮ, ਪਮਪ ਪਮਗ, ਮਗਮ ਮਗਰ, ਗਰਗ ਗਰਸ ।
੮. ਸਨ੍ਰਸ, ਗਰਮਗ, ਪਮਧਪ, ਨਧਸੰਨ, ਰੰਸੰਗਰੰ, ਸੰਨਰੰਸੰ, ਨਧਸੰਨ, ਧਪਨਧ, ਪਮਧਪ ਮਗਪਮ, ਗਰਮਗ, ਰਸਗਰ ।

ਨੋਟ :—ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸਰਗਮਾਂ ਜਦੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਠ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਹੋਣ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ।

ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ, ਮਾਤਰੇ ੪—ਧਾ ਦੀ ਤਕ ਧੀ ।

੧. ×	ਸ	ਰ	ਗ	ਮ	×	ਪ	ਧ	ਨ	ਸੰ	×	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	×	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
੨. ਸਗ	ਰਮ	ਗਪ	ਮਧ		ਪਨ	ਧਸੰ	ਸੰਧ	ਨਪ		ਧਮ	ਪਗ	ਮਰ	ਗਸ						
੩. ਸਰ	ਗ.	ਰਗ	ਮ		ਗਮ	ਪ,	ਮਪ	ਧ		ਪਧ	ਨ,	ਧਨ	ਸੰ		ਸੰਨ	ਧ,	ਨਧ	ਪ	
	ਧਪ	ਮ.	ਪਮ	ਗ		ਮਗ	ਰ,	ਗਰ	ਸ										
੪. ਸਰ	ਗਮ,	ਰਗ	ਮਪ,		ਗਮ	ਪਧ,	ਮਪ	ਧਨ,		ਪਧ	ਨਸੰ	ਸੰਨ	ਧਪ,		ਨਧ	ਪਮ,	ਧਪ	ਮਗ,	
	ਪਮ	ਗਰ,	ਮਗ	ਰਸ															
੫. ਸਨ੍ਰ	ਰਸ,	ਗਰ	ਮਗ,		ਪਮ	ਧਪ,	ਨਧ	ਸੰਨ,		ਰੰਸੰ	ਗਰੰ,	ਸੰਨ	ਰੰਸੰ,		ਨਧ	ਸੰਨ,	ਧਪ	ਨਧ,	
	ਪਮ	ਧਪ,	ਮਗ	ਪਮ,		ਗਰ	ਮਗ,	ਰਸ	ਗਰ,										

ਬੈਂਡ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ—ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ, ਮਾਤਰੇ ੪

×	ਸ	ਗ	ਸ	ਗ	×	ਸਗ	ਰਸ	ਨ	ਰ	×	ਨ	ਰ	ਗਰ	ਸਨ੍ਰ	×	ਸ	ਗ	ਸ	ਗ
ਸਰ	ਗਮ	ਪ	—		ਮਗ	ਰਸ	ਗਰ	ਸਨ੍ਰ		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,		ਸੰ	ਨਧ	ਪ	ਮ	
ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ		ਸੰ	ਨਧ	ਪ	ਮ		ਗਮ	ਗਮ	ਰ	—,		ਸੰ	ਨਧ	ਪ	ਮ	
ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ		ਸੰ	ਨਧ	ਪ	ਮ		ਗ	ਮ	ਪ	—		ਮਗ	ਰਸ	ਗਰ	ਸਨ੍ਰ	

ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ

ਵਾਦੀ—ਧ | ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ | ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਗ | ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਆਰੋਹੀ ਵਿਚ 'ਮਧਮ' ਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿਚ
'ਨਿਖਾਦ' ਦੁਰਬਲ ।

ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਆਰੋਹੀ-ਅਵਰੋਹੀ

੧. ਸ, ਰ ਗ, ਮ ਪ, ਨਧ, ਨ ਸੰ । ਸੰ, ਨਧ, ਪ, ਮਗ, ਰ ਸ ।

ਮ

੨. ਸ, ਰ ਗ, ਮਗ, ਪ, ਨਧ, ਨ ਸੰ । ਸੰ ਨਧ, ਪਮ, ਗ, ਰ, ਸ ।

ਅਲਹੀਯਾ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਆਰੋਹੀ-ਅਵਰੋਹੀ

ਨ

੧. ਸ, ਰ ਸ, ਗ ਰ, ਗ ਪ, ਧ; ਨ ਧ, ਨ ਸੰ । ਸੰ ਨ ਧ, ਪ, ਧਨੁਧਪ, ਮਗ, ਮਰ, ਸ ।

ਬਿਲਾਵਲ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਬਿਲਾਵਲੀ, ਵੇਲਾਵਲੀ, ਬੇਲਾਵਲ ਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਰਾਗ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਵੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਚਤੁਰਦੰਡਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕਾ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਨ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੂਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧਿ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪਰ “ਰਾਗ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ” ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਬੇਲਾਵਲੀ ਨੂੰ ਕੇਦਾਰ ਮੇਲ (ਠਾਟ) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲੀ ਦੋ ਵਖੋ-ਵਖ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ “ਰਾਗ ਵਿਵੇਧ, ਸੰਗੀਤ-ਦਰਪਣ ਤੇ ਲੱਕਸ਼ ਸੰਗੀਤ” ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਲਾਵਲੀ ਨੂੰ “ਸੰਕਰਾ ਭਰਣ” ਮੇਲ (ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਪੰਡਿਤ ਸੋਮਨਾਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ “ਰਾਗ-ਵਿਵੇਧ” ਵਿਚ ਬੇਲਾਵਲੀ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸੇ ਹਨ—੧. ਸੰਪੂਰਣ ਬੇਲਾਵਲੀ ਤੇ ੨. ਓਡਵ ਬੇਲਾਵਲੀ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਤੇ ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਹੀ ਹੈ। ਓਡਵ-ਜਾਤੀ ਵਿਚ ‘ਰੇ ਪਾ’ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਲਾਵਲ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਬਿਲਾਵਲ ਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ “ਅਲਹੀਯਾ ਬਿਲਾਵਲ” ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਅਲਹੀਯਾ-ਬਿਲਾਵਲ ਨੂੰ ਵਖੋ-ਵਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ, ਉਂਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਲਾਵਲ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲਹੀਯਾ ਬਿਲਾਵਲ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਠਾਟ ਪੱਧਰਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਠਾਟ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ

ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਮੱਧਮ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਪੰਚਮ' ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਈ ਭੀ "ਗੰਧਾਰ-ਪੰਚਮ" ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋਣ ਨਾਲ

ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ 'ਧ-ਮ' ਤੇ 'ਧ-ਗ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਰ ਧੈਵਤ ਹੈ, ਧੈਵਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਖਾਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਮਜ਼ੋਰ ਰਹੇਗਾ। ਅਵਰੋਹੀ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਧੈਵਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਵੀ ਲਗਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਕੋਦਾਰ, ਕਾਮੋਦ, ਹਮਰੀ, ਛਾਇਆ ਨਟ ਆਦਿ। ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਨਾਲ ਲਗੇ ਤਾਂ ਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਤਾਰ ਖੜਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਆਰੰਭ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਲਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਠਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਖੇਡੇ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਅਨੰਦ-ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਵਾਦਨ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਗ, ਰਗਮਗ, ਰਸ—ਸ ਨਧ, ਪ, ਨਧ, ਨਸ—ਸਰਗ, ਮਗ, ਰਗ, ਰਸ—ਸਗ, ਰਗਮਗ, ਪਮਗ, ਰਸ- ।

*ਮੁਰਛਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ "ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ" ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵੇਖੋ ।

੩. ਪ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਨਧ, ਪ, ਧ, ਸੰ ਧ, ਪਮਗ, ਰ, ਸ—ਸਗ, ਮਗਪ, ਧ, ਪ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਰੰਸੰ,
ਨਧ, ਨਸੰ—ਧ, ਗ, ਗਰ, ਗਪ, ਧ, ਨਸੰ—ਸੰਨਧ, ਪ, ਧ—ਮਗ, ਪ, ਧ, ਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਸੰਗੰ, ਮੰਰੰ,
ਸੰ—ਸੰਨਧ, ਨਸੰਰੰਸੰ, ਸੰ—ਧ, ਪਮਗ, ਰਗਮਗ, ਰਸ— ।

੪. ਗਰਗਮਪ, ਧ, ਪ, ਨਧਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਧ, ਪ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਰੰਗੰ, ਮੰਗੰ, ਮੰਰੰ, ਸੰ—ਸੰ—ਧ, ਪਮਗ, ਧ,
ਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਸੰਗੰਮੰਗੰ, ਰੰਗੰਪੰਮੰਗੰ, ਰੰ, ਸੰ—ਸੰਨਧ, ਨਧਨਸੰਰੰਸੰ—ਧ, ਪਮਗ, ਰ, ਮ, ਗ ਰ,
ਸ—ਪ, ਨਧ, ਨਧਨਸੰ—ਸੰਗੰ, ਰੰਗੰਮੰਗੰ, ਪੰ, ਮੰਗੰ, ਰੰ ਸੰ—ਸੰ—ਧ—ਮਗ, ਪਮਗ, ਰ, ਸ— ।

ਅਲਹੀਯਾ ਬਿਲਾਵਲ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਆਰੋਹੀ ਵਿਚ 'ਮੱਧਮ' ਸੂਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ
ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—“ਸੰ, ਨਧ, ਪ, ਧਨੁਧਪ; ਸੰ,
ਧ, ਨੁਪ, ਜਾਂ ਸ; ਨੁਧ ਪ” ਆਦਿ ।

ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਗ, ਰ, ਸ—ਸਰਸੰ, ਸਗ, ਮਗ, ਪਮਗ, ਮਰ, ਸ—ਰਸ, ਨੁਧ, ਨੁਪ, ਨਧ, ਨਸ— ।
੨. ਸ—ਗ, ਰ, ਗਮਗ, ਪਮਗ, ਰ, ਸ—ਸਰਸ, ਸਰਗ, ਮਰ, ਸ—ਸਰਗਮਗ, ਰਗਪਮਗ, ਰ, ਸ—
ਗ ਮ ਨੁ ਗ ਪ
ਰਗ, ਪਮਗ, ਮਰ, ਸ—ਧ ਨੁਪ, ਨਧ, ਨਸ—ਰਸ, ਰ, ਗ, ਪਮਗ, ਗਪਧ—ਮਗ, ਮਰ, ਸ— ।
੩. ਸ—ਸਰਗ, ਮਗ, ਰਗਪ, ਧ, ਪਮਗ, ਮਰ, ਗਪਧ—ਨੁਪ, ਧ—ਗ, ਰਗਪ—ਮਗ, ਰ, ਰਸ—
ਪ ਗ
ਸਰਗਮਗ, ਗਪਧਨੁਪ, ਪਮਗ, ਮਰ, ਸ—ਸਰਗਪ, ਧ; ਨੁਪ, ਮਗ, ਮਰ, ਰਸ—ਸਗ, ਮਗ, ਰ,
ਪ ਗ
ਗਮਗਪ, ਧਨੁਧ, ਗਪਧ, ਨੁਪ, ਧ—ਮਗ, ਮਰ, ਸ—ਸਰਗਪਧ, ਪ, ਧਨੁਧਪ, ਧ—ਮਗ, ਰਗਮਰ
ਰਸ— ।
੪. ਸ—ਰਗਮਗਪ, ਧ, ਧਪਮਗ, ਧ, ਮਗ, ਰ, ਗਪ, ਧ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਨਧ, ਪ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਨਧਧਪ,
ਗ ਮ ਨ
ਧਪ, ਧਨੁਧ, ਨੁਪਮਗ, ਰਗਪਮਗ, ਰ, ਰਸ—ਪ, ਪ, ਧ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਸੰ—ਧ, ਨੁਪ, ਮਗਪ ਧ,

ਨਧਨਸੰ—ਨਧ, ਪ, ਧ—ਮਗ, ਪ, ਧ, ਪਮਗ, ਰਗਮਗ, ਪਮਗ, ਧ, ਪਮਗ, ਗਪ ਧ; ਪ, ਨਧਨਸੰ—

ਰੰਸੰ, ਸੰ—ਧ, ਪਮਗਰਗਪ ਧ, ਨਸੰ—ਧ, ਨੁਪ, ਰਗਪਮਗ, ਮਰ, ਰਸ— ।

ਪ. ਪ—ਧ, ਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਨਧ, ਨਸੰ—ਸੰ, ਧ, ਮਗ, ਪ, ਨਧ, ਨਧਨਸੰਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ, ਮਰੰ, ਸੰ—ਨਧ,

ਨਧਨਸੰ—ਰੰਸੰ, ਸੰਗੰ, ਰੰਗੰਮੰਗੰ, ਰੰ, ਰੰਸੰ—ਰੰਗੰਮੰਗੰ, ਪੰਮੰਗੰ, ਮਰੰ, ਸੰ—ਧ, ਨਸੰ—ਨੁਪਮਗ, ਧ,

ਪਮਗ, ਗਪਧ, ਮਗ, ਰਗਪ, ਧ, ਨਧਨਸੰ—ਧਨਸੰਰੰਸੰ—ਰੰਗੰ, ਮੰਗੰ, ਮਰੰ, ਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ, ਰੰਗੰਪੰ,

ਮੰਗੰ, ਮਰੰ, ਸੰ—ਧ, ਧਪਮਗ, ਨੁਪ, ਮਗ, ਰਗਪਮਗ, ਰਸ— ।

ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦
	ਰ	ਗ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	×	੨	
੧.	ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਸਰ	ਗਮ	ਪਧ ਨਸੰ,
੨.	.	.	.	.	.	.	.	.	ਸਰ	ਗਪ	ਧਨ ਸਰੰ
੩.	ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਸਰ	ਗਰ	ਗਮ	ਪਮ	ਪਧ	ਨਧ	ਨਸੰ ਰੰਸੰ
੪.	ਚ	ਰ	ਸਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸਰ	ਗਮ	ਪਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨ ਸਰੰ
੫.	ਰਗ	ਮਗ,	ਮਪ	ਮਗ,	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ,	ਮਪ	ਧਨ	ਧਪ	ਮਗ, ਮਪ
੬.	ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੇ	ੜ	ਨਿ ਤ
	ਗਮ,	ਗਮ	ਪਮ	ਪਧ,	ਪਧ	ਨਧ	ਨਸੰ,	ਸੰਨ	ਧ,ਨ	ਧਪ,	ਧਪ ਮ,ਪ
੭.	ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੇ	ੜ	ਨਿ ਤ
	ਗਮ	ਪਧ,	ਮਪ	ਧਨ,	ਪਧ	ਨਸੰ,	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਨਧ	ਪਮ,	ਧਪ ਮਗ
੮.	ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੇ	ੜ	ਨਿ ਤ
	ਧਨ	ਸਰ,	ਸਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸਰ	ਗਰ	ਸਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸਰ ਗਮ
	ਸਰ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰ	ਸਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸਰ	ਗਮ	ਪਧ	ਪਮ ਗਰ
	ਗਮ	ਪਧ	ਨਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸਰ	ਗਮ	ਪਧ ਨਸੰ

ਅੰਤਰਾ .

੧.	ਪ — ਪ — ਐ 5 ਸੀ 5	ਨ ਧ ਨ ਨ ਕਿ ਰ ਪਾ ਕ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਸਰ ਗਮ ਪਧ ਨਸ
੨.	. . . .	. . . .	ਸੰਨ ਧਪ ਧਨ ਸਰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੩.	ਸੰਨ ਧਨ ਸਰ ਸੰਨ	ਧਨ ਸਰ ਗਰ ਸੰਨ	ਧਨ ਸਰ ਗਮ ਗਰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੪.	ਐ 5 ਸੀ 5 ਨਧ ਪਪ, ਧਪ ਮਮ,	ਕਿ ਰ ਪਾ ਕ ਪਮ ਗਗ, ਮਗ ਰਰ,	ਰਹੁ 5 ਪੁ ਭ ਗਰ ਸਸ, ਗਰ ਮਗ	ਮੇ 5 ਸੰਨ ਧਧ, ਪਮ ਧਪ ਨਧ ਸੰਨ
੫.	ਐ 5 ਸੀ 5 ਸੰਨ ਧਪ ਧਨ ਸਰ	ਕਿ ਰ ਪਾ ਕ ਸੰਨ ਧਪ ਮਪ ਧਨ	ਰਹੁ 5 ਪੁ ਭ ਸਰ ਗਰ ਸੰਨ ਧਪ	ਧਨ ਸੰਧ ਨਸ, ਧਨ ਮਗ ਮਪ ਧਨ ਸੰਨ
੬.	ਐ 5 ਸੀ 5 ਧਪ ਧਨ ਸਰ ਗਮ	ਕਿ ਰ ਸੰਨ ਧਪ ਗਰ ਸੰਨ ਧਪ ਧਨ	ਧਨ ਸਰ ਸੰਨ ਧਪ ਸਰ ਗਮ ਪਮ ਗਰ	ਧਨ ਸਰ ਗਰ ਸੰਨ ਸੰਨ ਧਪ ਧਨ ਸੰਨ
੭.	ਐ 5 ਸੀ 5 ਗਰ ਸਰ ਰਸ ਨਸ	ਕਿ ਰ ਸੰਨ ਧਨ, ਸਰ ਗਰ ਰਗ ਮਗ	ਨਧ ਪਧ, ਧਪ ਮਪ ਗਮ ਪਮ ਮਪ ਧਪ	ਪਮ ਗਮ ਮਗ ਰਗ ਪਧ ਨਧ ਧਨ ਸੰਨ
੮.	ਨਧ ਨਸ ਨਧ ਪਪ, ਨਸ ਨਧ ਪਮ ਗਰ	ਨਧ ਨਸ ਨਧ ਪਮ ਗਮ ਪਪ, ਨਧ ਨਸ	ਪਪ, ਨਧ ਨਸ ਨਧ ਨਧ ਪਮ ਗਰ ਸਰ	ਪਮ ਗਮ ਪਪ, ਨਧ ਗਮ ਪਪ ਨਧ ਨਸ

ਅਲਹੀਯਾ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੩)

ਅਸਥਾਈ

	੦		੩	×	੨
	ਪ	ਸੰ	ਪ		
	ਸੰ	ਸੰ	ਗ	ਪ	ਮ
	ਮ	ਨ	ਥੇ	ਧਿ	ਆ
੧.					੬
੨.					੬
੩.					੬
੪.					੬
੫.					੬

੬.	ਸਰ ਗਗ ਰਗ ਪਪ ਗਰ ਗਗ ਰਸ ਰਰ	ਗਪ ਧਧ ਪਧ ਨਨ ਸਨ ਸਸ ਨਧ ਨਨ	ਧਨ ਸਸ ਨਸ ਰਰ ਧਪ ਧਧ ਪਮ ਪਪ	ਸਰ ਗਗ ਰਗ ਮਮ ਮਗ ਮਮ ਗਰ ਗਗ
੭.	ਧਧ ਪਮ, ਗਗ ਰਗ ਧਪ, ਧਧ ਪਧ ਧ,ਪ	ਗ,ਰ ਗਗ ਰਸ, ਰਰ ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਪ	ਗਗ ਰਗ ਗ,ਰ ਗਗ ਸਰ ਰ,ਸ ਰਰ ਸਨ, ਪ,ਮ ਪਪ ਮਗ, ਗਗ	ਰਸ, ਧਧ ਪਧ ਧ,ਪ ਨਨ ਧਨ ਨ,ਧ ਨਨ ਰਗ ਗ,ਰ ਗਗ ਰਸ
੮.	ਸਰ ਗਪ ਮਗ ਮਰ, ਗਰ ਸਨ ਧਨੁ ਧਪ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਮਰ, ਮਗ ਮਰ, ਧਨ ਸਰ	ਧਨ ਸਰ ਸਨ ਧਪ ਗਮ ਗਰ ਸਨ ਧਪ	ਮਗ ਮਰ, ਧਨ ਸਰ ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਮਰ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਪ ਪ — — ਜੀ ਅ S S	ਧਨ ਧ ਨ ਨ ਜੰS ਤ ਸ ਭ	ਸਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਗਰ ਗਪ ਧਨੁ ਧਧ
੨.	. . . .	. . ਧਨ ਸਨ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਗਪ ਧਨ ਸਰ ਸ
੩.	ਧਨ ਸਨ ਧਨੁ ਧਪ,	ਧਨ ਸਰ ਸਨ ਧਨੁ	ਧਪ ਧਨ ਸਰ ਗਮ	ਗਰ ਸਨ ਧਨੁ ਧਪ
੪.	. . . . ਸਸ ਨਨ ਧਧ ਪਪ	. . . . ਮਮ ਗਗ ਰਰ ਸਸ	. . . . ਰਗ ਪਪ ਗਪ ਧਧ	ਗਪ ਧਨ ਸਰ ਗਰ ਪਧ ਨਨ ਧਨ ਸਸ
੫.	. . . . ਸਰ ਗਮ ਗਰ ਸਨ	. . . . ਧਪ ਮਗ ਰਸ ਸਰ	ਧਨ ਸ,ਧ ਨਸ ਧਨ ਗਰ ਗਮ ਗਰ ਗਪ	ਸਰ ਸਨ ਧਪ ਧਨ ਧਨੁ ਧਪ ਧਨ ਸ
੬.	ਰਗ ਮ,ਰ ਗਮ ਰਸ, ਗਪ ਧਪ ਧਨ ਸਨ	ਧਨ ਸ,ਧ ਨਸ ਧਪ ਸਰ ਗਰ ਗਮ ਗਰ	ਰਗ ਮ,ਰ ਗਮ ਰਸ, ਸਰ ਸਨ ਧਪ ਮਗ	ਸਰ ਗਰ ਗਮ ਗਰ ਰਸ ਗਪ ਧਨ ਸ
੭.	. . . . ਸਰ ਰਗ ਗਪ ਪਪ ਸਰ ਗਮ ਗਰ ਸਨ	ਸਰ ਸ,ਨ ਸਨ ਧਨੁ ਧਨ ਨਸ ਸਰ ਰਗ ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਸਰ	ਧ,ਪ ਧਪ ਮਪ ਮ,ਗ ਪਪ ਮਗ ਰਸ ਨਧ ਗਪ ਧਨ ਸ ਗਪ	ਮਗ ਰਗ ਰ,ਸ ਰਸ, ਪਮ ਗਰ ਗਪ ਧਨ ਧਨ ਸ ਗਪ ਧਨ

੧. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਵਨ ਸੰਜੋਗ ਮਿਲਉ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ॥
 ਪਲੁ ਪਲੁ ਨਿਮਖ ਸਦਾ ਹਰਿ ਜਪਨੇ ॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਨਿਤ ਧਿਆਵਉ ॥
 ਕਵਨ ਸੁਮਤਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਾਵਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਬਿਸਰੁ ਨ ਕਾਹੂ ਬੇਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਰ	ਮ	੩	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	×	—	ਰ	ਗ	੨	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੇ	੫	੬	ਨਿ	ਤ	੩	ਧਿਆ	੬	ਵਉ	੬
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਮ	ਤ	ਜਿ	ਤ	ਪ੍ਰੀ	੬	ਤ	ਮ	ਪਾ	੬	ਵਉ	੬	੬	੬

ਅੰਤਰਾ

੦	ਪ	ਪ	ਪ	੩	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	×	—	ਸੰ	ਸੰ	੨	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੰ	ਜੋ	੬	ਗ	ਮਿ	ਲਉ	੬	੬	ਪ੍ਰ	ਭ	੩	ਅ	ਪ	ਨੇ	੬
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ
ਪ	ਲ	ਪ	ਲ	ਨਿ	ਮ	ਖ	ਸ	ਦਾ	੬	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਨੇ	੬	੬	੬

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਗੀਤ ਝਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ)

੨. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਪ	ਨ	ਪ	ਮ
ਸੰ	ਸੰ	ਮ	ਪ
ਚ	ਰ	ਕ	ਲ
	ਨ	ਮ	ਪ੍ਰ
	੬	੬	੬
ਗ	ਰ	ਪ	ਮ
ਕੇ	੬	ਤ	ਧਿਆ
	ਨਿ	ਗ	ਰ
	੬	੬	ਵਉ
	੬	੬	੬
	੬	੬	੬

ਸ ਕ	ਸ ਵ	ਗ ਨ	— ਫ	ਮ ਸੁ	ਪ ਮ	ਪ ਤ	ਨ ਧ ਜਿ	— ਫ	ਧ ਤ
ਨ ਪ੍ਰੀ	ਧ ਫ	ਨ ਤ	ਸੰ ਫ	ਰੰ ਮ	ਸੰ ਪਾ	ਨ ਫ	ਸੰ ਧ ਵਉ	— ਫ	ਪ ਫ
ਅੰਤਰਾ									
ਪ ਕ	ਪ ਵ	ਨ ਧ ਨ	ਨ ਧ ਫ	ਨ ਸੰ	ਸੰ ਜੋ	— ਫ	ਸੰ ਗ	— ਫ	ਸੰ ਮਿ
ਨਧ ਲਉ	ਨ ਫ	ਸੰ ਪ੍ਰ	— ਫ	ਰੰ ਭ	ਸੰ ਅ	ਨ ਪ	ਸੰ ਧ ਨੋ	— ਫ	ਪ ਫ
ਪ ਸੰ ਪ	ਸੰ ਲ	ਗੰ ਪ	ਮੰ ਫ	ਰੰ ਲ	ਸੰ ਨਿ	ਰੰ ਮ	ਸੰ ਖ	— ਫ	ਸੰ ਸ
ਨ ਧ ਦਾ	— ਫ	ਪ ਹ	ਮ ਫ	ਗ ਰਿ	ਪ ਜ	ਪ ਪ	ਨ ਧ ਨੋ	ਨ ਧ ਫ	ਨ ਫ

੩. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੇਦਰੁ ਘਟ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ॥
 ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥੧॥
 ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥
 ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥
 ਹਮ ਨਾਹੀ ਚਿੰਤ ਪਰਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥
 ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥੨॥
 ਸਿਖ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮਾਰੀ ਮੰਦਿਰ ਛਾਵਾ ਤੇਰੇ ॥
 ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਤੇਰੇ ॥
 ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ ॥
 ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਚੰਗਾ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਪ		ਸੰ			ਪ				ਮ					ਮ					
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗਮ	ਪ	ਮਗ	ਰ	—	ਸ	—				
ਮ	ਨ	ਬੇ	ਧਿ	ਆ	ੳ	ਦਇਆ	ਲ	ਸੇ	ਤੀੳ	ਮੇ	ਰੀੳ	ਮਾ	ੳ	ਈ	ੳ				
ਨ									ਸ		ਸ	ਸ	ਸ	—	ਪ	—			
ਸ	ਰ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਧ	ਨ	ਰ	ਸ	ਧ	—	ਪ	—				
ਕਉ	ੳ	ਨ	ੳ	ਜਾ	ੳ	ਨੈ	ੳ	ਪੀ	ੳ	ਰ	ਪ	ਰਾ	ੳ	ਈ	ੳ				
ਪ					ਪ		ਨ												
ਗ	ਗ	ਗਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਨ	ਸੰਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਨ	ਧਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ				
ਹ	ਮ	ਨਾੳ	ਹੀ	ਚਿੰ	ੳ	ਤ	ਪ	ਰਾੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ਈੳ	ੳੳ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਮ	ਨ	ਮੰ	ੳ	ਦ	ਰ	ਤ	ਨ		ਵੇ	ੳ	ਸ	ਕ	ਲੰ	ੳ	ਦ	ਰ		
ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ		ਸੰ				ਸੰ	ਨੁ				
ਘ	ਟ	ਹੀ	ੳ	ਤੀ	ੳ	ਰ	ਥ		ਧ	ਨ	(ਸੰ)	—	ਧ	ਪ	ਪ	—		
				ਨਾਂ	ੳ				ਨਾਂ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ਵਾ	ੳ		
ਨ																		
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨੁਪ	ਪ	ਮਗ	ਮਰ		ਰ	ਗਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—		
ਏ	ੳ	ਕ	ਸ	ਬੳ	ਦ	ਮੇੳ	ਰੈੳ		ਪ੍ਰਾ	ੳੳ	ਨ	ਬੳ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ੳ		
ਪ				ਪ		ਨ	ਧਨ		ਸੰਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਨ	ਧਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ		
ਗ	—	ਗਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਨ	ਨੳ		ਆੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ੳੳ	ਵਾੳ	ੳੳ		
ਬਾ	ੳ	ਹੁੳ	ੳ	ਜ	ਨ	ਮ												

ਨੋਟ :—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ੳ. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਕਹਾ ਹਉ ਮੀਆ ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ ॥
ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੁ ਕਹਾ ਸੁਆਮੀ ਮੈ ਮੂਰਖ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥
ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥
ਜੈਸੇ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹਉ ਰਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਝ ਤੇ ਤੇਰੀ ਸਭ ਅਸਨਾਈ ॥
ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥੨॥

ਕਿਆ ਹਉ ਕਥੀ ਕਥੇ ਕਥਿ ਦੇਖਾ ਮੈ ਅਕਥੁ ਨ ਕਥਨਾ ਜਾਈ ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਆਖਾ ਤਿਲੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥੩॥
ਏਤੇ ਕੂਕਰ ਹਉ ਬੇਗਾਨਾ ਭਉਕਾ ਇਸੁ ਤਨੁ ਤਾਈ ॥
ਭਗਤਿ ਹੀਣੁ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਤ ਖਸਮੈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਈ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੬੫)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
												ਪ ਤੇ			
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	—
ਗਾ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ਦੇ	ਹਿ	ੜ	ਬੁ	ਝਾ	ੜ	ੜ	ਈ,	ਜੈ	ੜ	ਸੇ	ੜ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ				
ਸ	ਚ	ਮਹਿ	ੜ	ਰ	ਹਉ	ੜ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਈ				

ਅੰਤਰਾ

×				੨				੦				੩			
* *	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਤ	ਸੰ	—	ਸੰ
	ਤੁ	ਸੁ	ਲ	ਤਾ	ੜ	ਨ	ਕ	ਹਾ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਆ	ੜ
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	ਧ	ਪ	—
ੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ਕ	ਵ	ਨ	ਵ	ਡਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ
—	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਪ	ਮ				ਸ	—	ਸ	—
ੜ	ਜੋ	ੜ	ਤੁ	ਦੇ	ਹਿ	ੜ	ਸੁ	ਕ	ਹਾ	ੜ	ਸੁ	ਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ					
ਮੈ	ਮੁ	ਰ	ਖ	ਕ	ਹਿ	ਣ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਈ,					

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਲਿਕ ਨਾਨਕੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੁ ਵਾਲੀ ਨਾਮੁ ਰਹੀ

੫. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਹਮ ਤੇ ਬਿਗਰੀ ॥
ਸੀਲੁ ਧਰਮੁ ਜਪੁ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ ਹਉ ਅਭਿਮਾਨ ਟੇਢ ਪਗਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅਮਰ ਜਾਨਿ ਸੰਚੀ ਇਹ ਕਾਇਆ ਇਹ ਮਿਥਿਆ ਕਾਚੀ ਗਗਰੀ ॥
ਜਿਨਹਿ ਨਿਵਾਜਿ ਸਾਜਿ ਹਮ ਕੀਏ ਤਿਸਹਿ ਬਿਸਾਰਿ ਅਵਰ ਲਗਰੀ ॥੧॥
ਸੰਧਿਕ ਤੋਹਿ ਸਾਧ ਨਹੀ ਕਹੀਅਉ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਤੁਮਰੀ ਪਗਰੀ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨੀਅਹੁ ਮਤ ਘਾਲਹੁ ਜਮ ਕੀ ਖਬਰੀ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਭੰਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੮੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਗ	—	ਨਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਮਰ
ਪ	ੜ	ਖੜ	ਲੇ	ਚੁ	ੜ	ਚ	ਮ	ਤੇ	ੜ	ਬਿ	ਗ	ਰੀ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ
ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ
ਸੀ	ੜ	ਲ	ਧੜ	ਰ	ਮ	ਜ	ਪ	ਭੜ	ਗੜ	ਤ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਨੀ	ੜ
ਸ	—	ਗ	ਗ	ਗਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ
ਹਉ	ੜ	ਅ	ਭਿ	ਮਾੜ	ੜ	ਨ	ਟੇ	ੜ	ਦ	ਪ	ਗ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਪ	ਨ	ਧਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਅ	ਮ	ਰ	ਜਾੜ	ੜ	ਨ	ਸੰ	ੜ	ਚੀ	ੜੜ	ਇ	ਹ	ਕਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ
ਨ	ਪ	ਗਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਨਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਮਰ
ਧ	ਹ	ਮਿੜ	ਬਿ	ਆ	ੜ	ਕਾੜ	ੜ	ਚੀ	ੜੜ	ਗੜ	ਗੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬, ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਂਤਿ ਪਾਈ ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ॥
ਸੁਖ ਉਪਜੇ ਬਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਾਪ ਪਾਪ ਸੰਤਾਪ ਬਿਨਾਸੇ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਕਿਲ ਵਿਖ ਸਭ ਨਾਸੇ ॥੧॥
ਅਨਦੁ ਕਰਹੁ ਮਿਲਿ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ ॥
ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਮੇਰੀ ਪੇਜ ਸਵਾਰੀ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੬)

ਅਸਥਾਈ

				੩				×				੨			
—	ਗ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ
ੜ	ਸਾ	ਤ	ਪਾ	ਈ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਸ	ਤ	ਕੁ	ਰ	ਪੂ	ੜ	ਰੇ	ੜ
—	ਪ	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨਸ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ
ੜ	ਸੁਖ	ਉ	ਪ	ਜੇੜ	ੜੜ	ਵਾ	ਜੇ	ਅ	ਨ	ਹ	ਦ	ਤੂ	ੜ	ਰੇ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

				੩				—				ਸੰ			
	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਰੰ	ਸੰ	—
	ਤਾ	ਪ	ਪਾ	ੜ	ਪ	ਸੇ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਪ	ਬਿ	ਨਾੜ	ੜ	ਸੇ	ੜ
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ੜ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਕਿ	ਲ	ਵਿ	ਖ	ਸ	ਭ	ਨਾ	ੜ	ਸੇ	ੜ

੭. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ. ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਪਨੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਕਬਹੁ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ॥

ਉਰਿ ਲਾਗਹੁ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਬੀਚਾਰਹੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭ ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰੇ ਹਮਰੇ ਦੇਖ ਰਿਦੈ ਮਤ ਧਾਰਹੁ ॥

ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੁਖੁ ਤੁਮਹੀ ਹਉਮੈ ਪਟਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਾਰਹੁ ॥੧॥

ਜਲ ਬਿਹੂਨ ਮੀਨ ਕਤ ਜੀਵਨ ਦੁਧ ਬਿਨਾ ਰਹਨੁ ਕਤ ਬਾਰੈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਚਰਨ ਕਮਲਨੁ ਕੀ ਪੇਖਿ ਦਰਸੁ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖ ਸਾਰੈ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੬)

ਅਸਥਾਈ

				×				੨				੦			
	ਪ	ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ
	ਨੇ	ਸੇੜ	ਵ	ਕ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ਓ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਅਪ
	ਪ	ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮਗ
	ਨੇ	ਸੇੜ	ਵ	ਕ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਬ	ਹੁ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ੜ	ਮਰ
	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ
	ਉ	ਰ	ਲਾ	ੜੜ	ਕਹੁ	ੜ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀੜ	ੜੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ
	ਸ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਨ	ਧਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮਗਮਰ
	ਪ੍ਰ	ੜ	ਰ	ਬ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਗੋੜ	ਬਿ	ੜ	ਦ	ਬੀ	ਚਾ	ੜ	ਰਹੁੜੜ, ਆਪ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਪ	ਨਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ
ਪ	ਤਿ	ਤੜ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਬਿ	ਰੜ	ਦ	ਤੁ	ਮਾ	ੜ	ਰੜ	ੜੜ	ੜੜ
ਗ	ਮ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	ਸਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਗਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਗ	
ਹ	ਮ	ਰੇ	ੜ	ਦੋ	ੜ	ਖ	ਰਿ	ਦੈੜ	ੜੜ	ਮੜ	ਤੜ	ਧਾੜ	ੜੜ	ਰਹੁ,	ਆਪ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਦਾਸ ਤੇਰੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਰਿਦ ਕਰਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥
 ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੋਖਨ ਕੋ ਨਾਸੁ ॥੧॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਤਾਸੁ ॥
 ਕੀਰਤਨ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਤ ਰਹਉ ਜਬ ਲਗੁ ਘਟਿ ਸਾਸੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬੰਧਪ ਤੂਹੈ ਤੂ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਜਾ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਜਾਸੁ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
			ਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—
			ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਨਾੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ	—	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	—	—	ਮ	ਗ	ਗ
ੜ	ੜ	ੜ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਰ	ਹਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜ	ਬ
ਰ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	—	—	ਸ	—	—	—
ਲ	ਗ	ੜ	ੜ	ੜ	ਘ	ਟ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—											
ੜ	ੜ	ੜ											

ਅੰਤਰਾ

			ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	ਧ	ਨ	—	—	—
			ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਧ	ਪ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	ਨ
ੜ	ੜ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ	ਸ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ

ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨੁ	ਧ	—	—	ਧ	—	—	—
ਧੁ	ਰ	ਖ	ਸ	ਸ	ਕੁ	ਣ	ਤਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
—	—	—											
ਸ	ਸ	ਸ											

ਨੋਟ 1—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਹੋ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗੁ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥

ਜਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥

ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨਾ ॥੨॥

ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੁਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥

ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦			
ਸ	ਸ	-ਰ	ਸਨੁ	ਸ	ਸ	ਗਮ	ਮਧ	-ਧ	ਘਮ	ਖ	—	
ਸਿਮ	ਰ	ਸਮ	ਨਾਨ	ਰਾ	ਮ	ਨਾਨ	ਮਨ	ਨਚਿ	ਤਾਨ	ਰੇ	ਸ	
ਗ												
ਰ	ਰ	ਗ	ਮ	ਮਧ	ਖਪ	ਮਗ	ਮਗ	ਮਮ	ਰ	ਸ	—	
ਭਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈਤ	ਗੁਰ	ਚਰ	ਨਨ	ਨਪਿ	ਆ	ਰੇ	ਸ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	—	ਨ			ਸੰ	ਸੰ	-ਨ	ਰੰਸੰ	ਸੰ	—	
ਭੁ	ਭੇ	ਸ	ਧ	ਨ	ਨ	ਜਿ	ਨਹਿ	ਸਬ	ਤਾਨ	ਦਿਆ	ਸ	
			ਮਾ	ਰ	ਗ							
ਨ	ਨ		ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਧਨੁ	ਧਧ	ਖਪ	
ਧ	ਧ	ਨ	ਕੁ	ਰ	ਵਡ	ਡਾ	ਕੀ	ਸ	ਧਾਨ	ਦਿਆ,	ਵਡ	
ਐ	ਸਾ	ਸ										
ਮ												
ਕ	ਮ	—	ਰ	ਸ	—							
ਤਾ	ਕੀ	ਸ	ਪਾ	ਦਿਆ	ਸ	ਜਿਮਰ	ਮਨਾ	—				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਹੋ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਮਨੁ ਸਹਜ ਧਿਆਨੇ ॥
 ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨੇ ॥
 ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲੇ ਬਉਰਾਨੇ ॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਰਹੀਐ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਨੇ ॥੧॥
 ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਕੈਸੇ ਜੋਵਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਅਰਾ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਖਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬੂਝ ਬੂਝਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰੈ ਹਉ ਮਰਉ ਦੁਖਾਲੀ ॥
 ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਜਪਉ ਅਪੁਨੇ ਹਰਿ ਭਾਲੀ ॥
 ਸਦ ਬੈਰਾਗਨਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਹਾਲੀ ॥
 ਅਬ ਜਾਨੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਲੀ ॥੨॥
 ਅਕਥ ਕਥਾ ਕਹੀਐ ਗੁਰ ਭਾਇ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਦੇਇ ਦਿਖਾਇ ॥
 ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਕਰਣੀ ਕਿਆ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਮੇਟਿ ਚਲੈ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ॥੩॥
 ਮਨਮੁਖੁ ਵਿਛੁੜੈ ਖੋਟੀ ਰਾਸਿ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਮਿਲੈ ਸਾਥਾਸਿ ॥
 ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਾਮ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ॥
 (ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੯੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਪ	ਨ	ਪ	ਪ	ਕ
ਸ	ਧ	ਰ	ਨ	ਸੇ
ਬਿ	ਦ	ਸ	ਕੈ	—
ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—
ਜੀ	ਮੇ	ਗੀ	ਸ	ਈ
ਸ	ਧ	ਨ	ਰ	—
ਹ	ਬਿ	ਜੀ	ਅ	ਰਾ
ਗ	ਗ	ਮ	—	ਸ
ਰ	ਨ	ਸ	ਕੈ	ਖਿ
ਗ	ਧ	ਪ	ਨ	ਨ
ਮ	ਕੁ	ਰ	ਬੁ	ਭ
ਸ	ਤਿ			

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਗੁ	ਰ	ਬੁ	ਚ	ਨੀ	ਭ	ਮ	ਨ	ਭ	ਭ
ਮ	ਨ	ਸੰ	ਰ	ਸੰਨ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਪ
ਧ	ਹ	ਜ	ਧਿ	ਆਭ	ਭ	ਨੇ	ਭ	ਭ	ਭ
ਸ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਭ	ਧ	ਧ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਕੈ	ਭ	ਕੈ	ਭ	ਗ	ਭ	ਭ	ਰ
ਮਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਤਾਭ	ਭ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ਭ	ਨੇ	ਭ	ਭ	ਭ
ਜਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਗਮੁ ਅਨੰਤੁ ਅਠਾਦਿ ਆਦਿ ਜਿਸੁ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ॥
 ਸਿਵ ਬਿਭੰਚਿ ਧਰਿ ਧਾਨੁ ਨਿਤਹਿ ਜਿਸੁ ਬੇਦੁ ਬਖਾਣੈ ॥
 ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਵਰੁ ਠਹੀ ਦੂਸਰ ਕੋਈ ॥
 ਭੋਜਨ ਗੜਣ ਸਮਰਥੁ ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥
 ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਕੀਓ ਜਨੁ ਮਥੁਰਾ ਰਸਨਾ ਰਸੈ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਚਿਤਹ ਬਸੈ ॥੧॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪) .

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯
ਸੰ	ਭ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
ਆ	ਭ	ਦ	ਭ	ਜਿ	ਸ	ਕੋ	ਭ	ਇ	ਨ	ਜਾ	ਣੈ
ਰ	ਸ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਪ	ਪ	ਗਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਮਰ
ਅ	ਗ	ਮ	ਅ	ਨੰ	ਭ	ਤ	ਅ	ਨਾਭ	ਭਭ	ਦਭ	ਭਭ;
ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਸਿ	ਵ	ਬਿ	ਰੰ	ਭ	ਚ	ਧ	ਰ	ਭ	ਧਿਆ	ਭ	ਨ
ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗਪ	ਪ	ਗਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਮਰ
ਨਿ	ਤਹਿ	ਜਿ	ਸ	ਬੇ	ਭ	ਦਭ	ਬ	ਖਾਭ	ਭਭ	ਣੈਭ	ਭਭ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	—	ਧਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਨਿ	ਰੰ	ਭ	ਕਾਭ	ਭ	ਰ	ਨਿ	ਰ	ਵੈ	ਭ	ਰ	ਭ

ਸੰ ਅ	ਗੰ ਵ	ਗੰ ਰ	ਮੰ ਨ	ਗੰ ਹੀ	ਰੰ ਦੂ	ਸੰ ਸ	ਨ ਰ	ਸੰ ਕੋ	— ਫ	ਧ ਈ	ਪ ਫ
ਮ ਭੇ	ਗ ਜ	ਮ ਨ	ਰ ਗ	ਗ ਝੁ	ਪ ਣ	ਮ ਸ	ਗ ਫ	ਮ ਮ	ਰ ਰ	— ਫ	ਸ ਥ
ਰ ਤ	ਸ ਰ	ਗ ਨ	ਮ ਤਾ	ਗ ਰ	ਰ ਨ	ਪ ਪ੍ਰ	ਪ ਭ	ਗਪ ਸੋਫ	ਧਪ ਫਫ	ਮਗ ਈਫ	ਮਰ ਫਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਧੀਰਉ ਦੇਖਿ ਤੁਮਾਰੇ ਰੰਗਾ ॥

ਤੁਹੀ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤੁਹੀ ਵਸਹਿ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਨਿਵਾਜੇ ਠਾਕੁਰ ਨੀਚ ਕੀਟ ਤੇ ਕਰਹਿ ਰਾਜੰਗਾ ॥

ਕਬਹੂ ਨ ਬਿਸਰੇ ਹੀਏ ਮੋਰੇ ਤੇ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਇਹੀ ਦਾਨੁ ਮੰਗਾ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੪)

ਅਸਥਾਈ*

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਪ	—	ਨ	ਗ	—	ਧ
ਸੰ	—	ਧ	ਰ	ਗ	ਧਪ
ਰੰ	ਫ	ਗਾ	ਮੈਂ	ਫ	ਫਫ
ਮ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ
ਗ	ਫ	ਖ	ਤੁ	ਫ	ਨ
ਦੇ	ਫ	ਫ	ਮੁਫ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਸ	ਗ	—	ਗ
ਸ	ਫ	ਫ	ਮ	ਫ	ਮੀ
*	*	ਫ	ਸੁ	ਫ	ਫ
ਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਮ
ਫ	ਫ	ਅੰ	ਰ	ਫ	ਮੀ
ਸ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ
ਫ	ਫ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਫ
ਸੰ	—	ਨ	ਗ	—	ਧ
ਸੰ	ਫ	ਧ	ਪ	ਫ	ਧ
	ਫ	ਗਾ	ਮੈਂ	ਫ	ਫਫ

*ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਸਾ: ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

ਅੰਤਰਾ

			ਪਸੰ ਖਿ	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਮਹਿ	ਸੰ ਥਾ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਪ	— ਫ	— ਫ
ਸੰ *	— *	— *	ਨ ਧ ਨਿ	ਨ ਵਾ	ਸੰ ਜੇ	ਸੰ ਠਾ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਕ	ਧ ਰ	— ਫ
ਪ ਫ	— ਫ	— ਫ	ਮ ਨੀ	ਗ ਕ	ਮ ਕੀ	ਪ ਫ	ਪ ਟ	ਪ ਭੇ	ਨ ਕ	ਧ ਰੈ	ਨ ਰਾ
ਸੰ ਜੇ	— ਫ	— ਫ	ਨ ਧ ਗਾ	— ਫ	ਪ ਮੈ	ਗ ਰ ਵਾ	— ਫ	ਗ ਰੀ	ਮ ਧੀ	ਧਪ ਫਫ	ਪ ਰਉ

—ਦੇਖ ਤੁ—

—ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ ਸੰ ਸਾਂ	— ਫ	— ਫ	ਨ ਧ ਤ	— ਫ	ਪ ਥਾ	ਧ ਈ	ਮ ਫ	ਗ ਫ	ਮ ਗੁ	— ਫ	ਪ ਰ
ਮ ਗ ਸ	ਗ ਤ	ਰ ਫ	ਗ ਕੁ	ਮ ਫ	ਪ ਰ	ਮ ਪੁ	ਮ ਫ	ਰ ਫ	ਸ ਰੈ	— ਫ	— ਫ
ਸ ਸੁ	ਸ ਖ	— ਫ	ਗ ਉ	— ਫ	ਮ ਪ	ਪ ਜੇ	— ਫ	— ਫ	ਨਧ ਥਾ	— ਫ	ਨ ਜੇ
ਸੰ ਅ	ਸੰ ਨ	— ਫ	ਧ ਹ	— ਫ	ਪ ਦ	ਧ ਤੁ	ਮ ਫ	ਗ ਫ	ਪ ਰੈ	ਧ ਫ	ਨ ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਰਾ	— ਫ	— ਫ	ਨ ਧ ਪ	— ਫ	ਨ ਫ	ਸੰ ਥਾ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਪ	— ਫ	ਸੰ ਥੇ
ਨ ਧ ਰਾ	— ਫ	ਨ ਫ	ਸੰ ਪ	— ਫ	ਰੰ ਥਿ	ਸੰ ਠਾ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਥੇ	ਨ ਧ	ਪ ਫ

ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਪ
ਹ	ਫ	ਰਿ	ਭ	ਰ	ਫ	ਪੂ	ਰੇ	ਫ	ਰ	ਹਿ	ਆ
ਗ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ
ਜ	ਫ	ਲ	ਬ	ਫ	ਲ	ਰਾ	ਫ	ਮ	ਨਾ	ਫ	ਮ
ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
ਨਿ	ਤ	ਗਾਈ	ਐ	ਭ	ਰਿ	ਦੁ	ਖ	ਬਿ	ਸਾ	ਰ	ਨੋ

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਇਕ ਤਾਲੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਗ	—	ਪ	ਧ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਪ	ਫ	ਰਿ	ਕੀ	ਆ	ਹੈ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਫ
ਹ	ਫ	ਰਿ	ਕੀ	ਆ	ਹੈ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	—	—	ਮੰ	ਰੰ	—	—	ਸੰ	—	—	—
ਜ	ਨ	ਫ	ਮ	ਫ	ਫ	ਹ	ਮਾ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	—	—
ਸੰ	ਫ	ਰਿ	ਜ	ਪਿ	ਆ	ਫ	ਹ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ
ਹ	ਫ	ਰਿ	ਜ	ਪਿ	ਆ	ਫ	ਹ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਦੁ	ਖ	ਬਿ	ਸਾ	ਫ	ਰ	ਨ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ

ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਇਕ ਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਸ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਗੁਰ	ਰ	ਭੇ	ਫ	ਟਿਆ	ਫ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਮੁ	ਕ	ਫ	ਤ	ਦਾ	ਫ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ਈ	ਫ	ਹ	ਮਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਸ	ਫ	ਫ	ਲ	ਜਾ	ਫ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਫ

੧੫: ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਪੜਤਾਲ=ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਹਨ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ਹਾਵੈ, ਹਾਰ ਕਜਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਭਰਨ ਕੀਨੇ ॥
ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਰਨਿ ਸੁਹਾਗਨਿ ਚਰਨ ਸੀਸੁ ਧਰਿ ॥
ਲਾਲਨੁ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ ॥੧॥
ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਰੀ ਮਿਲਨ ਬਾਤ ਕਹਉ, ਸਗਰੋ
ਅਹੰ ਮਿਟਾਵਹੁ ਤਉ ਘਰ ਹੀ ਲਾਲਨੁ ਪਾਵਹੁ ॥
ਤਬ ਰਸ ਮੰਗਲ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ॥ ਆਨਦ ਰੂਪ ਧਿਆਵਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਆਰੈ ਆਇਓ ॥ ਤਉ ਮੈ ਲਾਲਨੁ ਪਾਇਓ ਰੀ ॥ ੨ ॥
ਮੋਹਨ ਰੂਪੁ ਦਿਖਾਵੈ ॥ ਅਬ ਮੋਹਿ ਨੀਦ ਸੁਹਾਵੈ ॥
ਸਭ ਮੇਰੀ ਤਿਖਾ ਬੁਝਾਨੀ ॥ ਅਬ ਮੈ ਸਹਿਜ ਸਮਾਨੀ ॥
ਮੀਠੀ ਪਿਰਹਿ ਕਹਾਨੀ ॥ ਮੋਹਨੁ ਲਾਲਨੁ ਪਾਇਓ ਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥੧॥
(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੮੩੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩			
									ਗ			
									ਪ	—	ਨ	ਧ ਨ
									ਮੋ	ੜ	ਹ	ੜ ਨ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਪ	— ਨ ਧ ਨ
ਨੀ	ੜ	ਦ	ਨ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ਵੈ,	ਮੋ	ੜ ਹ ੜ ਨ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਮ ਰ ਸ —
ਨੀ	ੜ	ਦ	ਨ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵੈ ੜ ੜ ੜ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ ਰ ਸ —
*	ਹਾ	ਰ	ਕ	ਜ	ਰ	ਬਸ	ਤ੍ਰ	ਅ	ਭ	ਰ	ਨ	ਕੀ ੜ ਨੇ ੜ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਧ ਨ ਸੰ ਰ
ਉ	ਡੀ	ਨੀ	ਉ	ਡੀ	ੜ	ਨੀ	ਉ	ਡੀ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਕ ਬ ਘ ਰ
ਨ												
ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	— ਨ
ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਮੋ	ੜ ਹਨ ਨੀਦ...

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੨		੩		੪	
ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਰ	ੜ	ਨ	ੜ	ਸੁ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਗ	ੜ	ਨ
ਨ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਧ
ਚ	ਰ	ੜ	ਨ	ੜ	ਸੀ	ੜ	ੜ	ਸ	ਧ	ੜ	ਰ
ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਲਾ	ੜ	ਲ	ਨ	ਮੰ	ੜ	ਹਿ	ਮਿ	ਲਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ
ਸ	ਸ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ
ਕ	ਬ	ਘ	ਰ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਕ	ਬ	ਘ	ਰ
ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜੜ,	ਮੰ	ੜ	ਹ	ੜ	ਨ

ਨੀਦ...

ਸੰਚਾਰੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਸ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ੜ	ਸ	ਹੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	—	—
ਮਿ	ਲ	ਨ	ਬਾ	ੜ	ਤ	ਕ	ਹਉ	ੜ	ੜ,
ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਸ	ਗ	ਰੰ	ਅ	ਹੀ	ਮਿ	ਟਾ	ੜ	ਵਹੁ	ਤਉ
ਸ.	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	—
ਘ	ਰ	ਹੀ	ਲਾ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ

ਅਭੋਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ)

×				੨				੦				੩			
*	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
*	ਤਬ	ਰ	ਸ	ਮੰ	ੜ	ਗ	ਲ	ਗੁ	ੜ	ਨ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—	—	ਸੰ	ਧ	—	ਪ
ੜ	ਆ	ਨ	ਦ	ਰੂ	ੜ	ਪ	ਧਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਧ	—	ਪ	—
ੜ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਦੁਆ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ਆ	ੜ	ਦਿਓ	ੜ	ਤਉ	ੜ	ਮੈ	ੜ

ਧ ਨ ਸ ਰੰ | ਸ ਨ ਧ ਨੁ | ਧ ਪ ਮਗ ਪ | — ਨ ਧ ਨ
ਲਾ ਟ ਲ ਨ | ਪਾ ਟ ਇਓ ਟ | ਰੀ ਟ ਟਟ, ਮੋ | ਟ ਹ ਟ ਨ
ਨੀਦ ..

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ ਤਿੰ: ਦੀ)

×			੨			੦			੩			
ਸ	—	—	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਰ	—	ਗਮ	—	—	ਗ
*	*	*	ਮੋ	ਟ	ਹ	ਰੂ	ਟ	ਟ	ਪਟ	ਟ	ਟ	ਦਿ
ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—	—	—	—	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਖਾ	ਟ	ਵੈ,	*	*	*	*	*	*	ਅ	ਬ	ਮੋ	ਹਿ
ਧ	—	ਪ	ਧ	—	—	ਨੁ	ਧ	—	ਨੁ	ਪ	—	—
ਨੀ	ਟ	ਟ	ਦ	ਟ	ਟ	ਸੁ	ਹਾ	ਟ	ਵੈ	ਟ	ਟ	ਟ
ਪ	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਰੰ
*	*	*	ਸ	ਭ	ਮੋ	ਤਿ	ਖਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਬੁ
ਨ	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ
ਭਾ	ਨੀ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	*	*	*	ਅ	ਬ	ਮੋ	ਟ
ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਨੁ	ਪ	—	—
ਸ	ਹ	ਟ	ਜ	ਟ	ਟ	ਮਾ	ਨੀ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ
ਪ	—	—	ਗੰ	—	ਗੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
*	*	*	ਮੀ	ਟ	ਠੀ	ਪਿ	ਰਹਿ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਕ
ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਹਾ	ਟ	ਟ	ਨੀ	ਟ	ਟ	*	*	*	ਮੋ	ਟ	ਹ	ਨ

ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ

ਧ ਨ ਸ ਰੰ | ਸ ਨ ਧ ਨੁ | ਧ ਪ ਮ ਗ | ਪ — ਪ ਪ
ਲਾ ਟ ਲ ਨ | ਪਾ ਟ ਇਓ ਟ | ਰੀ ਟ ਟ ਟ | ਮੋ ਟ ਹ ਨ

ਧ ਨ ਸ ਰੰ | ਸ ਨ ਧ ਨੁ | ਧ ਪ ਮਗ ਪ | — ਨ ਧ ਨ
ਲਾ ਟ ਲ ਨ | ਪਾ ਟ ਇਓ ਟ | ਰੀ ਟ ਟਟ, ਮੋ | ਟ ਹ ਟ ਨ
ਨੀਦ...

ਨੋਟ :—ਇਸ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ । —ਕਰਤਾ

੧੬. ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲ, ਪੜਤਾਲ=ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਰੀ ਅਹਿ ਜਾਇ ਦਰਸਨ ਪਾਵਤ ਹੇ ॥

ਰਾਚਹੁ ਨਾਥ ਹੀ ਸਹਾਈ ਸੰਤਨਾ ਅਬ ਚਰਨ ਗਹੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਹੇ ਮਨ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਚਰਨਾਵੈ

ਚਰਨਾਵੈ ਉਲਝਿਓ ਅਲਿ ਮਕਰੰਦ ਕਮਲ ਜਿਉ ॥

ਅਨ ਰਸ ਨਹੀ ਚਾਹੈ ਏਕੇ ਹਰਿ ਲਾਹੈ ॥੧॥

ਅਨ ਤੇ ਟੂਟੀਐ ਰਿਖ ਤੇ ਛੂਟੀਐ :। ਮਨ ਹਰਿ ਰਸ ਘੂਟੀਐ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂ ਉਲਟੀਐ ॥

ਅਨ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਚਰਨ ਹੇ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੮੩੦)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੫	੨	੦	੩	੪	੪	੪	੪
ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਇ
ਮੋ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਅ	ਹੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰ	ਸ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗਪ	ਪ	ਗਪ	ਧਪ	ਮਗ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਵੜ	ਤ	ਹੋੜ	ੜੜ	ੜੜ
ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	—	—
ਰਾ	ਚਹੁ	ਨਾ	ੜ	ਬ	ਹੀ	ੜ	ਸ	ਹਾ	ੜ	ੜ
ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—
ਸੰ	ਤ	ਨਾ	ੜ	ਅ	ਬ	ਚ	ਰ	ਨ	ਗ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਆ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ਮ	ਨ	ਅ	ਵ	ਰ	ਨ	ਭਾ
ਨ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸੰ	ਰ	ਧ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਚ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਵੈ
ਚ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਚ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਵੈ
ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ
ਉ	ਲ	ਭਿਓ	ੜ	ਅ	ਲਿ	ਮ	ਕ	ਰੰ	ੜ	ਦ
ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ
ਮ	ਲ	ਜਿ	ਉ	ਅ	ਨ	ਰ	ਸ	ਨ	ਹੀ	ਚਾ
ਗ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ
ਏ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਲਾ	ੜ	ਹੈ

ਮੋਰੀਆ ੜ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ ਦੀ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਸ	ਗ		ਗ		ਮ		—	—
ਅ	ਨ	ਤੇ		ਟ		ਟੀ		ਸ	ਸ
ਧ									
ਸੰ	ਸੰ	ਧ		ਮ		ਪ		ਗ	—
ਰਿ	ਖ	ਤੇ		ਫ		ਟੀ		ਸ	ਸ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਰਾਬਰ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
*	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
*	ਮ	ਸ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਰ	ਸ	ਘੁ	ਸ	ਸ	ਟੀ	ਐ	ਸ	ਸ	ਸ
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ
ਸ	ਸੰ	ਸ	ਗ	ਸਾ	ਸ	ਧੂ	ਸ	ਉਂ	ਲ	ਸ	ਟੀ	ਐ	ਸ	ਸ	ਸ

ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਭਾਵ—ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਤਰੇ ਦੀ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ ।

⊕			੧		੨		⊕		੧		੨	
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	—
ਸੰ	ਸ	ਨ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਰੇ	ਸ	ਸ
ਅ												ਸ
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	ਪ
ਸੰ	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਰੇ	ਸ	ਨਾ
ਅ												ਨਕ
ਮ	—	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ
ਗ	ਸ	ਤ	ਚ	ਰ	ਨ	ਸ	ਚ	ਰ	ਨ	ਹੇ	ਸ	ਨਾ
ਪ੍ਰੀ												ਨਕ
ਮ	—	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ
ਗ	ਸ	ਤ	ਚ	ਰ	ਨ	ਸ	ਚ	ਰ	ਨ	ਹੇ	ਸ	—
ਪ੍ਰੀ												ਸ

ਅਗੋਂ ਮੌਰੀ ਅਹੈ ਜਾਇ...

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਬਿਲਾਵਲੁ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਆਸਾ

ਵਾਦੀ—ਮ | ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
 ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਦੁਰਬਲ ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਰ, ਮ, ਪ, ਧ, ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ ਨਧ, ਪ ਮ, ਗ ਰ ਸ ।

ਇਹ ਇਕ 'ਦੇਸੀ ਰਾਗ' ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ (ਪੰਜਾਬ) ਦੀ ਲੋਕ 'ਧੁਨ' ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਬੜੇ ਬੜੇ ਬਿਖੜੇ 'ਤਾਲਾਂ' ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਤਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ) 'ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 'ਸੋਦਰ ਦੀ ਧੁਨ' ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੂਰ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਤ ਤਾਤ ਰੰ ਨ ਪ ਨ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ—"ਪਧਸੰਰੰ ਗੰਰੰਗੰ ਸੰ, ਧ, ਮ; ਪਧ ਸੰ" ਜਾਂ ਸ ਰ ਮ, ਪ ਧ ਸੰ, ਧ, ਪ ਰ ਮ; ਪ, ਮਗਰਸ ਰਗ ਸ—" ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਹਲ ਤੇ ਭਗਤੀ ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ।

ਰਾਗ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸਿਆਣੇ ਰਾਗੀ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਗੰਧਾਰ ਕੌਮਲ ਭੀ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—"ਪਧ ਮ, ਰਮਪ, ਧਨੁਧਪ ਮ; ਪਧ ਸੰ—ਸੰਰਗੁੰ, ਰੰ, ਸੰ, ਧ ਨ ਨ, ਧਪ, ਧ, ਸੰ—" ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੋਦਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੂਝਵਾਨ ਰਾਗੀ ਅਜੇ ਭੀ 'ਯਮਨ-ਕਲਿਆਨ' ਦਾ ਅੰਗ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ 'ਭੂਪ-ਕਲਿਆਨ' ਵਾਂਗ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।*

*ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਲ-ਗੱਡ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ।

ਆਸਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਇਕ 'ਮਾਂਡ' ਰਾਗ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ (ਮਾਰਵਾੜ) ਤੇ ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ 'ਆਸਾ' ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਰਸ, ਸਰਗ ਸ—^{ਰ ਨ ਰ}ਧ, ਪ, ਪ੍ਰਸਰਗ ਸ—^ਰਸਰ, ਗਰਗ ਸ— ।
੨. ਸ—ਰਮ, ਗਰ, ਸਰਗ ਸ—^ਰਸਰਮ; ਪ, ਮਗਰ ਸਰਗ ਸ—^ਰਸ, ਰ, ਮ, ਪਧ, ਮ—^ਪਪ, ਮਗਰਸ, ਗਰਗ ਸ—^ਰਪ੍ਰਸਰਗ ਸ, ਰਮਗਰਗ ਸ— ।
੩. ਸ—ਰਮਪਧ, ਪਮ—^ਰਮਪਮਗਰ, ਸਰਗ ਸ—^ਰਸ, ਰਮ, ਪਧਨੁਧ, ਪਮ—^ਰਪਮਗਰਸ, ਸਗਰਗ ਸ—^ਰਸ, ਰਮਪਧਸ—^{ਨ ਪ}ਧ, ਮ—^ਰਮਪਧਸ—ਸੰਨਧ, ਨੁਧਪਮ—ਪਮਗਰ, ਸਰਗ ਸ—^ਰਪਨੁਧਨੁਪਧਮਪਮ—ਗਰਗ ਸ— ।
੪. ਸ—^{ਨ ਪ}ਰ, ਮ, ਪ, ਧ, ਸ—^{ਨ ਪ ਧ ਨ}ਸੰਨਧਪਮ, ਮਪ, ਪਧ, ਧਸ, ਰੰਸ, ਧ, ਮ, ਰਮਪਧਸ, ਧ, ਮ; ਪ, ਧ, ਸ—^ਰਸੰਨਧ, ਪਮ, ਪਧ ਮਪ ਮਗਰ ਸਰਗਰਗ ਸ—^ਰਸ, ਰਮਪਧਸ—^ਰਸ ਧ, ਮ, ਪਧਸਰੰਗ ਸ—^ਰਸੰਨਧਪਮ, ਪਧਸਰੰਗ—^{ਰੰ ਨ ਪ}ਪਧਸਰੰਗਰੰਗ ਸ, ਧ, ਮ; ਪ, ਮਗਰਸ ਗਰਗ ਸ—^ਰਸਰਮਪਧ ਮ, ਗਰਗ ਸ—^ਰਸ, ਰਮਪਧਸ—^{ਰੰ}ਪਧਸਰੰਗ ਸ—^{ਰ ਰ}ਸੰਨਧਪਮ; ਪ, ਮਗਰ, ਰਸ ਗ ਸ, ਮਗਰਗ ਸ— ।
੫. ਸ—^{ਨ ਪ}ਰਮਪਧਸ—^{ਰੰ}ਧ, ਮ; ਪਧਸ—^{ਰੰ}ਧਸਰੰਗ, ਸੰਨਧ, ਪਧਸਰੰਗ ਸ, ਸੰਨਧਪਮ; ਪਧਸ, ਸਰੰ ਨਸ ਧਨ ਪਧ ਮ; ਪਧਸ—^{ਰੰ}ਗਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਰੰਮ; ਗਰੰਗ ਸ, ਪ, ਮਗਰੰ, ਸਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਸੰਨਧਪਮ, ਪਧਸ—^{ਰੰ ਨ ਪ}ਪਧਸਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਧ, ਮ, ਮਪ, ਪਧ, ਧਸ—^{ਰੰ}ਸਰੰਗ ਸ, ਗੰ, ਰੰਗਸ, ਮੰ, ਗਰੰ, ਰੰਸ ਗਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਸਰੰਗ, ਸੰਨਧ ਨ ਧ ਨ ਨ ਪ ਰ ਰੰ ਸੰਨਧਪ, ਧ, ਸ—^{ਰੰ}ਸੰ ਧ, ਮ; ਪ, ਮਗਰਸ ਗਰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਰਮਪਧਸ, ਨਧਪਮ, ਰਮਪਧਸ, ਸੰਨਧਪਮ, ਪਧਸਰੰਗਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਪ, ਮਗਰੰਸ, ਗਰੰਗ ਸ—^{ਰੰ ਨ ਪ}ਧ, ਮ, ਪਮਗਤ, ਗਰਗ ਸ—^{ਰੰ}ਰਮਪਧਸ—

ਆਸਾ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
	ਗ — ਮ ਮ	ਪ — ਧ ਪਧ		
੧.	ਚੈ ਟ ਦ ਨ	ਕਾ ਟ ਬਿ ਰਟ	ਸ, ਰਮ ਪਧ ਸਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੨.	. . . .	. . . .	ਰਮ ਪਧ ਸਰੰ ਗਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੩.	. . . .	ਸਰ ਸਨੁ ਧਪ ਮਪ	ਧਸ ਰਮ ਗਰ ਸਰ	ਮਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੪.	ਸਰ ਮਮ ਰਮ ਪਪ	ਮਪ ਧਧ ਪਧ ਸਸੰ	ਧਸੰ ਰਰੰ ਸਰੰ ਗਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੫.	. . . .	. . . .	. . . .	. ਸਰ ਮਗ ਰਗ,
	ਸਰ ਮਪ ਮਗ ਰਗ,	ਸਰ ਮਪ ਧਪ ਮਗ	ਰਗ, ਸਰ ਮਪ ਧਸੰ	ਧਪ ਮਗ ਰਗ, ਸਤ
	ਮਪ ਧਸੰ ਰਰੰ ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ ਰਗ, ਸਰ	ਮਪ ਧਸੰ ਰਗੰ ਰਸੰ	ਨਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੬.	. . . .	. . ਸਰ ਮਗ	ਰਸ, ਸਰ ਮਪ ਮਗ	ਰਸ, ਸਰ ਮਪ ਧਪ
	ਮਗ ਰਸ, ਸਰ ਮਪ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਸਰ ਮਪ ਧਸੰ ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਸਰ
	ਮਪ ਧਸੰ ਰਰੰ ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ; ਸਰ	ਮਪ ਧਸੰ ਰਮੰ ਗਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੭.	. . . .	ਗਰ ਗਸ, ਰਮ ਗਰ	ਗਸ, ਰਮ ਪਮ ਗਰ	ਗਸ, ਰਮ ਪਧ ਪਮ-
	ਗਰ ਗਸ, ਰਮ ਪਧ	ਨਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ,	ਰਮ ਪਧ ਸਸੰ ਨਧ	ਪਮ ਗਰ ਗਸ, ਰਮ-
	ਪਧ ਸਰੰ ਸਸੰ ਨਧ	ਪਮ ਗਰ ਗਸ, ਰਮ	ਪਧ ਸਰੰ ਗਰੰ ਸਸੰ	ਨਧ ਪਮ ਗਤ ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

	* ਪ ਪ ਪ	ਧ — ਪ ਧ		
੧.	* ਓ ਏ ਭੀ	ਚੈ ਟ ਦ ਨ	ਸਰੰ ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ ਰਮ ਪਧ ਸਰੰ
੨.	ਸੰ, . . .	. . . .	ਸਰੰ ਗਰੰ ਸੰਨ ਧਪ	ਮਗ ਰਸ ਰਮ ਪਧ
	ਸੰ, ਓ ਏ ਭੀ	ਚੈ ਟ ਦ ਨ	ਹੋ ਟ ਇ ਰ	ਹੋ ਟ ਟ ਟ
੩.	ਪਧ ਸਰੰ ਗਰੰ ਸੰ,	ਸਰੰ ਸੰਨ ਧਪ ਧਧ	ਪਮ ਗਰ ਸ, ਰਮ	ਪਧ ਮਮ ਪਧ ਸਰੰ
੪.	ਸੰ, . . .	. . . .	ਸਰੰ ਸੰ.ਸ ਰਸੰ ਨਧ,	ਧਨ ਧ,ਧ ਨਧ ਪਮ,
	ਮਪ ਮਮ ਪਮ ਮਗ,	ਸਰ ਗ,ਸ ਰਗ ਸਰ,	ਮਮ ਰਮ ਪਪ ਮਪ	ਧਧ ਪਧ ਸਸੰ ਧਸੰ
੫.	ਨਧ, . . .	. . . .	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਸਸ,	ਨਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,
	ਸਸੰ ਨਨ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਰਰੰ ਸੰਨ ਧਪ	ਮਗ ਰਸ, ਮਮ ਗਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ

ਅਸਥਾਈ

੦	ਧ	ਧ	ਪ	੩	ਸੰ	ਧ	ਪ	×	ਗ	ਰ	ਸ	੨	ਰ	ਸ	ਸ
—	ਭੁ	ਝਹਿ	ਚ	ਧ	ਨ	ਅ	ਰ	ਮ	ਭਿੰ	ੜ	ਭ	ਰ	ਨ	ਮ	ਨ
ੜ	ਰਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨ
ੜ	ਪਾੜ	ਨ	ਕ	ਰ	ਤ	ਪਾ	ਇਓ	ਪਾ	ਇਓ	ੜ	ਰਾ	ਮਈ	ਆ	ਧੜ	ਨ
—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ੜ	ਪਾ	ਨ	ਕ	ਰ	ਤ	ਪਾ	ਇਓ	ਪਾ	ਇਓ	ੜ	ਰਾ	ਮਈ	ਆ	ਧ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ
	ਕ	ਹਾ	ਭ	ਇਓ	ੜ	ਜਉ	ੜ	ਤ	ਨ	ਭ	ਇਓ	ਫਿ	ਫਿ	ਨ	ਫਿ	ਨ
ਧਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	
ੜੜ	ਪ੍ਰੇ	ਮ	ਜਾ	ਇ	ੜ	ਤਉ	ੜ	ਡ	ਰ	ਪੈ	ਤੇ	ਰੇ	ੜ	ਜ	ਨ	
—	ਧ	ਧ	ਪ													
ੜ,	ਭੁ	ਝਹਿ	ਚਤਨ													

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਰੇ ।

੩. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਮਾਲਿਨੀ ਪਾਤੀ ਪਾਤੀ ਜੀਉ ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਹਨ ਕਉ ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਸੋ ਪਾਹਨ ਨਿਰਜੀਉ ॥੧॥
ਭੂਲੀ ਮਾਲਿਨੀ ਹੈ ਏਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬ੍ਰਹਮ ਪਾਤੀ ਬਿਸਨੁ ਡਾਰੀ ਫੂਲ ਸੰਕਰ ਦੇਉ ॥
ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਤੋਰਹਿ ਕਰਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਸੇਉ ॥੨॥
ਪਾਖਾਨ ਗਢਿ ਕੈ ਮੂਰਤਿ ਕੀਨੀ ਦੇ ਕੈ ਛਾਤੀ ਪਾਉ ॥
ਜੇ ਏਹ ਮੂਰਤਿ ਸਾਚੀ ਹੈ ਤਉ ਗੜ੍ਹਣਹਾਰੇ ਖਾਉ ॥੩॥
ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ ਕਰਕਰਾ ਕਾਸਾਰੁ ॥
ਭੋਗਨ ਹਾਰੇ ਭੋਗਿਆ ਇਸੁ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਮੁਖ ਛਾਰੁ ॥੪॥
ਮਾਲਿਨਿ ਭੂਲੀ ਜਗੁ ਭੁਲਾਨਾ ਹਮ ਭੁਲਾਨੇ ਨਾਹਿ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਹਮ ਰਾਮ ਰਾਖੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥੫॥

(ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੪੭੬)

ਅਸਥਾਈ

x				੨		੦		੩			
						ਪ	—	ਪ	—	—	ਧ
						ਭ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ਮਾ
ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨਧ
ਏ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ੜ	ਜਾੜ
ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ
ਦੇ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਸ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ੜ	ਜਾ
ਸ	ਸ	—	—	—	—						
ਦੇ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ						

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	—	ਪ	—	—	ਨ
						ਪਾ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ਧ
											ਤੋਂ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	ਰੰ	—	ਰੰ	—	—	ਰੰ
ਮਾ	ਲ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ਪਾ
ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	—	ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਜੀ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਜਿ	ਸ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਹ
ਸੰ	—	—	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—	—	ਨ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ਤੋਂ
ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਪ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਹ
ਪ	ਧ	—	ਪ	—	—	ਪ	—	ਪ			
ਜੀ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਭ	ੜ	ਲੀ			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਚਾਰਿ ਬਰਨ ਚਉਹਾ ਕੇ ਮਰਦਨ ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਕਰ ਤਲੀ ਰੇ ॥

ਸੁੰਦਰ ਸੁਘਰ ਸਰੂਪ ਸਿਆਨੇ ਪੰਚਹੁ ਹੀ ਮੋਹਿ ਛਲੀ ਰੇ ॥੧॥

ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੇ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ ॥

ਜਿਨਿ ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ ਗੁਦਾਰੇ ਸੋ ਪੂਰਾ ਇਹ ਕਲੀ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਵਡੀ ਕੋਮ ਵਸਿ ਭਾਗਹਿ ਨਾਹੀ ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ ਹਠਲੀ ਰੇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਨਿਰਦਲਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੈ ਝਲੀ ਰੇ ॥੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩			
					ਸ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਰ
					ਐ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ੜ	ਕਉ	ੜ	ਮ
ਪ	—	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਪ	ਧ
ਲੀ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਐ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ੜ	ਕਉ	ੜ
ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਪ	ਧ
ਲੀ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਜਿ	ਨ	ਮਿ	ਲ	ੜ	ਮਾ	ਰੇ
ਗ	—	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ							ਪ
ਸੁ	ੜ	ੜ	ਰ	ਬੀ	ਰ							ਪੰ

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਸੰ	—	ਨਧ
						ਜਿ	ਨ	ਪੰ	ਚ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧ	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬਿ	ਦਾ	ਰ	ੜ	ਗੁ	ਦਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਪੂ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਇ	ਹ	ਕ
ਨ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਮ
ਲੀ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਪੂ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਇ	ਹੜ	ਕ
ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਪ	—	ਮ
ਲੀ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਜਿ	ਨ	ਮਿ	ਲ	ੜ	ਮਾ	ਰੇ	ਪੰ	ੜ	ਚ
ਗ	—	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ										
ਸੁ	ੜ	ੜ	ਰ	ਬੀ	ਰ	ਐਸੋ	..								

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਉੜੀ ॥ ਤਿਥੈ ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਜਿਥੈ ਕੋਇ ਨਾਹਿ ॥

ਓਥੈ ਤੇਰੀ ਰਖ ਅਗਨੀ ਉਦਰ ਮਾਹਿ ॥

ਸੁਣਿ ਕੈ ਜਮ ਕੇ ਦੂਤ ਨਾਇ ਤੇਰੈ ਛਡਿ ਜਾਹਿ ॥

ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਅਸਗਾਹੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਪਾਰਿ ਪਾਹਿ ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਲਗੀ ਪਿਆਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸੋਇ ਖਾਹਿ ॥

ਕਲਿ ਮਹਿ ਏਹੋ ਪੁੰਨੁ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਹਿ ॥

ਸਭਸੈ ਨੋ ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਮਾਲੇ ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ॥

ਬਿਰਥਾ ਕੋਇ ਨ ਜਾਇ ਜਿ ਆਵੈ ਤੁਧੁ ਆਹਿ ॥ ੯ ॥

(ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੬੧)

ਅਸਥਾਈ

x				੨		੫		੦		੩		੪	
						ਪ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	—	ਰ
						ਕ	ਲ	ਮਹਿ	ਸ	ਸ	ਏ	ਸ	ਹੋ
ਸ	ਸ	—	—	—	—	ਮ	—	ਮ	—	—	ਪ	—	ਧ
ਪੁੰ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,	ਗੁ	ਸ	ਣ	ਸ	ਸ	ਗੋ	ਸ	ਵਿੰ
ਧ	ਪ	—	ਮ	ਮ	—								ਨ
ਗਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਿ	ਸ								ਦ

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	—	ਪ	—	—	ਧ	—	ਸੰ	—	ਨਧ
						ਤਿ	ਸ	ਥੈ	ਸ	ਸ	ਤੂ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮਸ
ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ
ਰ	ਥ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਿ	ਸ	ਥੈ	ਸ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਇ	ਸ	ਸ
ਧ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਰੰ	—	ਰੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ
ਨਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਿ	ਸ	ਓ	ਸ	ਥੈ	ਸ	ਸ	ਤੇ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਸ
ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	ਨ
ਰ	ਖ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਅ	ਗ	ਨੀ	ਸ	ਸ	ਉ	ਸ	ਦ	ਸ	ਰ
ਧ	ਪ	—	ਮ	ਮ	—										
ਮਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਿ	ਸ,	ਕਲ	ਮਹਿ...								

—ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ, ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ ॥
 ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ ਇਕੁ ਗੁਨੁ ਨਹੀ ਮੂਰਖਿ ਜਾਤਾ ਰੇ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਆਰਾਧ ਨ ਜਾਨਾ ਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਾਮ ਪਰਿਓ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸਰਬ ਘਟਾ ਭਰਪੂਰੀ ਰੇ ॥
 ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥੨॥
 ਹਰਿ ਬਿਅੰਤੁ ਹਉ ਮਿਤਿ ਕਰਿ ਵਰਨਉ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਹੋਏ ਕੈਸੋ ਰੇ ॥
 ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਦੇਹੁ ਉਪਦੇਸੋ ਰੇ ॥੩॥
 ਮੈ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥੪॥
(ਗਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩			
					ਸ	ਧ	ਨਾ	ਸ	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਰ
					ਨਾ	ਸ	ਮ	ਪ	ਰਿਓ	ਰਾ	ਸ	ਮ
ਗ	ਰ	—	—	—	ਰ	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਰ
ਦਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਪ	ਰਿਓ	ਸ	ਰਾ
ਸ	—	—	—	—	ਸ	ਸ	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ
ਦਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,	*	*	*	ਹ	ਰਿ	ਅ	ਰਾ
ਗ					ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ
ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਤਿ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ
ਜਾ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਰਿ	ਜੀ	ਉ	ਨਾ
ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	—	—	—	—	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ
ਕ	ਰ	ਤਾ	ਸ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹਰਿ	ਜੀ	ਉ	ਨਾ
ਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ	—		
ਪ	ਰਿਓ	ਰਾ	ਮ	ਦਾ	ਸ,	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਪਤਿਓ...			

ਅੰਤਰਾ

									ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ
									ਕੋ	ਟ	ਥੁਹ	ਮ	ਡ	ਕੋ	ੜ
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਪ	ਧ
ਨਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ੜ	ਸਰ	ਬ	ਜੀ	ਆ	ੜ	ਕਾ	ੜ
ਪ															
ਮ	—	ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਪ							
ਜਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	—	—	ਧ	—	ਸੰ	—	ਨਧ
						ਪ੍ਰ	ਤ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਲੈ	ੜ	ਨਿ	ੜ	ੜੜ
ਸੰ	—	—	—	—	—	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ
ਤ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਲੈ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	—	—	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ੜ	ੜ	ਇਕ	ਗੁ	ਨ	ਨਹੀ	ਮੁ	ੜ	ਰ	ਖ
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ—						
ਜਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ,	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਪਰਿਓ...						

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

੭. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦	ਸ	ਧ	ਮ	ਰ
													ਹ	ਰਿ	ਆ	ੜ
ਰ	ਗ	—	—	—	ਰ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ	
ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਧ	ੜ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਆ	ੜ	
ਗ	—	—	—	—	ਰ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	
ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਧ	ੜ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—	
ੜ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	

—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ
ੜ	ਹਰਿ	ਜੀ	ਉ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਪ	ਰਿਓ	ੜ	ਰਾ	ਮ	ਦਾ	ਸ,	ਆ	ੜ
ਰ	ਗ	—	—												
ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	—ਧ ਨ ਜਾਨਾ...											

ਅੰਤਰਾ

	ਸ	ਸ	ਰਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ
	ਕੋ	ਟ	ਬ੍ਰਹ	ਮੰ	ਡ	ਕੋ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ
—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—
ੜ	ਸਰ	ਬ	ਜੀ	ਆ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ੜ	ਪੁ	ਤ	ਪਾ	ਲੈ	ੜ	ਨਿ	ਤ	ੜ	ਸਾ	ਰ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ਲੈ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ
ਇਕ	ਗੁ	ਨ	ਨਹੀ	ਮੂ	ੜ	ਰ	ਖ	ਜਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ,	ਆ	ੜ

ਰ ਗ —
ਰਾ ੜ ਧ ਨ ਜਾਨਾ ..

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਟਿਯੂਨ ਹੈ ।

੮. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ ॥
ਨੀਚ ਰੂਖ ਤੇ ਉਚ ਭਏ ਹੈ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ ॥੧॥
ਮਾਧਉ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥
ਹਮ ਅਉਗਨ ਤੁਮੁ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ ॥
ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ ॥੨॥
ਜਾਤੀ ਓਛਾ ਪਾਤੀ ਓਛਾ, ਓਛਾ ਜਨਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਕੀਨੀ ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰਾ ॥੩॥

(ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੪੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×					○					×					○	ਪ	ਧ
																ਮਾ	ੜ
ਧ	ਸ	—	—	—	—	—	ਰ	ਗ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—	—	ਪ	ਮ
ਧਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਧਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸ	ਤ

ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਫ	ਗ	ਤ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹ	ਮ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਮ
ਫ	ਅਉ	ਗ	ਨ	ਤੁ	ਮ	ਉ	ਪ	ਕਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸ	ਤ
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—		
ਸੰ	ਫ	ਗ	ਤ	ਗ	ਸ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ		

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਨ
	ਤੁ	ਮ	ਚੰ	ਦ	ਨ	ਹ	ਮ	ਇੰ	ਰ	ਡ	ਬਾ	ਫ	ਪ	ਰੇਫ	ਫ
—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	—	—	—	—
ਫ	ਸੰ	ਗ	ਤੁ	ਮਾ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਬਾ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਫ	ਨੀ	ਚ	ਰੁ	ਫ	ਖ	ਭੇ	ਫ	ਉ	ਫ	ਚ	ਭ	ਏ	ਫ	ਹੈ	ਫ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਮ
ਫ	ਗੀ	ਧ	ਸੁ	ਗੀ	ਫ	ਧ	ਨਿ	ਵਾ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸਤਿ ਸੰ:	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਉਣੁ ਉਪਾਇ ਧਰੀ ਸਭ ਧਰਤੀ ਜਲ ਅਗਨੀ ਕਾ ਬੰਧੁ ਕੀਆ ॥
ਅੰਧਲੈ ਦਹਿਸਿਰਿ ਮੂੰਡੁ ਕਟਾਇਆ ਰਾਵਣੁ ਮਾਰਿ ਕੀਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥੧॥
ਕੀਆ ਉਪਮਾ ਤੇਰੀ ਆਖੀ ਜਾਇ ॥
ਤੂੰ ਸਰਬੇ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਜੁਗਤਿ ਹਥਿ ਕੀਨੀ ਕਾਲੀ ਨਥਿ ਕੀਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥
ਕਿਸੁ ਤੂ ਪੁਰਖੁ ਜੇਰੂ ਕਉਣ ਕਹੀਐ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ॥੨॥
ਨਾਲਿ ਕਟੇਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ ॥
ਆਗੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਕਾ ਕੇਸੁ ਛੇਦਿ ਕੀਆ ਵਡਾ ਭਇਆ ॥੩॥
ਰਤਨ ਉਪਾਇ ਧਰੇ ਖੀਟੁ ਮਥਿਆ ਹੋਰਿ ਭਖਲਾਏ ਜਿ ਅਸੀ ਕੀਆ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਛਪੈ ਕਿਉ ਛਪਿਆ ਏਕੀ ਏਕੀ ਵੇਡਿ ਦੀਆ ॥੪॥

(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰਨਾ ੩੫੦)

ਅਸਥਾਈ

×					○					×					○	ਧ	—
																ਕਿਆ	₪
ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਮ	—		
ਉ	ਪ	ਮਾ	₪	₪	₪	ਤੇ	ਰੀ	ਆ	₪	ਖੀ	₪	ਜਾ	ਇ,	ਕਿਆ	₪		
ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	—		
ਉ	ਪ	ਮਾ	₪	₪	₪	ਤੇ	ਰੀ	ਆ	₪	ਖੀ	₪	ਜਾ	₪	ਇ	₪		
ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ		
ਤੂੰ	ਸ	ਰ	ਬੇ	ਪੂ	₪	ਰ	ਰਹਿ	ਆ₪	₪	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ਇ,	ਕਿਆ	₪		

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—			
	ਪਉ	ਣ	ਉ	ਪਾ	₪	ਇ	ਧ	ਰੀ	₪	ਸ	ਭ	ਧ₪	ਰ	ਤੀ	₪		
—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਧ	ਪ	—	—	—		
₪	ਜਲ	ਅ	ਗ	ਨੀ	₪	ਕਾ	₪	ਬੰ	₪	ਧ	ਕੀ	ਆ	₪	₪	₪		
—	ਧ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—		
₪	ਅੰ	ਧ	ਲੈ	ਦ	ਹ	ਸਿ	ਰ	ਮੁੰ	₪	ਡ	ਕ	ਟਾ	₪	ਦਿਆ	₪		
—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	—	ਧ	—		
₪	ਰਾ	ਵ	ਣ	ਮਾ	₪	ਰ	₪	ਕਿਆ	ਵ	ਡਾ	ਭ	ਇਆ	₪,	ਕਿਆ	₪		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਮੈ ਦੂਜਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥

ਤੂੰ ਸਾਜਨੁ ਸੰਗੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਕਾਹੇ ਜੀਅ ਡਰਾਹੀ ॥ ੧ ॥

ਤੁਮਰੀ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ ॥

ਬੈਠਤ ਉਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਤੂੰ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨੀ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਵਿਕਰਾਲਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕੇ ਸੁਖਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਬਾਲ ਗੁਪਾਲਾ ॥੨॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×	—	○	×	—	○
ਸਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਮ	ਪ
ਤੁਮ	ਰੀ	ਓ	ਮਾ	ਰੀ	ਆ
ਪਧ	ਪ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ
ਕੁਮ	ਰੀ	ਓ	ਮਾ	ਰੀ	ਆ
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ
ਬੈ	ਠ	ਓ	ਸੋ	ਵ	ਤ
ਸੰਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਮ
ਵਿਸ	ਰ	ਹੀ	ਸਾ	ਸ	ਗਿ
ਪਧ	ਪ	ਗ			
ਕੁਮ	ਰੀ	ਓ ਟ ਤੁ...			

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਤੁਝ	ਬਿ	ਨ	ਅਵ	ਰ	ਨਾ	ਹੀ	ਮੈ	ਭ	ਦੁ	ਜਾ	ਭ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	—
ਤੂੰ	ਭ	ਮੇ	ਰੇ	ਮ	ਨਭ	ਮਾ	ਹੀ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	—
ਤੂੰ	ਭ	ਸਾ	ਜ	ਨ	ਸੰ	ਗੀ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ਰਾ	ਭ
ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—	—
ਕਾਭ	ਹੇ	ਭ	ਜੀ	ਅ	ਭ	ਰਾ	ਈ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪਾਵਤੁ ਰਲੀਆ ਜੋਬਨਿ ਬਲੀਆ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮਾਟੀ ਸੰਗਿ ਰਲੀਆ ॥੧॥
ਕਾਨ ਕੁੰਡਲੀਆ ਬਸਕੁ ਓਢਲੀਆ ॥
ਸੇਜ ਸੁਖਲਈਆ ਮਨਿ ਗਰਬਲੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਲੈ ਕੁੰਚਰੀਆ ਸਿਰਿ ਕਨਿਕ ਛਤਰੀਆ ॥
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਲੇ ਧਰਨਿ ਗਡਲੀਆ ॥੨॥

ਰੂਪ ਸੁੰਦਰੀਆ ਅਨਿਕ ਇਸਤਰੀਆ ॥
ਹਰਿ ਰਸ ਬਿਨੁ ਸਭਿ ਸੁਆਦ ਫਿਕਰੀਆ ॥੩॥
ਮਾਇਆ ਛਲੀਆ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖਲੀਆ ॥
ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਦਇਆਲੀਆ ॥੪॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੫)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	ਸ	੨	੩	੦	ਪ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਪ
ਪ	ੜ	ਵ	ਤ	ਰ	ਲੀ	ੜ	ੜ
ਜੋ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	ਧ	ਧ
ਸ	ੜ	ਬ	ਨ	ਬ	ਲੀ	ੜ	ੜ
ਨਾ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ
ਗ	ੜ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਟੀ	—	ਸ	ਗ	ਰ	ਸ	—	—
	ੜ	ਸ	ਗ	ਰ	ਲੀ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਧ	ਸ	ਸ	—	—	—
ਕਾ	ੜ	ਨ	ਕੁ	ਡ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਧ	ਪ
ਬ	ੜ	ਤ੍ਰ	ਓ	ਢ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ
ਸੇ	ੜ	ਜ	ਸੁ	ਖ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	ਧ	ਪ	ਧ
ਮ	ਨ	ਗ	ਰ	ਬ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ	ਰ
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ਮਾ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਸੂਲਛਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਤੁ ਪਿਛੇ ਰੀ ਮਾਈ ॥ ਗੁਰੁ ਲਾਗੋ ਚੇਲੇ ਕੀ ਪਾਈ ॥੧॥
 ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਭਾਈ ॥ ਦੇਖਤ ਸਿੰਘੁ ਚਰਾਵਤ ਗਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਲ ਕੀ ਮਛਲੀ ਤਰਵਰਿ ਬਿਆਈ ॥ ਦੇਖਤ ਕੁਤਰਾ ਲੈ ਗਈ ਬਿਲਾਈ ॥੨॥
 ਤਲੈ ਰੇ ਬੈਸਾ ਉਪਰਿ ਸੂਲਾ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਪੇਡ ਲਗੇ ਫਲ ਫੂਲਾ ॥ ੩ ॥
 ਘੋਰੇ ਚਰਿ ਭੈਸ ਚਰਾਵਨ ਜਾਈ ॥ ਬਾਹਰਿ ਬੈਲੁ ਗੋਨਿ ਘਰਿ ਆਈ ॥੪॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਜੁ ਇਸ ਪਦ ਬੂਝੈ ॥ ਰਾਮ ਰਮਤ ਤਿਸੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ॥੫॥

(ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੪੮੧)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦		੨	੩	—	੦	
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਧ
ਏ	₪	ਕ	ਅ	ਚੰ	₪	₪	₪	₪
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	—	—	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ਕੁ	ਮ	ਭਾ	₪	₪	₪	₪
ਧ	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਮ
ਦੇ	₪	ਖ	ਤ	ਸਿੰ	₪	₪	₪	ਚ
ਗ	—	ਰ	ਸੁ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਰਾ	₪	ਵ	ਤ	ਗਾ	₪	₪	₪	₪

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਪ	ਹਿ	ਲਾਂ	₪	ਪੂ	₪	ਤ	₪	₪	ਪਿ
ਸੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—
ਛੈ	₪	ਰੀ	₪	ਮਾ	₪	ਈ	₪	₪	₪
ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ਲਾ	₪	ਗੋ	₪	₪	₪	₪	ਚੇ
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—	—
ਲੇ	₪	ਕੀ	₪	ਪਾ	₪	ਈ	₪	₪	₪

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੩. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਤੁ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤ ਹੈ ਜੇਤੇ ॥
ਜਨਨੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਤੇਤੇ ॥ ੧ ॥
ਰਾਮਈਆ ਹਉ ਬਾਰਿਕੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਾਹੇ ਨ ਖੰਡਸਿ ਅਵਗਨੁ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇ ਕਰਿ ਧਾਇਆ ॥
ਤਾ ਭੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਚਿੰਤ ਭਵਨਿ ਮਨੁ ਪਰਿਓ ਹਮਾਰਾ ॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਦੇਹਿ ਬਿਮਲ ਮਤਿ ਸਦਾ ਸਰੀਰਾ ॥
ਸਹਜਿ ਸਹਜਿ ਗੁਨ ਰਵੈ ਕਬੀਰਾ ॥ ੪ ॥

(ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੪੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	—	ਰ	ਗ	ਸ	—	—
ਰਾ	SS	ਮਈ	SS	ੜ	ਆ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ੜ
					ਗ				
ਰ	ਗ	ਮਗ	ਰਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਰਮ	ਪਧ	ਸੰ
ਬਾ	ੜ	ਰਿੜ	SS	ਕ	ਤੇ	ੜ	ਰਾੜ	SS	ੜ,
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਧ
ਕਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ਨ	ਖੰ	ੜ	ਡ	ੜ	ਸ
					ਗ				
ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਰਮ	ਪਧ	ਸੰ
ਅ	ਵੜ	ਗੜ	SS	ਨ	ਮੈ	ੜ	ਰਾੜ	SS	ੜ ਰਾਮ...

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸੁ	ਤ	ਅ	ੜ	ਪ	ਰਾ	ੜ	ਧ	ੜ	ਕ
ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ
ਰ	ਤ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ਜੇ	SS	ਤੇ	ੜ	ੜ;
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਧ
ਜ	ਨ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ਚੀ	ੜ	ਤ	ੜ	ਨ

ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਰਮ	ਪਧ	ਸੰ
ਰਾ	SS	ਖS	SS	ਸ	ਰ	S	ਤੇS	SS	S ਰਾਮਈਆ..

ਨੋਟ :—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ "ਏਕ ਅਚੰਡਉ ਸੁਨਹੁ ਤਮ ਭਾਈ" ਵਾਲੀ ਟਿਯਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਮੱਤਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਦੁਖੁ ਘਨੇ ਜਬ ਹੋਤੇ ਦੂਰਿ ॥
 ਅਬ ਮਸਲਤਿ ਮੋਹਿ ਮਿਲੀ ਹਦੂਰਿ ॥ ੧॥
 ਚੁਕਾ ਨਿਹੋਰਾ ਸਖੀ ਸਹੋਰੀ ॥
 ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਗੁਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਿਕਟਿ ਆਨ ਪ੍ਰਿਅ ਸੇਜ ਧਰੀ ॥
 ਕਾਣਿ ਕਢਨ ਤੇ ਫੂਟ ਪਰੀ ॥ ੨॥
 ਮੰਦਰਿ ਮੇਰੈ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰਾ ॥
 ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੩॥
 ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਮੈ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
 ਬਿਰੁ ਸੋਹਾਗੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪਾਇਆ ॥ ੪॥ (ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×	ਨ	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮
ਸੰਸੰ	ਧਪ	ਪਧ	ਪਮ	-ਪ	ਗਗ	ਰਸ	ਗਰ,ਗ	ਰ
ਚੁਕਾ	ਨਿ	ਹੋS	ਰਾS	SS	ਸਖੀ	ਸਸ	ਹੋSS	ਰੀ,
ਰਰ	ਮਮ	ਪਪ	-ਧਨ	ਪਧ	ਸੰਸੰ	ਰੰਰੰ	ਸੰਰੰਗੰਰੰ	ਸੰਨਧਪ
ਭਰ	ਮਗ	ਇਆ	ਗੁS	Sਰ	ਪਿਰ	ਸੰਗ	ਮੇSSS	ਰੀSSS

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਧਪ	ਸੰ	ਸੰਸੰ	—	ਸੰਰੰ	ਰੰ	ਸੰਰੰਗੰਰੰ	ਸੰਨਧਪ
ਦੂ	ਖਘ	ਨੋ	ਜਬ	S	ਹੋS	ਤੇ	ਦੂSSS	ਰSSS,
ਗੰਗੰ	ਗੰਗੰ	ਰੰਗੰ	ਸੰਸੰ	ਪਧ	ਸੰਸੰ	ਧਪ,ਧ,	ਸੰਨਧਪ	ਮਗਰਸ
ਅਬ	ਮਸ	ਲਤਿ	ਮੋਹਿ	SS	ਮਿਲੀ	SS,ਹ,	ਦੂSSS	ਰSSS

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਕੇ ਲਾਓ ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

੧੫. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਓਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਨਿਕ ਮਾਣਿਕ ਗਜ ਮੋਤੀਅਨ ਲਾਲਨ ਨਹ ਨਾਹ ਨਹੀ ॥੧॥

ਰਾਜ ਨ ਭਾਗ ਨ ਹੁਕਮ ਨ ਸਾਦਨ ॥ ਕਿਛੁ ਕਿਛੁ ਨ ਚਾਹੀ ॥੨॥

ਚਰਨਨ ਸਰਨਨ ਸੰਤਨ ਬੰਦਨ ॥ ਸੁਖੋ ਸੁਖੁ ਪਾਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਤਪਤਿ ਹਰੀ ॥ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੀ ॥੩॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੦੬)

ਅਥਸਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪		੫
										ਸ	—	ਰ
										ਓ	ੜ	ਹਾ
ਗਰ	ਮਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪਧ	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	
ਪ੍ਰੇ	ੜ	ਮ	ਪਿ	ਰੀ	ੜ	ਪ੍ਰੇ	ੜ	ਮ	ਪਿ	ਰ	ੜ	
ਪ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ				
ਪ੍ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ਪਿ	ਰੀ	ੜ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਕਨਿ	ਕ	ਮਾ	ਟਿਕ	ਗ	ਜ	ਮੋ	ਤੀ	ਅ	ਨ	ਲਾ	ਲਾ	ਨ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	
ਨਹ	ੜ	ਨਾ	ਹੜ	ੜ	ਨ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਰਾ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ਗ	ਨ	ਹੁਕ	ਮ	ਨ	ਸਾ	ਦ	ਨ	
ਧ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਰ	
ਕਿ	ਛ	ਕਿ	ਛ	ਨ	ਚਾ	ਹੀ	ੜ	ੜ,	ਓ	ੜ	ਹਾ—	

ਪ੍ਰੇਮ

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਚਰ	ਨ	ਨ	ਸਰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਤ	ਨ	ਬੰ	ਦ	ਨ	
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	
ਸੁ	ਖੰ	ਸੁ	ਖੜ	ੜ	ਪਾ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਸੰ ਨਾ	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਕ	ਸੰ ਤਪ	ਸੰ ਤ	ਰੰ ਹ	ਸੰਨ ਰੀ	— S	— S	— S	ਧ ਮਿ	ਧ ਲੇ
ਪ ਪ੍ਰੇ	ਧ S	ਪ S	ਨ S	ਧ ਮ	ਪ ਪਿ	ਮ ਰੀ	ਗ S	ਰ S,	ਸ ਓ	— S	ਰ ਹਾ ਪ੍ਰੇਮ...

੧੬. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦੇਇ ਮੁਹਾਰ ਲਗਾਮੁ ਪਹਿਰਾਵਉ ॥ ਸਗਲ ਤ ਜੀਨੁ ਗਗਨ ਦਉਰਾਵਉ ॥੧॥

ਅਪਨੈ ਬੀਚਾਰਿ ਅਸਵਾਰੀ ਕੀਜੈ ॥

ਸਹਜ ਕੈ ਪਾਵੜੈ ਪਗੁ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਚਲੁ ਰੇ ਬੈਕੁੰਠ ਤੁਝਹਿ ਲੇ ਤਾਰਉ ॥ ਹਿਚਹਿ ਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਉ ॥੨॥

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਭਲੇ ਅਸਵਾਰਾ ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਤੇ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਰਾ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੯)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੨	੦	—	੩	੪	੪	੪
ਸ *	*	ਰ ਚ	ਮ ਲ,	ਪ ਚ	ਧ ਲ	ਸੰ ਰੇ	ਧਪ ਬੈ	ਪ ਕੁੰ	ਧ S
ਪ	—	—	ਪ	ਮਗ	—	ਰ	ਸ	ਗ	—
ਮ	S	S	ਤੁ	ਝਹਿ	S	ਲੇ	S	ਤਾ	S;
ਨ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਸ	ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਧ	—
ਹਿ	ਚਹਿ	S	S	S	ਤ	ਪ੍ਰੇ	S	ਮ	S
ਪ	ਧ	(ਪ)	—	—	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਰ
ਚਾ	S	ਬੁ	S	S	ਕ	ਮਾ	S	ਰਉ	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਦੇ	ਇ	S	S	S	ਮੁ	ਹਾ	S	ਰ	S	ਲ
ਪ	—	ਧ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰਗੰਰੰ	ਸੰ	ਨ	—
ਗਾ	S	ਮ	S	S	ਪਹਿ	ਰਾ	SSS	ਵਉ	S	S
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਸ	ਗ	S	ਲ	S	ਤ	ਜੀ	S	ਨ	S	S

ਮਗ	ਗ	—	ਰ	—	ਸ	ਗਰ	ਗ	ਰ	—	—	—
ਗੜ	ਗ	ੜ	ਨ	ੜ	ਦਉ	ਰਾੜ	ੜ	ਸ	ਵਉ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੭. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ ॥
 ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ ॥੧॥
 ਕਲ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਾਰੁ ॥
 ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੁਝਤੇ ਤਿਨਿ ਲੋਅ ॥
 ਮਗਰ ਪਾਛੇ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮੁ ਅਲੋਅ ॥੨॥
 ਖੜੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋੜਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥
 ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥੩॥
 ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸੁ ॥
 ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੭	੨	੦	੩	੪	—
ਸ	ਗ	ਰਗ	ਸ	ਰ	ਸ	—
ਰਾ	ੜ	ਨਾੜ	ਮ	ਸਾ	ੜ	ੜ
ਪ	ਧ	ਮਗ	ਰਸ	ਰ	ਗ	—
ਰਾ	ੜ	ਨਾੜ	ੜ	ਮ	ਸਾ	ੜ
ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨਸ	ਰ	ਸ
ਅ	ਖੀ	ਤ	ੜ	ਨਾੜ	ੜ	ਕ
ਨ	ਨ	ਸ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ਨ	ਗ	ਣ	ਕਉ	ਸ	ਸਾ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਧ	ਧ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	—
ਕਾ	ੜ	ਲ	ਨਾ	ਹੀ	ੜ	ਜ	ੜ	ਗ	ਨਾ	ਹੀ
ਸ	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਸ	ਸਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਨਾ	ਹੀ	ੜ	ਸ	ਤ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਬ	ੜ	ੜ

ਸੰ ਬਾ	ਸੰ ਨਸ	ਸੰ ਟ	ਸੰ ਜ	ਸੰ ਗ	ਰੰ ਭ	ਸੰਨ ਰਿ	-ਨ ਸ	ਸੰ ਟ	ਨ ਧ ਹੋ	ਧ ਏ	ਪ ਸ
ਨ ਫੁ	— ਸ	ਸੰ ਬ	ਨ ਧ ਤਾ	— ਸ	ਪ ਇਵ	ਧ ਪ ਜ	— ਸ	ਮ ਸ	ਗ ਗ	ਰ ਸ	ਸ ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੮. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ ਚਾਈਆ ਹਭ ਕਹੀਦਾ ਮਿਤੁ ॥

ਹਭੇ ਜਾਣਨਿ ਆਪਣਾ ਕਹੀ ਨ ਠਾਹੇ ਚਿਤੁ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	ਸ ਸ	੩ ਰ ਜ	ਮ ਣ	੪ ਪ ਮੈ	ਧ ਡਾ
ਸੰ ਦਾ	ਸੰ ਈ	ਸੰ ਆ	— ਸ	— ਸ	ਪ ਹ	ਧ ਕ	ਸੰ ਹੀ	ਨ ਦਾ
ਸੰ ਮਿ	ਨ ਸ	ਧ ਤ	ਪ ਸ	ਮ ਸ	ਗ ਸ	ਰ ਸ		

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ ਆ	ਸੰ ਪ	ਸੰ ਣਾ	— ਸ	— ਸ	— ਸ,	ਪ ਹ	ਪ ਭੇ	ਧ ਜਾ	— ਸ	ਸੰ ਣ	ਸੰ ਨ
ਸੰ ਆ	ਸੰ ਪ	ਸੰ ਣਾ	— ਸ	ਪ ਕ	ਪ ਹੀ	ਧ ਸ	ਧ ਭੇ	ਧ ਜਾ	— ਸ	ਰੰ ਣ	ਸੰ ਨ
ਰੰ ਚਿ	ਗੰਰੰ ਸ	ਸੰ ਤ	ਨ ਸ	ਧ ਸ	ਪ ਸ	ਮਗ ਸ	ਰਸ ਸ	ਰ ਜ	ਮ ਨ	ਪ ਮੈ	ਧ ਡਾ

ਚਾਈਆ...

੧੯. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਚੰਦਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲਾਲੁ ਚੋਲਨਾ ਤੈ ਤਨਿ ਸੋਹਿਆ ॥
 ਸੁਰਿ ਜਨ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥
 ਕਵਨ ਬਨੀ ਰੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ ॥
 ਕਵਨ ਰੰਗਿ ਤੂੰ ਭਈ ਗੁਲਾਲੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੁਮ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਤੁਮਹਿ ਸੁਹਾਗੁ ॥
 ਤੁਮ ਘਰਿ ਲਾਲਨੁ ਤੁਮ ਘਰਿ ਭਾਗੁ ॥ ੨ ॥
 ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ ॥
 ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤੁਹੀ ਸੁਰ ਗਿਆਨਿ ॥ ੩ ॥
 ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪ ॥
 ਸੁਨਿ ਰੀ ਸਖੀ ਇਹ ਹਮਰੀ ਘਾਲ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਸੀਗਾਰਿ ਸਵਾਰਨਹਾਰ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦				੩			
			ਗ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	—		ਧ	ਨ	ਧ	ਧ
			ਕ	ਵ	ਨ	ਬ	ਨੀ	—	—		ਰੀ	—	—	—
—	—	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਨਧ	ਨ	—	—	—	ਧ
ੜ	ੜ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪਮ	ਗਰ	ਸ	ਪ	ਧ	ਧ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਨਧ	ਨ	—	—	—
ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਕ	ਵ	ਨ	ਰੀ	ੜ	ਗ	ੜ	ਤੂੰੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਧ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਭ	ਈ	ੜ	ਗੁ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰ	ਸ	—												
ੜ	ੜ	ੜ												

ਅੰਤਰਾ

			ਪ	—	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—
			ਲਾ	ੜ	ਲ	ਚ	ੜ	ਲ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਧ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ਤ	ਨ	ਸੋ	ੜ	ਹਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਰੰ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਲਾ	ਫ	ਲ	ਚੋ	ਫ	ਲ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਭੈ	ਫ	ਤ	ਨ	ਸੋ	ਫ	ਹਿਫ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਸੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ਫ	ਫਫ	ਨੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਗ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਤਾ	ਫ	ਮ	ਨ	ਮੋ	ਫ	ਹਿ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ
ਰ	ਸ	—											
ਫ	ਫ	ਫ	ਕਵਨ ਬ...										

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੦. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

੧ ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ
ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ (ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ—ਜਪੁ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧)

×	—	੦	੨	੦	੩	੪	੫			
ਧ	—	ਪਮ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ,ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਏ	ਫ	ਕਓ	ਕਾ	ਫਫ	ਫਫਰ	ਸ	ਫ	ਤ	ਨਾ	ਫ ਮ;
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਰ	ਤਾ	ਪੁ	ਰ	ਖ	ਨਿ	ਫ	ਰ	ਭਉ	ਫ ਫ
ਰੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਰੰਗ	ਸੰ	ਸੰ
ਨਿ	ਫ	ਰ	ਵੈ	ਰ	ਅ	ਕਾ	ਫ	ਲਫ	ਮੁ	ਰ ਤਅ
ਨ	ਨ	ਧਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਗ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ਜੁ	ਨੀ	ਸੈਫ	ਭੈਫ	ਫ	ਫ	ਗੁ	ਰ	ਪੁ	ਸਾ	ਫ ਦ

੨੧. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਲੋਕ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੰਤਿਆ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ਜਮਕਾਲੁ ॥

ਨਾਨਕ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਅੰਤੇ ਮਿਲੈ ਗੋਪਾਲੁ ॥ ੧ ॥

(ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੫੭)

ਅਸਥਾਈ

x					੨	੦			੩				
						ਗ							
						ਰਰ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਧਨ	ਪਧ	
						ਕਛੁ	ਨ	ਝਕ	ਹੈ	ਝ	ਝਝ	ਜਮ	
ਸੰ	—	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਰ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਧਨ	ਪਧ
ਕਾ	ਝ	ਝਝ	ਝਝ	ਝਝ	ਝਝ	ਝਲ;	ਕਛੁ	ਨ	ਝਕ	ਹੈ	ਝ	ਝਝ	ਜਮ
ਸੰ	—	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—	ਧ	-ਧ	ਧ	ਧ	ਧਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	-ਧ
ਕਾ	ਝ	ਝਝ	ਝ	ਝ	ਝ	ਝਲ	ਹਰਿ	ਹ	ਝਰਿ	ਨਾ	ਝ	ਮ	ਝਜ
ਪ	ਪਧ	-ਪ	ਮ	-ਗ	ਰਗ	ਰਸ							
ਪੰ	ਝਝ	ਝਤਿ	ਆ	ਝਝ	ਝਝ	ਝਝ							

ਅੰਤਰਾ

							ਪ	ਪ	-ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
							ਨਾ	ਨ	ਝਕ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ
ਰੰ	ਰੰਸੰ	ਰੰਗੰ	ਸੰ	-ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	-ਰੰ
ਸੁ	ਖੀਝ	ਝਝ	ਹੋ	ਝਝ	ਝ	ਇ	ਅੰ	ਤੇ	ਝ	ਮਿ	ਲੈ	ਝ	ਝਗੰ
ਸੰ	—	-ਨ	ਧ	-ਪ	ਮਗ	ਰਸ							
ਪਾ	ਝ	ਝਝ	ਝ	ਝਝ	ਝਝ	ਝਲ,	ਕਛੁ	ਨ...					

ਨੋਟ :—ਨਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਤੇ ਚੰਗੁਨ ਕਰਕੇ ਤਿਹਾਈ ਲਾਉਣੀ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।

੨੨. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ									
×	੨					੩			
						ਸਸ ਐਸ	ਗ ਰ ਕਉ	ਮ ਸ	— ਸ
ਸ	—	—	ਨ	—	ਧ	ਧਪ	ਧ	ਮ	—
ਲੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਬ,	ਲੀ	ਸ	ਸ
ਸੰਨ	ਧ	-ਪ	ਮ	-ਗ	ਰਗ	ਰਸ			
ਲੀ	ਰੇ	ਸ਼	ਸ	ਸ਼	ਸ਼,	ਐਸ			

ਅੰਤਰਾ									
						ਰੰਰ	ਸੰ	-ਸੰ	ਸੰ
						ਜਿਨ	ਮਿ	ਲ	ਮਾ
ਸ	—	—	ਪ	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਪੰ	ਸ	ਸ	ਚ	ਸੂ	ਰ	ਸ
ਰੰ	ਰੰ	—	ਨ	—	ਧ	—	ਪਧ	ਮ	—
ਪਿਆ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ;	ਸੋਂ	ਪੂ	ਸ
ਸੰਨ	ਧ	-ਪ	ਮ	-ਗ	ਰਗ	ਰਸ	ਰ		
ਲੀ	ਰੇ	ਸ਼	ਸ	ਸ਼	ਸ਼	ਐਸ	ਕਉ		

ਨੋਟ :—ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ੪ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗੋਂ ਸ਼ਬਦ 'ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗਾ ਰਹੇਗਾ।

੨੩. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਤਾਲ ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਿ ਚੀਨਸੀ ਆਸਾ ਤੇ ਨ ਭਾਵਸੀ ॥
 ਰਾਮਾ ਭਗਤਹ ਚੇਤੀਅਲੇ ਅਚਿੰਤ ਮਨੁ ਰਾਖਸੀ ॥੧॥
 ਕੈਸੇ ਮਨ ਤਰਹਿਗਾ ਰੇ, ਸੰਸਾਰੁ ਸਾਗਰੁ ਬਿਖੈ ਕੋ ਬਨਾ ॥
 ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਦੇਖਿ ਕੈ ਭੂਲਾ ਰੇ ਮਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਛੀਪੇ ਕੋ ਘਰਿ ਜਨਮੁ ਦੇਲਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਭੈਲਾ ॥
 ਸੰਤਹ ਕੈ ਪਰਸਾਇ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਭੇਟਨਾ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩	੦	੪	੦	੪	੦	੪	੦	੪	੦	੪
ਨਾ	ਮ	ਰਮ	ਪਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਸ	ਸ	ਸਰ	ਮਮ	ਰਮ	ਪਧ
ਤ	ਰਹਿ	ਗਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੇ;	ਸੰ	ਸਾ	ੜਰ	ਸਾੜ	ਗੜ
ਸੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਪਧ
ਰ	ਬਿੜ	ਖੈੜ	ਕੋੜ	ੜਬ	ਨਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਝੁ	ਠੀ	ਮਾੜ	ੜੜ	ਇਆ
ਮ	ਪਧ	ਨ	ਨਨ	ਧਪ	ਧਪ	ਮਪ	ਮਗ	ਰਸ					
ਦੇ	ੜਖ	ਕੈ	ਭੁੜ	ਲਾੜ	ਰੇੜ	ੜਮ	ਨਾ	ੜੜ					

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	ਪ	ਪ	ਧਸੰ	ਸੰ	ਗਰੰ	ਗਰੰ	ਸੰਤ	ਧਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਪ	ਪਧ	ਪਧ
ਸੀ	ਆ	ਸਾ	ਤੇੜ	ਨਾ	ਭਾੜ	ੜਵ	ਸੀੜ	ੜੜ,	ਰਾੜ	ਮਾੜ	ਭਗ	ਤਹ	ਚੇਤੀ
ਲਾ	ਗੁਰ	ਉਪ	ਦੇੜ	ਸ	ਭੈੜ	ੜੜ	ਲਾੜ	ੜੜ,	ਸੰਤ	ਤਹ	ਕੈੜ	ਪਤ	ਸਾੜ
ਸੰ	-ਰੰ	ਸੰਨ	ਪਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਸ					
ਅਲੇ	ੜਅ	ਚਿੰਤ	ਮਨ	ਰਾੜ	ੜੜ	ਖੜ	ੜੜ	ਸੀ,	ਕੈਸੇ...				
ਦੜ	ੜਨਾ	ਮਾੜ	ਹਰਿ	ਭੋੜ	ੜੜ	ਟੜ	ੜੜ	ਲਾ,	ਕੈਸ...				

ਨੋਟ :—ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

੨੪. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਪੜਤਾਲ, ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਬਾਪਾਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਏ ॥

ਸਾਧ ਸੰਤ ਮਨਾਏ ਪ੍ਰਿਅ ਪਾਏ ਗੁਨ ਗਾਏ ਪੰਚ ਨਾਦ ਤੂਰ ਬਜਾਏ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਿਰਪਾ ਪਾਏ ਸਹਜਾਏ ਦਰਸਾਏ ਅਬ ਰਾਤਿਆ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿਉ ॥

ਸੰਤ ਸੇਵਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਥ ਰੇਗੁ ਲਾਲਨ ਲਾਏ ॥੧॥

ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਮਨਿ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਰਹਸਾਏ ਨਹੀ ਆਏ ਸਹਜਾਏ ਮਨਿ ਨਿਧਾਨੁ ਪਾਏ ॥

ਸਭ ਤਜੀ ਮਨੈ ਕੀ ਕਾਮ ਕਰਾ ॥

ਚਿਰੁ ਚਿਰੁ ਚਿਰੁ ਚਿਰੁ ਭਇਆ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਪਿਆਸ ਲਾਗੀ ॥

ਹਰਿ ਦਰਸਨੋ ਦਿਖਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਤੁਮੁ ਬਤਾਵਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੀਨ ਸਰਣਿ ਆਏ ਗਲਿ ਲਾਏ ॥੨॥ (ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ਪ, ਪੜਤਾਲ, ਪੰ. ੪੦੮)

ਅਸਥਾਈ

⊕				੧				⊕				੧				੨	ਸ
																	ਬਾ
ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਰਗ	—	—					ਰ
ਪਾ	ਫ	ਰ	ਗੋ	ਫ	ਵਿ	ਦ	ਨ	ਫ	ਫ	ਏਫ	ਫ	ਫ				ਫ	ਬਾ
ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਰਗ	—	—					ਰਸ
ਪਾ	ਫ	ਰ	ਗੋ	ਫ	ਵਿ	ਦ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਏਫ	ਫ	ਫ				ਫਫ	
ਧ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—					—
ਸਾ	ਫ	ਧ	ਸੋ	ਫ	ਤ	ਮ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ				ਫ	
ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਧ					—
ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਫ	ਪਾ	ਫ	ਪਾ	ਫ	ਗੁ	ਨ	ਫ	ਗਾ	ਫ	ਏ				ਫ	
ਸੰ	—	ਨ	ਪ	—	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ				ਸਾ
ਪੰ	ਫ	ਚ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਦ	ਕੁ	ਰ	ਬ	ਜਾ	ਫ	ਏ				ਬ	

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ (ਰੂਪਕ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੦				੦				੦				੦	ਸ
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਪਾ	ਫ	ਏ	ਸ	ਹ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਏ
ਰੰ	ਸੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਅ	ਬ	ਰਾ	ਫ	ਤਿਆ	ਫ	ਗੋਫ	ਫ	ਵਿ	ਦ	ਸਿ	ਉ						ਉ
ਰੰਗੰ	—	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸੰਫ	ਫ	ਤ	ਸੋ	ਫ	ਵ	ਪ੍ਰੀ	ਫ	ਤ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨਧ	—	ਪ	ਮਗ	ਸ	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ
ਏਫ	ਫ	ਗ	ਲਾਫ	ਲ	ਨ	ਲਾ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਸੁਲਫਾਕ (ਰੂਪਕ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੦				੦				੦				੦	ਸ
ਸ	ਨਧ	ਸ	ਏ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਗੁ	ਰਫ	ਗਿਆ	ਨ	ਮਨ	ਦਿ	ਫਾ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ
ਰ	ਹ	ਸਾ	ਏ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਗੁਗ...

ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ
ਸ	ਚ	ਜਾ	₹	ਏ	₹	ਮ	ਨ	ਨਿ	ਧਾ
ਧਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ
SS	ਨ	ਪਾ	₹	ਏ	₹	ਸ	ਭ	ਤ	ਜੀ
ਰੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—
ਮ	ਨੈ	₹	ਕੀ	ਕਾ₹	ਸਮ	ਕ	ਰਾ	₹	₹

ਇਕਤਾਲਾ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ)

×	ਸੰ	੦	ਸੰ	੨	੦	੩	੪		
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧ
ਚਿ	ਰ	ਚਿ	ਰ	ਚਿ	ਰ	ਚਿ	ਰ	ਭ	ਇਆ
ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪਧ	ਪ
ਬ	ਹੁ	ਤ	ਪਿਆ	₹	ਸ	ਲਾ	₹	SS	ਗੀ
ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰਸੰ
ਹ	ਰਿ	₹	ਦ	ਰ	ਸ	ਨੰ	₹	ਦਿ	ਖਾ₹
ਨ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	ਧਪ
ਮੰ	₹	ਹਿ	ਤੁ	ਮ	ਬ	ਤਾ	₹	₹	ਵਹੁ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਦੀ	₹	ਨ	ਸ	ਰ	ਣ	ਆ
ਗ	—	—	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ
ਗ	₹	₹	ਲ	₹	₹	ਲਾ	₹	₹	ਏ

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦੀ ਚਾਲ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਤਾਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨੫. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਪੜਤਾਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਤਿਆਗੁ ॥ ਮਨਿ ਸਿਮਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ॥

ਹਰਿ ਭਜਨ ਸਫਲ ਕਾਮ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਜਿ ਮਾਨ ਮੋਹ ਵਿਕਾਰ ਮਿਥਿਆ ਜਪਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ॥

ਮਨ ਸੰਤਨਾ ਕੈ ਚਰਨਿ ਲਾਗੁ ॥੧॥

ਪ੍ਰਭ ਗੋਪਾਲ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹਰਿ ਚਰਣ ਸਿਮਰ ਜਾਗੁ ॥

ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਭਾਗੁ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ਪ, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੪੦੮)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੨	੦	੩	੪	ਪ
ਸ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਮ	—
ਕਾ	ੜ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ਧ	ਲ	ਤਿਆ	ੜ
ਮਗ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਮੜ	ਨ	ਸਿ	ਮ	ਗੰ	ਬਿੰ	ਨਾ	ੜ
ਰ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਨ	ਪ
ਹ	ਰ	ੜ	ਭ	ਜ	ਫ	ਕਾੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ—ਰੂਪਕ (ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਠਾਅ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕	—	੧	੨	⊕	—	੧	੨	ਸੰ
ਪ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਮਾ	ੜ	ਨ	ਮੋ	ਵਿ	ੜ	ਰ	ਮਿ	ਭਿ
ਪ	—	ਪ	ਧ	ਪ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਮਾ	ੜ	ਨ	ਮੋ	ਵਿ	ੜ	ਰ	ਮਿ	ਭਿ
ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰਸੰ	ਸੰ
ਜ	ੜ	ਪ	ਰਾ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਰਾੜ	ਮ
ਸੰ	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਗ
ਸੰ	ੜ	ਤ	ਨਾੜ	ੜੜ	ਕੋ	ੜ	ਚ	ਰ

ਕ ਮ ਕ੍ਰੋਧ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰ—ਇਕਤਾਲਾ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ)

×	—	੦	੨	੦	੩	੪	ਪ
ਸ	—	ਗ	ਸ	ਸ	ਧਪ	ਸ	—
ਪ੍ਰ	ਭ	ਗੋ	ਪਾ	ਲ	ਦੀ	ਨ	ੜ
ਰਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ
ਪੜ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਨ	ਪਾ	ਬ੍ਰ	ਹ
ਪ	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ
ਹ	ੜ	ਰਿ	ਚ	ਣ	ਸਿ	ਮ	ਜਾ
ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਗ	ਰ
ਭ	ਗ	ਤ	ਨਾ	ਕ	ਪ੍ਰੜ	ਰ	ਨ

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ...

੨੬. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਪੜਤਾਲ, ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਖ ਸੋਗ ਬੈਰਾਗ ਅਨੰਦੀ ਖੇਲੁ ਰੀ ਦਿਖਾਇਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਖਿਨਹੂੰ ਭੈ ਨਿਰਭੈ ਖਿਨਹੂੰ ਖਿਨਹੂੰ ਉਠਿ ਧਾਇਓ ॥

ਖਿਨਹੂੰ ਰਸ ਭੋਗਨ ਖਿਨਹੂੰ ਖਿਨਹੂੰ ਤਜਿ ਜਾਇਓ ॥੧॥

ਖਿਨਹੂੰ ਜੋਗ ਤਾਪ ਬਹੁ ਪੂਜਾ ਖਿਨਹੂੰ ਭਰਮਾਇਓ ॥

ਖਿਨਹੂੰ ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੂ ਸੋਗ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਇਓ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੪੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਨ	ਧਪ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ
ਹ	ਰ	SS	ਖ	ਸੋ	₪	ਗ	₪	₪	ਬੈ
ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	₪	ਗ	ਅ	ਨੰ	₪	ਦੀ	₪	₪	₪
ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	-ਪ
ਖੇ	ਲ	ਰੀ	ਦਿ	ਖਾ	₪	ਇਓ	₪	₪	SS
ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	—	—	—
ਖੇ	ਲ	ਰੀ	ਦਿ	ਖਾ	₪	ਇਓ	₪	₪	₪

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਸੂਲ ਦੀ ਠਾਅ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕		੧		੨	
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਖਿ	ਨ	ਹੂੰ	ਭੈ	₪	ਨਿ	ਰ	ਭੈ	₪	ਖਿ	ਨ	ਹੂੰ	₪
ਸੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	—
ਖਿ	ਨ	₪	ਹੂੰ	₪	ਉ	ਠ	ਧਾ	₪	₪	ਇਓ	₪	₪
ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਖਿ	ਨ	ਹੂੰ	ਰ	ਸ	*	*	ਭੈ	ਗ	ਨ	ਖਿ	ਨ	₪
ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—
ਖਿ	ਨ	₪	ਹੂੰ	₪	ਤ	ਜਿ	ਜਾ	₪	₪	ਇਓ	₪	₪

ਹਰਿ ..

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਸੂਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

X				੨				੦				੩			
*	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧ	—
*	ਖਿ	ਨ	ਹੁ	ਜੋ	ੜ	ਗ	ਤਾ	ੜ	ਪ	ਬ	ਹੁ	ਪੁ	ੜ	ਜਾ	ੜ
—	ਧ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਧ	ਪ	—	—	—
ੜ	ਖਿ	ੜ	ਨ	ਹੁੰ	ੜ	ਭ	ਰ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ੜ	ੜ,
*	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—
*	ਖਿ	ਨ	ਹੁੰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਧੁ	ੜ	ਸੈ	ੜ	ਗ	ੜ
—	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ੜ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਹ	ਰਿ	ਰੰ	ਗ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ੜ	ੜ

(ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੜਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਆਸਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ

ਵਾਦੀ—ਧੁ	ਠਾਟ—ਆਸਾਵਰੀ	ਸਮਾਂ— ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ
ਸੰਵਾਦੀ—ਗੁ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— ਪ ਗੁ ਤੇ ਧੁ ਗੁ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਰ ਮ ਪ ਧੁ, ਸੰ ।

ਮ

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ, ਨ੍ਰਧੁ, ਪੁ ਧੁ ਮਪ ਗੁ, ਰ ਸ ।

ਆਸਾਵਰੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਰਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਿਖੇ ਸੰਗੀਤ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬੌੜਾ-ਬਹੁਤ ਪਰਿਵਰਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਭੈਰਵੀ ਰਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਭੈਰਉ ਠਾਟ (ਰਾਗ-ਵਰਗ) ਵਿਚ ਸੀ। ਭਾਵ, ਇਸ ਦੇ 'ਰੇ ਧਾ' ਕੌਮਲ ਤੇ 'ਗਾ ਨੀ' ਸੁਰ ਤੀਵਰ ਸਨ। ਫਿਰ 'ਗਾ ਨੀ' ਕੌਮਲ ਤੇ 'ਰੇ ਧਾ' ਤੀਵਰ (ਕਾਫੀ ਠਾਟ) ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਤੋਂ 'ਧਾ' ਕੌਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ (ਆਸਾਵਰੀ ਠਾਟ) ਵਿਚ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ 'ਰੇ ਗਾ ਧਾ ਨੀ' ਕੌਮਲ ਹਨ, ਇੰਜ ਇਹ (ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ) ਹੋ ਗਿਆ। ਕੌਮਲ ਆਸਾਵਰੀ ਰਾਗ ਭੀ ਇਸੇ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸਾਵਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਭੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋਵੀਰੀ, ਸੋਵੀਰ, ਸਾਵੇਰੀ, ਸਾਵਰੀ ਤੇ ਆਸਾਵਰੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਹਨ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਆਸਾਵਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਵਿਚ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਸਾ ਰਾਗ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਆਸਾਵਰੀ ਭੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਬਦਲਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ—(੧) ਕੌਮਲ ਰਿਖਤ ਦੀ ਆਸਾਵਰੀ ਤੇ, (੨) ਤੀਵਰ ਰਿਖਤ ਦੀ ਆਸਾਵਰੀ। ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਕੌਮਲ ਆਸਾਵਰੀ' ਦਾ ਹੀ ਵਰਤਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤਕ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਿਵਾਜ਼ ਆਮ ਸੀ। ਸੰਨ ੧੭੧੯ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ (ਖਯਾਲ-ਗਾਇਕੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਈ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਭੀ ਆਸਾਵਰੀ ਵਾਂਗ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗਾਇਕੀ 'ਤਾਨ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਲਯ ਵਿਚ ਤਾਨ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਰੁਕਾਵਟ ਆਈ ਉਥੇ ਸੁਰ ਦਾ ਬੌੜਾ ਰੂਪ ਬਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੋ ਵੀਚਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿਚ 'ਤੀਵਰ ਰਿਖਭ' ਵਾਲੀ ਆਸਾਵਰੀ ਗਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਗਾਯਕ ਜਾਂ ਵਜੜੀ ਦੋਵੇਂ ਰਿਖਭ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਗਾਉਂਦੇ-ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਆਸਾਵਰੀ ਠਾਟ ਦਾ ਇਹ ਜਨਕ ਤਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ, ਜਾਤੀ, ਓਡਗ-ਸੰਪੂਰਣ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾ-ਨੀ, ਵਰਜਿਤ, ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜ ਉਦਯ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ "ਨੁਸੰ, ਨੁਸੰਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ" ਇੰਜ ਖੜਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ "ਮਪਧੁਮਪਗੁ" ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਰਮਪ ਧ ਪ" ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਆਸਾਵਰੀ ਤੇ ਜੋਨਪੁਰੀ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਲੰਤ ਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ "ਰਮਪਧੁਸੰ, ਮਪਧੁਸੰ, ਦੀ ਬਾਂ ਰਮਪਧੁਨੁਸੰ, ਪਧੁਨੁਸੰ, ਮਪਨੁਸੰ" ਇੰਜ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਲਗਣ ਨਾਲ ਜੋਨਪੁਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਰਿਖਭ ਤੇ ਗੰਧਾਰ ਉਤੇ ਮੱਧਮ ਦੀ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਉਤੇ ਨਿਖਾਦ ਦੀ ਮੀਂਡ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਤੇ ਕਰੁਣਾ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—^{ਨੁ ਨੁ}ਰਮਪ ਧੁ, ^ਮਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਧੁਮਪ ਗੁ—^{ਮੰ ਸ}ਰਸ—^{ਨੁ}ਰਮਪ ਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਪ, ਮਪਗੁ—ਰਸ।
੨. ਸ, ^{ਨੁ}ਰਗੁਰਸ, ^{ਨੁ}ਰ ਧੁ—^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਧੁ, ਸ—^{ਨੁ}ਸ, ^ਮਰਮਪਨੁਧੁ, ^{ਨੁ}ਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਧੁਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰ, ਸ—^{ਨੁ}ਰਸਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਪ, ਮਪ

^{ਨੁ}ਧੁਸ—^{ਨੁ}ਰਮਪਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਧੁਮਪਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰ, ਸ—।

੩. ਸ, ^ਮਰਮਪ ਧੁ ਧੁ, ^{ਨੁ ਨੁ}ਪ, ^ਮਮਪਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਧੁਮਪਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰ, ਸ—^{ਨੁ}ਰਮਪ ਧੁ, ^ਮਧੁ, ^{ਨੁ}ਸੰ—^{ਨੁ}ਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਪ, ਮਪ ਧੁ, ਸੰ—^{ਨੁ}ਰੰਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ ਨੁ}ਮਪਧੁਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰਸ, ^{ਨੁ}ਰਮਪ ਧੁ ਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਧੁਮਪਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰ; ਸ—^{ਨੁ}ਸ, ^{ਨੁ}ਰਮਪਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਧੁ, ਸੰ—^{ਨੁ}ਨੁਸੰਰੰਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਸੰ, ^{ਨੁ}ਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਰੰ, ^{ਨੁ}ਸੰਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਧੁ, ^{ਨੁ}ਪ, ^{ਨੁ}ਰਮਪ ਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਧੁਮਪਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰ, ਸ—।

੪. ਸ, ^ਮਰਮਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਨੁਧੁ, ^{ਨੁ}ਧੁ, ਸੰ—^{ਨੁ}ਰੰਨੁਧੁ, ^{ਨੁ}ਪ, ^{ਨੁ}ਮਪ ਧੁ, ਸੰ—^{ਨੁ}ਨੁਸੰਰੰ ਧੁ, ^{ਨੁ}ਪ, ^{ਨੁ}ਧੁਮਪਸੰ ਧੁ, ^{ਨੁ}ਪ, ^{ਨੁ}ਰੰ ਸੰਨੁਧੁ, ^{ਨੁ}ਪ, ^{ਨੁ}ਧੁ ਧੁ, ਸੰ—^ਮਸੰਰੰਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰੰਸੰਨੁਧੁ, ^ਮਪ, ^{ਨੁ}ਰਮਪਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਸ—^{ਨੁ}ਸੰਰੰਗੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਰੰ, ^{ਨੁ}ਸੰਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਪ, ^{ਨੁ}ਮਪਨੁਧੁ, ^{ਮੰ ਸ}ਪ, ਸੰ,

ਨੁਧੁ, ਪ, ਰ, ਸੰਨੁਧੁ, ਪ, ਗੁੰ—ਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ, ਧੁਮਪਗੁ, ਰ,ਸ—ਰਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਸੰ—ਸੰਰਗੁ, ਰੰਸੰ,
ਨੁਸੰਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ, ਮਪਧੁਗੁ, ਰ,ਸ—ਸ, ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਰਮਪ ਧੁ, ਸੰ—ਸੰਰਗੁ, ਰੰਨੁਧੁ, ਪ, ਧੁਗੁ,
ਰ,ਸ— ।

ਪ. ਨੁ ਨੁ ਨੁ ਨੁ
ਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਸੰ—ਨੁਸੰ, ਨੁਸੰਰੰਨੁਧੁ, ਧੁਸੰ—ਮਪ ਧੁ, ਸੰ—ਗੁੰ—ਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ, ਮਪ ਧੁ, ਸੰ—ਨੁਧੁ,
ਸੰ, ਰੰ,ਸੰਨੁਧੁ, ਸੰ—ਗੁੰ, ਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ, ਧੁਮਪਗੁ ਰ, ਸ—ਰਮਪ ਧੁ, ਸੰ—ਸੰਰਗੁ; ਰੰਸੰ, ਨੁਸੰਰੰਸੰਨੁਧੁ,
ਮ ਪ ਨੁ
ਪ, ਰ, ਮ, ਪ, ਧੁ, ਸੰ—ਸੰਰਗੁ, ਰੰਗੁਰੰ, ਸੰਰੰਸੰ, ਨੁਸੰਰੰ ਨੁਧੁ, ਪ, ਸੰ—ਨੁਧੁ, ਪ, ਗੁੰ, ਰੰਸੰਨੁਧੁ, ਪ,
ਮਪਧੁਮਪਗੁ, ਰ, ਸ—ਰਮਪ ਧੁ, ਸੰ—ਨੁਸੰਰੰਧੁ, ਗੁੰ, ਰੰਸੰਨੁਧੁ. ਧੁ, ਪ, ਮਪਧੁ, ਗੁ, ਰ, ਸ—
ਸ, ਰਮਪਧੁਮਪ ਸੰ,ਨੁਧੁ, ਪ, ਧੁਮਪਗੁ, ਰ, ਸ— ।

ਆਸਾ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	੩	×	੨	੦
	ਰ ਮ ਪ ਸੰ	ਨੁ ਧੁ -- ਪ ਪ		
੧.	ਮਾ ਈ ਮੋ ਰੋ	ਪ੍ਰੀ ਟ ਤ ਮ	ਸਰ ਮਪ ਧੁਧੁ ਮਪ	ਨੁਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ ਰਸ
੨.	. . . .	. . . .	ਰਮ ਪਨੁ ਧੁਪ ਮਪ	ਸੰਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ ਰਸ
੩.	. . . .	ਸਰ ਮਪ ਧੁਧੁ ਮਪ	ਨੁਨੁ ਧੁਪ ਮਪ ਸੰਨੁ	ਧੁਪ ਮਪ ਮਗੁ ਰਸ
੪.	. . . .	. . . .	. . . .	. . ਸਤ ਮਗੁ
	ਰਸ, ਰਮ ਪਮ ਗੁਤ.	ਮਪ ਨੁਧੁ ਪਮ, ਪਧੁ	ਸੰਨ ਧੁਪ, ਰੰਗੁ ਰੰਸੰ	ਨੁਧੁ ਪਮ ਗੁਰ ਸ
੫.	. . . .	. . . .	. . . .	. . ਸਰ ਗੁ,ਸ
	ਰਗੁ ਸਰ, ਮਪ ਧੁ,ਪ	ਪਧੁ ਮਪ, ਨੁਸੰ ਰੰ,ਨੁ	ਸੰਰ ਨੁਸੰ, ਰੰਗੁ ਰੰਸੰ	ਨੁਧੁ ਪਮ ਗੁਰ ਸ
੬.	. . . .	ਰਰ ਸਨੁ ਧੁਪ, ਧੁਧੁ	ਪਮ ਗੁਰ, ਸੰਸੰ ਨੁਧੁ	ਪਮ, ਗੁੰਗੁ ਰੰਸੰ ਨੁਧੁ,
	ਸਗੁ ਰਸ, ਰਮ ਗੁਰ	ਮਧੁ ਪਮ ਧੁਸੰ ਨੁਧੁ	ਸੰਗੁ ਰੰਸੰ ਰੰਮ ਗੁਰੰ	ਸੰਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ ਰਸ
੭.	ਸਰ ਮਪ ਧੁਧੁ ਪਮ	ਗੁ, ਰਮ ਪਨੁ ਧੁਧੁ	ਪਮ ਗੁ, ਰਮ ਪਧੁ	ਸੰਨ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗੁ,
	ਰਮ ਪਧੁ ਸੰਰ ਸੰਨੁ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗੁ, ਰਮ	ਪਧੁ ਸੰਰ ਗੁਰੰ ਸੰਨੁ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗੁਰ ਸੰ

੮.	• • • •	• • • •	• • • •	• • ਰਰ ਸਨੁ
	ਧੁਪ, ਪਪ ਮਗੁ ਰਸ,	ਨੁਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ ਸਸੰ	ਨੁਧੁ ਪਮ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ	ਧੁਪ ਗੁੰਗੁ ਰੰਸੰ ਨੁਧੁ
	ਮਮੰ ਗੁੰਰੰ ਸੰਨੁ ਰੰਰੰ	ਸੰਨੁ ਧੁਪ ਸਸੰ ਨੁਧੁ	ਪਮ ਨੁਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗੁੰਰ ਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ ਮ ਮ ਪ ਪ	ਨੁ ਧੁ — ਧੁ ਧੁ		
੧.	ਜਨ ਨਾ ਨ ਕ	ਕੈ ਟ ਮ ਨ	ਸੰਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਰਮ ਪਨੁ ਧੁਪ ਮਪ
੨.	• • • •	• • ਸਰੰ ਸੰਨੁ	ਧੁਪ ਨੁਨੁ ਧੁਪ ਮਗੁ	ਰਸ ਰਮ ਪਧੁ ਸੰ
੩.	ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧੁਪ ਸਸੰ	ਨੁਧੁ ਪਮ ਨੁਨੁ ਧੁਪ	ਮਗੁ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗੁੰਰ	ਮਮ ਗੁੰਰ ਸਰ ਮਪ
੪.	• • • •	• • • •	• • • •	ਸਰੰ ਗੁੰਰੰ ਨੁਸੰ ਰੰਸੰ
	ਪਧੁ ਨੁਧੁ ਮਪ ਧੁਪ	ਰਮ ਪਮ ਸਰ ਗੁੰਰ	ਸਰ ਮਮ ਰਮ ਪਪ	ਮਪ ਧੁਧੁ ਪਧੁ ਸਸੰ
੫.	• • • •	• • • •	• • ਗੁੰਗੁ ਰੰਗੁ	ਗੁੰਰੰ ਸਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਰੰ
	ਰੰਸੰ ਨੁਧੁ, ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ	ਧੁਪ ਮਪ ਗੁੰਗੁ ਰ,ਗੁ	ਗੁੰਰ ਸਸ; ਸਰ ਮਪ	ਧੁ, ਰਮ ਪਧੁ ਸੰ,
੬.	• • • •	• • • •	ਸਰੰ ਗੁੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧੁਪ	ਨੁਸੰ ਰੰਸੰ ਨੁਧੁ ਪਮ
	ਪਧੁ ਨੁਧੁ ਪਮ ਗੁੰਰ	ਮਪ ਧੁਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਸਰ ਗੁੰਰ ਰਮ ਪਮ	ਮਪ ਧੁਪ ਪਧੁ ਸੰ,
੭.	ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ ਧੁਪ ਧੁਧੁ	ਪਮ ਗੁੰਰ ਸ, ਸਸੰ	ਨੁ;ਸੰ ਸੰਨੁ ਸਸੰ ਨੁਧੁ	ਪਮ ਗੁੰਰ ਸ, ਗੁੰਗੁ
	ਰੰਗੁ ਗੁੰਰੰ ਗੁੰਗੁ ਰੰਸੰ	ਨੁਧੁ ਪਮ ਗੁੰਰ ਸ,	ਰਮ ਪਧੁ ਸੰ ਰਮ	ਪਧੁ ਸੰ ਰਮ ਪਧੁ,
੮.	ਗੁੰਰੰ ਗੁੰਰੰ ਸੰਨੁ, ਰੰਸੰ	ਰੰਸੰ ਨੁਧੁ, ਸੰਨੁ ਸੰਨੁ	ਧੁਪ, ਨੁਧੁ ਨੁਧੁ ਪਮ,	ਧੁਪ ਧੁਪ ਮਗੁ, ਪਮ
	ਪਮ ਗੁੰਰ, ਮਗੁ ਮਗੁ	ਰਸ, ਗੁੰਰ ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ,	ਸਰ ਰਮ ਮਪ ਪਧੁ	ਧੁਸੰ ਸਰੰ ਰੰਗੁ ਰੰਸੰ,

੧. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਠੋਕਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਾਈ ਮੈਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਰਾਮੁ ਬਤਾਵਹੁ ਰੀ ਮਾਈ ॥

ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ

ਜੈਸੇ ਕਰਹਲੁ ਬੋਲਿ ਗੋਬਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਮਰਾ ਮਨੁ ਬੈਰਾਗ ਬਿਰਕਤੁ ਭਇਓ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਮੀਤ ਕੈ ਤਾਈ ॥

ਜੈਸੇ ਅਲਿ ਕਮਲਾ ਬਿਨੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤੈਸੇ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥

ਰਾਖੁ ਸਰਣਿ ਜਗਦੀਸੁਰ ਪਿਆਰੇ ਮੋਹਿ ਸਰਧਾ ਪੂਰਿ ਹਰਿ ਗੁਸਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਹੋਤ ਹੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਨਿਮਖ ਦਿਖਾਈ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾਵਰੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੯੬)

ਅਸਥਾਈ

x				੨				੦				੩			
				ਨੁ											
				ਪ	ਧੁ	-ਪ	ਮਪ	ਸੰਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	ਮਗੁ	ਰਸ	ਰਮ	-ਮ
				ਮਾ	ਈ	ਸਮ	ਸਰ	ਪ੍ਰੀਤ	ਸਤ	ਤਤ	ਮਤ	ਸਤ	ਰਾ	ਸਮ	ਸਬ
				ਮ											
ਪ	ਪ	—	ਪਮ	ਗੁਤ	ਰਗੁ	-ਰ	ਸ	—	-ਰ	-ਰ	-ਰ	ਰਗੁ	ਰਗੁ	-ਰ	ਸਰ
ਤਾ	ਵਹੁ	ਤ	ਰੀਤ;	ਮਾਤ	ਈਤ	ਸਮ	ਰ	ਤ	ਪ੍ਰੀ	ਤਤ	ਸਮ	ਰਾਤ	ਸਤ	ਸਮ	ਸਬ
				ਨੁ											
ਨੁਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	-ਪ	ਮਪ	ਸੰਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	ਮਗੁ	ਰਸ	ਰਮ	-ਮ
ਤਾਤ	ਵਹੁ	ਤ	ਰੀਤ	ਮਾਤ	ਈ	ਸਮ	ਸਰ	ਪ੍ਰੀਤ	ਸਤ	ਤਤ	ਮਤ	ਸਤ	ਰਾ	ਸਮ	ਸਬ
				ਮ											
ਪ	ਪ	—	ਪਮ	ਗੁਰ	ਰਗੁ	-ਰ	ਸ	—	—						
ਤਾ	ਵਹੁ	ਤ	ਰੀਤ	ਮਾਤ	ਈਤ	ਸਮ	ਰ	ਤ	ਤ						

ਅੰਤਰਾ

								ਪ ਮਮ				ਨੁ			
								ਹਉ	ਹਰਿ			ਮਪ	ਧੁਪ	-ਨੁ	ਧੁ
												ਬਿਨ	ਖਿਨ	ਤਪ	ਤ
				ਮੰ								ਨੁ			
ਸੰ	—	—	ਸੰਸੰ	ਸੰਰ	ਸੰਰ,ਗੁ	-ਰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	—	ਸੰ	ਮਮ	ਮਪ	ਧੁਪ	-ਨੁ	ਧੁ
ਲ	ਤ	ਤ	ਰਹਿ	ਨਸ	ਕਉਤ	ਤਤ	ਤਤ	ਤਤ	ਤ	ਹਉ	ਹਰਿ	ਬਿਖ	ਖਿਨ	ਤਪ	ਤ

ਸੰ	—	—	ਸੰਸੰ	ਸੰਰੰ	ਸੰਰੰ,ਗੁੰ	-ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧੁ	ਪਪ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਗੁੰ	ਸ	ਰਮ	-ਮ
ਲ	ਫ	ਫ	ਰਹਿ	ਨਸ	ਕਉਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਜੈਸੇ	ਕਰ	ਹਲ	ਬੇਫ	ਫਲ	ਫਰੀ	
ਪ	ਪ	—	ਪਮ	ਗੁਰ	ਰਗੁ	-ਰ	ਸ	—	-ਰੰ	-ਰੰ	-ਰੰ	-ਰੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਗੁੰ	-ਰੰ	ਸੰਰੰ	
ਝਾ	ਈ	ਫ,	ਰੀਫ	ਮਾਫ	ਈਫ	ਫਮੰ	ਰੰ	ਫ	ਫਪ੍ਰੀ	ਫਤ	ਫਮ		ਰਾਫ	ਫਫ	ਫਮ	ਫਬ	
ਨੁਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਪਧੁ	-ਪ	ਮਪ										
ਤਾਫ	ਵਹੁ	ਫ	ਰੀਫ	ਮਾਫ	ਈਫ	ਫਮੰ	ਫਰੰ	ਪ੍ਰੀ...									

੨. ਨੋਟ—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੀਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

x				੨				੦					੩				
													ਰ	ਮ	ਪ	ਸੰ	
													ਮਾ	ਈ	ਮੰ	ਰੰ	
ਨੁ	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ		ਰ	—	ਸ	ਸ	
ਪ੍ਰੀ	ਫ	ਤ	ਮ	ਰਾ	ਫ	ਮਫ	ਬਫ	ਤਾ	ਫ	ਵਹੁ	ਰੀ;		ਮਾ	ਫ	ਈ	ਹਉ	
ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪੁ	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਖਿ	ਨ	ਪ	ਲ	ਰ	ਹਿ	ਨ	ਸ		ਕਉ	ਫ	ਜੈ	ਸੇ	
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪਮ	ਗੁਰਸ		ਮ				
ਕ	ਰ	ਹ	ਲ	ਬੇਫ	ਫ	ਲ	ਰੀ	ਝਾ	ਫ	ਈਫ	ਫਫਫ,		ਮਾ	ਈ	ਮੰ	ਰੰ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ		ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	
ਚ	ਮ	ਰਾ	ਫ	ਮ	ਨ	ਬੰ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਗ	ਬਿਰ		ਕ	ਤ	ਤ	ਇਓ	
ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ		ਨੁ	—	ਪ	—	
ਹ	ਫ	ਰ	ਫ	ਏ	ਰ	ਸ	ਨ	ਮੀਫ	ਫ	ਤ	ਕੈ		ਤਾ	ਫ	ਈ	ਫ	

ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਜੈ	ਸੈ	ਅ	ਲਿ	ਕਮ	ਲਾ	ਬਿ	ਨ	ਰਹਿ	ਯ	ਨ	ਸਾਯ	ਕੈ	ਤੈ	ਸੇ	ਮੋਹਿ		
ਸ	ਸ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	ਪ	ਪ	ਸੰ	
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਰਹਿ	ਯ	ਨ	ਨ	ਚਾਯ	ਯਯ	ਈ	ਯ	ਮਾ	ਈ	ਸੰ	ਰੋ		

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਜੋ ਮਾਗਉ ਸੋ ਪਾਵਉ ਰੇ ॥
ਨਾਮਿ ਰੰਗਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨਾ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਤਹੂੰ ਧਾਵਉ ਰੇ ॥੧॥
ਹਮਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਸਭ ਤੇ ਉਚਾ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਤਿਸੁ ਗਾਵਉ ਰੇ ॥
ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨਹਾਰਾ ਤਿਸ ਤੇ ਤੁਝਹਿ ਡਰਾਵਉ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਬ ਦੇਖਉ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ ਸੁਆਮੀ ਤਉ ਅਵਰਹਿ ਚੀਤਿ ਨ ਪਾਵਉ ਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਪਹਿਰਾਇਆ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਮੇਟਿ ਲਿਖਾਵਉ ਰੇ ॥੨॥
(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦					
—	ਪ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	
ਯ	ਹ	ਮ	ਰਾ	ਧੁ	ਯ	ਕੁ	ਰ	ਸ	ਭ	ਤੇ	ਯ	ਊ	ਯ	ਚਾ	ਯ		
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	
ਯ	ਰੈ	ਣ	ਦਿ	ਨ	ਸ	ਤਿ	ਸ	ਗਾਯ	ਯ	ਵਉ	ਯ	ਰੇਯ	ਯਯ	ਯ	ਯ	ਯ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	
ਖਿ	ਨ	ਮਹਿ	ਥਾ	ਧੁ	ਯ	ਪ	ਉ	ਥਾ	ਯ	ਯ	ਨ	ਹਾ	ਯ	ਰਾ	ਯ		
—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	—	
ਯ	ਤਿ	ਸ	ਤੇ	ਤੁ	ਭਹਿ	ਯ	ਭ	ਰਾ	ਯ	ਵਉ	ਯਯ	ਰੇ	ਯ	ਯ	ਯ		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ॥
ਜਾਂ ਪੰਚ ਰਾਸੀ ਤਾਂ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ ॥੧॥
ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੈ ਜੇ ਮਨੁ ਲਾਗੈ ॥
ਤਉ ਜਮੁ ਕਹਾ ਕਰੇ ਮੋ ਸਉ ਆਗੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਸ ਨਿਰਾਸੀ ਤਉ ਸੰਨਿਆਸੀ ॥
ਜਾਂ ਜਤੁ ਜੋਗੀ ਤਾਂ ਕਾਇਆ ਭੋਗੀ ॥੨॥
ਦਇਆ ਦਿਗੰਬਰੁ ਦੇਹ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਆਪਿ ਮਰੈ ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੀ ॥੩॥
ਏਕੁ ਤੂ ਹੋਰਿ ਵੇਸ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਾਣੈ ਚੋਜ ਨ ਤੇਰੇ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੩੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੩	X								੨	੦							
	ਪ			ਨੁ						ਮ							
*	ਮ	ਪ	ਸੰ	ਧੁ	—	ਪ	—	ਧੁ	ਮ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ		
*	ਘੁ	ਘ	ਰੂ	ਵਾ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ਮੜ	ਨੜ	ਲਾ	ੜ	ਗੈ	ੜ		
ਸ																	
ਰ	—	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ		
ਤਉ	ੜ	ਜ	ਮ	ਕ	ਹਾ	ੜ	ਕ	ਰੈ	ੜ	ਮੋ	ਸਿਉ	ਆੜ	ੜੜ	ਗੈ	ੜ		

ਅੰਤਰਾ

ਪ		ਨੁ	ਨੁ									ਨੁ		ਪ	—
ਮ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਵਿ	ੜ	ਦਿਆ	ਵੀ	ਚਾ	ੜ	ਰੀ	ਤਾਂ	ਪ	ਰ	ਉ	ਪ	ਕਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ
ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮ							
ਜਾਂ	ੜ	ਪੰ	ਚ	ਰਾ	ੜ	ਸੀੜ	ਤਾਂੜ	ਤੀ	ੜ	ਰ	ਥ	ਵਾ	ੜ	ਸੀ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂ ਠਾਕੁਰੋ ਬੈਰਾਗਰੋ ਮੈ ਜੇਹੀ ਘਣ ਚੇਰੀ ਰਾਮ ॥
 ਤੂ ਸਾਗਰੋ ਰਤਨਾਗਰੋ ਹਉ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ਰਾਮ ॥
 ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੂ ਵਡਦਾਣਾ, ਕਰਿ ਮਿਹਰੰਮਤ ਸਾਂਈ ॥
 ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ਸਾ ਮਤਿ ਦੀਜੈ ਆਠ ਪਹਰ ਤੁਧੁ ਧਿਆਈ ॥
 ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ ਰੇਣ ਹੋਵੀਜੈ ਤਾ ਗਤਿ ਜੀਅਰੇ ਤੇਰੀ ॥
 ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਨਕ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਮੈ ਜੇਹੀ ਘਣ ਚੇਰੀ ਰਾਮ ॥੧॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੭੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				×				੨			
ਪ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪਧੁ	ਨੁ	—	ਧੁ	ਪਧੁ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਸ	
ਤੂ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰੋ	ੜ	ਬੈ	ੜ	ਰਾੜ	ੜ	ੜ	ਗ	ਰੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪਧੁ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	
ੜ	ਮੈ	ੜ	ਜੇ	ਹੀੜ	ੜ	ਘ	ਣ	ਚੇ	ੜ	ੜ	ਰੀ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜਮ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	—	ਪ	ਨੁ	—	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	
ਤੂ	ਸਾਂ	ੜ	ਗ	ਧੁ	ੜ	ਰ	ਤ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ਗ	ਰੋ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਸੰ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਮੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	ਪ	
ਹਉ	ਸਾ	ਰ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਣਾ	ੜ	ਗੁੰ	ੜ	ੜ	ਰੀ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜਮ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਝੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਮਨਿ ਭੂਖ ਲਗਾਈ ॥
 ਨਾਮਿ ਸੁਨਿਐ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥੧॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮੇਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਮੀਤਾ ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਨਾਮੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹੁ ਨਾਮੁ ਰਖਹੁ ਗੁਰਮਤਿ ਮਨਿ ਚੀਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਨਾਮੋ ਨਾਮੁ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਸਰਸਾ ॥
 ਨਾਮੁ ਲਾਹਾ ਲੈ ਗੁਰਮਤਿ ਬਿਗਸਾ ॥੨॥
 ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੁਸਟੀ ਮੋਹ ਅੰਧਾ ॥
 ਸਭ ਨਿਹਫਲ ਕਰਮ ਕੀਏ ਦੁਖੁ ਧੰਧਾ ॥੩॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਜਪੈ ਵਡਭਾਗੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੬੭)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×
ਪ				ਮ				ਰ	ਮ	ਪ	ਸ	ਨੁ
ਧੁ	ਮ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਸ	ਧੁ
ਨਾ	ੜ	ਮੜ	ਜੜ	ਪਹੁ	ੜ	ਮੋ	ਰੋ	ਗੁ	ਰ	ਸਿ	ਖ	ਮੀ
ਧੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ				ਮ				
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਜ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ
				ਪਹੁ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਮੋ	ੜ	ਸੁ	ਖ	ਪਾ
ਰ						ਸੰ						
ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਰ	ਖਹੁ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਮ	ਨ	ਚੀੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਨੁ		ਨੁ						
ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਕੀ	ਮਨ	ਭੂ	ੜ	ਖ	ਲ	ਗਾ
ਨੁ		ਨੁ										
ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ
ਨਾ	ਮ	ਸੁ	ਨਿ	ਐ	ੜ	ਮ	ਨ	ਤ੍ਰਿਪ	ਤੈ	ਮੋ	ਰੋ	ਭਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੀ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਦੀ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਗ ਦੀ ਥਿਉਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ।

੭. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਠਾਕੁਰ ਹੋਇ ਆਪਿ ਦਇਆਲ ॥

ਭਈ ਕਲਿਆਣ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਈ ਹੈ ਉਬਰੇ ਬਾਲ ਗੁਪਾਲ ॥ਰਹਾਉ॥

ਦੁਇ ਕਰ ਜੋੜਿ ਕਰੀ ਬੇਨੰਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮਨਿ ਧਿਆਇਆ ॥

ਹਾਥੁ ਦੇਇ ਰਾਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਸਗਲਾ ਦੁਰਤਿ ਮਿਟਾਇਆ ॥੧॥

ਵਰ ਨਰੀ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਜੈਕਾਰੁ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕੁ ਜਨ ਕਉ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਜੋ ਸਭਨਾ ਕਰੇ ਉਧਾਰੁ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ਪੜ੍ਹ ਤੇ ੪੯੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩				
									ਪ ਸੰ ਠਾ	ਨੁ ਧੁ ਠਾ	ਪ ਕੁ ਠਾ	ਮ ਠਾ	ਪ ਰ
ਨੁ ਧੁ ਹੋ	— ਠਾ	ਪ ਮ ਇ	ਪ ਠਾ	ਮ ਗੁ ਆ	— ਠਾ	ਰ ਪ	ਸ ਦ	ਰ ਇਆ	— ਠਾ	ਸ ਲ,	ਮ ਗੁ ਭ	ਗੁ ਈ	ਰ ਕ ਲਿ
ਸ ਆ	— ਠਾ	ਸ ਣ	ਸ ਅ	ਨੁ ਧੁ ਨੇ	ਧੁ ਦ	ਪ ਰੂ	ਧੁ ਪ	ਸ ਹੋ	ਸ ਈ	ਸ ਐ	— ਠਾ	ਰ ਮ ਉ	ਮ ਪ ਬ ਰੇ ਠਾ
ਸੰ ਬਾ	ਗੁ ਠਾ	ਰੰ ਲ	ਸੰ ਗੁ	ਰੰ ਪਾ	ਨੁ ਠਾ	ਸੰ ਠਾ	ਰੰ ਠਾ	ਨੁ ਧੁ ਠਾ	— ਠਾ	ਪ ਲ			

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ ਦੋ	ਮ ਇ	ਪ ਕ	ਪ ਰ	ਨੁ ਧੁ ਜੋ	— ਠਾ	ਨੁ ਧੁ ਭੋ	— ਠਾ	ਸੰ ਕ	ਸੰ ਰੀ	— ਠਾ	ਸੰ ਬੋ	ਸੰ ਨੰ	— ਠਾ	ਸੰ ਤੀ	— ਠਾ
ਸੰਰੰ ਪਾਠ	ਗੁ ਠਾ	ਰੰ ਰ	ਸੰ ਬੁ	ਰੰ ਹ	ਨੁ ਮ	ਸੰ ਮ	ਰੰ ਨ	ਨੁਧੁ ਧਿਆ	— ਠਾ	— ਠਾ	— ਠਾ	ਪ ਇਆ	— ਠਾ	— ਠਾ	— ਠਾ

ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਪਧੁ	ਮ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮੁ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	ਸ
ਹਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਦੇਫ	ਇ	ਰਾਫ	ਫਫ	ਖੇ	ਫ	ਫ	ਰ	ਮੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰ
ਸ	ਸ	ਗੁੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ						
ਸ	ਫ	ਲਾ	ਫ	ਦੁ	ਰ	ਤ	ਮਿ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਦਿਆ						

—ਅਖੀਰ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਫ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਗਮੁ ਅਨੰਤੁ ਅਨਾਦਿ ਆਦਿ ਜਿਸੁ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ॥
 ਸਿਵ ਬਿਰੰਚਿ ਧਰਿ ਧਾਨੁ ਨਿਤਹਿ ਜਿਸੁ ਬੇਦੁ ਬਖਾਣੈ ॥
 ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਸਰ ਕੋਈ ॥
 ਭੀਜਨ ਗੜ੍ਹਣ ਸਮਥੁ ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭ ਸੋਈ ॥
 ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਕੀਓ ਜਨੁ ਮਥੁਰਾ ਰਸਨਾ ਰਸੈ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਚਿਤਹ ਬਸੈ ॥੧॥

(ਸਵਈਏ ਮ: ੪ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨					
*	ਪਧੁ	ਮ	ਪ	ਪਧੁ	ਸੰ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮ	—	ਰ	ਗੁਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ		
*	ਅਗ	ਮ	ਅ	ਨੰਫ	ਫ	ਤਫ	ਅਫ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਦ	ਆ	ਫ	ਦ		
*	ਪਧੁ	ਮ	ਪ	ਪਧੁ	ਸੰ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮ	—	ਰ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ		
*	ਅਗ	ਮ	ਅ	ਨੰਫ	ਫ	ਤਫ	ਅਫ	ਨਾ	ਫ	ਦਿ	ਆ	ਫ	ਦ	ਜਿ	ਸ		
ਮ																	
ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	ਮ	ਮ		
ਕੋ	ਫ	ਇ	ਨ	ਜਾ	ਫ	ਵੈ	ਫ	ਸਿ	ਵ	ਬਿ	ਰੈ	ਫ	ਚ	ਧ	ਰ		
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	
ਧਾ	ਫ	ਨ	ਫਿ	ਤਹਿ	ਫ	ਚਿ	ਸ	ਥੇ	ਫ	ਦ	ਥ	ਥਾਫ	ਫਫ	ਵੈ	ਫ		

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ
ਨਿ	ਰੰ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਰ	ਨਿ	ਰ	ਵੈ	ੜ	ਰ	ਅ	ਵ	ਰ	ਨ	ਹੀ	
ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰਸੰ	ਪੁ	ਪ	ਪ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	
ਦੁੜ	ੜ	ਸ	ਰ	ਕੋ	ੜੜ	ਈ	ੜ	ਭੰ	ਜ	ਨ	ਗ	ਕੁ	ਣ	ਸ	ੜ	
ਨੁ	—	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰਸੰ	ਪੁ	ਪ	
ਮ	ੜ	ਥ	ਤ	ਰ	ਣ	ਤਾ	ੜ	ਰੜ	ਣ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਸੰ	ੜੜ	ਈ	ੜ	

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਸ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਨੂੰ ਇਕੋ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ।

੯. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਪਗ ਕੀ ਪੂਰਿ ॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਰੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰਿ ॥ਰਹਾਉ॥

ਦਹਦਿਸ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਜਸੁ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥

ਜੋ ਤੁਮਰਾ ਜਸੁ ਗਾਵਹਿ ਕਰਤੇ ਸੇ ਜਨ ਕਬਹੂ ਨ ਮਰਤੇ ਝੂਰਿ ॥੧॥

ਧੰਧ ਬੰਧ ਬਿਨਸੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਮਿਟੇ ਬਿਸੂਰ ॥

ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਭੋਗ ਇਸੁ ਜੀਅ ਕੇ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਾਨੇ ਕੂਰ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਟੋਡੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੧੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨				
ਪ	ਪੁ	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	ਪੁ	ਮਪ	ਮ	—	ਰਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	
ਪ੍ਰਭ	ਤੇੜ	ੜ	ਰੇ	ਪੜ	ਗ	ਕੀੜ	ੜੜ	ਗੁ	ੜ	ਰੜ	ਧੁ	ੜ	ਰ	ਪ੍ਰ	ਭ	
—	ਪੁ	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	ਪੁ	ਮਪ	ਮ	—	ਰ	ਗੁਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	
ੜ	ਤੇੜ	ੜ	ਰੇ	ਪੜ	ਗ	ਕੀੜ	ੜੜ	ਪੁ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ਰ	ਧੁ	ੜ	ਰ	
	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਰੰਸੰ	ਪੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	ਸ
	ਦੀ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ੜੜ	ਲੜ	ਖੀੜ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮੰ	ੜ	ਹ	ਨ	

—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ
ੜ	ਕ	ਰ	ਕਿਰ	ਪਾ	ੜ	ਮੇ	ਰੀ	ਲੋੜ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ਪੁੜ	ੜੜ	ਰ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ੜ	ਦਹ	ਦਿ	ਸ	ਸ	ਰ	ੜ	ਵਿ	ਰਹਿ	ਰਹਿ	ਆ	ੜ	ਜ	ਸ	ਤੁ	ਮ	ਰਾ	ੜ

—	ਨੁ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ
ੜ	ਅੰ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਸ	ਸ	ਦਾ	ੜ	ਹ	ਜੁੜ	ੜੜ	ਰ	ੜ	ੜ

—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਰੰਸੰ	ਪਧੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ੜ	ਜੋ	ਤੁ	ਮ	ਰਾੜ	ੜੜ	ਜੜ	ਸੜ	ਗਾ	ੜ	ਵਹਿ	ੜ	ਕ	ਰ	ਭੇ	ੜ	ੜ

—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ
ੜ	ਸੇ	ਜ	ਨ	ਕ	ਬ	ਹੁ	ਨ	ਮਾ	ਰ	ਭੇ	ੜ	ਝੁੜ	ੜੜ	ਰ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੁਪਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਾਨਕ ਬਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ,
 ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਆਜ ਮੋਰੇ ਆਏ ਹੈਂ ॥
 ਪਰਮ ਦਯਾਲ ਲਾਲ ਲੋਚਨ ਬਿਸਾਲ,
 ਮੁਖ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ਮਧੁ ਮਧੁਰ ਪੀਆਏ ਹੈਂ ॥
 ਸੇਭਤ ਸਿਹਜਾਸਨ ਬਿਲਾਸਨ ਦੇ ਅੰਕਮਾਲ,
 ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਬਿਸਮ ਹੈਂ ਸਹਜ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ॥
 ਚਾਤ੍ਰਕ ਸਬਦ ਸੁਨਿ ਅਖੀਆਂ ਉਘਰ ਗਈ,
 ਭਈ ਜਲ ਮੀਨ ਗਤਿ ਬਿਰਹ ਜਗਾਏ ਹੈਂ ॥੨੦੫॥ (ਕਬਿੱਤ, ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨				
				ਨੁ												
			ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	
		ਆ	ਜ	ਮੋ	ੜ	ਰੇ	ਆ	ਆ	ੜ	ੜ	ਏ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ				ਨੁ												
ਧੁ	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਆ	ਜ	ਮੋ	ੜ	ਰੇ	ਆ	ੜ	ੜ	ਏ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਫ	ਸ	ਸ
ੜ	ਸੁਪ	ਨ	ਚ	ਰਿੜ	ਤ੍ਰੜ	ਚਿ	ਤ੍ਰ	ਗੁ	ਬਾ	ਨ	ਕ	ਬ	ਰ	ਨੇ	ਬ	ਚਿ	ਤ੍ਰ
ਰ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ		
ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ	ਵਿ	ਤ੍ਰ	ਮਿ	ਤ੍ਰ	ਆ	ਜ	ਮੰ	ਰੇ	ਆ	ਏ	ਹੈ	ੜ		
ਨੁ																	
ਪੁ	—	ਪ															
ੜ	ੜ	ੜ															

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪ	ਰ	ਮ	ਦ	ਯਾ	ਲ	ਲਾ	ਲ	ਲੋ	ਚ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ਲ,	ਮੁ	ਖ		
ਨੁ																	
ਪੁ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ		
ਬ	ਚ	ਨ	ਰ	ਸਾ	ਲ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਰ	ਪੀ	ਆ	ਏ	ਹੈ	ੜ		
ਨੁ				ਨੁ													
ਪੁ	—	ਪ	ਪ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—								
ੜ	ੜ	ੜ,	ਆ	ਜ	ਮੰ	ੜ	ਰੇ	ਆਏ									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੇਰੇ ਬਾਪੁ ਮਾਧਉ ਤੂ ਧਨੁ ਕੇਸੋ, ਸਾਂਵਲੀਓ ਬੀਨੁਲਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਰ ਧਰੇ ਚਕ੍ਰ ਬੈਕੁੰਠ ਤੇ ਆਏ ਗਜ ਹਸਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਉਧਾਰੀਅਲੇ ॥

ਦੁਹਸਾਸਨ ਕੀ ਸਭਾ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਅੰਬਰ ਲੇਤ ਉਬਾਰੀਅਲੇ ॥੧॥

ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਅਹਲਿਆ ਤਾਰੀ ਪਾਵਨ ਕੇਤਕ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥

ਐਸੇ ਅਧਮੁ ਆਜਾਤਿ ਨਾਮਦੇਉ ਤਉ ਸਰਨਾਗਤਿ ਆਈਅਲੇ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਲੀਗਉੜਾ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੮੮)

ਅਸਥਾਈ

x				੨				੦				੩			
						ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਸ	ਮ	—	ਪ
						ਸਾ	ਸ	ਵ	ਲੀ	ਓ	ਸ	ਸ	ਬੀ	ਸ	ਠ
ਨੁ	—	—	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ
ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇ;	ਮੇ	ਰੇ	ਬਾ	ਸ	ਪ	ਮਾ	ਹਉ	ਤੁ	ਧ	ਨ
ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ										
ਕੇ	ਸ	ਸੋ	ਸ	ਸ	ਸ										

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਧੁ
						ਕ	ਰ	ਧ	ਰੇ	ਸ	ਚ	ਸ	ਕੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਸੰਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਧੁ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਬੈ	ਕੁੰ	ਸ	ਠ	ਡੇ	ਸ	ਆਸ	ਸ	ਏ	ਸ	ਸ	ਸ
ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧੁ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	ਜ	ਸ	ਹਸ	ਤੀ	ਕੇ	ਪ੍ਰਾ	ਸ	ਨ	ਓ	ਓ
ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ						
ਧਾ	ਸ	ਰੀ	ਅ	ਲੇ	ਸ,	ਸਾ	ਸ	ਵ	ਲੀਓ...							

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਛਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥
 ਬੇਦ ਪੜੇ ਪੜਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਬਿਲੋਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
 ਸਹਜਿ ਬਿਲੋਵਹੁ ਜੈਸੇ ਤਤੁ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਤਨੁ ਕਰਿ ਮਟੁਕੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਿਲੋਈ ॥
 ਇਸੁ ਮਟੁਕੀ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਸੰਜੋਈ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਬਿਲੋਵਨਾ ਮਨ ਕਾ ਬੀਚਾਫਾ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ॥੩॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਜੇ ਮੀਰਾ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਗਿ ਉਤਰੇ ਤੀਰਾ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੭੮)

ਅਥਸਾਈ

×	੦	੨	੩	੦	
ਮ ਹ	ਮ ਰਿ ਪ ਕਾ	ਸੰ ਬਿ ਨੁ ਪੁ ਲੋ	ਪੁ ਵ ਨਾ	— 5 — 5	ਪੁ ਬਿ
ਮ ਗੁ ਲੋ	ਗੁ ਵਹੁ ਰ ਮੇ	ਸ ਰੇ ਰ ਭਾ	— 5 ਸ ਈ	— 5 — 5	— 5
ਮ ਰ ਸ	ਰ ਹ ਮ ਜ	ਮ ਬਿ ਪ ਲੋ	ਨੁ ਪੁ 5 ਪੁ ਵਹੁ	ਪ ਜੈ 5 —	ਪੁ ਸ
ਰੰ ਤ	ਗੁੰ 5 ਰੰ ਤ	ਸੰ ਨ ਨੁਸੰ ਜਾ 5	ਰੰਸੰ 55 ਨੁ ਪੁ ਈ	— 5 ਪ 5	— 5

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ ਸ	ਪ ਨ ਨੁ ਪੁ ਕ	ਪੁ ਸ ਸੰ ਨੰ	— 5 ਸੰ ਦ	— 5 — 5	— 5
ਰੰ ਅੰ	ਗੁੰ ਤ ਰੰ ਨ	ਸੰ ਚੀ ਨੁ ਪੁ ਪਾ	— 5 ਪ ਦਿਆ	— 5 — 5	— 5
ਮ ਰ ਬੇ	— 5 ਮ ਦ	ਮ ਪ ਪ ਝੇ	ਨੁ ਪੁ 5 ਪੁ ਪੜ੍ਹ	ਪ ਬ੍ਰਹ ਪ ਮੇ	— 5
ਰੰ ਜ	ਗੁੰ ਨ ਰੰ ਮ	ਸੰ ਗ ਨੁਸੰ ਵਾ 5	ਰੰਸੰ 55 ਨੁ ਪੁ ਦਿਆ	— 5 ਪ 5	— 5

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੩. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਦਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ ॥
ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਨਿ ਸਾਜਨਾ ਮਿਲਿ ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ॥
ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹੁ ਕੇਰੀ ਛੋਡਿ ਅਵਗਣ ਚਲੀਐ ॥
ਪਹਿਰੇ ਪਟੰਬਰ ਕਰਿ ਅਡੰਬਰ ਆਪਣਾ ਪਿਤੁ ਮਲੀਐ ॥
ਜਿਥੇ ਜਾਇ ਬਹੀਐ ਭਲਾ ਕਹੀਐ ਭੋਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ॥
ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਦਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੬੬)

ਅਸਥਾਈ

×		○				×		○			
										ਮ	ਮ
										ਰ	ਥੈ
										ਜਿ	
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮਧੁ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਗੁਰ	ਸ
ਜਾ	ੜ	ਇ	ਬਹੀ	ਐੜ	ੜੜ	ਭ	ਲਾੜ	ੜੜ	ਕਹੀ	ਐੜ	ੜ
ਮ						ਨੁ					
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਧੁ	—	—	ਪ	—	—
ਝੇ	ੜ	ਲ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਪੀ	ੜ	ੜ	ਜੈ,	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਨੁ								
ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਗੁ	ਣਾ	ਕਾ	ਹੋ	ੜ	ਵੈ	ਵਾ	ੜ	ਸ	ਲਾ	ੜ	ੜ
ਧ											
ਕ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ
	ਦ	ੜ	ਵਾ	ਸ	ਲ	ਈੜ	ੜ	ੜੜ	ਧੁ	ਮ	ਥੈ
									ਜੈ,	ਜਿ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਜ ਲੀਲਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਬਨਾਈ ॥
 ਜੋਗੁ ਬਨਿਆ ਤੇਰਾ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਬਨੇ ਤੇਰੇ ਓਲੈ ॥
 ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਪਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਖੋਲੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਬੂਝਿ ਰੰਗ ਰਸ ਮਾਣੈ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ ਮਹਾ ਨਿਰਬਾਣੈ ॥ ੨ ॥
 ਜਿਨਿ ਤੂੰ ਜਾਤਾ ਸੋ ਗਿਰਸਤ ਉਦਾਸੀ ਪਰਵਾਣੁ ॥
 ਨਾਮਿ ਰਤਾ ਸੋਈ ਨਿਰਬਾਣੁ ॥ ੩ ॥
 ਜਾ ਕਉ ਮਿਲਿਓ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨਾ ॥
 ਭਨਤਿ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਾ ਪੂਰ ਖਜਾਨਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੫)

ਅਸਥਾਈ

x			੨				੦		੩			
			ਮ	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਪ
			ਸ	ਰ	ਰ	ਬ	ਸੁ	ਖਾ	ਪੁ	ਸ	ਸ	ਸ
									ਨੁ			
—	—	—	ਪ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਪੁ	—	ਸ	—	—
*	*	*	ਬ	ਨੇ	ਤੇ	ਰੇ	ਓ	ਸ	—	ਲੈ	—	—
									ਨੁ			
ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	—	ਪ	—	—
*	*	*	ਭ	ਰ	ਮ	ਕੇ	ਪ	ਰ	—	ਦੇ	—	—
—	—	—	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	—	ਪ	—	ਮ
*	*	*	ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਪੁ	ਖ	—	ਲੇ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਸ										
ਸ	ਸ	ਸ										

ਅੰਤਰਾ

			ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
			ਮ	ਰਾ	ਜ	ਲੀ	ਲਾ	ਫ	ਫ	ਤੇ	ਰੇ	ਫ	ਫ
—	—	—	ਪ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਚੰ	ਸੰ	ਸੰਚੰ	ਗੁੰ	ਚੰ	ਗੁੰ
ਫ	ਫ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਈਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਚੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਚੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁਪੁ	—	—	ਪ	ਪੁ	ਪ	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਜੋ	ਫ	ਗ	ਬ	ਨਿਆ	ਫ	ਫ	ਤੇ	ਰਾ	ਫ	ਫ
ਮ	—	—	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	—	ਪ	—	—	ਮ
ਫ	ਫ	ਫ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਗਾ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗੁੰ	ਚੰ	ਸ											
ਫ	ਫ	ਫ											

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੫. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਲੋਕੁ ॥ ਲਾਲ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਅਥਾਹ ॥

ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਅਵਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਬੇਪਰਵਾਹ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੫	੩	ਨੁ	੪
				ਮ	ਪ	ਪੁ	—
				ਲਾ	ਫ	ਲ	ਫ ਮਪ
ਮ	—	ਰਸ	ਰ	—	ਪ	ਨੁ	—
ਗੁ	ਫ	ਫਫ	ਲ	ਫ	ਲਾ	ਪੁ	ਫ ਮਪ
ਪਾ				ਫ	ਫਫ	ਲ	ਫ ਫਗੁ
ਮ	—	ਰਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਰ	ਗੁ
ਗੁ	ਫ	ਫਫ	ਲ	ਫ	ਗੋ	ਪੁ	ਫ ਸ
ਪਾ				ਫ	ਗਿੰ	ਫ	ਫ ਭ
ਸ	ਸ	—	ਰਮ	—	ਮ	ਨੁ	—
ਗ	ਹਿ	ਫ	ਰਫ	ਫ	ਗੀ	ਪੁ	ਫ ਪਪੁ
					ਭੀ	ਚ	ਫ ਫਅ

ਪੁ ਗੁੰ ਬਾ	ਰੰ ਹ	ਸੰ ਫ	ਰੰ ਫ	ਨੁ ਪੁ ਫ	— ਫ	ਪ ਫ		
-----------------	---------	---------	---------	---------------	--------	--------	--	--

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ ਦੁ	ਪ ਫ	— ਫ	ਨੁ ਪੁ ਸ	— ਫ	ਪੁ ਰ	ਸੰ ਨਾ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਹੀ	— ਫ	— ਫ
ਨੁ ਪੁ ਅ	— ਫ	— ਫ	ਪੁ ਸੰ ਵ	— ਫ	ਸੰ ਰ	ਸੰ ਰੰ ਕੋ	— ਫ	ਸੰ ਫ	ਨੁ ਪੁ	— ਫ	ਪ ਫ
ਮ ਨਾ	— ਫ	— ਫ	ਪ ਨ	— ਫ	ਪ ਕ	ਨੁ ਪੁ ਬੋ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਪ	— ਫ	ਰੰ ਰ
ਰੰ ਗੁੰ ਵਾ	ਰੰ ਹ	ਸੰ ਫ	ਰੰ ਫ	ਨੁ ਪੁ ਫ	— ਫ	ਪ ਫ	ਪ ਮ ਲਾ	ਪ ਫ	ਨੁ ਪੁ ਲ	— ਫ	ਮਪ ਫ

੧੬. ਰਾਗ ਆਸਾ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਲਿਲ ਮੈ ਧਰਨਿ ਧਰਨਿ ਮੈ ਸਲਿਲ ਜੈਸੇ,
 ਰੂਪ ਅਨਰੂਪ ਕੈ ਬਿਮਲ ਜਲ ਛਾਏ ਹੈਂ ॥
 ਤਾਹੀ ਜਲ ਮਾਟੀ ਕੈ ਬਨਾਈ ਘਟਿਕਾ ਅਨੇਕ,
 ਏਕੈ ਜਲ ਘਟ ਘਟ ਘਟਕਾ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ॥
 ਜਾਹੀ ਜਾਹੀ ਘਟਿਕਾ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੈ ਦੇਖੀਅਤਿ,
 ਪੇਖੀਅਤ ਆਪਾ ਆਪ ਆਨ ਨ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ ॥
 ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਏਕੰਕਾਰ ਕੈ ਆਕਾਰ,
 ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਬੇਕ ਏਕ ਏਕ ਠਹਿਰਾਏ ਹੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਮ ਰ ਸ	ਮ ਲਿ	ਪ ਲ	ਸੰ ਮੈ	— ਫ	ਪ ਰ
	— ਫ	— ਫ	ਨੁ ਪੁ ਫ	— ਫ	— ਫ
	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਪ ਨ

ਮ	ਗੁ	ਰ	ਰਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਸ
ਧ	ਰ	SS		ਨ	S	ਮੈ	ਸ	ਲਿ	ਲ		ਜੈ	S	ਸੇ
ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਫੁ	S	ਪ	ਅ	S	ਨ	ਰੂ	S	ਪ	ਕੈ	S	S	S	ਬਿ
ਰੰ	ਗੁ	—	ਰੰ	ਗੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	—	—	ਪ	
ਮ	ਲ	S	ਜ	S	ਲ	ਛਾ	S	ਏ	ਧੁ	S	S	S	

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਸੂਲਛਾਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦	੨	੩	੦		
ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਤਾ	ਹੀ	ਜ	ਲ	ਮਾ	ਟੀ	ਕੈ
ਰੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ
ਨਾ	ਈ	ਘ	ਟਿ	ਕਾ	ਅ	ਨੇ
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ
ਰ	ਕੈ	ਜ	ਲ	ਘ	ਟ	ਘ
ਏ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ
ਘ	ਟ	ਕਾ	ਸ	ਮਾ	ਏ	ਹੈ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੭. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਪੜਤਾਲ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ)

ਹਉ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮੋ ਕਉ ਹਰਿਨਾਮੁ ਬਤਾਇਆ ॥

ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਮਰੈ ਸ੍ਰਵਣੁ ਸਿਮਰਨੁ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ

ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ਹਉ ਇਕੁ ਖਿਨੁ ॥

ਜੈਸੇ ਹੰਸੁ ਸਰਵਰ ਬਿਨੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ ਤੈਸੇ ਹਰਿ ਜਨੁ ਕਿਉ ਰਹੈ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਬਿਨੁ ॥੧॥

ਕਿਨਹੂੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਰਿਦ ਧਾਰਿ ਕਿਨਹੂੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਈ ਮੋਹ ਅਪਮਾਨ ॥

ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਈ ਹਰਿ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦ

ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਗਵਾਨ ॥੨॥ (ਰਾਗੁ ਆਸਾਵਰੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੬੬)

ਅਸਥਾਈ

×						×						×											
×	○					×	○					×	○										
ਮ	ਰ	ਅਨ	ਮ	ਰਮ	ਹਰਿ	ਪ	ਨਾ	—	ਸ	ਮਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਕੀਰ	ਧੁ	ਤਨ	ਧੁ	ਕ	ਪ	ਰਉ	—	ਪ	ਹਉ	
ਮ	ਰ	ਅਨ	ਮ	ਰਮ	ਹਰਿ	ਪ	ਨਾ	—	ਸ	ਮਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਕੀਰ	ਧੁ	ਤਨ	ਧੁ	ਕ	ਪ	ਰਉ	—	ਪ	ਹਉ	
ਮ	ਗੁ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਗੁਰ	ਰਸ	ਮ	ਗੁ	ਮੇ	ਗੁ	ਕਉ	ਗੁਰ	ਹਰਿ	ਸ	ਰ	ਨਾ	ਰ	ਮ	ਸ	ਤਾ	ਇਆ,	ਸ	ਹਉ	
ਸ	ਹਰਿ	ਗੁ	ਬਿ	ਗੁ	ਨ	ਰੰ	ਖਿਨ	ਸੰ	ਪ	ਸੰ	ਲ	ਸੰਨੁ	ਰਹਿ	ਰੰਸ	ਨਸ	ਸੰ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਕਉ	—	ਪ	ਹਉ

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਦਾਦਰੇ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਵਿਚ)

×				○				੨				੩				੦	ਸ
ਪ	ਮ	ਹ	ਪ	ਮ	ਨੁ	ਪੁ	ਰੈ	—	ਸੰ	ਸ੍ਰ	ਸੰ	ਵ	ਸੰ	ਣ	—	ਸ	ਸਿਮ
ਸੰ	ਰ	ਨ	ਨੁ	ਰੰ	ਹ	ਰਿ	ਨੁ	ਪੁ	ਕੀ	ਧੁ	ਰ	ਪ	ਤ	ਪ	ਨ	—	—
ਰੰ	ਹ	ਰਿ	ਰੰ	ਬਿ	ਨ	ਰੰ	ਰ	ਗੁ	ਹਿ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸ	—	—
ਸੰ	ਕਉ	ਨੁ	ਸ	ਰੰ	ਹਉ	ਸੰ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਇ	ਧੁ	ਕ	ਪ	ਖਿ	ਪ	ਨ	—
ਸੰ	ਜੈ	ਸੰ	ਸੇ	ਸੰ	ਹੰ	ਸੰ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਸ	ਧੁ	ਰ	ਨੁ	ਪੁ	ਵ	ਧੁ	ਰ

ਮ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਰ	ਹਿ	ਨ	ਸ	ਕੈ	—	ਸ	ਸ	→	ਸ	ਸ
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਨ	ਕਿਉ	ਸ	ਰ	ਹੈ	ਸ	ਸ	—
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	—	ਪ	ਪ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਸੇ	ਸ	ਧੁ	ਸ	ਬਿ	ਨ	ਸ	ਸ	—
				ਵਾ						ਹਉ ਅਨਦਿਨੁ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਰੂਪਕ (ਦਾਦਰੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ	ਸ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਕਿਨ	ਹੁੰ	ਸ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਲਾ	ਈ	ਦੁ	ਜਾ	ਭਾਉ	ਰਿ	ਦ	ਧਾ	ਰ
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਪ	—
ਕਿਨ	ਹੁੰ	ਸ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਲਾ	ਈ	ਮੇ	ਹ	ਅਪ	ਮਾ	ਸ	ਨ	ਸ
ਪ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮ	ਜ	ਨ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਲਾ	ਈ	ਹ	ਰਿ	ਨਿਰ	ਬਾ	ਣ	ਪ	ਦ
ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਤੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸ	ਰੰ	ਨੁ	—	ਪ	ਪ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਹਰਿ	ਹਰਿ	ਭਗ	ਵਾ	ਸ	ਨ,	ਸ
													ਹਉ ਅਨਦਿਨੁ...

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲਾਂ ਦੀ 'ਲਯ' ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੮. ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ, ਪੜਤਾਲ. ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਓਇ ਪਰਦੇਸੀਆ ਹਾਂ ॥ ਸੁਨਤ ਸੰਦੇਸੀਆ ਹਾਂ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾ ਸਿਉ ਰਚਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥ ਸਭ ਕਉ ਤਜਿ ਗਏ ਹਾਂ ॥

ਸੁਪਨਾ ਜਿਉ ਭਏ ਹਾਂ ॥ ਹਰਿਨਾਮੁ ਜਿਨਿ ਲਏ ਹਾਂ ॥ ੧ ॥

ਹਰਿ ਤਜਿ ਅਨ ਲਗੇ ਹਾਂ ॥ ਜਨਮਹਿ ਮਰਿ ਭਗੇ ਹਾਂ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨਿ ਲਹੇ ਹਾਂ ॥ ਜੀਵਤ ਸੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥

ਜਿਸਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਹਾਂ ॥ ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗ ਆਸਾਵਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੧੦-੧੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੨					੦					੩			
											ਮ	ਮ	ਪ	ਸੰ
											ਰ	ਇ	ਪ	ਰ
ਨੁ	—	ਧੁ	ਪ	—	—	ਧੁ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ
ਧੁ	ੜ	ਸੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ੜ	ੜ;	ਸੁ	ਲ	ਡ	ਡ	ਡ
ਦੇ							ਹਾਂ							
ਨੁ	—	ਪ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ					
ਧੁ	ੜ	ਸੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ੜ	ੜ					
ਦੇ							ਹਾਂ							

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਥੀ ਵਿਚ)

×	੦					੨					੩					੦				
ਪ		ਨੁ	ਧੁ	ਰ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਮ		ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਜਾ		ਸਿਉ	ਰ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ	ਚਿ
ਰੇ		ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਸਭ		ਕਉ	ਤ	ਜਿ	ਗੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਨੁ		ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ
ਧੁ		ਨਾ	ਜਿ	ਉ	ਉ	ਭ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ
ਸੁਪ		ਨਾ	ਜਿ	ਉ	ਉ	ਭ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ
ਭ		ਮ	ਪ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਹ		ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਜਿ	ਜਿ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ
ਰ		ਮ	ਪ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਹ		ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਜਿ	ਜਿ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ	ਲ

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਵਿਚ)

×	○	×	○
ਸ ਸ ਨੁਧੁ ਨੁਧੁ	ਸ ਸ ਸ —	ਮ ਰ ਮ ਪ ਮਪ	ਨੁ ਧੁ ਪ —
ਹਰਿ ਤਜ ਅਯ ਨਯ	ਲ ਗੇ ਹਾਂ ਯ	ਜਨ ਮਹਿ ਮ ਰਯ	ਭ ਗੇ ਹਾਂ ਯ
ਸੰ ਸੰ ਰੰ ਸੰਰੰ	ਮੰ ਗੁੰ ਗੁੰ ਗੁੰ —	ਨੁ ਨੁ	ਸੰ ਸੰ ਸੰ —
ਹਰਿ ਹਰਿ ਜ ਨਯ	ਲ ਹੇ ਹਾਂ ਯ	ਰੰ ਸੰ ਧੁ ਧੁ	ਰ ਹੇ ਹਾਂ ਯ
ਸੰ -ਸੰ ਸੰ -ਰੰ	ਨੁਸੰ ਸੰਨੁ ਧੁ ਪ	ਮ ਗੁ ਗੁ ਰ -ਗੁ	ਰ — ਸ —
ਜਿਸਹਿ ਯਕ੍ਰਿ ਪਾ ਯਲ	ਹੋਯ ਏਯ ਹਾਂ ਯ	ਨਾ ਨਕ ਭਗ ਯਤ	ਰ ਸੋ ਯ ਇ ਯ
ਮ ਗੁ ਗੁ ਰ -ਗੁ	ਰ ਸ ਰਮ ਪਸੰ		
ਨਾ ਨਕ ਭਗ ਯਤ	ਸੋ ਇ, ਓਇ ਪਰ		
			ਦੇਸੀਆ—ਧਮਾਰ ..

ਨੋਟ :—ਇਸ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਧਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ
ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ । —ਕਰਤਾ

—ਆਸਾਵਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਭੈਰਉ

ਵਾਦੀ—ਧੁ		ਠਾਟ—ਭੈਰਉ		ਸਮਾਂ—ਸਵੇਰੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਰੁ		ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ		ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਅੰਦੋਲਨ ਸਹਿਤ।

ਮ ਨ
ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਮ ਪ ਧੁ, ਨ ਸੰ।

ਨ ਗ ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਮਗ ਰੁ, ,ਰੁ ਸ।

ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੈਰਉ ਇਕ ਪਰਮੁਖ ਰਾਗ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਦਾਸੋਦਰ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ “ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ” ਵਿਚ ਆਦਿ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਭੈਰਉ ਆਦਿ ਰਾਗ ਹੈ ?

ਅਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਹੀ ਸੁਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਇਕ-ਇਕ ਸੁਰ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਇੰਜ ਸੱਤ ਸੁਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਸਾਮਗਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸੰਗੀਤ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਤਰ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਆਦਿਮ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਖੋ-ਵਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਬ੍ਰਿਹੱਦੇਸ਼ੀ, ਮਕਰੰਦ, ਸਮਯਸਾਰ ਤੇ ਰਤਨਾਕਰ, ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਪੁਲਿੰਡਿਕਾ, ਬਕਲਾ, ਕੋਸ਼ਿਕ, ਅੰਧਾਲੀ, ਗੁਰਜਰੀ, ਸੋਰਾਸਟ੍ਰੀ, ਅਮੀਰੀ, ਅਹੀਰੀ, ਇਤਿਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਤਿਵੇਂ, ਇਕ ਖਾਨਾ-ਬਦੋਸ਼ “ਭੀਰਵਾ” ਜਾਤੀ ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਬਤ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ, ਗੰਧੂਵ ਲੋਕ ਭੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ (ਕਾਬੁਲ ਕੰਧਾਰ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ “ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ” ਵਿਚ ਗੰਧੂਵ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਗ-ਦੇਸ਼ੀ ਸੰਗੀਤ ਬਤਾਇਆ ਹੈ। ਸੋ, ਭੀਰਵਾ ਜਾਤੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀਯ ਗੀਤ ਵਿੱਚ ਭੈਰਉ ਤੇ ਭੈਰਵੀ ਦੇ ਸੁਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਹੀਯ (ਗੰਧੂਵ) ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ‘ਮਾਰਗ-ਸੰਗੀਤ’ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਇੰਜ ਭੀਰਵਾ ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਭੈਰਵ ਤੇ ਭੈਰਵੀ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਨਾਰਦ ਦਾ ਲਿਖਿਆ “ਸੰਗੀਤ ਮਕਰੰਦ” ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਮਨੁੱਖ ਰਾਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪੇਹਿਲੀ ਵੇਰ੍ਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਏ—ਸ਼ਿਵ ਮਤ, ਵਰਤ ਮਤ, ਕਾਲੀ ਨਾਥ ਮਤ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ।

ਭੈਰਉ, ਮਾਲਕੋਂਸ, ਹਿੰਡੋਲ, ਦੀਪਕ, ਸਿਰੀ ਰਾਗ, ਮੋਘ ਜਾਂ ਬਸੰਤ, ਪੰਚਮ, ਨਟ ਨਾਰਾਇਣ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਬਤਾਏ ਗਏ, ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਪੁੱਤ੍ਰ-ਵਧੂ, ਇੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਇਕ 'ਪ੍ਰਵਾਰ-ਵਰਗ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੋ ਸਭ ਮਨੋ-ਕਲਪਤ ਗੋਲਾਂ ਸਨ। ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਪੋਲ ਗੋਲਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹਾਸੋਹੀਣੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਮੱਧ-ਕਾਲ ਵਿਚ ਭੈਰਉ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਕੀ ਸੀ ?

ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਦਾ ਭੈਰਉ 'ਰੇ ਪਾ' ਵਰਜਤ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ 'ਮਾਲਕੋਂਸ' ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਚੰਦ੍ਰਕੋਸ਼' ਵਾਂਗ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਜਾਤ (੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ) ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਦੀ ਥਾਂ ਤੀਵਰ ਹੋ ਗਏ, ਇੰਜ ਇਹ ਪੰਚਮ ਵਰਜ 'ਖਾਡਵ-ਭੈਰਉ' ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਧੁਨਿਕ 'ਭੈਰਉ' ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ-ਸੰਪੂਰਣ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਭੈਰਉ ਦਾ ਰੂਪ 'ਧਾ-ਰੇ' ਸੁਰ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ

ਨ ਨ ਗ
ਅੰਦੋਲਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, "ਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਮਗਰੁ ਰੁ, ਸ" ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਭੈਰਉ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ

ਮ ਨ ਨ ਗ ਨ ਨ
ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ "ਸ, ਗਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ, ਜਾਂ ਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਪ,

ਗ
ਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਭੈਰਉ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਭਗਤੀ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ, ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਆਲਾਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਭਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਨ ਗ ਗ ਨ ਨ — ਗ
੧. ਸ—ਧੁ, ਨਸ, ਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਨਸ ਧੁ, ਧੁ, ਨਸ—ਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ—।

ਨ ਨ ਨ — ਗ ਗ ਮ ਗ ਨ ਨ
੨. ਸ—ਧੁ, ਪ, ਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਸ—ਸਰੁ, ਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਗਮਪ, ਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਧੁ, ਧੁ, ਰੁਸ—ਗਮਰੁ,

ਗ ਮ ਗ
ਰੁ, ਸ, ਗਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ—।

੩. ਨ ਸ—ਧੁ, ਪ. ਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਨਸ—ਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ ਧੁ, ਸ, ਨਸ ਧੁ, ਪ, ਮਪ ਧੁ, ਨਸ—ਰੁ, ਰੁ,

ਗ ਮ ਨ ਨ ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਗਮਰੁ, ਗਮਪਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਸ ਗਮਪ, ਧੁ ਧੁ ਪਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ ਧੁ, ਧੁ, ਨਸਰੁ ਧੁ, ਧੁ, ਸ— ।

੪. ਮ ਨ ਨ ਪ ਨ ਨ ਮ ਗ ਨ ਨ ਨ
ਸ—ਗਮਪ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਗਮਪਗਮ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਗਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਮਪਗਮ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਮਪ ਧੁ—ਮ;

ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਪਗਮਰੁ, ਗਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਮਪ ਧੁ; ਨਸ, ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਧੁਮਪਗਮ ਧੁ, ਧੁ, ਨਸ—ਸ, ਧੁ ਧੁ,

ਪ ਗ ਨਨਨ ਨ ਨ ਨ ਗ ਨ ਨ
ਪ, ਗਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਸ, ਧੁਧੁ, ਪ, ਮਪ ਧੁ, ਨਸ—(ਸ) ਧੁ, ਧੁ, ਨਸ, ਸਰੁ, ਰੁ, ਸ ਧੁ, ਧੁ,

ਗ ਗ
ਪ, ਮਪਗਮਰੁ ਰੁ, ਗਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ— ।

੫. ਨ ਨ ਨ ਨ ਗ ਗ ਨ ਨ ਪ ਨ
ਮਪ ਧੁ, ਨਸ, ਰੁਸ, ਧੁ, ਧੁਸ—ਨਸਰੁ ਧੁ, ਧੁ, ਰੁ, ਸ—ਗਮ ਰੁ, ਰੁ, ਸ, ਨਸ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਗਮ ਧੁ,

ਗ ਨ ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ ਗ ਗ
ਨਸਰੁ, ਰੁ, ਸ ਧੁ, ਪਮਗਰੁ—ਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਧੁ, ਧੁ, ਸ—ਮਪ ਧੁ, ਸ—ਸਰੁ, ਰੁ, ਰੁ, ਸ, ਗਮਰੁ,

ਗ ਨ ਨ ਨ ਗ ਮ ਨ ਨ ਗ
ਗਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ ਧੁ, ਧੁ, ਪ, ਧੁਮਪਗਮ ਧੁ, ਪਮਗਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਗਮਗਮ ਧੁ, ਸ—ਧੁ, ਰੁ, ਰੁ,

ਨਨਨ ਮ ਗ
ਸ—ਨਸਰੁ, ਧੁ, ਧੁਧੁ, ਪ, ਮਪਗਮਰੁ, ਰੁ, ਸ— ।

ਭੈਰਉ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
	ਸ ਮ ਗ ਮ	ਪ — ਮ ਪ		
੧.	* ਗ ਡ ਖਾ	ਏ ਡ ਕ ਹ	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	.	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਪਮ	ਗਮ ਪਧੁ ਨਸ ਰੁਸ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸ	ਸਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ	ਨਸ ਰੁਸ ਨਧੁ ਪਮ	ਗਮ ਪਮ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	.	.	.	ਰੁਰੁ ਸਸ ਗਮ ਪਮ
	ਰੁਰੁ ਸਸ. ਗਮ ਪਧੁ	ਨਧੁ ਪਮ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਗਮ ਪਧੁ ਨਸ ਰੁਸ	ਨਧੁ ਪਮ ਰੁਰੁ ਸਸ

੫.	ਨਧੁ ਨਸੰ ਨਸੰ ਰੁਸੰ	ਰੁਗੰ ਰੁਨ ਸੰਨ ਧੁਨ	ਸਰੁ ਸ,ਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਧੁ,ਪ ਧੁਪ ਮਪ ਮ,ਗ	ਗ,ਮ ਪਮ ਪਧੁ ਪ,ਧੁ ਮਗ ਰੁਗ ਰੁ,ਸ ਰੁਸ
੬.	ਰੁਸੰ ਰੁਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਗੰਗੰ ਰੁ,ਗੰ ਗੰਰੁ ਗੰਗੰ	ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ ਧੁਪ ਧੁਧੁ ਰੁਸੰ ਨਸੰ ਨਧੁ ਪਧੁ	ਪਮ ਗਰੁ, ਰੁਰੁ ਸੰ,ਰੁ ਪਮ ਗਮ ਗਰੁ ਸਰੁ
੭.	ਨਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਗ ਸੰਸ ਨਧੁ, ਨਸੰ ਰੁਰੁ	ਮਮ ਗਰੁ, ਗਮ ਪਪ ਸੰਨ, ਸੰਰੁ ਗੰਗੰ ਰੁਸੰ,	ਮਗ, ਮਪ ਧੁਧੁ ਪਮ, ਰੁਰੁ ਸੰਨ ਧੁਧੁ ਮਪ	ਪਧੁ ਨੁਨ ਧੁਪ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਸ
੮.	ਗਮ ਪਨੁ ਧੁਧੁ ਪਮ, ਪਧੁ ਨਸੰ ਰੁਗੰ ਰੁਸੰ	ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਨਧੁ ਨਧੁ ਪਮ, ਗਮ ਪਧੁ	ਪਮ, ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਨਸੰ ਮਮ ਗੰਰੁ ਸੰਨ	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਪਮ, ਰੁਸੰ ਨਧੁ ਪਮ, ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ਨਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ * ਮ ਪ ਪ	ਨ ਧੁ ਧੁ ਨ —		
੧.	* ਉ ਠ ਭ	ਸੁ ਖੀ ਆ ੩	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ,
੨.	* . . .	ਸੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮਪ	ਗਮ ਰੁਰੁ ਸਸ ਨੁਸ	ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਰੁਸੰ,
੩.	ਸੰਰੁ ਗੰਮੰ ਗੰਰੁ ਗੰਰੁ	ਸੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮਪ	ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਗਰੁ	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ,
੪.	* . . . ਧੁਪ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਮ	. . . . ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਧੁਧੁ	ਰੁਰੁ ਸੰ,ਰੁ ਰੁਸੰ ਰੁਰੁ ਪ,ਧੁ ਧੁਪ ਰੁਰੁ ਸੰ,ਰੁ	ਸੰਨ ਧੁਪ, ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ ਰੁਸੰ ਨਧੁ ਪਧੁ ਨਸੰ,
੫.	* . . . ਮਪ ਧੁਪ ਗਮ ਪਮ	. . . . ਰੁਗ ਮਗ ਸਰੁ ਗਰੁ,	ਸੰਰੁ ਗੰਰੁ ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਗਮ ਪਧੁ ਸੰ, ਗਮ	ਧੁਨ ਸੰਨ ਪਧੁ ਨਧੁ ਪਧੁ ਸੰ, ਗਮ ਪਧੁ,
੬.	ਰੁਰੁ ਸੰ,ਰੁ ਰੁਸੰ ਨਸੰ ਸਰੁ ਸਸ ਰੁਗ ਰੁਰੁ	ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ ਧੁਪ ਮਪ ਗਮ ਗਗ ਮਪ ਮਮ	ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਰੁਗ ਪਧੁ ਪਪ ਧੁਨ ਧੁਧੁ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨਸ ਨਸੰ ਨਨ ਸੰਰੁ ਸੰਸੰ,
੭.	ਨਸੰ ਗੰਗੰ ਰੁਸੰ, ਨਸੰ ਪਪ ਮਗ ਰੁਗ ਮਮ	ਰੁਰੁ ਸੰਨ, ਧੁਨ ਸੰਸੰ ਗਰੁ ਸਰੁ ਗਗ ਰੁਸ.	ਨਧੁ, ਪਧੁ ਨਨ ਧੁਪ; ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ	ਮਪ ਧੁਧੁ ਪਮ, ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਪਧੁ ਨਸੰ,
੮.	ਸੰਰੁ ਗੰਮੰ ਗੰਰੁ ਸੰਸੰ ਗਮ ਪਪ ਮਪ ਮਗ, ਨਸੰ ਰੁਰੁ ਸੰਰੁ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ ਮਪ ਧੁਧੁ ਪਧੁ ਪਮ, ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ, ਮਪ	ਨਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ ਸਨੁ, ਪਧੁ ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਧੁਧੁ ਸੰ, ਮਪ ਧੁਧੁ	ਰੁਗ ਮਮ ਗਮ ਗਰੁ, ਧੁਨ ਸੰਸੰ ਨਸੰ ਨਧੁ, ਸੰ, ਮਪ ਧੁਧੁ ਸੰ,

੧. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਉਠਤ ਸੁਖੀਆ ਬੈਠਤ ਸੁਖੀਆ ॥ ਭਉ ਨਹੀ ਲਾਗੈ ਜਾਂ ਐਸੇ ਬੁਝੀਆ ॥੧॥
 ਰਾਖਾ ਏਕੁ ਹਮਾਰਾ ਸੁਆਮੀ ॥ ਸਗਲ ਘਟਾ ਕਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸੋਇ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਗਿ ਅਚਿੰਤਾ ॥ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰ ਵਰਤੰਤਾ ॥੨॥
 ਘਰਿ ਸੁਖਿ ਵਸਿਆ ਬਾਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੩੬)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—
ੜ	ਰਾ	ੜ	ਖਾ	ਏ	ੜ	ਕ	ਹ	ਮਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਸੁਆਂ	ੜ	ਮੀ	ੜ
—	ਨ	ਪੁ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—
ੜ	ਸਗ	ਲ	ਘ	ਟਾ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ਮੀ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—
ੜ	ਉ	ਠ	ਤ	ਸੁ	ਖੀ	ਆ	ੜ	ਬੈ	ੜ	ਠ	ਤ	ਸੁ	ਖੀ	ਆ	ੜ	
—	ਨ	ਪੁ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਪ
ੜ	ਭਉ	ਨ	ਹੀ	ਲਾ	ੜ	ਗੈ	ਜਾਂ	ਐ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਬ	ਝੀ	ਆ	ੜ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਭਿ ਘਟ ਤੇਰੇ ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ॥ ਤੁਝ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨ ਜਾਪੁ ॥
 ਹਉ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ ਤੂ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਪੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ ॥
 ਸਭ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥੨॥
 ਜਿਸ ਕਉ ਤੁਮ ਹਰਿ ਰਾਖਿਆ ਭਾਵੈ ॥ ਤਿਸ ਕੈ ਨੇੜੈ ਕੋਇ ਨ ਜਾਵੈ ॥੩॥
 ਤੂ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸਭਤੈ ਭਰਪੂਰਿ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਾਜਰਾ ਹਜ਼ੂਰਿ ॥੪॥ (ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧੩੮)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
—	ਨ	ਪ	ਮ		ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—			
ੜ	ਹਰਿ	ਸੁ	ਖ		ਦਾ	ੜ	ਤਾ	ਮੇ	ਰੇ	ੜ	ਮ	ਨ	ਰੁ	ਜਾ	ੜ	ਪ	ੜ		
ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	—			
ਹਉ	ਤੁ	ਧ	ਸ	ਲਾ	ਹੀ	ਤੁ	ਮੇ	ਰਾ	ਹਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਬਾ	ੜ	ਪ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਸਭ	ਘ	ਟ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ਤੁ	ਸ	ਭ	ਨਾ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਹਿ	ੜ
—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ੜ	ਤੁ	ਝ	ਭੇ	ਬਾ	ੜ	ਹ	ਰ	ਕੋ	ੜ	ਈ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਹਿ	ੜ

੩. ਰਾਗ ਭੇਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ, (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਬੇਪਰਵਾਹੁ ਅਥਾਹੁ ਸਹਾਬਾ ।
ਨਾਉ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ, ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਨ ਮੋਹੁ ਮੁਹਾਬਾ ।
ਬੇਸੁਮਾਰੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ, ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ ਅਲਾਹੁ ਸਿਵਾਬਾ ।
ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਾਹਿਬੀ, ਹਾਜਰੁ ਨਾਜਰੁ ਵੇਦ ਕਿਤਾਬਾ ॥
ਅਗਮੁ ਅਡੋਲੁ ਅਤੋਲੁ ਹੈ, ਤੋਲਣਹਾਰੁ ਨ ਡੰਡੀ ਛਾਬਾ ।
ਇਕੁ ਛਤਿ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵਦਾ, ਦੁਸਮਣੁ ਦੂਤੁ ਨ ਸੋਰ ਸਰਾਬਾ ।
ਆਦਲੁ ਅਦਲੁ ਚਲਾਇਦਾ, ਜਾਲਮੁ ਜੁਲਮੁ ਨ ਜੋਰ ਜਰਾਬਾ ।
ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਜਗਤੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ॥੩॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੪, ਪਉੜੀ ਨੰ: ੩)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—				
ੜ	ਜਾ	ਹ	ਰ	ਪੀ	ੜ	ਰ	ਜ	ਗ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਬਾ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਨ	—	—	—
ੜ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸੁ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਤ	ਸਾਹ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਗੁ	—	ਗੁ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਨ	ਨ	—	ਪ	—
ੜ	ਬੇ	ੜ	ਪਰ	ਵਾ	ਹੁ	ੜ	ਅ	ਬਾ	ਹੁ	ੜ	ਸ	ਹਾ	ੜ	ਬਾ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ)

ਤੁਝ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਤੂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ ਜਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥੧॥

ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥

ਜੇ ਕਿਛੁ ਅਹੈ ਸਭਿ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਣਾ ਸੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥੨॥

ਆਖਣੁ ਸੁਨਣਾ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ॥ ਤੂ ਆਪੇ ਜਾਣਹਿ ਸਰਬ ਵਿਡਾਣੀ ॥੩॥

ਕਰੇ ਕਰਾਏ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ॥ ਨਾਨਕ ਦੇਖੈ ਬਾਪਿ ਉਥਾਪਿ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੨੫)

ਅਸਥਾਈ

ੜ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਪ	×	ਨ	—	ਪ	ਮ	ੜ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ੜ	—	ਸ	ਸ
ਕਿਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਹੀ	ਅੰ	ੜ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਹੀ	ੜ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਇ;				
ਨੁ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮ	(ਮ)	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ				
ਜੋ	ੜ	ਕਿ	ਛ	ਅ	ਹੈ	ਸ	ਭ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਇ					

ਅੰਤਰਾ

*	ਪ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਨ	ਸ	ਗੁ	—	ਸ	—
*	ਮ	ਪੁ	ਨ	ਬਾ	ੜ	ਹ	ਰ	ਕਿ	ਛੁ	ੜ	ਨ	ਹੈ	ੜ	ਇ	ੜ	
ਨ	ਨ	ਪੁ	ਪ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੁ	ਕਰਿ	ਕ	ਰ	ਦੇ	ੜ	ਖਹਿ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਲਹਿ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਇ	ੜ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੰਗ ਗੁਸਾਇਨਿ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ॥ ਜੰਜੀਰ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ ਖਰੇ ਕਬੀਰ ॥੧॥

ਮਨੁ ਨ ਡਿਗੈ ਤਨੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਡਰਾਇ ॥

ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤੁ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਗੰਗਾ ਕੀ ਲਹਰਿ ਮੇਰੀ ਟੁਟੀ ਜੰਜੀਰ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਛਾਲਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਕਬੀਰ ॥੨॥

ਕਹਿ ਕੰਬੀਰ ਕੋਉ ਸੰਗ ਨ ਸਾਥ ॥ ਜਲ ਬਲ ਰਾਖਨ ਹੈ ਰਘੁਨਾਥ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੬੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧੁ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਨ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਪ	—
ਮ	ਨ	ਨ	ਡਿ	ਗੈ	ੜ	ਤ	ਨ	ਕਾ	ਹੇ	ਕਉ	ਡ	ਰਾ	ੜ	ਦਿ	ੜ;				
ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧੁ	ਧੁ	ਧ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—			
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਚਿ	ਤ	ਰ	ਹਿ	ੜ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ਦਿ	ੜ			

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਧ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	
ਗੀ	ੜ	ਗ	ਗੁ	ਸਾ	ੜ	ਇ	ਨ	ਗਹਿ	ੜ	ਰ	ਗੀ	ਭੀ	ੜ	ਰ	ੜ	
ਨ								ਗੰ								
ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਨਸੰ	—	ਧੁ	ਪ	
ਜੀ	ਜੀ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਧ	ਕ	ਰ	ਖ	ਰੁੰ	ੜ	ਕ	ਬੀ	ੜ	ਰ	ੜ	
ਮ	ਮ	ਧ	ਧੁ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਜੀ	ਜੀ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਧ	ਕ	ਰ	ਖ	ਰੇ	ੜ	ਕ	ਬੀ	ੜ	ਰ	ੜ	

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਈਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ਅਤੇ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਦੁਬਾਰਾ ਗਾਓ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫੜ ਸਕੋ।

੬. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਧਾਰੁ ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮਾਥੈ ਪਾਵੈ ਛਾਰੁ ॥੧॥
 ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਦੁਲਭੁ ਹੈ ਭਾਈ ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਨ ਭਾਲਹਿ ਸੋਇ ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥੨॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਹਿ ਸੇ ਜਨ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਨਾਮ ਨੀਸਾਣੁ ॥੩॥
 ਸੇ ਸੇਵਹੁ ਜੋ ਕਲ ਰਹਿਆ ਧਾਰਿ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਿ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੨੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨		
																ਮ	ਗ
	ਨੁ				ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ				ਸ		ਰਾ	ਮ
ਮ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਲ	ਭ	ਹੈ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ				ਈ	ਘ		
ਨਾ	ਮ	ਦੁ	ਸ	ਲ				ਸ	ਰਾ	ਸ				ਈ	ਘ	ਸ	ਭ
ਨੁ		ਮ							ਸੰ								
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ				
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਸ	ਦ	ਵ	ਸੈ	ਸ	ਮ	ਨ	ਆ	ਈ				

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਕ	ਲ	ਜੁ	ਗ	ਮਹਿ	ਸ		ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਉ	ਰ	ਧਾ	ਸ	ਰ	ਸ
ਨ																
ਪੁ	ਧੁ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਧ	ਮ	ਗ	
ਬਿ	ਨ	ਨਾ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਮਾ	ਬੋ	ਪਾ	ਸ	ਵੈ	ਛਾ	ਸ	ਰ,	—	ਰਾ	ਮ

—ਬਾਕੀ ਕੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਏ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸਰਬ ਫਲ ਪਾਏ ॥ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਮੈਲੁ ਮਿਟਾਏ ॥੧॥

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੁ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਨਾਉ ॥

ਪੂਰਬਿ ਕਰਮਿ ਲਿਖੇ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਹੋਵੈ ਉਧਾਰੁ ॥ ਸੋਭਾ ਪਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਦੁਆਰ ॥੨॥

ਸਰਬ ਕਲਿਆਣ ਚਰਣ ਪ੍ਰਭ ਸੇਵਾ ॥

ਧੁਰਿ ਬਾਛਹਿ ਸਭਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਦੇਵਾ ॥੩॥

ਨਾਨਕ ਪਾਇਆ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੁ ॥

ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪਿ ਉਧਰਿਆ ਸਗਲ ਜਹਾਨੁ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੩੮)

ਅਸਥਾਈ

੦		ਮ	ਮ	੩		ਨੁ	×	੨							
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਧੁਰੁ	ਸੰ
ਧ	ਤਿ	ਰ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭਤ	ਤੇ	ਤ	ਰੋ	ਤ	ਤ	ਤ	ਨਾਤ	ਤ
ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਮਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਉ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤੇਤ	ਰੋ	ਨਾ	ਤ	ਉ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤ
ਨੁ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—
ਧੁ	ਤ	ਰ	ਬ	ਕ	ਰ	ਮ	ਲਿ	ਖੇ	ਤ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਤ	ਉ	ਤ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਸ	ਲ	ਗੁ	ਰ	ਸੰ	ਤ	ਵ	ਸ	ਰ	ਬ	ਵ	ਲ	ਪਾ	ਤ	ਏ	ਤ
ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਮੰਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ
ਜ	ਨ	ਮ	ਜ	ਨ	ਮਤ	ਕੀ	ਤ	ਮੈ	ਤ	ਲ	ਮਿ	ਟਾ	ਤ	ਏਤ	ਤਤ

—ਬਾਕੀ ਰੂਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ ਜਪਮਾਲੀ ॥

ਹਿਰਦੈ ਫੇਰਿ ਚਲੈ ਤੁਧੁ ਨਾਲੀ ॥ ੧ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਬਨਵਾਲੀ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਸਤਸੰਗਤਿ ਤੂਟਿ ਗਈ ਮਾਇਆ ਜਮਜਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇਵਾ ਘਾਲ ਜਿਨਿ ਘਾਲੀ ॥

ਤਿਸੁ ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲੀ ॥ ੨ ॥

ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਗੁਰਿ ਅਗਮ ਦਿਖਾਲੀ ॥

ਵਿਚਿ ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਲਧਾ ਹਰਿ ਭਾਲੀ ॥ ੩ ॥

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਹਰਿ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਾਰਹੁ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧੩੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮ		ਨੁ		ਪ	—	ਪਧੁ	ਮਪ	ਧੁਧੁ	ਪਮ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਮ
ਗ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨਾ	ੜ	ਮੜ	ਜੜ	ਪਹੁ	ੜੜ	ਬ	ਨ	ਗ	—	ੜ	ਲੀ;
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ									ਵਾ	ੜ	ੜ	
ਗੁ				ਗਰੁ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਗ			
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ					ਧੁ		ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ
ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾੜ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਲਹੁ	ੜ	ਸ	ਤ	ਸੰ	ੜ	ਗ	ਤ
ਸ		ਮ										ਨ			
ਨੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਪਧੁ	ਨਸੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮਧ
ਤੁ	ੜ	ਟ	ਗ	ਈ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਇਆ	ੜੜ	ਜ	ਮ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਲੀੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਨ				ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
ਮ	ੜ	ਕ੍ਰਿ	ਤ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ੜ	ਰ	ਜ	ਪ	ਮਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ
ਸੁ				ਕ	ਰ	ਣੀ	ਸਾ								
ਸੰ				ਗੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ			ਨ				
ਭੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਮੰਗੰ	ਗੁੰ	ੜ	ਰ	ਚ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮਪ
ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ੜੜ	ਫੁੰ	ੜ			ਲੈ	ੜ	ਰੁ	ਧ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਲੀੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੀ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਜਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥
 ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਸਮਾਰਿ ॥੧॥
 ਮਧੁ ਸੂਦਨੁ ਜਪੀਐ ਉਰਧਾਰਿ ॥
 ਦੇਹੀ ਨਗਰਿ ਤਸਕਰ ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਕਾਢੇ ਮਾਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਤਿਨ ਕਾਰਜ ਹਰਿ ਆਪਿ ਸਵਾਰਿ ॥
 ਤਿਨ ਚੁਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕਨ ਕੀ ਹਰਿ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਕਰਤਾਰਿ ॥੨॥
 ਮਤਾ ਮਸੂਰਤਿ ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਕੀਜੈ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਭਲ ਹੋਸੀ ਹਰਿ ਧਿਆਵਹੁ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰ ॥ ੩ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪੇ ਆਪੇ ਓਹੁ ਪੁਛਿ ਨ ਕਿਸੈ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ਜਿਨਿ ਮੇਲਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥੪॥

ਅਸਥਾਈ

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੪, ਪੰ. ੧੧੩੫)

੦					੩					×					੨				
ਮ		ਨ	—		ਪ	ਪ	ਪਪੁ	ਪਮ		ਗ		ਗ			ਗ				
ਗ	ਮ	ਧੁ	—		ਪ	ਪ	ਪਪੁ	ਪਮ		ਗ	—	(ਮ)	ਗੁ		ਗ	—	ਗੁ	—	ਸ
ਮ	ਧ	ਸੁ	ੜ		ਦ	ਨ	ਜੜ	ਪੀੜ		ਮ	—	ਉ	ਰ		ੜ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ਰ
ਨ		ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ		ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸ	—	ਧੁ	ਧੁ		ਨ	ਨ	ਸ	ਸ		ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ		ਰੁ	—	ਸ	—	
ਦੇ	ੜ	ਹੀ	ਨ		ਗ	ਰ	ਤ	ਸ		ਕ	ਰ	ਪੰ	ਚ		ਧਾ	ੜ	ਤੁ	ੜ	ੜ
ਨ		ਮ								ਸੰ									
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ		ਪ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ		ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ		ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	
ਗੁ	ਰ	ਸ	ਬ		ਦੀ	ੜ	ਹ	ਰਿ		ਕਾ	ਦੇ	ੜ	ੜ		ਮਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਹ	ਰਿ	ਕਾ	ੜ	ਸੰ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਮੂ	ੜ	ਰ	ਤ	
ਨ																
ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	
ਜਿ	ਸ	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਮੂ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਰ	
ਮ				ਧੁ		ਨ										
ਗ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮ	ੜਸ	ਤ	ਕ	ਭਾ	ੜ	ਗ	ਹੋ	ਵੈ	ੜ	ਜਿ	ਸ	ਲਿ	ਖਿ	ਆ,	ਸੋ	

ਨ	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਗ
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਹਿਰ	ਦੈ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਭ	ਮ	ਸ	ਮੁ	ਪ	ਗ
									ਨਾ	ਭ	ਮ	ਸ	ਮੁ	ਪ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਜ)

ਸਲੋਕ ਮ: ੧ ॥

ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਗੁਰੁ ਹਿਵੈ ਘਰੁ, ਗੁਰੁ ਦੀਪਕੁ ਤਿਹ ਲੋਇ ॥

ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਕਾ, ਮਨਿ ਮਾਨਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥੧॥

(ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ, ਪੰਨਾ ੧੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨	ਮ	ਮ
ਗੁ	—	—	ਸ	—	ਰੁ	ਨ	ਸ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ
ਦਾ	ਭ	ਭ	ਤਾ	ਭ	ਗੁ	ਭ	ਰ	ਹਿ	ਵੈ	ਭ	ਘ	ਰ	ਭ;	*
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	
ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਭ	ਪ	ਕ	ਤਿ	ਹ	ਲੋ	ਭ	ਭ	ਭਭ	ਇ	ਭ,	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	ਸੰ	—
ਗੁ	ਰ	ਦਾ	ਭ	ਤਾ	ਭ	ਗੁ	ਰ	ਹਿ	ਵੈ	ਭ	ਭ	ਘ	ਭ	ਰ	ਭ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਧੁ	ਪ
ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਭ	ਪ	ਕ	ਤਿ	ਹ	ਲੋ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਇ	ਭ;
ਪ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਮ	(ਮ)	ਗਮ	—	—
ਅ	ਮ	ਰ	ਪ	ਦਾ	ਭ	ਰ	ਥ	ਨਾ	ਭ	ਭ	ਨ	ਕਾ	ਭਭ	ਭ	ਭ
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ	ਸ		
ਮ	ਨ	ਭ	ਮਾਭ	ਭ	ਭ	ਨਿਐ	ਭ	ਭ	ਸੁ	ਥ	ਰੁ	ਭ	ਇ		

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ 'ਨਿਖਾਦ' ਥਾਕੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇਕ ਚੰਗੀ ਥੀਦਿਸ਼ ਹੈ ।

੧੧. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੋਗੀ ਗ੍ਰਿਹੀ ਪੰਡਿਤ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥ ਏ ਸੂਤੇ ਆਪਣੇ ਅਹੰਕਾਰੀ ॥ ੧ ॥
 ਮਾਇਆ ਮਦ ਮਾਤਾ ਰਹਿਆ ਸੋਇ ॥ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ਨ ਮੂਸੈ ਕੋਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਸੋ ਜਾਗੈ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ॥ ਪੰਚ ਦੂਤ ਓਹੁ ਵਸਗਤਿ ਕਰੈ ॥ ੨ ॥
 ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਆਪਿ ਮਰੈ ਅਵਰਾ ਨਹ ਮਾਰੈ ॥ ੩ ॥
 ਸੋ ਜਾਗੈ ਜੋ ਏਕੋ ਜਾਣੈ ॥ ਪਰਕਿਰਤਿ ਛੋਡੈ ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ॥ ੪ ॥
 ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਵਿਚਿ ਜਾਗੈ ਕੋਇ ॥ ਜਮੈ ਕਾਲੈ ਤੇ ਛੁਟੈ ਸੋਇ ॥ ੫ ॥
 ਕਹਤ ਨਾਨਕ ਜਨ ਜਾਗੈ ਸੋਇ ॥ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਜਾ ਕੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ॥ ੬ ॥
 (ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੨੮)

ਅਸਥਾਈ

x			੨				੦		੩			
			ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ					
			ਮਾ	ਇਆ	ਮ	ਦ	ਮਾ	—	—	ਪ	—	—
								₪	₪	ਤਾ	₪	₪
ਧੁ	ਮ	—	ਗ	—	ਮ	—	ਗ	—	—	ਸ	—	—
₪	₪	₪	ਰ	₪	ਹਿਆ	₪	ਰੁ	₪	₪	ਇ	₪	₪
			ਸ				ਰੁ					
—	—	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਗ	ਰੁ	—
₪	₪	₪;	ਜਾ	₪	ਗ	ਰ	ਰ	ਹੈ	₪	₪	₪	₪
			ਨ									
ਸ	—	ਸ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
₪	₪	ਨ	ਮੁ	₪	ਸੈ	₪	ਕੋ	₪	₪	ਇ	₪	₪

ਅੰਤਰਾ

—	—	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
₪	₪	₪;	ਮ	₪	ਧੁ	₪	ਨ	₪	₪	ਹੀ	₪	₪
			ਜੋ		ਗੀ		ਗ੍ਰਿ					
—	—	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—
₪	₪	₪	ਪੰ	ਡਿਤ	ਭੇ	ਖ	ਧਾ	₪	₪	ਰੀ	₪	₪

ਨ	—	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	—	—
ਧੁ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਸੂ	ਫ	ਭੇ	ਫ	ਫ	ਧੁ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	ਸ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਅਪ	ਗ	ਫ	ਅ	ਹੈ	ਰੁ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਕਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੇ ਲਾਓ ।
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ ਸੂਲਛਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਸ ਮਿਰਗੀ ਸਹਜੇ ਬੰਧਿ ਆਨੀ ॥ ਪਾਂਚ ਮਿਰਗ ਬੇਧੇ ਸਿਵ ਕੀ ਬਾਨੀ ॥੧॥
ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਲੇ ਚੜਿਓ ਸਿਕਾਰ ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਪਕਰੇ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਹਥੀਆਰ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਖੇਰ ਬਿਰਤਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਓ ਧਾਇ ॥ ਅਹੇਰਾ ਪਾਇਓ ਘਰ ਕੈ ਗਾਇ ॥ ੨ ॥
ਮ੍ਰਿਗ ਪਕਰੇ ਘਰਿ ਆਣੇ ਹਾਟਿ ॥ ਚੁਖ ਚੁਖ ਲੇ ਗਏ ਬਾਂਢੇ ਬਾਟਿ ॥ ੩ ॥
ਏਹੁ ਅਹੇਰਾ ਕੀਨੋ ਦਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਕੈ ਘਰਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ, ਭੈਰਉ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੩੬)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	ਮ	—	੩	—	੦	—
ਸ	ਫ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ
ਸੇ	ਫ	ਤ	ਸੰ	ਫ	ਗ	ਲੈ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	—	—
ਨ	ਫਿ	ਓ	ਸਿ	ਧੁ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ
ਚ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—
ਨ	ਗ	ਪ	ਕ	ਰੇ	ਫ	ਬਿ	ਨ	ਫ
ਧੁ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—
ਮ੍ਰਿ	ਰ	ਹ	ਥੀ	ਰੁ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ
ਗ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਘੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਥ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	—	—	—
ਮ	ਸ	ਮਿ	ਰ	ਗੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਸ	—	—
ਸਹ	ਜੇ	ਬੇ	ਧ	ਆ	ਨੀ	ਸ	ਸ	ਸ
ਨ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	—	ਪ	—
ਖਾ	ਸ	ਚ	ਮਿ	ਰ	ਗ	ਸ	ਧੇ	ਸ
ਮ	ਗ	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—	—
ਗ	ਵ	ਕੀ	ਸ	ਰੁ	ਨੀ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸਿ				ਬਾ				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੩. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ ਸੂਲਛਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕੋਟਿ ਮਨੋਰਥ ਆਵਹਿ ਹਾਥ ॥
ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੈ ਸੰਗੀ ਪਾਥ ॥ ੧ ॥
ਗੰਗਾ ਜਲੁ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ॥
ਜੋ ਸਿਮਰੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਵੈ, ਪੀਵਤ ਬਹੁਤਿ ਨ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪੂਜਾ ਜਾਪ ਤਾਪ ਇਸਨਾਨ ॥ ਸਿਮਰਤ ਨਾਮ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮ ॥ ੨ ॥
ਰਾਜ ਮਾਲ ਸਾਦਰ ਦਰਬਾਰ ॥ ਸਿਮਰਤ ਨਾਮ ਪੂਰਨ ਆਚਾਰ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਇਹੁ ਕੀਆ ਬੀਚਾਰ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਮਿਥਿਆ ਸਭ ਫਾਰ ॥ ੪ ॥

(ਫਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੩੭)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਪ
ਨ	ਗਾ	ਜ	ਧ	ਸ
ਗੀ	ਸ	ਸ	ਲ	ਸ
ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਪ
ਨ	ਗਾ	ਜ	ਲ	ਕੁ
ਗੇ	ਸ	ਸ	ਲ	ਰ

ਮ	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—	—
ਗ	₪	ਭਿੰ	ਦ	₪	ਮ	₪	₪	₪;
ਗੋ			ਨ					
ਸ	—	ਧੁ	ਧੁ	—	ਸ	—	ਸ	ਰੁ
ਜੋ	₪	ਸਿ	ਮ	₪	₪	₪	ਤਿ	ਸ
			ਗ					
ਗ	—	ਮ	ਮ	—	ਸ	—	—	—
ਕੀ	₪	ਗ	ਤ	₪	ਵੈ	₪	₪	₪
ਸ	—	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	—	ਧੁ
ਪੀ	₪	ਗ	ਤ	₪	ਧੁ	₪	₪	ਨ
		ਵ		ਹੁ	ਭ			
			ਨ					
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਪ	—	—	—
ਜੋ	ਨ	ਭ	ਰ	₪	ਮ	₪	₪	₪
			ਮਾ					

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨ	ਧੁ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮ	₪	ਧੁ	ਟ	₪	ਰ	ਸੰ	₪	₪
ਕੋ		ਟ				ਥ		
ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਧੁ	₪	ਵਹਿ	ਧੁ	₪	ਥ	₪	₪	₪
ਆ			ਹਾ					
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	—	ਪ	—
ਸੰ	₪	ਮਾ	ਰ	₪	ਧੁ	₪	₪	₪
ਜ	ਮ			ਗ	ਕੋ			
ਮ	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—	—
ਗ	₪	ਗੀ	ਰੁ	₪	ਥ	₪	₪	₪
ਸੰ			ਸਾ					

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(ਸ਼ੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੪. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ ਸੁਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
 ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥ ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
 ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਦੇਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥ ਜਬ ਲਗ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥ ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥ ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬਸਾਰ ॥ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰ ॥ ੩ ॥
 ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥ ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਕਪਾਟ ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ ੪ ॥
 ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ੫ ॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ						ਗ			
ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	—
ਭ	ਜਹੁ	ੜ	ਗ	ਬਿੰ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ				ਗ					
ਰੁ	ਰੁ	ਪ	ਮ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਭੁ	ਲ	ਮ	ਤ	ਜਾ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ;
ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	—	—
ਮਾ	ੜ	ਨ	ਸ	ਜ	ਨ	ਮ	ਕਾ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	—	—	—
ਏ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਨ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਗੁ	ਰ	ਧੁ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਇ	ਸ	ਦੇ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ

ਰੁੰ ਭ ਸਿ	ਰੁੰ ਗ ਮ	ਰੁੰ ਤ ਰਹਿ	ਰੁੰ ਕ ਫ	ਸੰ ਨ ਮਾ ਦੇ	— ਫ ਫ	ਸੰ ਈ ਵ	— ਫ ਫ	— ਫ ਫ
ਨ ਤ ਸੰ	ਸੰ ਬ ਫ	ਸੰ ਇ ਦੇ	ਸੰ ਹ ਫ	ਨ ਧੁ ਮਾ ਹੀ	— ਫ ਫ	ਪ ਨ ਭ	ਪ ਸ ਜ	— ਫ ਫ
ਮ ਗ ਦੇ ਹ	— ਫ ਰਿ	ਮ ਹੀ ਕੀ	— ਫ ਫ	ਗ ਰੁ ਪਾ ਸੇ	— ਫ ਫ	ਸ ਈ ਵ	— ਫ ਫ	— ਫ ਫ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸਥਾਈ ਫੜਨੀ ਹੈ ।

੧੫. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੋਇ ਰਹੀ ਪ੍ਰਭ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਨੀ ॥

ਭੋਰੁ ਭਇਆ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਜਿ ਮਨਿ ਅਨਦੁ ਧਰਉ ਰੀ ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਤਾ ਤੇ ਆਲਸੁ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਰ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਣਿ ਨਿਸਾਰਿਓ ॥

ਖਿਸਰਿ ਗਇਓ ਭ੍ਰਮ ਪਰਿ ਡਾਰਿਓ ॥ ੨ ॥

ਸਾਦਿ ਮੋਹਿ ਲਾਦੀ ਅਹੰਕਾਰੇ ॥ ਦੋਸੁ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕਰਣੈਹਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟੇ ਭਰਮ ਅੰਧਾਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਮੇਲੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੯)

ਅਥਸਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—
ਧੁ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਭੁ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਮ	ਰੁ	ਮ	ਗ
*	ਬ	ਰ	ਫ	ਤਾ

ਨ	—	ਮ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	—
ਸ	ੜ	ਗ	ਮ	ਧ	ੜ	ਪੂ	ਭ	ੜ
ਸ		ਇ	ਰੇ	ਹੀ				
ਮ			ਅੰਤਰਾ					
ਗ	ਮ	ਪ			ਨ	ਮ		
ਖ	ਬ	ਰ	ਧੁ	ਸੰ	ਧੁ	ਗ	ਮ	
			ਨ	ਜਾ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਨ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਮ	ਅ	ਧੁ	ਮ	ਸਹ	ਜ	ਮ	ਨ	ੜ	ੜ
ਪ੍ਰਿ		ਪ੍ਰੇ							
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਅ	ਨ	ਦ	ਧ	ਰਉ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ
ਪ੍ਰਭ	ਮਿਲ	ਬੇ	ਕੀ	ਲਾ	ਲ	ਸਾ	ੜ	ਤਾ	ਤੇ
ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਆ	ਲਸ	ਕਥਾ	ਕ	ਰਉ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ ਤਿਵੇਂ ਨੁਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

੧੬. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਨਕਾਦਿਤ ਉਧਾਰੇ ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਬਦਿ ਖੀਚਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੇ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਗਤਿ ਸਾਚੀ ਹੋਇ ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰਿ ਮੇਲਾਵਾ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥
ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥੩॥
ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਵੇਖਣਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਖਹੁ ਉਰਧਾਰਿ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੨੯)

ਅਸਥਾਈ

×			੦		×			੦	
ਨ	ਧੁ	ਧੁਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਮਗ	ਮ
ਹਰਿ	ਜੀ	ਉੜ	ਅਪ	ਣੀ	ੜ	ਕਿ	ਰ	ਪਾੜ	ਧਾ
ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਗੁਰ	ਮੁ	ਖ	ਨਾ	ਮੇ	ੜ	ਲ	ਗੈ	ੜ	ਪਿਆ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	—
ਮ	ਵਿ	ਦ	ਧੁ	ਤ	ਸਨ	ਕਾ	ਦਿਕ	ਉ	ਧਾ	ਰੇ	5
ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਰਾ	5	ਮ	ਨਾ	5	ਮ	ਸਬ	ਦ	ਬੀ	ਚਾ	ਰੇ	5

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੭. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਰਮ ਧਾਮ ਸੁਧ ਬੁਧ ਨਿਰੀਕਾਰ ਬੇਸੁਮਾਰ ਸਰਬਰ ਕਉ ਕਾਹਿ ਜੀਉ ॥
 ਸੁਬਰ ਚਿਤ ਭਗਤ ਹਿਤ ਭੇਖੁ ਧਰਿਓ ਹਰਨਾਖਸੁ ਹਰਿਓ ਨਖ ਬਿਦਾਰਿ ਜੀਉ ॥
 ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਪਦਮ ਆਪਿ ਆਪੁ ਕੀਓ ਛਦਮ,
 ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਖੈ ਕਉਨੁ ਤਾਹਿ ਜੀਉ ॥
 ਸਤਿ ਸਾਚੁ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸੁ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਦਾ ਤੁਹੀ
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥੨॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×	ਨ	੦	੨	੦	੩	੪
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	—	ਧੁ
ਵਾ	5	ਹਿ	ਗੁ	5	ਹਿ	ਗੁ
ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਮ	ਧੁ
ਸੰ	5	ਹਿ	ਗੁ	5	ਹਿ	ਜੀ
ਵਾ	—	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਸੰ
ਪ	5	ਤਿ	ਧੁ	ਚ	ਰੀ	ਗ
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਗੁ	ਮ
ਸ	5	ਦ	ਪੁ	ਖ	ਦਾ	ਵਾ
ਗ	—	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਗੁ	—
ਰੁ	5	ਦ	ਪੁ	ਖ	ਦਾ	ਸ
ਆ	—	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਗੁ	ਸ
	5	ਦ	ਪੁ	ਖ	ਦਾ	ਹੀ

ਅੰਤਰਾ

						ਮ	—	ਪ	ਨ		ਧ
						ਰਾ	ਫ	ਮ	ਨਾ	ਫ	ਮ
ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ
ਸ	ਰ	ਮ	ਧਾ	ਫ	ਮ	ਰੁ	ਫ	ਧ	ਰੁ	ਫ	ਧ
			ਨ			ਨ			ਨ		
ਸ	ਸ	—	ਧ	—	ਪ	ਸ	—	ਸ	ਧ	—	ਧ
ਨਿ	ਰੀ	ਫ	ਕਾ	ਫ	ਰ	ਬੇ	ਫ	ਸੁ	ਮਾ	ਫ	ਰ
ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸ	ਨ
ਸ	ਰ	ਬ	ਰ	ਕਉ	ਫ	ਕਾ	ਫ	ਹਿ	ਜੀ	ਉ	ਫ

ਨੋਟ :—ਤਿੰਨ ਵਾਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੋਂ ।

ਭਾਵ—ਖਾਲੀ ਤੋਂ ਅੰਤਰਾ ਫੜਨਾ ਹੈ ।

੧੮ ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬੀਰ ਅਪਾਰ ਬਡੇ ਬਰਿਆਰ ਅਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਭਛੱਯਾ ॥

ਤੋਰਤ ਦੇਸ ਮਲਿੰਦ ਮਵਾਸਨ ਮਾਤੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮਲੱਯਾ ॥

ਗਾੜੇ ਗੜ੍ਹਾਨ ਕੇ ਤੋੜਨਹਾਰ ਸੁ ਬਾਤਨ ਹੀ ਚਕ ਚਾਰ ਲਵੱਯਾ ॥

ਸਾਹਿਬੁ ਸ੍ਰੀ ਸਭ ਕੇ ਸਿਰਨਾਇਕ ਜਾਚਕ ਅਨੇਕ ਸੁ ਏਕ ਦਿਵੱਯਾ ॥੬॥੨੬॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਵੱਯੇ ਪਾ:੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	—	ਸ	—	—
ਬੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰ	ਅ	ਰੁ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ; ਬ
						ਪਾ					
ਨ	—	—	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਭੇ	ਫ	ਫ	ਬ	ਫ	ਰਿ	ਆ	ਫ	ਰ	ਫ	ਅ	ਬਿ
ਸ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਧ	ਪ	ਧ
ਚਾ	ਫ	ਫ	ਰਹਿ	ਫ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਕੀ
ਨ	—	—	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਮ
ਧਾ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਭ	ਛੱ	ਫ	ਫ	ਫ	ਯਾਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਕ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ
ਰ	ਤ	ਦੇ	ਸ	ਮ	ਲਿ	ਦ	ਮ	ਵਾ	ਸ	ਨ			
ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਨ	ਧੁਪ	ਮ			
ਮਾ	ਕੈ	ਗ	ਜਾ	ਨ	ਕੇ	ਮਾ	ਨ	ਲੱਝ	ਯਾਝ	ਝ			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੯. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕੋਉ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਉ ਜੋਗੀ ਭਇਓ,
ਕੋਉ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਉ ਜਤੀ ਅਨੁਮਾਨਬੋ ॥
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਉ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ,
ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ ॥
ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ,
ਦੂਸਰੇ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ ॥
ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ,
ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥ ੧੫ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੧੫॥੮੫॥)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਨ	—	—	—	—	—
ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ
ਵੇ	ਕ	ਹੀ	ਕੀ	ਸੇ	ਵ
	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ
ਮ	ਕ	ਗ	ਪ	ਗ	—
ਹੀ	ਕ	ਗ	ਰ	ਦੇ	ਸ
	ਨ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਨ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਸ	ਕ	ਹੀ	ਸ	ਪ	ਬੈ
ਏ	ਕ	ਮ	ਮ	ਗ	—
	ਕੈ	ਗ	ਤ	ਗ	—
ਗ	ਕੈ	ਜੋ	ਤ	ਨ	ਝ
ਏ	ਕੈ	ਜੋ	ਤ	ਨ	ਝ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਕੋ	ਪ ਉ	— ੜ	ਨ ਧੁ ਭ	— ੜ	ਨ ਦਿਓ	ਸੰ ਮੁੰ	ਸੰ ਭੀ	— ੜ	ਸੰ ਆ	— ੜ	ਸੰ ਸੀ
ਨ ਧੁ ਨਿਆ	ਧੁ ਸੀ	— ੜ	ਨ ਕੋ	ਸੰ ੜ	ਸੰ ਉ	ਕੁੰ ਜੋ	ਕੁੰ ਗੀ	— ੜ	ਸੰ ਭ	— ੜ	ਸੰ ਦਿਓ
ਨ ਧੁ ਕੋ	— ੜ	ਧੁ ਉ	ਪ ਥੁ	ਪ ਹ	ਧੁ ਮ	ਮ ਚਾ	ਪ ਰੀ	ਮ ਗ ੜ	ਮ ਕੋ	— ੜ	ਮ ਉ
ਗ ਰੁ ਜ	ਰੁ ਤੀ	— ੜ	ਗ ਅ	ਮ ਨੁ	ਪ ੜ	ਮ ਗ ਮਾ	ਮ ੜ	ਗ ਰੁ ਨ	ਸ ਬੋ	— ੜ	— ੜ

ਏਕ ਹੀ ਸੇਵ...

ਸੰਚਾਰੀ

×	—	੦	੨	੦	੩	੪
ਮ ਹਿੰ	— ੜ	ਗਮ ੜੜ	ਪ ਦੁ	ਪ ਤੁ	ਧੁ ਕ	ਨ ਧੁ ਕੋ
ਮ ਰਾ	ਪ ਫ	— ੜ	ਨ ਧੁ ਜੀ	ਧੁ ਇ	— ੜ	ਨ ਧੁ ਸਾ
ਮ ਗ ਮਾ	ਮ ੜ	ਗ ੜ	ਮ ਰੁ ਨ	ਪ ਕੀ	— ੜ	ਮ ਰੁ ਸ
ਮ ਏ	ਗ ੜ	ਮ ਕੋ	ਪ ਪ	— ੜ	— ੜ	ਪ ਬੋ

ਅਭੋਗ

ਮ ਕ	ਪ ਰ	— ੜ	ਨ ਧੁ ਤਾ	— ੜ	ਧੁ ਕ	ਨ ਸੰ ਰੀ	— ੜ	ਸੰ ਮ	ਨ ਸੰ ਸੋ	— ੜ	ਸੰ ਈ
--------	--------	--------	---------------	--------	---------	---------------	--------	---------	---------------	--------	---------

ਗੁੰ ਗੁੰ ਰਾ	ਗੁੰ ਜ	— S	ਗੁੰ ਕ	— S	ਮ ਰ	ਗੁੰ ਹੀ	— S	ਗੁੰ ਮ	ਸ ਓ	— S	ਸ ਈ
ਪ ਮ ਦੁ	ਪ ਸ	ਮ ਗ S	ਮ ਰੋ	ਪ S	ਪ ਨ	ਪ ਧੁ ਭੋ	— S	ਸ ਦ	ਨ ਧੁ ਕੋ	— S	ਪ ਈ
ਮ ਗ ਭੁ	ਮ S	ਰੁ ਲ	ਮ ਗ ਭੁ	ਪ S	ਮ ਮ	ਮ ਗ ਮਾ	ਮ S	ਰੁ ਨ	ਸ ਥੋ	— S	— S

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਦਾ 'ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ' ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ।
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨੦. ਰਾਗ ਭੋਰਉ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਾਜ)

ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ ॥
ਜੈਸੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ ਹਰਨਾਖਸ ਫਾਰੇ ਕਰ ਆਜ ॥
ਫੁਨਿ ਦੋਪਤੀ ਲਾਜ ਰਖੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਛੀਨਤ ਬਸਤ੍ਰ ਦੀਨ ਬਹੁ ਸਾਜ ॥
ਸੋਦਾਮਾ ਅਪਦਾ ਤੇ ਰਾਖਿਆ ਗਨਿਕਾ ਪੜ੍ਹਤ ਪੂਰੇ ਡਿਹ ਕਾਜ ॥
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਜੁਗ ਹੋਇ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ ॥੧॥੧੨॥
(ਸਵਈਏ ਮ: ਚਉਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੦)

ਅਸਥਾਈ

X	੦	੨	੦	੩	੪	—
			*	ਮ	ਮ	—
			*	ਅ	ਰਾ	ਖਹੁ S
ਨ ਧੁ ਦਾ	— S	ਨ ਧੁ ਭਾ	— S	ਮ ਕੀ	ਮਰੁ SS	ਗਮ ਲਾS
ਮ ਪ ਜੈ	ਮ ਸੀ	ਮ ਖੀ	— S	ਨ ਭ	ਰੁ ਤ	ਸ ਪ੍ਰਹਿ
ਨ	—	ਨ	—	ਗ ਮ	—	ਗ
ਲਾ	S	ਕੀ	S	ਰ	S	ਖ

ਪ ਫਾ	ਮ ਰੇ	— S	ਗਮ ਕਰ	ਗ ਰੁ ਆ	— S	ਸ ਜ,	ਮ ਅ	ਗ ਬ	ਮ ਰਾ	ਪ ਖਹੁ	— S
---------	---------	--------	----------	--------------	--------	---------	--------	--------	---------	----------	--------

ਅੰਤਰਾ

*	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
*	ਫੁ	S	ਧੁ	S	S	ਏ	S	ਪ	ਤੀ	S	S
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ
ਰੁੰ	S	ਜ	ਰੁੰ	ਖੀ	S	ਹ	ਰਿ	ਪ੍ਰ	ਧੁ	S	ਜੀ
ਲਾ			ਰ						ਭ		
ਮ	ਮਗ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	—	ਪ
ਪ	SS	S	ਨ	S	ਤ	ਸੰ	ਧੁ	S	ਧੁ	S	ਨ
ਫੀ						ਬSਸ	ਕੁ		ਦੀ		
ਮ	ਮ	—	ਗਮ	ਗ	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	...	
ਪ	ਹੁ	S	SS	ਰੁ	S	ਜ	ਅ	ਬ	ਰਾਖਹੁ	...	
ਬ				ਸਾ							

ਸੰਚਾਰੀ

x		੦	੨	੦	੩	੪		
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨ	—	ਪ
ਸੰ	S	S	ਦਾ	ਧੁ	S	ਅ	S	ਪ
ਨ	—	—	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ
ਧੁ	S	S	ਤੇ	S	S	ਧੁ	S	S
ਦਾ						ਖਿਆ		
ਮ	ਮ	ਗ	ਮਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸ
ਪ	ਨ	S	ਕਾS	S	ਪ	ਕੁ	S	S
ਗ						ਤ		
ਨ	ਨ	—	ਨ	—	ਸ	ਮ	—	ਸ
ਸ	ਧੁ		ਸ	ਮ	ਗ	ਰੁ		
ਪੁ	ਰੇ	S	ਤਿਹ	S	S	S	S	ਜ

ਅਭੋਗ

ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
ਸਿ	ਰੀ	₪	ਸ	₪	ਤ	ਕੁ	₪	₪	ਰ	₪	₪
ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨ	—	—
ਧੁ	₪	₪	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ
ਸੁ	—	—	ਪ	₪	ਰ	ਸੰ	₪	ਨ	ਬ	ਲ	₪
ਮ	—	ਪ	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਧ
ਜੁ	₪	ਗ	ਧੁ	₪	ਦਿ	ਰਾ	₪	ਖਹੁ	ਦਾ	₪	ਸ
ਮ	—	—	ਗ	—	—	—	—	—	—	—	—
ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗੁ	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ...	—
ਭਾ	₪	ਟ	ਕੀ	ਲਾ	₪	ਜ,	ਅ	ਬ	ਰਾ	ਖਹੁ ਦਾਸ...	—

ਨੋਟ—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਰਾਖਾ' ਏਕ ਹਮਾਰਾ ਸੁਆਮੀ' ਦੀ 'ਟਿਯੂਨ' ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਚੌਗੁਨ ਕਰਨ ਛੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਾਲ ਵਿਚ
 ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਆਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

੨੧. ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਪੜਤਾਲ ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਰਤਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਵਨ ਗੁਨ ਗਨੀ ॥
 ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਬਹੁ ਤਰੰਗ ਸਰਬ ਕੋ ਧਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਨਿਕ ਗਿਆਨ ਅਨਿਕ ਧਿਆਨ ਅਨਿਕ ਜਾਪ ਜਾਪ ਤਾਪ ॥
 ਅਨਿਕ ਗੁਨਿਤ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਅਨਿਕ ਧਾਰ ਮੁਨੀ ॥੧॥
 ਅਨਿਕ ਨਾਦ ਅਨਿਕ ਬਾਜ ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਅਨਿਕ ਸੁਾਦ
 ਅਨਿਕ ਦੋਖ ਅਨਿਕ ਰੋਗ ਮਿਟਹਿ ਜਸ ਸੁਨੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਸੇਵ ਅਪਾਰ ਦੇਵ ਤਟਹ ਖਟਹ ਬਰਤ ਪੂਜਾ
 ਗਵਨ ਭਵਨ ਜਾਤ੍ਰ ਕਰਨ ਸਗਲ ਫਲ ਪੁਨੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੩)

ਅਸਥਾਈ

×	੦			੨			੦			੩	੪			ਮ ਗਮ ਪਰਤਿ
ਨ ਧੁ ਪਾ	— ੜ	ਧੁ ਲ	ਪ ਪੁ	ਪ ਭ	ਪਧੁ ਕ੍ਰਿੜ	ਮ ਪਾ	— ੜ	ਪ ੜ	ਮ ਗ ਲ	ਮ ੜ	— ੜ			
ਗ ਕ	ਗ ਵ	ਗੁ ਨ	ਗ ਗੁ	ਮ ਨ	(ਮ) ਗ	ਗ ਰੁ ਨੀ	— ੜ	— ੜ	ਸ ੜ	— ੜ	— ੜ			
ਨ ਸ	ਨ ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰੁ	— ੜ	ਰੁ	ਸ	— ੜ	ਸ			
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਰੇ	ੜ	ਗ	ਬਹੁ	ੜ	ਤ	ਰੇ	ੜ	ਗ			
ਮ ਸ	ਗ ਰ	ਮ ਬ	ਪ ਕੋ	ਧੁ ੜ	ਰੁ ਧ	ਸੰ ਨੀ	— ੜ	— ੜ	ਨ ਧੁ ੜ	ਪਮ ੜੜ	ਮ ਗਮ ਪਰਤਿ ..			

ਅੰਤਰਾ ਤਾਲ ਰੂਪਕ—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਵਿੱਚ

⊕	੧			੨			⊕	੧			੨			
ਮ ਅ	ਪ ਨਿ	ਪ ਕ	੧ ਨ ਧੁ ਗਿਆ	— ੜ	੨ ਨ ੜ	ਨ ਨ	ਸੰ ਅ	ਸੰ ਨਿ	ਸੰ ਕ	੧ ਨ ਸੰ ਧਿਆ	— ੜ	— ੜ	ਸੰ ਨ	
ਰੁੰ ਅ	ਰੁੰ ਨਿ	ਰੁੰ ਕ	ਸੰ ਜਾ	— ੜ	— ੜ	ਸੰ ਪ	ਨ ਜਾ	ਸੰ ੜ	(ਸੰ) ਪ	ਨ ਧੁ ਤਾ	— ੜ	ਪ ੜ	ਪ ਪ	
ਨ ਸੰ ਅ	ਸੰ ਨਿ	ਸੰ ਕ	੧ ਨ ਧੁ ਗੁ	ਧੁ ਨਿ	੨ ਪ ਤ	— ੜ	ਮ ਧੁ	ਮ ਨਿ	ਪ ਤ	੧ ਮ ਗ ਲ	ਗ ਲਿ	੨ ਮ ਤ	— ੜ	
ਗ ਅ	ਗ ਨਿ	ਗੁੰ ਕ	ਗ ਧਾ	— ੜ	ਮ ਰ	(ਮ) ਮੁ	ਗ ਰੁ ਨੀ	— ੜ	— ੜ	੧ ਸ ੜ	— ੜ	੨ ਮ ਗ ਪਰ	ਮ ਤਿ-ਪਾਲ	

ਸੰਚਾਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

×	ਸ	੦	੨	੦	੩	੪	
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਨਾ	ਦ	ਅ	ਨਿ	ਕ
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ
ਰੁ	ਮ	ਖ	ਨਿ	ਮ	ਅ	ਨਿ	ਕ
ਨਿ				ਖ			ਸ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰੁ
ਧੁ							ਸ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਦੋ	ਖ	ਅ	ਨਿ	ਕ
							ਰੋ
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	—
ਗ	ਟਹਿ	ੜ	ਜੜ	ਸੁ	ਰੁ	—	—
ਮਿ					ਨੀ	ੜ	ੜ

ਅਭੋਗ, ਤਿੰਨ ਤਾਲ—ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ

×		੨	੦	੩	
*	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ
*	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸੈ	ਵ
				ੜ	ਅ
ਸੰ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸੰ	ਸੰ
*	ਤ	ਟਹ	ੜ	ਖ	ਟਹ
				ੜ	ੜ
*	ਪਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ
*	ਗੜ	ਵ	ਨ	ਭ	ਵ
				ਨ	ੜ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧੁ
ੜ	ਸ	ਗ	ਲ	ਫ	ਲ
				ੜ	ਪੁ
ਨ				ਸੰ	ਨੀ
ਧੁ	—	ਧੁ		—	—
ਪਾ	ੜ	ਲ		—	—

ਇਥੋਂ ਚਾਰਤਾਲ ।

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲ ਦੀ 'ਲਯ' ਇਕੋ ਥਾਂ ਟਿਕੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤਾਲ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸੁਰ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। —ਕਰਤਾ

—ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਵੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਰੁ ਗੁ ਮ, ਪ ਧੁ ਨੁ ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ, ਨੁ ਧੁ ਪ, ਮ, ਗੁ ਰੁ ਸ ।

ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ ਦੇ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ । ਜਾਤੀ-ਸੰਪੂਰਣ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਧਨ ਨਹੀਂ', ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

ਭੈਰਵੀ ਅਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਫੀ ਜਾਂ ਆਸਾਵਰੀ ਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਭ ਕੌਮਲ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਦੋਵੇਂ ਰਿਖਭ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ—ਸਰਗੁ, ਮ, ਗੁਰਗੁ, ਸਰੁਸ—ਜਾਂ ਸ, ਰੁਗੁਮ, ਮਮਗੁਰਗੁ ਸਰੁਸ, ਨੁਧੁਨੁਸਰੁਸ—ਉਂਜ ਗੁਣੀ ਜਨ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਤੇ

ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਸੁਰ ਲਗਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਵਿਚ "ਸ, ਰੁਗੁਮ, ਗੁਰੁਸ, ਰੁਨੁਸਧੁਨੁਸਰੁਸ" ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਗਦੀ ਹੈ । ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ ਭੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ—

ਗੁਮ ਧੁਨੁਸੰ ਜਾਂ ਪ, ਧੁਮ, ਧੁਨੁਸੰ—ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ 'ਰਿਖਭ' ਤੇ 'ਪੰਚਮ' ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ "ਸੰਨੁਧੁ, ਜਾਂ ਨੁਰੁਸੰਨੁਧੁ, ਪ" ਇੰਜ ਧੋਵਤ ਸੁਰ ਉਤੇ ਠਹਿਰਣ ਨਾਲ ਆਸਾਵਰੀ ਜਾਂ ਬਿਲਾਸਖਾਨੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਸੋ, "ਨੁਧੁਪ, ਸੰਨੁਧੁਪ, ਧੁਨੁਸਰੁ, ਸੰਨੁਧੁਪ" ਇੰਜ ਸਿੱਧੀ ਤਾਨ ਹੀ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ । ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸੇ ਲਈ ਧੋਵਤ ਸੁਰ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਸਾਵਰੀ ਤੇ ਬਿਲਾਸਖਾਨੀ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਵੀ ਧੋਵਤ ਹੈ । ਹਾਂ, ਖੜਜ ਤੇ ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ, ਤਰਾਨੇ, ਟੱਪੇ, ਠੁਮਰੀ, ਗਜ਼ਲ, ਗੀਤ ਆਦਿ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਭਗਤਿ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਭੈਰਵੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ^{ਨੁ.} ਸ, ਧੁ, ਨੁਸ, ਰੁਸ—^{ਨੁ.} ਧੁਨੁਸਰੁਸ, ਰੁਨੁਸ, ਪੁਨੁਸਰੁਗੁਰੁਸ, ਰੁਸ ਧੁਨੁਸਰੁਨੁਸ—ਗੁ, ਰੁਸ, ਸਰੁਗੁ, ਰਗੁਰੁਸ, ਰੁਨੁਸ ਧੁਨੁਸਰੁਸ— ।
੨. ਨੁਸਗੁ, ਰਗੁ, ਰਗੁਮਗੁਰੁਸ, ਸਰੁਗੁਮ, ਮਗੁਮ, ਰਗੁਮ, ਮਗੁਰੁਸ, ਰੁਨੁਸਧੁਨੁਸਰੁਸ, ਸਰੁਗੁਮ, ਗੁਰਗੁ, ਮਗੁ, ਪਮਗੁਰੁਸ—ਸ, ਰੁਗੁਮ, ਮੰਮਗੁਰਗੁ, ਸਰੁਮਗੁਰੁਸ— ।
੩. ^ਮ ਨੁਸ ਗੁਮ, ਮਗੁਮ, ਰਗੁਮ, ਸਰੁਗੁਮ, ਸਮ, ਮਗੁ, ਰਗੁਮ, ਪਮਗੁ, ਮਗੁਰੁ ਗੁਰੁਸ, ਰੁਨੁਸਧੁਨੁਸ, ^ਮ ਨੁਸਗੁਮਪਧੁਪ, ਗੁਮਪਧੁਪ, ਮਪਧੁਪ, ਮਗੁਮ, ਗੁਰਮਗੁਰੁਸ, ^ਪ ਨੁਸਗੁਮਪਧੁਪ, ਧੁਪਮ, ਮੰਮਗੁਰਗੁ, ਸਰੁਸ, ਰੁਸਗੁਰੁ ਮਗੁਪਮਧੁਪਮਗੁਰੁਸ, ਧੁਨੁਸਰੁਸ ।
੪. ਸ, ਮ, ਗੁਮ, ਗੁਸ, ਗੁਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗੁ, ਮਰੁ, ਧੁ, ਨੁਸਰੁਸ, ^{ਨੁ.} ਨੁਸਗੁਮਪਧੁਪਮਗੁਰੁਸ, ਰੁਨੁਸਗੁਮਪਧੁਪ, ਨੁਧੁਪ, ਧੁਨੁਧੁਪ, ਨੁਧੁਮ, ਪਧੁਪ, ਗੁਮਧੁਨੁਧੁਪ, ਨੁਨੁਧੁਨੁਧੁਪ, ਸੰਨੁਧੁਪ, ਧੁਨੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਗੁਮਧੁਨੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਪਧੁਨੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਨੁਧੁਨੁਪਧੁਪ, ਮ, ਗੁਮ, ਪਧੁਪਮਗੁਰੁਸ—ਗੁਮ, ^ਮ ਧੁ, ^{ਨੁ} ਨੁਸਰੁਸ—^{ਨੁ} ਧੁਨੁਸਰੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਧੁਨੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਧੁਮ, ਧੁਨੁਸਰੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਸੰਨੁਧੁਪ, ਨੁਧੁਪਮ, ਧੁਪਮਗੁ, ਪਮਗੁਰੁ, ਮਗੁਰੁਸ— ।
੫. ^ਮ ਸ, ਸਧੁਪਧੁਪਗੁਮ, ਗੁਮਧੁਨੁਸੰ, ਧੁਨੁਸਰੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਧੁਮ, ਗੁਮਧੁਨੁਸੰ, ਰੁਸੰ, ਸਰੁਗੁਰੁਸੰ, ਨੁਮੰਗੁ, ਰਗੁਰੁਸੰ, ਗੁਰਗੁ ਸਰੁਸੰ, ਰੁਨੁਸੰਧੁਨੁਸਰੁਸੰ, ਸਰੁਗੁ, ਰਗੁ, ਮੰਗੁਰੁਸੰ, ਸਰੁਗੁਮੰ, ਗੁ, ਰੁਨੁਸਰੁਸੰ, ਸਰੁਨੁਸੰਨੁਧੁਪ, ਗੁਮਪਧੁਪ, ਧੁਪਮ, ਗੁਮ, ਰਗੁ ਮ, ਸਰੁਗੁਮ, ਨੁਸਗੁਮ, ਮੰਮ, ਗੁਰਮਗੁ, ਪਮ, ਧੁਪ, ਨੁਧੁ ਸੰਨੁ ਰੁਸੰ, ਗੁਰੰ ਮੰਗੁਰੁਸੰ, ਰੁਨੁਸੰਧੁਨੁਸਰੁਸੰਨੁਧੁ ਪਮਗੁਰੁਸ— ।

ਭੈਰਵੀ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	੨	੧	੦
	ਸ ਮ ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ	ਨੁ ਧੁ ਪ ਮ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ ਪਧੁ ਨੁ ਸ	ਨੁ ਧੁ ਪਮ ਗੁਰੁ ਸ
੧.	ਅ ਬ ਹ ਮ	ਚ ਲੀ ਟ ਠਾ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ ਪਧੁ ਨੁ ਸ	ਨੁ ਧੁ ਪਮ ਗੁਰੁ ਸ
੨.	.	.	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ	ਪਧੁ ਨੁ ਸ ਗੁ ਗੁ ਰੁ ਸ
੩.	* ਨੁ ਰੁ ਸਗੁ ਰੁ ਮ	ਗੁ ਪ ਮਧੁ ਪਨੁ ਧੁ ਸ	ਨੁ ਰੁ ਸਗੁ ਰੁ ਸ ਗੁ ਰੁ	ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ ਮਗੁ ਰੁ ਸ
੪.	ਗੁ ਰੁ ਮਗੁ ਪਮ ਧੁ ਪ	ਨੁ ਧੁ ਸੰ ਨੁ ਰੁ ਸ ਗੁ ਰੁ	ਸੰ ਰੁ ਨੁ ਸ ਧੁ ਨੁ ਪਧੁ	ਸੰ ਨੁ ਰੁ ਸ ਮਧੁ ਗੁ ਮ ਰਗੁ ਸਰੁ
੫.	ਸੰ ਰੁ ਸੰ ਰੁ ਗੁ ਰੁ ਗੁ ਰੁ	ਸੰ ਰੁ ਸੰ ਨੁ ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਨੁ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਸ ਗੁ ਮ ਗੁ ਮ	ਧੁ ਮ ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਨੁ
੬.	ਨੁ ਸ ਰੁ ਸ ਸਰੁ ਗੁ ਰੁ	ਰੁ ਗੁ ਮਗੁ ਗੁ ਮ ਪਮ	ਪਧੁ ਨੁ ਧੁ ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਨੁ	ਨੁ ਸ ਰੁ ਸ ਸੰ ਰੁ ਗੁ ਰੁ
੭.	ਗੁ ਰੁ ਸਰੁ ਪ, ਮਗੁ	ਰੁ ਗੁ ਧੁ, ਪਮ ਗੁ ਮ	ਪਧੁ ਨੁ ਧੁ ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਨੁ	ਨੁ ਸ ਰੁ ਸ ਸੰ ਰੁ ਗੁ ਰੁ
੮.	ਧੁ ਨੁ ਗੁ, ਰੁ ਸ ਨੁ ਸ	ਮ, ਮੰ ਗੁ ਗੁ ਰੁ ਰੁ ਸ	ਸੰ ਨੁ, ਨੁ ਧੁ ਧੁ ਪ ਮ	ਮਗੁ ਗੁ ਰੁ ਰੁ ਸ ਸੰ ਨੁ
੯.	ਪਧੁ ਪਪ ਧੁ ਪ ਮਗੁ	ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਪਮ	* ਨੁ ਸ ਨੁ ਨੁ ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ	ਰੁ ਗੁ ਰੁ ਰੁ ਮਗੁ ਰੁ ਸ
	ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਪ ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ	ਪਧੁ ਪਪ ਨੁ ਧੁ ਪਮ	ਮਧੁ ਮਮ ਪਮ ਗੁ ਰੁ	ਸੰ ਰੁ ਸੰ ਸ ਰੁ ਸ ਨੁ ਧੁ

ਅੰਤਰਾ

	੩	੨	੧	੦
	ਮ ਨੁ ਗੁ ਮ ਧੁ ਨੁ	ਸੰ ਸੰ ਸੰ ਸੰ	ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ ਮਗੁ ਰੁ ਸ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ ਧੁ ਨੁ ਸੰ
੧.	ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	ਸ ਰ ਣ ਤੁ	ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ ਮਗੁ ਰੁ ਸ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ ਧੁ ਨੁ ਸੰ
੨.	.	.	ਸੰ ਰੁ ਸੰ ਨੁ	ਧੁ ਪ ਮਗੁ ਰੁ ਸ ਨੁ ਸ
੩.	.	ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪਮ	ਗੁ ਮ ਪਪ ਮਗੁ ਰੁ ਸ	ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ ਧੁ ਨੁ ਸੰ
੪.	* ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਪ	ਧੁ ਪ ਮ, ਪ ਮਗੁ ਮਗੁ	ਰੁ ਗੁ ਰੁ ਸ ਨੁ ਸ ਗੁ ਮ	ਗੁ ਮ ਧੁ ਨੁ ਮਧੁ ਨੁ ਸੰ

੫.	ਨੁਧੁ ਪਪੁ ਧੁਪੁ ਮਮੁ	ਪਮੁ ਗੁਗੁ ਮਗੁ ਰੁਰੁ	ਗੁਰੁ ਸਸੁ ਨੁਸੁ ਗੁਮੁ	ਸੁ. ਗੁਮੁ ਧੁਨੁ ਸੁ
੬.	ਸਗੁ ਮਧੁ ਗੁਮੁ ਧੁਨੁ	ਮਧੁ ਨੁਸੁ ਧੁਨੁ ਸੁਰੁ	ਨੁਸੁ ਧੁਨੁ ਸੁਨੁ ਧੁਪੁ	ਮਗੁ ਰੁਸੁ ਨੁਸੁ ਗੁਮੁ
੭.	ਪ. ਗੁਮੁ ਪਧੁ ਨੁ.	ਮਪੁ ਧੁਨੁ ਸੁ. ਪਧੁ	ਨੁਸੁ ਰੁ. ਸੁਨੁ ਧੁਪੁ	ਮਗੁ ਰੁਸੁ ਨੁਸੁ ਗੁਮੁ
੮.	ਧੁਨੁ ਧੁਸੁ ਨੁਧੁ ਪਧੁ,	ਪਧੁ ਪਨੁ ਧੁਪੁ ਮਪੁ,	ਸਰੁ ਸਗੁ ਰੁਸੁ ਨੁਸੁ,	ਨੁਸੁ ਨੁਰੁ ਸੁਨੁ ਧੁਨੁ,
	ਰਗੁ ਰਮੁ ਗੁਰੁ ਸਰੁ,	ਸਰੁ ਸਗੁ ਰੁਸੁ ਨੁਸੁ,	ਗੁਮੁ ਧੁਨੁ ਸੁ. ਗੁਮੁ	ਗੁਮੁ ਗੁਪੁ ਮਗੁ ਰਗੁ,
				ਧੁਨੁ ਸੁ. ਗੁਮੁ ਧੁਨੁ

੧. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ, (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਬ ਹਮ ਚਲੀ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਹਾਰਿ ॥

ਜਬ ਹਮ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਆਈ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਲੋਕਨ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਉਪਮਾ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰਿ ਜਾਰਿ ॥

ਕੋਈ ਭਲਾ ਕਹਉ ਭਾਵੈ ਬੁਰਾ ਕਹਉ ਹਮ ਤਨੁ ਦੀਓ ਹੈ ਢਾਰਿ ॥ ੧ ॥

ਜੇ ਆਵਤ ਸਰਣਿ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਰੀ ਤਿਸੁ ਰਾਖਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੫੨੭)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				
ਸ		ਮ		ਨੁ				ਮ				ਗ				
ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ	
ਅ	ਬ	ਹ	ਮ	ਚ	ਲੀ	ੜ	ਠਾ	ਕੁ	ਰ	ਪਹਿ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਰੁ	
ਸ	—	—	—	ਸ												
*	*	*	*	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	
				ਜ	ਬ	ਹ	ਮ	ਮ	ਰ	ਣ	ਪ੍ਰ	ਭੂ	ੜ	ਕੀ	ੜ	
ਪ																
ਮ	ਧੁ	ਪ	—	ਪਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	
ਆ	ੜ	ਈ	ੜ	ਰਾੜ	ੜ	ਖ	ਪ੍ਰ	ਭੂ	ੜ	ਭਾ	ਵੈ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ਰੁ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਲ	ਮ	ਨੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁ	—	ਸੰ	—	ਰੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	ਪ
			ੜ	ਕ	ਨ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਚ	ਤੁ	ਰਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਉ	ਪ	ਮਾ	ੜ	ੜ
ਪ	ਗੁ	ਤੇ	—	—	ਰੁ	ਬੈ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	—	ਪ	—
			ੜ	ੜ	ਬੈ	ਬੈ	ਸੰ	ੜ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ
ਪ	ਕੋਈ	ਭ	ਸ	ਸ	ਪੁ	ਕ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪੁ	ਨੁ	ਪੁ	ਪ	—	—	—	—
			ਭ	ਲਾ	ਕ	ਕ	ਹੁ	ੜ	ਭਾ	ਵੈ	ਬੁ	ਰਾ	ੜ	ਕ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	ਪ	ਦੀ	ਪ	—	ਪੁ	ਨੁ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ
ਹ	ਮ	ਤ	ਨ	ਨ	ਦੀ	ਓ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਜਿਉ ਆਪੁਨੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵਉ ॥

ਨੀਚਹੁ ਨੀਚੁ ਨੀਚੁ ਅਤਿ ਨਾਨਾ ਹੋਇ ਗਰੀਬੁ ਬੁਲਾਵਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਨਿਕ ਆਡੰਬਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਿਰਥੇ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤ ਘਟਾਵਉ ॥

ਜਿਉ ਅਪੁਨੇ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖੁ ਮਾਨੈ ਤਾ ਮਹਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਉ ॥੧॥

ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਰੇਣੁ ਦਾਸਨ ਕੀ ਜਨ ਕੀ ਟਹਲ ਕਮਾਵਉ ॥

ਸਰਬ ਸੂਖ ਬਡਿਆਈ ਨਾਨਕ ਜੀਵਉ ਮੁਖਹੁ ਬੁਲਾਵਉ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੫੨੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨	ਮ	ਮ		
													ਮ	ਨ		
(ਗੁ)	—	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—	—	—
ਜਿਉ	ੜ	ਅ	ਪ	ਨੇ	ੜ	ਪੁ	ਭ	ਭਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪੁ	—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਪੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	—	—
ਨੀ	ੜ	ਚਹੁ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਚ	ਨੀ	ੜ	ਚ	ਅ	ਤਿ	ਨਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ

ਸ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	ਮ
ਹੋ	ੜ	ਇ	ਗ	ਗ	ਰੀ	ੜ	ਬੜ	ਬੁ	ਲਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਮ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਅ	ਭੇ	ਬਰ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ਕੇ	ੜ	ਬਿ	ਰ	ਥੇ	ੜ

ਸੰ	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	—	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ
ਤਾ	ੜ	ਸਿਉ	ੜ	ੜ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਘ	ਟਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ੜ

ਸੰ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਜਿਉ	ੜ	ਅ	ਪੁ	ਨੋ	ੜ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਸੁ	ਖ	ਮਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ

ਮ	ਗੁ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	ਪਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	ਮ
ਤਾ	ੜ	ਮਹਿ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਭਾੜ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਮ	ਨ	

ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਮਾਰੀ ਪਿਆਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ ॥
ਗੁਰਿ ਨਿਮਖ ਨ ਮਨ ਤੇ ਟਾਰੀ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਸਰਸਨ ਹਰਸਨ ॥
ਰੰਗਿ ਰੰਗੀ ਕਰਤਾਰੀ ਰੇ ॥ ੧ ॥
ਖਿਨੁ ਰਮ ਗੁਰ ਗਮ ਹਰਿ ਦਮ ਨਹ ਜਮ ॥
ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਨਾਨਕ ਉਰਿ ਹਾਰੀ ਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×													ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ
													ਹ	ਮਾ	ਰੀ	ੜ	ੜ
ਮ	ਪ	—	—	ਮ	—	ਪ	ਗੁ	—	ਮ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਰ ਸਨੁ
ਪਿਆ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਧਾ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਗੁਰ	ਨਿਮ	ਖ	ਨੜ		
ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—							
ਮ	ਨ	ਭੇ	ੜ	ੜ	ਟਾੜ	ੜ	ਰੀ	ਰੇ	ੜ	ੜ							

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	
ਪ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫ	ਸ	ਰ	ਸ	ਫ	ਨ	
								ਨੁ								
ਰੁੰ	ਰੁੰ	—	—	ਸੰ	—	ਰੁੰਨੁ	ਸੰ	ਧੁ	—	ਪ	ਸ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	
ਹ	ਰ	ਫ	ਫ	ਸ	ਫ	ਨਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਗ	ਫ	ਰੇ	
ਧੁ	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	—	ਮ	ਪ	—	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸਨੁ	
ਗੀ	ਫ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਗੁਰ	ਨਿਨ	ਖ	ਨਫ	
ਮ	ਰੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—						
ਮ	ਨ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਟਾਫ	ਫ	ਰੀ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹਮਾਰੀ...				

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਤੂ ਠਾਕੁਰ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ ॥
 ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ ॥ ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੁਖ ਘਨੇਰੇ ॥
 ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ ॥ ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਭਗਵੰਤ ॥
 ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੁਕ੍ਰਿ ਧਾਰੀ ॥ ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ॥
 ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮਹੀ ਜਾਨੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ॥੮॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੨੬੮)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦					੩				
ਪ	—	ਪ	—		ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ		ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	—		ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	
ਤੁ	ਫ	ਠਾ	ਫ		ਕੁ	ਰ	ਤੁ	ਮ		ਪਹਿ	ਫ	ਅ	ਫ		ਰ	ਦਾ	ਫ	ਸ	
ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧੁ		ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ		ਗੁ	ਮ	—	ਪਧੁ		ਪਮ	ਗੁਰ	ਸਨੁ	ਸ	
ਜੀ	ਫ	ਫਫ	ਫ		ਜੀ	ਉ	ਪਿ	ਡ		ਸ	ਭ	ਫ	ਤੇਫ		ਰੀਫ	ਰਾਫ	ਫਫ	ਸਿ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਰੁ	ਸ	—
ੜਮ	ਮਾ	ਤ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ਹ	ਮ	ਬਾ	ੜ	ਰਿ	ਕ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ
ਸ	ਗੁ	ਰੁ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਸ
ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ੜ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਮਹਿ	ਸੁ	ੜ	ਖ	ਘ	ਨੇ	ਰੇ	ਸੁ	ਖ
ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਮ	ਪਧੁ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸਨੁ	ਸ
ਘ	ਨੇ	ੜ	ਰੇ	ਸੁ	ਖ	ਘ	ਨੇ	ੜ	ਰੇ	ਸੁ	ਖੜ	ਘੜ	ਨੇੜ	ੜੜ	ਰੇ

ਨੋਟ—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਜਿਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਉਥੋਂ ਤੁਕ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਹੈ ।

੫. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਮ ਅਵਗੁਣਿ ਭਰੇ ਏਕੁ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛਾਡਿ ਬਿਖੇ ਬਿਖ ਖਾਈ ॥

ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਭਰਮ ਪੈ ਭੁਲੇ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ॥

ਇਕੁ ਉਤਮ ਪੰਤੁ ਸੁਨਿਓ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤਿਹ ਮਿਲੇਤ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਈ ॥

ਇਕ ਅਰਦਾਸਿ ਭਾਟ ਕੀਰਤ ਕੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਰਾਖਹੁ ਸਰਣਾਈ ॥੪॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਸ	ਸਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	—
ਹਮ	ਅਵ	ਗੁ	ਣ	ਭ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਏ	ਕ	ਗੁ	ਣ	ਨਾ	ੜ	ਹੀ	ੜ
—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਮਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਸ	—
ੜ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਛਾ	ੜ	ਡ	ਬਿ	ਖੇ	ੜੜ	ਬਿੜ	ਖ	ਖਾ	ੜ	ਈ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਰੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁਮ	ਪਧੁ	ਪ	—	
ਮਾ	ੜ	ਯਾ	ਮੋ	ਹ	ੜ	ਭ	ਰ	ਮ	ਪੈ	ੜ	ਭੁੜ	ੜੜ	ਲੇ	ੜ	
—	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਸ	—
ੜ	ਸੁ	ਤ	ਦਾ	ਰਾੜ	ੜ	ਸਿ	ਉ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤੜ	ਲ	ਗਾ	ੜ	ਈ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

੬. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋ ਕਉ ਤੂੰ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ॥
 ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰੇ ਰਾਮਈਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਆਲਾਵੰਤੀ ਇਹੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜੋ ਹੈ ਮੁਝ ਉਪਰਿ ਸਭ ਕੋਪਿਲਾ ॥
 ਸੂਦੁ ਸੂਦੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਉਠਾਇਓ ਕਹਾ ਕਰਉ ਬਾਪ ਬੀਨੁਲਾ ॥੧॥
 ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ ॥
 ਏ ਪੰਡੀਆ ਮੋ ਕਉ ਢੇਢ ਕਹਤ ਤੇਰੀ ਪੈਜ ਪਿਛੋਢੀ ਹੋਇਲਾ ॥੨॥
 ਤੂ ਜੁ ਦਇਆਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਅਤਿ ਭੁਜ ਭਇਓ ਅਪਾਰਲਾ ॥
 ਫੇਰਿ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਮਲਾਰ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							×	੨						
									ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ		
									ਮ	ਕਉ	ੜ	ਤੂੰ	ੜ		
ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ	—	ਪਧੁ	ਨੁਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ
ਨ	ੜ	ਬਿ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਤੂ	ੜ	ਨੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਤੂ	ੜ
							ਸ								
ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	ੜ	ਬਿ	ਸਾੜ	ਰੇ	ਰਾ	ੜ	ਮਈ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ,	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	—	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
*	ਗੁ	—	ਲਾ	ਧੁ	ਵੰ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ਇ	ਹੁ	ਭੁ	ਮ	ਜੋ	ੜ	ਹੈ
*	ਸੁ	ੜ	ਸੁ	ੜ	ਦ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ੜ	ਰ	ਉ	ਠਾ	ੜ	ਇਓ	ੜ
—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	—
ੜ	ਮੁ	ਝ	ਉ	ਪ	ਰ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ਪਿ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ੜ	ਕ	ਹਾ	ਕ	ਰਉ	ੜ	ਬਾ	ਪ	ਬੀ	ੜ	ੜ	ਠਾ	ਲਾ	ੜ,	ਤੂ	ੜ
ਮ							ਸ								
ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	—	—	ਸ	ਸ	ਰੁ		
ਨ	ੜ	ਬਿ	ਸਾੜ	ਰੇ	ਰਾ	ੜ	ਮਈ	ਆ	ੜ	ੜ,	ਮੋ	ਕਉ	ਤੂ...		

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੋ ਬੈਰਾਗਰੋ ਮੈ ਜੇਹੀ ਘਣ ਚੇਰੀ ਰਾਮ ॥

ਤੂੰ ਸਾਗਰੋ ਰਤਨਾਗਰੋ ਹਉ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ਰਾਮ ॥

ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੂੰ ਵਡ ਦਾਣਾ, ਕਰਿ ਮਿਹਰੰਮਤ ਸਾਂਈ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ਸਾ ਮਤਿ ਦੀਜੈ ਆਠ ਪਹਰ ਤੁਧੁ ਧਿਆਈ ॥

ਦਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ ਰੇਣ ਹੋਵੀਜੈ ਤਾ ਗਤਿ ਜੀਅਰੇ ਤੇਰੀ ॥

ਸਭ ਉਪਰਿ ਨਾਨਕ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਮੈ ਜੇਹੀ ਘਣ ਚੇਰੀ ਰਾਮ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਸ	—	ਰੁ	੩	ਗੁ	—	ਪ	ਮ	×	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	੨	ਸ	—	—	—
ਸ	ਸ	—	ਰੁ	ਗੁ	ਰੋ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਗੁ	ਸ	—	—	—	—
ਤੂੰ	ਠਾ	—	ਕੁ	ਰੋ	—	—	ਬੈ	—	*	ਰਾ	—	—	ਗੁ	ਰੋ	—	—	—	—
				ਨੁ	—	—	—	—										ਗੁ
ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਪੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਸ	—	—	—	ਨੁ	ਸਰੁ	ਗੁਮ	—	—	—	ਰੁ
—	—	—	—	ਜੇ	ਹੀ	ਘ	ਣ	ਚੇ	—	—	—	ਰੀ	ਰਾ	—	—	—	—	ਮ;
ਗੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਗੁ	—	—	—	—	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਮ	ਪ	—	—	—	—	ਮ
ਤੂੰ	ਸਾ	—	ਗੁ	ਰੋ	—	—	—	—	ਰਤ	ਨਾ	—	ਗੁ	ਰੋ	—	—	—	—	—
																		ਗੁ
ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਸ	—	—	—	ਨੁ	ਸਰੁ	ਗੁਮ	—	—	—	ਰੁ
—	—	—	—	ਰ	ਨ	ਜਾ	ਣਾ	ਭੇ	—	—	—	ਰੀ	ਰਾ	—	—	—	—	ਮ
ਗੁ	ਸ	—	ਰੁ															
ਤੂੰ	ਠਾ	—	ਕੁ															

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਮ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ
ਪੁ	ਪ	ਗੁ	ਪੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ
ਸਾ	—	ਰ	ਜਾ	ਤੁ	ਵ	ਡ
ਸੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਸੰ	ਪੁ	ਪੁ	ਪੁ
ਦਾ	—	—	—	ਕ	ਰ	ਮਿ
						ਹ
ਗੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਗੁ	—	—
ਤੂੰ	ਠਾ	—	ਕੁ	ਰੋ	—	—

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਗਤ ਮਹਿ ਝੂਠੀ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅਪਨੇ ਹੀ ਸੁਖ ਸਿਉ ਸਭ ਲਾਗੇ ਕਿਆ ਦਾਰਾ ਕਿਆ ਮੀਤ ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਮੇਰੇ ਸਭੈ ਕਹਤ ਹੈ ਹਿਤ ਸਿਉ ਬਾਧਿਓ ਚੀਤ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਸੰਗੀ ਨਹ ਕੋਊ ਇਹ ਅਚਰਜ ਹੈ ਰੀਤਿ ॥੧॥

ਮਨ ਮੂਰਖ ਅਜਹੂ ਨਹ ਸਮਝਤਿ ਸਿਖ ਦੈ ਹਾਰਿਓ ਨੀਤ ॥

ਨਾਨਕ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਜਉ ਗਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਮਹਲਾ ੯, ਪੰਨਾ ੫੩੬)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩				
			ਸ	ਸ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਧੁ	ਨੁ	
			ਜ	ਗ	ਤ	ਮਹਿ	ੜ	ੜ	ਝੁੜ	ੜ	ਠੀ	ਦੇ	ੜ	ਖੀ	ੜ	
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—								
ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ,	ਜ	ਗ	ਤ	ਮਹਿ	ੜ	ੜ								

ਅੰਤਰਾ

								ਮ			ਨੁ					
								ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਧੁ	—	ਨੁ	ਨੁ		
								ਅ	ਪ	ਨੇ	ਹੀ	ੜ	ਸੁ	ਖ		
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	
ਸਿਉ	ੜ	ਸ	ਭ	ਲਾ	ੜ	ਗੇ	ੜ	ੜ	ਕਿਆ	ੜ	ਦਾ	ਰਾੜ	ੜ	ਕਿਆ	ੜ	
ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—								
ਮੀ	ੜ	ਤ,	ਜ	ਗ	ਤ	ਮਹਿ	ੜ	ੜ	ਝੂਠੀ...							

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਉ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਜਾਉ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਤੁਮ ਪੂਰਨ ਦਾਤੇ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਇਆਲ ॥੨॥

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੇਵਤ ਜਾਗਤ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨ ਮਾਲ ॥੩॥

ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤੁ ਮਨਿ ਮੇਰੇ ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਨਿਹਾਲ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਨਟ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੮੦)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਮ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਮ	—	—
ਹਉ	ੜ	ਵਾ	ਰਿ	ਵਾੜ	ੜ	ਰਿ	ਜਾ	ਉ	ਗੁ	ਰੰ	ਗੋ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਲ ;
ਮ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਮ	—	—
ਹਉ	ੜ	ਵਾ	ਰਿ	ਵਾੜ	ੜ	ਰਿ	ਜ	ਉ	ਗੁੜ	ਰੰ	ਗੋ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਮ	—	—											
ੜ	ੜ	ਲ	ੜ	ੜ											

ਅੰਤਰਾ

				ਮ				ਨੁ				ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁੰ
				ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨਿਰ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਪੁ	ੜ	ਰ	ਨ
				ਮੋ	ਹਿ	ਨਿਰ	ਗੁ	ਗੁ	ਨ	ਰੁ	ਮ	ਪੁ	ੜ	ਰ	ਨ
ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਮ
ਦਾ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਨਾ	ਨਾ	ੜ	ਬ	ਦ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ਲ

ੜੁੰ —

—ਬਾਕੀ ਕੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ (ਸਿੰਧ ਭੈਰਵੀ), ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤਿਚਰੁ ਵਸਹਿ ਸੁਹੇਲੜੀ ਜਿਚਰੁ ਸਾਥੀ ਨਾਲਿ ॥
ਜਾ ਸਾਥੀ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਤਾ ਧਨ ਖਾਕੂ ਰਾਲਿ ॥ ੧ ॥
ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੈ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਧੰਨ ਸੁ ਤੇਰਾ ਬਾਨੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਚਰੁ ਵਸਿਆ ਕੰਤੁ ਘਰਿ ਜੀਉ ਜੀਉ ਸਭਿ ਕਹਾਤਿ ॥
ਜਾ ਉਠੀ ਚਲਸੀ ਕੰਤੜਾ ਤਾ ਕੋਇ ਨ ਪੁਛੈ ਤੇਰੀ ਬਾਤ ॥੨॥
ਪੇਈਅੜੈ ਸਹੁ ਸੇਵਿ ਤੂੰ ਸਾਹੁਰੜੈ ਸੁਖਿ ਵਸੁ ॥
ਗੁਰਿ ਮਿਲਿ ਚਜੁ ਆਚਾਰੁ ਸਿਖੁ ਤੁਧੁ ਕਦੇ ਨ ਲਗੈ ਦੁਖੁ ॥ ੩ ॥
ਸਭਨਾ ਸਾਹੁਰੈ ਵੰਞਣਾ ਸਭਿ ਮੁਕਲਾਵਣਹਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਧੰਨੁ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਸਹ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੁ ॥ ੪ ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਨ ਸੰ — ਪ ਦਿਆ S S S	ਮ ਗੁ ਗੁ ਪ S S ਦ ਰ	ਮ ਮ — ਗੁ ਸ ਨ S ਦੇ	ਨ — ਸੰ — ਰੰ S ਗ S ਭ
ਸ — — — ਚਾ S S S	— ਸ ਗੁ — S ਉ; ਧ S	ਗੁ ਮ — ਨ ਨ ਸੁ S ਤੇ	ਨ — ਸੰ — ਨ S ਰਾ S S
ਸੰ — — — ਥਾ S S S	— ਸ S ਨ		

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਨ	ਨ
ਗੁ — ਤਿ S —: ਜਾ S	ਗੁ ਮ — ਚ ਰ S ਸਾ S	ਪੁ — ਵ S ਥੀ S	ਨ — ਸੰ — ਨ S ਸਹਿ S ਸੁ S ਉ S ਠੀ
ਸੰ ਸੰ ਸੰ — ਹੇ ਲ ਝੀ S ਚ ਲਿ ਆ S	— — ਨ ਸੰ S S ਜਿ S S S ਤਾ S	ਸੰ ਸੰ — ਨ ਚ ਰ S ਧ ਨ S	— ਸੰ — ਰੰ S ਥੀ S S S ਕੁ S S

ਨ	ਸ	—	ਪ	—	ਮ	ਗੁ													
ਨਾ	₤	₤	₤	₤	₤	ਲ :- ਗੁ	ਪ	ਮ	ਮ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਸ	—	ਨ				
ਰਾ	₤	₤	₤	₤	₤	ਲ, ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	₤	ਦੇ	ਖ	ਣੈ	₤	ਕਾ				

ਚਾਉ...

ਨੋਟ :- ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦ ਤੁਕਾ ਲਾ ਕੇ ਅਸਥਾਈ ਫੜੋ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਵਿੱਚ 'ਰੇ ਤੇ ਨੀ' ਤੀਵਰ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

੧੧. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥
 ਜਲ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੂੰ ਜਲ ਨਿਧਿ ਹਉ ਜਲ ਕਾ ਮੀਨੁ ॥
 ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਉ ਜਲਹਿ ਬਿਨੁ ਖੀਨੁ ॥ ੧ ॥
 ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੁਅਟਾ ਤੋਰ ॥
 ਜਮੁ ਮੰਜਾਰੁ ਕਹਾ ਕਰੈ ਮੋਰ ॥ ੨ ॥
 ਤੂੰ ਤਰਵਰੁ ਹਉ ਪੰਖੀ ਆਹਿ ॥
 ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇਰੈ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ ॥ ੩ ॥
 ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ ॥
 ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਿਲੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੨੨੩)

ਅਸਥਾਈ

×				○				×				○	ਸ ਨੁ ਮਾ ਧਉ
ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	—	ਸ ਸ
ਜ	ਲ	ਕੀ	₤	ਪਿਆ	₤	ਸ	ਨ	ਜਾ	₤	ਇ	₤	₤	ਜਲ ਮਹਿ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	—	
ਅ	ਗ	ਨ	ਉ	ਠੀ	₤	ਅ	ਧਿ	ਕਾ	₤	ਇ	₤	₤	

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—
ੜ	ਤੂੰ	ਜ	ਲ	ਨਿ	ਧ	ਹਉ	ੜ	ਜ	ਲ	ਕਾ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਨ	ੜ		
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ		
ੜ	ਜ	ਲ	ਮਹਿ	ਰ	ਹਉ	ੜ	ਜ	ਲਹਿ	ੜ	ਬਿ	ਨ	ਖੀ	ਨ,	ਮਾ	ਧਉ		

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈਖਰੀਦੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ॥
 ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਦਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੈ ਤੇਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ਤੂੰ ਧਨੀ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥
 ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਅਨ ਟੇਕ ਹੈ ਸੋ ਜਾਣਹੁ ਕਾਚਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ ॥
 ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ ॥ ੨ ॥
 ਚਤੁਰਾਈ ਸਿਆਣਪਾ ਕਿਤੇ ਕਾਮਿ ਨ ਆਈਐ ॥
 ਤੁਠਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜੇ ਦੇਵੈ ਸੋਈ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥
 ਜੇ ਲਖ ਕਰਮ ਕਮਾਈਅਹਿ ਕਿਛੁ ਪਵੈ ਨ ਬੰਧਾ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀਤਾ ਨਾਮੁ ਧਰ ਹੋਰੁ ਛੋਡਿਆ ਧੰਧਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਕਾਫੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੯੬)

ਅਥਸਾਈ

×				੦				×				੦					
						ਸ	ਨੁ		ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ		ਸ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ
						ਮੈ	ੜ		ਬੰ	ੜ	ਦਾ	ੜ		ੜ	ਬੰ	ੜ	ਖ
ਸ	—	—	—	—	ਸ	—	—	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ		
ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦ;	*	*	ਸ	ਚ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਹਿ	ੜ	ਬ		
ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗੁ	—												
ਮੈ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ												

ਅੰਤਰਾ

*	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
*	ਜੀ	ਫੁ	ਉ	ਪਿ	ਡ	ਸ	ਭ	ਫ	ਤਿ	ਫ	ਸ	ਦਾ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	—	ਸ	ਨੁ
ਫ	ਸ	ਫ	ਭ	ਕਿ	ਛ	ਹੈ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮੈ	ਫ

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ

*	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
*	ਮਾ	ਣ	ਨਿ	ਮਾ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਕੁੰ	ਫ	ਧ	ਣੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	ਬਿ	ਨ	ਸਾ	ਚੇ	ਫ	ਅ	ਨ	ਫ	ਟੇ	ਫ	ਕ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਪ	—	—	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	—	—	—
ਫ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਭ	ਰ	ਵਾ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	ਸੋ	ਫ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਣਹੁ	ਫ	ਕਾ	ਫ	ਚਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸ	ਨੁ
														ਮੈ	ਫ

ਨੋਟ ;—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਲਾ ਕੇ ਅਸਥਾਈ ਫੜੇ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

੧੩. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪੁ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਾਖਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ ਤਾ ਭਉ ਕੇਹਾ ਕਾੜਾ ਜੀਉ ॥

ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਤੁਧੁ ਪਛਾਣਾ ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਓਟ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਣਾ ॥

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਸਭ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਅਖਾੜਾ ਜੀਉ ॥੨॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਏ ॥

ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਭਾਣਾ ਤਿਤੁ ਤਿਤੁ ਲਾਏ ॥

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਅਸਾੜਾ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥

ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਮਹਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥

ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੀਤਲਾਇਆ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ ਨਾਨਕ ਜਿਤਾ ਬਿਖਾੜਾ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਝ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੦					×					੦					×					ਸ
ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	—	ਮ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	ਗੁ	—
ਰਿ	ਗੁ	ੜ	ਣ	ਗਾ	ੜ	ਇ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	—	—	ਨੁ	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	ਸੀ	ੜ	ਤ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦਿਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

																				ਮ
ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਰੁ	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨੁ	ਰੁ	ਸੰ	—	ਨੁ
ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ਬੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਧ	ਪ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਸੰ	—	ਰੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—	—	—	ਗੁ	ਰੁ	ਸੰ	—	ਗੁ
ਹੈ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ਮਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ਭਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਗੁ	—	ਗੁ	ਰੰ	—	—	—	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	ਨੁ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰਾ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਖਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਰੁ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਸ	ਭ	ਨੀ	ੜ	ਥਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਰੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਤਾਂ	ੜ	ਭਉ	ੜ	ਕੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਮ	—	—	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	—	—	—	—
ੜਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਘਰ ਮੰਦਰ ਹਟਨਾਲੇ ਸੋਹੇ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਨਾਮੁ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਮ ॥
ਸੰਤ ਭਗਤ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਹਿ ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਰਾਮ ॥
ਕਾਟੀ ਜਮ ਫਾਸੀ ਪ੍ਰਭਿ ਅਥਿਨਾਸੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ॥
ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਮਨ ਇਛੇ ਫਲ ਪਾਏ ॥
ਸੰਤ ਸਜਨ ਸੁਖਿ ਮਾਣਹਿ ਰਲੀਆ ਦੁਖ ਦਰਦ ਭਰਮ ਨਾਸੀ ॥
ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਸੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੁਹੀ, ਛੰਤ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੮੩)

ਅਸਥਾਈ

X								O							
—	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮਪ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਪਨੁ	ਪੁ
S	ਘ	ਰ	ਮੰ	ਦ	ਰ	ਹ	ਟ	S	ਨਾ	S	ਗੁ	ਸੇ	S	ਹੇS	S
—	ਪਪੁ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪੁ	—	ਮ	ਗੁ	—	ਰੁ	ਸ
S	ਜਿਸ	ਵਿ	ਚ	ਨਾS	S	ਮ	S	ਨਿ	ਵਾ	S	ਸੀ	ਰਾ	S	S	ਸਮ

ਅੰਤਰਾ

—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁਸੰ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਸੰ	ਤ	ਭ	ਗ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ੜ	ਨਾ	ਮ	ਅ	ਰਾੜ	ੜ	ਧਹਿ	ੜ
	ਗੁੰ			ਸੰ											
—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	ਗੁ	ਸਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ
ੜ	ਕ	ਟੀ	ਐ	ਜ	ਮ	ਕੀ	ੜ	ੜ	ਫਾੜ	ੜ	ਸੀ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਅ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੫. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬੰਗ ਕੇ ਬੰਗਲੀ ਫਿਰੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗਾ ਵਾਲੀ
 ਦਿਲੀ ਕੇ ਦਿਲਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮੈ ਚਲਤ ਹੈ ।
 ਰੋਹ ਕੇ ਰੁਹੇਲੇ ਮਾਘ ਦੇਸ ਕੇ ਮਾਘੇਲੇ ਬੀਰ
 ਬੰਗਸੀ ਬੁੰਦੇਲੇ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਕੋ ਮਲਤ ਹੈ ।
 ਗੋਖਾ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਚੀਨ ਮਚੀਨ ਕੇ ਸੀਸ ਨਜਾਵੈ,
 ਤਿਬਤੀ ਧਿਆਇ ਦੋਖ ਦੇਹ ਕੋ ਦਲਤ ਹੈ ।
 ਜਿਨੈ ਤੋਹਿ ਧਿਆਇਓ ਤਿਨੈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਇਓ,
 ਸਰਬ ਧਨਧਾਮ ਫਲ ਫੂਲ ਸੋ ਫਲਤ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੨੫੫ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੦	×				੦	×				ਸ
										ਜਿ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਨੈ	ੜ	ਤੋ	ਹਿ	ਧਿਆ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ੜ	ਤਿ	ਨੈ
ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ
ਪੁ	ਰ	ਨ	ਪੁ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ਪ	ਪਾ	ੜ	ਇਓ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ
ਰ	ਬ	ਧ	ਨ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ਫ	ੜ	ਲ
ਰੁ	—	—	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	—	—
ਸੋ	ੜ	ੜ	ਫ	ਲ	ੜ	ਤ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧੁ
ਬੰ	ਗ	ਕੇ	ਬੰ	ਗਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਫਿ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ੜ
ਧੁ	—	—	ਨੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	ਪ	—	—	—	—	—
ਕੇ	ੜ	ੜ	ਫਿ	ਰੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ
ਦਿ	ਲੀ	ਕੇ	ਦਿਲ	ਵਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਆ	ੜ	ਗਿਆ	ੜ
ਰੁ	—	—	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਸ
ਮੈ	ੜ	ੜ	ਚ	ਲ	ਤ	ੜ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜਿ

੧੬. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ (ਸਿੰਧ ਭੈਰਵੀ), ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਰੋਮ ਰੋਮ ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਜਾਸ,
ਮਾਨਸ ਐਤਾਰ ਧਾਰ ਦਰਸ ਦਿਖਾਏ ਹੈ ।
ਜਾ ਕੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੈ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ,
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਸਿਖਨ ਸੁਨਾਏ ਹੈ ।
ਜਗ ਭੋਗ ਨਈਵੇਦ ਜਗਤ ਭਗਤ ਜਾਹਿ,
ਅਸਨ ਬਸਨ ਗੁਰੁ ਸਿਖਨ ਲਭਾਏ ਹੈ ।
ਨਿਗਮ ਸੇਖਾਦਿਕ ਕਥਿਤ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਰ,
ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਸਿਖਨ ਲਖਾਏ ਹੈ ॥ ੩੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	—	—	ਸ	੦	ਗੁ	ਮ	—	ਪ	×	—	ਮ	ੳ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਮਾ	ਨਸ	ਐ	ੜ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ਧਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਗੁ	—	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਦ	ਰ	ਸ	ੜ	ਦਿ	ਖਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	—	—	ਸ	ਪ	ਪ	—	ਪੁ	ਨੁ	—	—	ਸ	—	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਥੁਹ	ਰੋ	ਮ	ੜ	ਮ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਟ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਨੁ	ਪ	—	ਪ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਥੁਹ	ਮਾ	ਡ	ਕੋ	ਨਿ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ਸ	ਜਾ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਮਾ	ਨਸ	ਅ	ੜ	ਵ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ਧਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
ਗੁ	—	—	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—	—	ਨੁ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਦ	ਰ	ਸ	ੜ	ਦਿ	ਖਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੭. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×	×	—	ਪ	੦	ਪਧੁ	ਨੁਧੁ	ਪ	ਮ	×	—	ਮ	ਮ	ਮ	੦	ਗੁਰ	ਮ	ਗੁ	—
ਸ	ਪ	—	ਪ	ਪਧੁ	ਨੁਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁਰ	ਮ	ਗੁ	—	—	
ਹ	ਮਾ	ੜ	ਰੀ	ਪਿਆ	ੜੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਅੰ	ਮਿ	ਤ	ਧਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ	—	ੜ	
ਸ				ਸ				—				—				—		
ਗੁ	ਰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਰ	ਗੁ	ਮ	—	ਗੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—	—	
ਗੁਰ	ਨਿਮ	ਖੰ	ਨੰ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ਟਾ	ੜ	ਰੀ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

*	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਗੁਰ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ
*	ਦਰ	ਸ	ਨ	ਪ	ਰ	ਸ	ਨ	*	ਸਰ	ਸ	ਨ	ਹ	ਰ	ਸ	ਨ
—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	ਗੁ
*	ਰੇ	ਗ	ਰੇ	ਗੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਰ	ਤਾ	ੜ	ਰੀ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੩ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

—ਗੁਰ ਨਿ :—

੧੮. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਿਰਥੀ ਸਾਕਤ ਕੀ ਆਰਜਾ ॥

ਸਾਚ ਬਿਨਾ ਕਹ ਹੋਵਤ ਸੁਝਾ ॥

ਬਿਰਥਾ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਤਨੁ ਅੰਧ ॥

ਮੁਖਿ ਆਵਤ ਤਾਕੇ ਦੁਰਗੰਧ ॥

ਬਿਨੁ ਜਿਮਰਨ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਿਹਾਇ ॥

ਮੇਘ ਬਿਨਾ ਜਿਉ ਖੇਤੀ ਜਾਇ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬ੍ਰਿਥੇ ਸਭ ਕਾਮ ॥

ਜਿਉ ਕਿਰਪਨ ਕੇ ਨਿਗਾਰਥ ਦਾਮ ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਤੇ ਜਨ ਜਿਹ ਘਟਿ ਬਸਿਓ ਹਰਿ ਨਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਤਾਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੬)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×					
					ਮ ਗੋ	ਗੁਰ ਬਿੰ	ਗੁ ਭ	ਰੁ ਭ	ਸ ਦ	ਰੁ ਭ	ਨੁ ਭ
ਸ ਜ	ਸ ਨ	ਰੁ ਭ	ਸ ਬਿ	ਸ ਨ	ਸ ਬਿ	ਰੁ ਰ	ਮ ਥੇ	— ਭ	— ਭ	ਪ ਸ	ਧੁ ਭ
ਪਮ ਕਾਭ	ਪ ਭ	ਮ ਭ	ਗੁਰ ਮਭ	ਗੁ ਭ;	— ਭ	ਸ ਜਿਉ	ਸ ਕਿ	ਧੁ ਰ	ਪ ਪ	ਪ ਨ	— ਭ
ਪ ਕੇ	— ਭ	ਪ ਨਿ	ਪ ਰਾ	ਧੁ ਰ	ਨੁ ਥ	ਧੁਪ ਦਾਭ	ਧੁ ਭ	ਪਮ ਭਭ	ਗੁਰ ਮਭ	ਗੁ ਭ,	ਮ ਗੋ ਬਿੰਦ ਭ ..

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਬਿ	ਮ ਰ	— ਭ	ਧੁ ਬਿ	— ਭ	ਨੁ ਭ	ਸੰ ਸਾ	— ਭ	ਰੁੰ ਭ	ਸੰ ਕ	ਸੰ ਤ	— ਭ
ਨੁ ਕੀ	— ਭ	— ਭ	ਸੰ ਆ	— ਭ	ਸੰ ਰ	ਰੁੰ ਜਾ	— ਭ	ਸੰ ਭ	ਨੁ ਧੁ	— ਭ	ਪ ਭ
ਸ ਸਾ	ਸ ਚ	ਧੁ ਬਿ	ਪ ਨਾ	— ਭ	— ਭ	ਪ ਕਹਿ	— ਭ	— ਭ	ਪ ਹੇ	ਧੁ ਵ	ਨੁ ਤ
ਧੁਪ ਸੁਭ	ਧੁ ਭ	ਪਮ ਭਭ	ਗੁਰ ਚਾਭ	ਗੁ ਭ,	ਮ ਗੋ	ਬਿੰਦੁ ..					

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਦੀ ਚਾਲ ਕੁਝ ਟੇਵੀ ਹੈ। ਭਾਵ—ਸਮ(ਗੁਰ) ਥੇ, ਦੀ ਥਾਂ 'ਰੇ' ਤੇ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੯. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਉੜੀ ॥ ਜਾ ਤੂ ਮੇਰੈ ਵਲਿ ਹੈਂ ਤਾ ਕਿਆ ਮੁਹਛੰਦਾ ॥
 ਤੁਧੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਨੋ ਸਉਪਿਆ ਜਾ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ ॥
 ਲਖਮੀ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੰਦਾ ॥
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਮੇਦਨੀ ਸਭ ਸੇਵ ਕਰੰਦਾ ॥
 ਏਹ ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਕੀਤਿਆਂ ਨਹ ਮੰਗਹਿ ਮੰਦਾ ॥
 ਲੇਖਾ ਕੋਇ ਨ ਪੁਛਈ ਜਾ ਹਰਿ ਬਖਸੰਦਾ ॥
 ਅਨੰਦ ਭਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਮਿਲਿ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦਾ ॥
 ਸਭੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੀਐ ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੰਦਾ ॥ ੭ ॥

(ਮਾਰੂ ਡਖਣੇ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੬)

ਅਸਥਾਈ

×		○		×		○		ਸ	
								ਜਾ	
੫	—	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਗੁਰ	ਸਰ
ਭੁ	ੜ	ੜ	ਧੁ	ਮ	ਪ	—	ਲ	ਹੈੜ	ੜੜ
			ਮੈ	ਚੈ	ਵ	ੜ			ਤਾ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗੁਰ	ਸਰੁ	ਸ	—	ਸਰੁ	ਨੁ
ਕਿਆ	ੜ	ਮੁ	ਹ	ਛੜ	ੜੜ	ਦਾ	ੜ	ੜੜ	ੜ,

ਅੰਤਰਾ

										ਸ	
										ਤੁਧ	
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨਧ	ਪਧ	ਧ	
ਸਭ	ਕਿ	ਛ	ਮੈ	ਨੈ	ੜੜ	ਨੁ	—	ਪਿੜ	ਆੜ	ਮ	ਮ
						ਸਉ	ੜ			ੜ	ਜਾ
ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਨੁਧ	ਪਧੁ	ਪ	—	—	ਗੁਮ	ਸਰੁ	ਨੁਸ
ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਬੰੜ	ੜੜ	ਦਾ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ,	ਜਾ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੦. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਉੜੀ ॥ ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ ਸੁਖੀਆ ਹਰਿ ਕਰਣੇ ॥

ਜਮ ਕੈ ਪੰਥਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਫਿਰਿ ਨਾਹੀ ਮਰਣੇ ॥

ਜਿਸਨੋ ਆਇਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਤਿਸੈ ਹੀ ਜਰਣੇ ॥

ਬਾਣੀ ਉਚਰਹਿ ਸਾਧ ਜਨ ਅਮਿਓ ਚਲਹਿ ਝਰਣੇ ॥

ਪੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਨਾਨਕ ਜੀਵਿਆ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਧਰਣੇ ॥ ੯ ॥

(ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×			○		
ਸ	ਗੁ	ਗੁਸ	ਸਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁਸ	ਰੁਨੁ	ਸ	—	ਨੁਧੁ
ਬਾ	ਣੀ	SS	ਉਚ	ਰਹਿ	ਸ	ਸਾਸ	SS	ਸਧ	ਜਨ	ਸ	SS
ਪ	ਪ	—	ਪਧੁ	ਪ	—	ਪਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ
ਅਮਿ	ਓ	ਸ	ਚਸ	ਲਹਿ	ਸ	ਝਰ	ਣੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਨੁ	ਪਧੁ	ਨੁਧੁ	ਪ	—
ਓ	ਥੈ	SS	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਵੰਸ	ਸ	ਸਡੀ	ਐਸ	ਸ	ਸ
ਪ	ਪ	ਪਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਸਰੁ	ਗੁਰੁ	ਸ	—
ਸੁਖੀ	ਆ	SS	ਹ	ਰਿ	ਕਰ	ਣੇਸ	ਸ	SS	SS	ਸ	ਸ

੨੧. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਕਹਾ ਲੁਭਾਈਐ ਆਨ ਕਉ ॥

ਈਤ ਉਤ ਪ੍ਰਭੁ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਜੀਅ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨੋਹਰ ਇਹੈ ਅਘਾਵਨ ਪਾਨ ਕਉ ॥

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਕੀ ਠਾਹਰ ਨੀਕੀ ਧਿਆਨ ਕਉ ॥੧॥

ਬਾਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ ਕੀ ਮਨਹਿ ਉਤਾਰਨ ਮਾਨ ਕਉ ॥

ਖੋਜਿ ਲਹਿਓ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਬਾਨਾ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮ ਕਉ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੦੮)

ਅਸਥਾਈ

⊕				੧				⊕				੧	੨	ਸ ਮਨ
ਸਰੁ	ਮ	ਗੁ	-ਰੁ	ਸਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸਰੁ	ਸ	—	—	—
ਕੜ	ਹਾ	ੜਲੁ	ਭਾੜ	ਈ	ਐ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜਨ	ਕਉ	ੜ	ੜ,	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪਮ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਈ	ਤ	ੜ	ਉ	ਤ	ਪੂ	ਭ	ਸੜ	ਦਾ	ਸ	ਹਾੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ
ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਗੁਮ	ਪਧੁ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਜੀ	ਅ	ਸੰ	ੜ	ਗ	ਤੇ	ਰੇ	ਕਾੜ	ੜੜ	ੜਮ	ਕਉ	ੜ	ੜ,	ਮਨ	ਮਨ

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਅੰ	ਮਿ	ਤ	ਨਾ	ਮ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮੜ	ਨੋ	ੜ	ਹ	ਰ
ਨੁਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰਨੁ	ਸੰ	-ਨੁ	ਧੁਪ	ਮਗੁ	ਰੁਸ	ਸ-
ਇੜ	ਹੈ	ਅ	ਘਾ	ੜ	ਵ	ਨ	ਪਾੜ	ੜ	ੜਨ	ਕਉ	ੜੜ	ੜੜ,	ਮਨ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੨. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲਾਲੁ ਲੋਚਨਾ ਤੈ ਤਨਿ ਸੋਹਿਆ ॥ ਸੁਰਿ ਜਨ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ॥੧॥
ਕਵਨ ਬਨੀ ਰੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ ॥ ਕਵਨ ਰੰਗਿ ਤੂੰ ਭਈ ਗੁਲਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੁਮ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਤੁਮਹਿ ਸੁਹਾਗੁ ॥ ਤੁਮ ਘਰਿ ਲਾਲਨੁ ਤੁਮ ਘਰਿ ਭਾਗੁ ॥੨॥
ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ ॥ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤੁਹੀ ਸੁਰ ਗਿਆਨਿ ॥੩॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਿਹਾਲ ॥੪॥
ਸੁਨਿ ਰੀ ਸਖੀ ਇਹ ਹਮਰੀ ਘਾਲ ॥
ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਸੀਗਾਰਿ ਸਵਾਰਨਹਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਦੂਜਾ ॥

‘ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਪ	ਮ	—	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਬ	ਨੀ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਚੰ	ੜ	ਗੁ	ਤੂੰ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ
ਭ	ਈ	ੜ	ਗੁ	ਲਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ		ਨੁ		੨		੩		੦	
ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	—	—	—
ਲਾ	ੜ	ਲ	ਚੰ	ੜ	ਲ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	—	ਸੰ	ਰੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ
ਤੇ	ੜ	ਤ	ਨ	ਸੰ	ਹਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗੁ
ਸੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਤਾ	ੜ	ਮ	ਨ	ਮੰ	ਹਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੩. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਰਵਤ ਭਲਾ ਨ ਕਰਤਟ ਤੇਰੀ ॥ ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੋ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥੨॥
ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥ ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੨			੦		੩		
ਪ	—	ਗੁਮ	ਪਧੁ	ਪਮ	ਮਧੁ	ਪਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ
ਹਉ	ੜ	ਵਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ਮੁ	ੜ	ਖ;
ਸ	ਗੁ	—	ਮ	ਮਗੁ	ਗੁਮਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਸ
ਫੇ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜੜ	***	ਪਿ	ਰੁ	ੜ	ਰੇ
*	ਨੁਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁਪ	ਮਪ	<u>ਮਪਧੁਨੁ</u>	ਧੁਪ	ਮਧੁ	ਧ
*	ਕਰ	ਵ	ਟ	ਦੇੜ	ੜੜ	ੜੜੜ	ਮੋੜ	ੜੜ	ਕਉ
*	ਨੁਸ	ਮ	ਮ	ਮਗੁ	ਗੁਮ	<u>ਗੁਮ,ਧੁ</u>	ਮੰਮ	ਗੁਮ	ਮ
*	ਕਰ	ਵ	ਟ	ਦੇੜ	ੜੜ	ੜੜੜ	ਮੋੜ	ੜੜ	ਕਉ
ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਮਗੁ	ਰੁਸ
ਕਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ਕਉ	ਮਾੜ	ੜੜ	ਰੇੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕ	ਰ	ਵ	ੜ	ਤ	ਭਾ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਨ
ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁਰੁੰ	ਸੰਨੁ	ਧੁ	ਪ	—
ਕ	ਰੜ	ਵ	ੜ	ਟ	ਤੇੜ	ੜੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ
ਪ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁਸੰ	ਸੰਗੁੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨੁਰੁੰ	ਸੰ
ਗੁੰ	ੜ	ਗੁ	ੜ	ਗੁ	ਲੇੜ	ੜੜ	ਸੁੜ	ੜੜ	ਠ
ਲਾ									
ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਧੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁਪ	ਮਗੁ	ਰੁਸ
ਬਿ	ਨ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ਮੋੜ	ੜੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਅਤੀ ਮਧੁਰ ਹੈ । ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੪. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਛਤ ਪਥਿਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗਿ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ,
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੇ ਜਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਔਖਧਿ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ,
ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤਿ ਸੁਹਾਗਨਿ ਹੈ ਕਰਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ,
ਰਿਦੈ ਬਿਭਚਾਰ ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ ॥
ਗਾਇ ਸੁਨੈ ਆਖੇ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦੁ,
ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜੋ ਲੋ ਨ ਕਮਾਈਐ ॥ ੪੩੯ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ	ਗੁ	ਰ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਗੁਰ	ਗੁ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਨੁ
ਪ੍ਰੀ	ਧ	ਧ	ਧ	ਤ	ਮ	ਕੈ	ਦੇਧ	ਧ	ਸ	ਕੈਧ	ਧ
ਮ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ
ਬਾ	ਧ	ਤਨ	ਧ	ਧ	ਸੇ	ਜਾ	ਈ	ਐਧ	ਧ	ਧ	ਧ;
ਸ	ਸ	—	ਗੁ	—	ਗੁ	ਮ	ਮ	—	ਮ	—	—
ਨੁ	ਛ	ਧ	ਤ	ਧ	ਪ	ਬਿ	ਕ	ਧ	ਤਿਹ	ਧ	ਧ
ਪੁੰ	ਪ	—	ਧੁ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਪ	—	ਮ
ਪ	ਰ	ਧ	ਗ	ਧ	ਨ	ਪ	ਰੈ	ਧ	ਪ	ਧ	ਗ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਮ	—	ਨੁ	ਧੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਪੁੰ	ਛ	ਧ	ਧ	ਤ	ਧ	ਧ	ਹੈ	ਬੈ	ਧ	ਦ	ਖਾ	ਧ	ਤ
ਨੁ	ਐ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	—	ਗੁੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	—
		ਖ	ਧ	ਧਿ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਜ	ਮ	ਸੈ	ਧ	ਧ;
ਪ	ਕੈ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—	ਪਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—
		ਸੇ	ਧ	ਮਿ	ਟੈ	ਧ	ਧ	ਰੋਧ	ਧ	ਗ	ਸੁ	ਖ	ਧ
ਮ	ਸ	ਮ	ਮ	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ
		ਹ	ਜ	ਧ	ਧ	ਸ	ਮਾ	ਈ	ਐਧ	ਐਧ	ਧ	ਧ	ਧ

—ਛਾਕੀ ਭੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੫. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਨਹਿ ਕਰਨ ਨਾਦ ॥ ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੇਖਹਿ ਬਿਸਮਾਦ ॥
 ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਨਾ ॥ ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਿ ਸਹਜੇ ਬਸਨਾ ॥
 ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਸਤ ਕਰ ਚਲਹਿ ॥ ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲਹਿ ॥
 ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵਹਿ ॥ ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵਹਿ ॥
 ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਆਗਿ ਅਵਰ ਕਤ ਲਾਗਹੁ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਜਾਗਹੁ ॥੬॥੮॥
 (ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੭੦)

ਅਸਥਾਈ

×			੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨
			ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	—	—	੩	ਸ	—	—
			ਐ	ਸਾ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤਿਆ	ੜ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁਸ	ਨੁਸ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	—	—	ਸ	—	—	—
ੜੜ	ੜੜ	ੜ;	ਐ	ਸਾ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤਿਆ	ੜ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਸ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਮਪ	ਗੁ	ਮ	ਧੁਪ	ਨੁਧੁ	ਪ	—
ੜ	ੜ	ਅ	ਵ	ਰ	ਕ	ਤ	ਲਾੜ	ੜ	ੜ	ਗਹੁ	ੜੜ	ੜ	ੜ
ਮ	—	—	ਗੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਨੁ	—	—	ਪ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਮਪ	ਗੁ	ਮ	ਧੁਪ	ਨੁਧੁ	ਮ	ਗੁ
ੜ	ੜ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਮ	ਨ	ਜਾੜ	ੜ	ੜ	ਗਹੁ	ੜੜ	ੜ	ੜ
ਰੁਸ	ਨੁਸ	ਨੁ											
ੜੜ	ੜੜ	ੜ											

ਅੰਤਰਾ

			ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	—	—	ਸੰ	—	—	—
			ਜਿ	ਹ	ਪ	ਰ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	ਨੁ	—	—	ਪ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੁ	ਨਹਿ	ਕਰ	ਨ	ਧੁ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ੜ

—	—	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	—	ਪ	—	—	—
₤	₤	₤	ਜਿ	ਹ	ਪ	ਰ	ਧੁ	₤	₤	ਦ	₤	₤	₤
—	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਮਪ	ਮ	ਮ	ਧੁਪ	ਨੁਧੁ	ਮ	ਗੁ
₤	₤	ਪੇ	ਖਹਿ	₤	ਬਿ	ਸ	ਮਾ₤	₤	₤	ਦ₤	₤₤	₤	₤
ਰੁਸ	ਨੁਸ	ਨੁ. ਧੁ.											
₤₤	₤₤	₤											

ਬਾਕੀ ਟੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨੬. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਓਇ ਜੁ ਦੀਸਹਿ ਅੰਬਰਿ ਤਾਰੇ ॥ ਕਿਨਿ ਓਇ ਚੀਤੇ ਚੀਤਨਹਾਰੇ ॥੧॥
 ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਅੰਬਰੁ ਕਾ ਸਿਉ ਲਾਗਾ ॥ ਬੂਝੈ ਬੂਝਨਹਾਰੁ ਸਭਾਗਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਸੂਰਜ ਚੰਦੁ ਕਰਹਿ ਉਜੀਆਰਾ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਪਸਰਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰਾ ॥੨॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਾਨੈਗਾ ਸੋਇ ॥ ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਮੁਖਿ ਰਾਮੈ ਹੋਇ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ. ਪੰਨਾ ੩੨੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੨							੦						੩			
														ਸ	ਨੁ.	ਸ	ਨੁ.
														ਓ	₤	ਇ	ਜੁ
ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ਸ	ਨੁ.	ਸ	ਨੁ.
ਦੀ	₤	₤	ਸਹਿ	₤	₤	₤	₤	₤	₤	₤;	ਓ	₤	₤	ਓ	₤	ਇ	ਜੁ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	—	—	ਗੁ	—	—	ਗੁ	—	—	—
ਦੀ	₤	ਸਹਿ	ਅੰ	₤	ਬ	ਰ	ਤਾ	₤	₤	₤	ਰੇ	₤	₤	₤	₤	₤	₤
—	—	—	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	—	—	ਗੁ	—	—	ਗੁ	—	—	—
*	*	*	ਕਿ	ਨਿ	ਓ	ਇ	ਚੀ₤	₤	₤	₤	ਤੇ	₤	₤	₤	₤	₤	₤
—	—	ਰੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ.	ਨੁ.	ਰੁ	ਸ	ਧੁ.	ਨੁ.
₤	₤	₤	ਚੀ	₤	ਤ	ਨ	ਹਾ	₤	ਰੇ	₤	₤	ਓਇ	ਜੁ				

ਅੰਤਰਾ

—	—	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਕ	ਹੁ	ੜ	ਰੁ	ਪ	ਡਿ	ਤ	ਅੰ	ਬ	ਰ	ੜ
—	—	—	ਸ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	—	—	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਸਿਉ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਸ	—	—	—
—	—	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਨੁ	—	ਪ	ਪ	ਮ	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਬੁ	ੜ	ਭੈ	ੜ	ਬੁ	ਧੁ	ੜ	ਭ	ਨ	ੜ	ੜ
ਗੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
*	*	*	ਹਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ਭਾ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ਓਇ	ਜੁ

ਨੋਟ :—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

੨੭. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਤਾਲ ਫਰੋਦਸਤ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾਨਿ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮਾਹੀ ॥

ਅਪਨੇ ਸੁਖ ਸਿਉ ਹੀ ਜਗੁ ਫਾਂਧਿਓ, ਕੋ ਕਾਹੁ ਕੋ ਨਾਹੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸੁਖ ਮਹਿ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ, ਰਹਤ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਘੇਰੈ ॥

ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ ਕੋਊ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥੧॥

ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ ਸਦਾ ਰਹਿਤ ਸੰਗਿ ਲਾਗੀ ॥

ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਇਆ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰ ਭਾਗੀ ॥੨॥

ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰੁ ਬਨਿਓ ਹੈ, ਜਾ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਲਗਾਇਓ ॥

ਅੰਤਿ ਬਾਰ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਹਰਿ ਜੀ ਕੋਉ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਓ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੪)

ਅਸਥਾਈ'

X		੨		੩		੪		੫		੬		੭		੮		੯		੧੦		੧੧		੧੨		੧੩		੧੪		੧੫		੧੬		੧੭		੧੮		੧੯		੨੦		੨੧		੨੨		੨੩		੨੪		੨੫		੨੬		੨੭		੨੮		੨੯		੩੦		੩੧		੩੨		੩੩		੩੪		੩੫		੩੬		੩੭		੩੮		੩੯		੪੦		੪੧		੪੨		੪੩		੪੪		੪੫		੪੬		੪੭		੪੮		੪੯		੫੦		੫੧		੫੨		੫੩		੫੪		੫੫		੫੬		੫੭		੫੮		੫੯		੬੦		੬੧		੬੨		੬੩		੬੪		੬੫		੬੬		੬੭		੬੮		੬੯		੭੦		੭੧		੭੨		੭੩		੭੪		੭੫		੭੬		੭੭		੭੮		੭੯		੮੦		੮੧		੮੨		੮੩		੮੪		੮੫		੮੬		੮੭		੮੮		੮੯		੯੦		੯੧		੯੨		੯੩		੯੪		੯੫		੯੬		੯੭		੯੮		੯੯		੧੦੦		੧੦੧		੧੦੨		੧੦੩		੧੦੪		੧੦੫		੧੦੬		੧੦੭		੧੦੮		੧੦੯		੧੧੦		੧੧੧		੧੧੨		੧੧੩		੧੧੪		੧੧੫		੧੧੬		੧੧੭		੧੧੮		੧੧੯		੧੨੦		੧੨੧		੧੨੨		੧੨੩		੧੨੪		੧੨੫		੧੨੬		੧੨੭		੧੨੮		੧੨੯		੧੩੦		੧੩੧		੧੩੨		੧੩੩		੧੩੪		੧੩੫		੧੩੬		੧੩੭		੧੩੮		੧੩੯		੧੪੦		੧੪੧		੧੪੨		੧੪੩		੧੪੪		੧੪੫		੧੪੬		੧੪੭		੧੪੮		੧੪੯		੧੫੦		੧੫੧		੧੫੨		੧੫੩		੧੫੪		੧੫੫		੧੫੬		੧੫੭		੧੫੮		੧੫੯		੧੬੦		੧੬੧		੧੬੨		੧੬੩		੧੬੪		੧੬੫		੧੬੬		੧੬੭		੧੬੮		੧੬੯		੧੭੦		੧੭੧		੧੭੨		੧੭੩		੧੭੪		੧੭੫		੧੭੬		੧੭੭		੧੭੮		੧੭੯		੧੮੦		੧੮੧		੧੮੨		੧੮੩		੧੮੪		੧੮੫		੧੮੬		੧੮੭		੧੮੮		੧੮੯		੧੯੦		੧੯੧		੧੯੨		੧੯੩		੧੯੪		੧੯੫		੧੯੬		੧੯੭		੧੯੮		੧੯੯		੨੦੦		੨੦੧		੨੦੨		੨੦੩		੨੦੪		੨੦੫		੨੦੬		੨੦੭		੨੦੮		੨੦੯		੨੧੦		੨੧੧		੨੧੨		੨੧੩		੨੧੪		੨੧੫		੨੧੬		੨੧੭		੨੧੮		੨੧੯		੨੨੦		੨੨੧		੨੨੨		੨੨੩		੨੨੪		੨੨੫		੨੨੬		੨੨੭		੨੨੮		੨੨੯		੨੩੦		੨੩੧		੨੩੨		੨੩੩		੨੩੪		੨੩੫		੨੩੬		੨੩੭		੨੩੮		੨੩੯		੨੪੦		੨੪੧		੨੪੨		੨੪੩		੨੪੪		੨੪੫		੨੪੬		੨੪੭		੨੪੮		੨੪੯		੨੫੦		੨੫੧		੨੫੨		੨੫੩		੨੫੪		੨੫੫		੨੫੬		੨੫੭		੨੫੮		੨੫੯		੨੬੦		੨੬੧		੨੬੨		੨੬੩		੨੬੪		੨੬੫		੨੬੬		੨੬੭		੨੬੮		੨੬੯		੨੭੦		੨੭੧		੨੭੨		੨੭੩		੨੭੪		੨੭੫		੨੭੬		੨੭੭		੨੭੮		੨੭੯		੨੮੦		੨੮੧		੨੮੨		੨੮੩		੨੮੪		੨੮੫		੨੮੬		੨੮੭		੨੮੮		੨੮੯		੨੯੦		੨੯੧		੨੯੨		੨੯੩		੨੯੪		੨੯੫		੨੯੬		੨੯੭		੨੯੮		੨੯੯		੩੦੦		੩੦੧		੩੦੨		੩੦੩		੩੦੪		੩੦੫		੩੦੬		੩੦੭		੩੦੮		੩੦੯		੩੧੦		੩੧੧		੩੧੨		੩੧੩		੩੧੪		੩੧੫		੩੧੬		੩੧੭		੩੧੮		੩੧੯		੩੨੦		੩੨੧		੩੨੨		੩੨੩		੩੨੪		੩੨੫		੩੨੬		੩੨੭		੩੨੮		੩੨੯		੩੩੦		੩੩੧		੩੩੨		੩੩੩		੩੩੪		੩੩੫		੩੩੬		੩੩੭		੩੩੮		੩੩੯		੩੪੦		੩੪੧		੩੪੨		੩੪੩		੩੪੪		੩੪੫		੩੪੬		੩੪੭		੩੪੮		੩੪੯		੩੫੦		੩੫੧		੩੫੨		੩੫੩		੩੫੪		੩੫੫		੩੫੬		੩੫੭		੩੫੮		੩੫੯		੩੬੦		੩੬੧		੩੬੨		੩੬੩		੩੬੪		੩੬੫		੩੬੬		੩੬੭		੩੬੮		੩੬੯		੩੭੦		੩੭੧		੩੭੨		੩੭੩		੩੭੪		੩੭੫		੩੭੬		੩੭੭		੩੭੮		੩੭੯		੩੮੦		੩੮੧		੩੮੨		੩੮੩		੩੮੪		੩੮੫		੩੮੬		੩੮੭		੩੮੮		੩੮੯		੩੯੦		੩੯੧		੩੯੨		੩੯੩		੩੯੪		੩੯੫		੩੯੬		੩੯੭		੩੯੮		੩੯੯		੪੦੦		੪੦੧		੪੦੨		੪੦੩		੪੦੪		੪੦੫		੪੦੬		੪੦੭		੪੦੮		੪੦੯		੪੧੦		੪੧੧		੪੧੨		੪੧੩		੪੧੪		੪੧੫		੪੧੬		੪੧੭		੪੧੮		੪੧੯		੪੨੦		੪੨੧		੪੨੨		੪੨੩		੪੨੪		੪੨੫		੪੨੬		੪੨੭		੪੨੮		੪੨੯		੪੩੦		੪੩੧		੪੩੨		੪੩੩		੪੩੪		੪੩੫		੪੩੬		੪੩੭		੪੩੮		੪੩੯		੪੪੦		੪੪੧		੪੪੨		੪੪੩		੪੪੪		੪੪੫		੪੪੬		੪੪੭		੪੪੮		੪੪੯		੪੫੦		੪੫੧		੪੫੨		੪੫੩		੪੫੪		੪੫੫		੪੫੬		੪੫੭		੪੫੮		੪੫੯		੪੬੦		੪੬੧		੪੬੨		੪੬੩		੪੬੪		੪੬੫		੪੬੬		੪੬੭		੪੬੮		੪੬੯		੪੭੦		੪੭੧		੪੭੨		੪੭੩		੪੭੪		੪੭੫		੪੭੬		੪੭੭		੪੭੮		੪੭੯		੪੮੦		੪੮੧		੪੮੨		੪੮੩		੪੮੪		੪੮੫		੪੮੬		੪੮੭		੪੮੮		੪੮੯		੪੯੦		੪੯੧		੪੯੨		੪੯੩		੪੯੪		੪੯੫		੪੯੬		੪੯੭		੪੯੮		੪੯੯		੫੦੦		੫੦੧		੫੦੨		੫੦੩		੫੦੪		੫੦੫		੫੦੬		੫੦੭		੫੦੮		੫੦੯		੫੧੦		੫੧੧		੫੧੨		੫੧੩		੫੧੪		੫੧੫		੫੧੬		੫੧੭		੫੧੮		੫੧੯		੫੨੦		੫੨੧		੫੨੨		੫੨੩		੫੨੪		੫੨੫		੫੨੬		੫੨੭		੫੨੮		੫੨੯		੫੩੦		੫੩੧		੫੩੨		੫੩੩		੫੩੪		੫੩੫		੫੩੬		੫੩੭		੫੩੮		੫੩੯		੫੪੦		੫੪੧		੫੪੨		੫੪੩		੫੪੪		੫੪੫		੫੪੬		੫੪੭		੫੪੮		੫੪੯		੫੫੦		੫੫੧		੫੫੨		੫੫੩		੫੫੪		੫੫੫		੫੫੬		੫੫੭		੫੫੮		੫੫੯		੫੬੦		੫੬੧		੫੬੨		੫੬੩		੫੬੪		੫੬੫		੫੬੬		੫੬੭		੫੬੮		੫੬੯		੫੭੦		੫੭੧		੫੭੨		੫੭੩		੫੭੪		੫੭੫		੫੭੬		੫੭੭		੫੭੮		੫੭੯		੫੮੦		੫੮੧		੫੮੨		੫੮੩		੫੮੪		੫੮੫		੫੮੬		੫੮੭		੫੮੮		੫੮੯		੫੯੦		੫੯੧		੫੯੨		੫੯੩		੫੯੪		੫੯੫		੫੯੬		੫੯੭		੫੯੮		੫੯੯		੬੦੦		੬੦੧		੬੦੨		੬੦੩		੬੦੪		੬੦੫		੬੦੬		੬੦੭		੬੦੮		੬੦੯		੬੧੦		੬੧੧		੬੧੨		੬੧੩		੬੧੪		੬੧੫		੬੧੬		੬੧੭		੬੧੮		੬੧੯		੬੨੦		੬੨੧		੬੨੨		੬੨੩		੬੨੪		੬੨੫		੬੨੬		੬੨੭		੬੨੮		੬੨੯		੬੩੦		੬੩੧		੬੩੨		੬੩੩		੬੩੪		੬੩੫		੬੩੬		੬੩੭		੬੩੮		੬੩੯		੬੪੦		੬੪੧		੬੪੨		੬੪੩		੬੪੪		੬੪੫		੬੪੬		੬੪੭		੬੪੮		੬੪੯		੬੫੦		੬੫੧		੬੫੨		੬੫੩		੬੫੪		੬੫੫		੬੫੬		੬੫੭		੬੫੮		੬੫੯		੬੬੦		੬੬੧		੬੬੨		੬੬੩		੬੬੪		੬੬੫		੬੬੬		੬੬੭		੬੬੮		੬੬੯		੬੭੦		੬੭੧		੬੭੨		੬੭੩		੬੭੪		੬੭੫		੬੭੬		੬੭੭		੬੭੮		੬੭੯		੬੮੦		੬੮੧		੬੮੨		੬੮੩		੬੮੪		੬੮੫		੬੮੬		੬੮੭		੬੮੮		੬੮੯		੬੯੦		੬੯੧		੬੯੨		੬੯੩		੬੯੪		੬੯੫		੬੯੬		੬੯੭		੬੯੮		੬੯੯		੭੦੦		੭੦੧		੭੦੨		੭੦੩		੭੦੪		੭੦੫		੭੦੬		੭੦੭		੭੦੮		੭੦੯		੭੧੦		੭੧੧		੭੧੨		੭੧੩		੭੧੪		੭੧੫		੭੧੬		੭੧੭		੭੧੮		੭੧੯		੭੨੦		੭੨੧		੭੨੨		੭੨੩		੭੨੪		੭੨੫		੭੨੬		੭੨੭		੭੨੮		੭੨੯		੭੩੦		੭੩੧		੭੩੨		੭੩੩		੭੩੪		੭੩੫		੭੩੬		੭੩੭		੭੩੮		੭੩੯		੭੪੦		੭੪੧		੭੪੨		੭੪੩		੭੪੪		੭੪੫		੭੪੬		੭੪੭		੭੪੮		੭੪੯		੭੫੦		੭੫੧		੭੫੨		੭੫੩		੭੫੪		੭੫੫		੭੫੬		੭੫੭		੭੫੮		੭੫੯		੭੬੦		੭੬੧		੭੬੨		੭੬੩		੭੬੪		੭੬੫		੭੬੬		੭੬੭		੭੬੮		੭੬੯		੭੭੦		੭੭੧		੭੭੨		੭੭੩		੭੭੪		੭੭੫		੭੭੬		੭੭੭		੭੭੮		੭੭੯		੭੮੦		੭੮੧		੭੮੨		੭੮੩		੭੮੪		੭੮੫		੭੮੬		੭੮੭		੭੮੮		੭੮੯		੭੯੦		੭੯੧		੭੯੨		੭੯੩		੭੯੪		੭੯੫		੭੯੬		੭੯੭		੭੯੮		੭੯੯		੮੦੦		੮੦੧		੮੦੨		੮੦੩		੮੦੪		੮੦੫		੮੦੬		੮੦੭		੮੦੮		੮੦੯		੮੧੦		੮੧੧		੮੧੨		੮੧੩		੮੧੪		੮੧੫		੮੧੬		੮੧੭		੮੧੮		੮੧੯		੮੨੦		੮੨੧		੮੨੨		੮੨੩		੮੨੪		੮੨੫		੮੨੬		੮੨੭		੮੨੮		੮੨੯		੮੩੦		੮੩੧		੮੩੨		੮੩੩		੮੩੪		੮੩੫		੮੩੬		੮੩੭		੮੩੮		੮੩੯		੮੪੦	</
---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	---	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	--	-----	----

—	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਪ	ਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਰੁ
ਫ	ਹੀ	ਸ	ਭ	ਫਾ	ਫ	ਧਿਓ	ਫ	ਕੁ	ਫ	ਕਾ	ਹੁਫ	ਫ	ਕਉ
ਮ	—	ਮ	—	—	—								
ਨਾ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਫ	ਫ								

ਅੰਤਰਾ

								ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ
								ਗੁ	ਸੁ	ਖ	ਮਹਿ	ਆ	ਨ	ਬ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁ
ਹੁਤ	ਮਿ	ਲ	ਬੈ	ਠ	ਤ	*	*	ਰਹ	ਤ	ਚ	ਗੁ	ਦਿ	ਸ	
ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	—	ਮ	ਮ					
ਘ	ਫ	ਫ	ਚੈ	ਫ	ਫ	*	*	ਗੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
								ਬਿਪ	ਤ	ਪ	ਰੀ	ਸ	ਭ	
ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਰੁ	
ਹੀ	ਸੰ	ਗ	ਫਾ	ਭਿ	ਤ	*	*	ਕੁ	ਉ	ਨ	ਆਂਫ	ਵ	ਤ	
ਮ	—	ਮ	—	—	—									
ਨੈ	ਫ	ਚੈ	ਫ	ਫ	ਫ									

ਨੋਟ : —ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਇਹ 'ਟਿਯੂਨ' ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਸੁੱਧ ਹੈ ।

੨੮. ਰਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਪੜਤਾਲ, ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨ ਆਏ ॥ ਸਾਚੈ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਸਹਜਿ ਮਿਲਾਏ ਹਰਿ ਮਨਿ ਭਾਏ, ਪੰਚ ਮਿਲੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸਾਈ ਵਸਤੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ, ਜਿਸੁ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਲਾਇਆ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਮੇਲੁ ਭਇਆ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ, ਘਰ ਮੰਦਰਿ ਸੋਹਾਏ ॥
ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨਿ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ, ਹਮ ਘਰਿ ਸਾਜਨ ਆਏ ॥੧॥

(ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੰਤ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੬੪)

ਅਸਥਾਈ

x					੨	੦					੩	ਨੁ		
					ਸਰੁ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
					ਹੜ	ਮ	ਘ	ਘ	ੜ	ਰ	ਸਾਂ	ੜ	ਜਾਂ	ਠ
ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਧ	ਮ	
ਆ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ਸਾਂ	ੜ	ਚੈ	ੜ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਲ	ਮਿ	
ਗੁ	ਰੁ	ਸ	—	—										
ਲਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ										

ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ)

x		੦	੨		੩		੦		
ਮ		ਨੁ	ਨੁ	ਸਾਂ	ਗੁ	ਸਾਂ	—	—	—
ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਮਿ	ਲਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਹ	ਜ							
ਨੁ	ਨੁ	ਸਾਂ	ਗੁ	ਨੁ	ਸਾਂ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਮ	ਨ	ਭਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	—
ਪੰ	ੜ	ਚ	ਮਿ	ਲੇ	ੜ	ਸੁ	ਖ	ਪਾ	ੜ
ਮ	ਗੁ	ਸ	ਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ
ਇਆ	ੜ	ਹ	ਮ	ਘ	ਰ	ਸਾਂ	ੜ	ਜਾਂ	ਨਾਂ ਆਏ ਧਮਾਰ

ਸੰਚਾਰੀ-ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਵਿਚ ਗਾਓ)

x		੦	੨		੦	੩		੪	ਮ	
ਸ	—	ਸ	—	—	ਰੁ	ਗੁ	—	ਮ	—	ਮ
ਸਾਂ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ੜ	ਤ	ੜ	ਧ
ਮ	ਗੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਗੁ	—	ਸ	—	—
ਰਾਂ	ੜ	ਪ	ਤ	ੜ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਧੁ
ਜਿ	ੜ	ਸ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ
ਪ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ
ਲਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਸ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਧੁ	ਧੁ
ਜਿ	ਫ	ਸ	ਫ	ਸੇ	ਫ	ਤੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮ	ਨ
ਪ	—	ਮ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਧੁ	—	ਨੁ	ਨੁ
ਲਾ	ਫ	ਇਆ	ਫ	ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਮ	ਫ	ਲ	ਭ

ਅਭੰਗ-ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਰਹੇਗੀ)

×				੨				੦				੩			
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਰੁੰ	ਸ	—	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ
ਇਆ	ਫ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਨਿਆ	ਫ	ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਮ	ਫ	ਲ	ਭ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਰੁੰ	ਸ	—	ਨੁ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸ	ਸ	—	ਰੁੰ
ਇਆ	ਫ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਨਿਆ	ਫ	ਘ	ਰ	ਫ	ਮ	ਦ	ਰ	ਫ	ਸੇ
ਸ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਪ	—	ਗੁੰ	—	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸ	ਨੁ
ਹਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਪੰ	ਫ	ਢ	ਸ	ਬ	ਦ	ਧੁ	ਨਿ
ਸ	ਸ	ਸ	ਗੁੰ	ਰੁੰ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ	ਨੁ	ਪ	ਧੁ
ਅ	ਨ	ਹ	ਦ	ਵਾ	ਫ	ਜੇ	ਫ	ਹ	ਮ	ਘ	ਰ	ਸਾ	ਫ	ਜ	ਨ
ਸ	ਨੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ
ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹ	ਮ	ਘ	ਰ	ਸਾ	ਫ	ਜ	ਨ

ਤਾਲ-ਧਮਾਰ ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਕਹਿ ਕੇ (ਸਮ) ਤੇ ਮੁਕਾਓ ।

×						ਮ						ਨੁ		
ਸ	—	ਸ	—	—	ਸਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	
ਆ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਹਫ	ਮ	ਘ	ਫ	ਰ	ਸਾ	ਫ	ਜ	ਨ	

ਆਏ...

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਵਲ ਉਚੇਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ।

ਭਾਵ—ਪੜਤਾਲ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਤਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲਯ ਨਾਲ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ 'ਟਿਯੂਨ' ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਭੈਰਵੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ

ਵਾਦੀ—ਰ | ਠਾਟ—ਕਾਫੀ | ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ (ਦੁਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਸ ਨੂੰ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹ —ਨ, ਸ, ਰ, ਮ ਪ, ਨ ਸ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਨੁ ਪ, ਮ ਰ, ਸ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ :—ਸੁੱਧ ਸਾਰੰਗ, ਮਧਮਾਦ ਸਾਰੰਗ, ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ, ਮੀਏਂ ਕੀ ਸਾਰੰਗ, ਸਾਮੰਤ ਸਾਰੰਗ, ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ ਆਦਿ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਸਾਰੰਗ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੰਗ ਕਹਿਣ ਤੇ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਹੀ ਅਰਥ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੰਗ ਕਹੋ ਜਾਂ 'ਬਿੰਦੁਬਨੀ' ਸਾਰੰਗ, ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, 'ਦਰਬਾਰੀ' ਜਾਂ ਦਰਬਾਰੀ ਕਨੜਾ ਅਤੇ 'ਟੋਡੀ' ਜਾਂ ਮੀਏਂ ਕੀ ਟੋਡੀ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਸਾਰੰਗ ਜਾਂ 'ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ' ਇਕ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ।

ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਗੰਧਾਰ ਭੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਠੀਕ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ 'ਰਿਖਭ' ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ 'ਪੰਚਮ' ਹੈ, ਗੰਧਾਰ-ਪੈਂਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ (ਮੱਧ ਦਿਨ) ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਹੈ। ਮਧਮਾਦ ਸਾਰੰਗ ਤੇ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ, ਪਰ ਮਧਮਾਦ ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ (ਤੀਵਰ-ਕੌਮਲ) ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ—ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਗ ਵਿਚ "ਨ, ਸ, ਰ, ਮ, ਪ, ਮ, ਰ, ਸ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ, ਨੁਪ, ਮ, ਰ", ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ "ਮਪ, ਨੁਪ, ਨ...ਸ" ਇੰਜ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਬੋੜਾ ਰੁਕਨ ਨਾਲ ਤਾਰ ਖੜਜ ਅਧਿਕ ਸੁੰਦਰ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਰਾਗ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਭਾਵ—ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਧੁਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਇਸ ਵਿਚ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਲ, ਮਧੁਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਰਨ, ਸ; (ਸ) ਨੁ ਪ, ਨ—ਸ, ਨੁਸਨੁਪ, ਪਨ—ਸ—ਸਰ, (ਸ) ਨੁਪ, ਮਪ, ਨ—ਸ
^ਮ
ਨੁਸਰ, ਸਰਮਰ, ਰ ਮਰ, ਨ—ਸ ।
੨. ਸ—ਰ, ਰਸਨੁਸ, ਨੁ—ਪ, ਨ—ਸ, ਪਨੁਸ, ਨੁਸਰ, ਰ—ਮ, ਮਰ, ਨ—ਸ, ਨੁ—ਮਪ ਨ—ਸ,
^ਮ ^ਮ ^ਰ
ਪਨੁਸਰ, ਨੁ ਪ, ਨੁਨੁਪ, ਮਪਨ—ਸ, ਰ—ਮ ਰ—ਸ, ਪਨੁਸਰਮਰ, ਮ—ਰ, ਸਨੁਪ, ਨੁਮਪਨ,
ਸ— ।
੩. ਸ—ਪਨੁਸਰ, ਮ—ਰ, ਰਮਰਸਨੁਪ, ਨੁਸਰ, ਰ, ਮ—ਰ, ਰਮਪਰ—ਰ ਮਪ, ਮਰ, ਸ—ਸਰਮਪਮਰ;
^ਮ ^ਮ ^{ਮ ਪ}
ਰਮਪ, ਮਪ, ਮਰਸਨੁਸਰ—ਰਮਪਰ, ਰਮਰਸਨੁਪਮਪਨ—ਸ, ਰ ਮਪ—ਮਪ, ਮਪਨੁਪ, ਰਮਪਨੁਮਪ
—(ਪ) ਰ, ਮਪ ਰ, ਰਮਪ ਰ—ਨੁਸ—ਸਰਮਪ, ਮਪਨੁਪ, ਨੁਨੁਪ, ਮਪਮਰ, ਰਮਪਰ, ਨ—ਸ— ।
੪. ਸ—ਨੁਸਰਮਪਨੁਪ, ਨੁਨੁਪਮਪਮਰਮਪ—ਮਪਨੁਮਪਨੁਪਮਰ, ਰਮਪਨੁਪਮਰ, ਨ—ਸ, ਰਮਪਨੁ,
ਪਨੁਮਪ, ਪਨੁਸਨੁਪ, ਮਪਨੁਮਪਨ—ਸ, (ਸ) ਨੁ-ਪ, ਨੁਨੁਮਪਨ—ਸ, ਪਨੁਪ, ਮਪਨੁਮਪਨੁਪਮਰ,
ਰਮਪਨੁ, ਪਨੁਪਮਰ, ਨੁਸ—ਨੁਸਰਮਰਸ, ਨੁਸਰਮਪਨੁਪ, ਮਪਨੁਮਪਨ—ਸ, ਨਸੰਪਨੁ-ਪ, ਨੁਨੁਪ,
ਰਮਪਨੁਮਪਨ—ਸ, (ਸ) ਨੁ-ਪ, ਮਪਨਸੰਰਨਸੰਨੁਪ, ਰਮਪਨੁਪ, ਨੁਨੁਪਮਰ, ਰਮਪਨੁਪਮਰਨੁ, ਸ— ।
੫. ਮ, ਪ, ਨੁਪ, ਮਪਨ—ਸ, ਪਨਸੰਪਸ, ਪਨਸੰਰ, ਨਸੰਨੁਪ, ਮਪਨੁਮਪਨ—ਸ, ਨਸੰਰਨਸ, ਨੁ ਨੁਪ,
ਰਮਪ, ਨੁਮਪਨ—ਸ, ਨਸੰਰ, ਰੰਮੰਰ, ਮਪਨਸੰਰੰਮੰਰ, ਨਸੰਰੰਨਸੰਨੁਪ, ਮਪਨ—ਸ, ਮਪਨਸੰਰ, ਰੰਮੰਰ,
ਰੰਮ, ਮੰਰ, ਨ, ਸ—ਨਸੰਰ, ਰੰ-ਸ, ਰੰਰੰਨਸੰ, ਨੁਪਮਪਨਸੰਰੰਮੰਰ, ਰੰਮੰਪਰ, ਰੰਮੰਰੰਨਸ, ਨਸੰਰੰਨਸੰਨੁਪ,
ਮਪਨੁਮਪਨ-ਸ, ਨਸੰਰੰਮੰਰ, ਮੰਮੰਰ, ਰੰਮੰਰੰਨਸੰਰੰਸੰਨੁਪਮਪਨੁਪਮਰ, ਨ—ਸ, ਨੁਸਰਮਪਨੁਮਪਨਸੰਰੰ
ਮੰਰੰਸ, ਨਸੰਰੰਸੰਨੁਪ, ਮਪਨੁਨੁਪਮਰਰਸ ।

ਸਾਰੰਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	×	੨	੦	੩
				ਮ ਪ ਰ — ਸ ਹਨ ਘ ੜ ਰ
੧.	* ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਨੁ	ਮਪ ਨਸ ਰੰਸ ਨੁਪ	ਮਪ ਰਰ ਸਸ, ਮੋੜ	ਹਨ . . .
੨.	. . . . ਰਮ ਪਨੁ ਮਪ ਨਸ	. . . . ਰੰਸ ਨੁਪ ਮਪ ਨੁਨੁ	. . . . ਪਮ ਰਰ ਸਸ, ਮੋੜ	ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਰਸ ਨ੍ਰਸ ਹਨ ਘ . .
੩.	. . . . ਨਸ ਰੰਮ ਰੰਰ ਸੰਸ	. . . . ਪਨੁ ਪਮ ਰਰ ਨ੍ਰਸ	ਸਰ ਮਪ ਰਮ ਪਨੁ ਰਮ ਰਸ ਨ੍ਰਸ ਮੋੜ	ਮਪ ਨਸ ਪਨ ਸੰਰ ਹਨ ਘ ੜ ਰ
੪.	. . . . ਸੰਰ ਨਸ ਰੰਮ ਸੰਰ	. . . . ਨਸ ਪਨੁ ਮਪ ਰਮ	ਰਮ ਸਰ ਮਪ ਰਮ ਸਰ ਨ੍ਰਸ ਰਮ, ਮੋੜ	ਪਨੁ ਮਪ ਨਸ ਪਨ ਹਨ . . .
੫.	. . . . ਰੰਸ ਨਸ ਨੁ,ਪ ਨੁਪ	ਰਮ ਰਮ ਪ,ਮ ਪਨੁ ਮਪ ਮ,ਰ ਮਰ ਸਰ	ਪਨ ਸੰ,ਨ ਸੰਰ ਸੰਰ ਸ,ਨੁ ਸਰ ਮਪ ਮੋੜ	ਮੰ,ਰੇ ਮੰਪ ਰੰਮ ਰੰ,ਸ ਹਨ . . .
੬.	. . . . ਰਰ, ਨੁਨੁ ਪ,ਨੁ ਨੁਪ ਮਪ, ਸੰਨੁ ਪਨੁ, ਰੰਸ	. . . . ਮਪ, ਰੰਰ ਸੰ,ਰੇ ਰੰਸ ਨਸ, ਮੰਰ ਸੰਰ, ਸੰਨੁ	. . . . ਰੰਰ, ਨਸ ਨੁਪ, ਮਰ ਪਮ ਰਸ ਨ੍ਰਸ ਮੋੜ	. ਰਰ ਸ,ਰ, ਰਸ ਸਰ, ਪਮ ਰਮ, ਨੁਪ ਹਨ . . .

ਅੰਤਰਾ

	ਪ ਮ ਮ ਮ ਮ	ਨੁ ਪ — ਨ ਨ		
੧.	ਨਿ ਕ ਟ ਸੁ	ਨਹੁ ੜ ਅ ਰ	ਨਸ ਰੰਸ ਨੁਪ ਮਪ	ਰਰ ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਨੁ,
੨.	. . . .	ਨਸ ਰੰਸ ਨੁਪ ਮਪ	ਨੁਨੁ ਪਮ ਰਰ ਸਸ	ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਨੁ ਮਪ
੩.	ਮਪ ਨਸ ਰੰਮ ਰੰਸ	ਨਸ ਰੰਰ ਸੰਸ ਨੁਨੁ	ਪਮ ਰਰ ਸਸ ਨ੍ਰਸ	ਰਮ ਪਨੁ ਮਪ ਨਸ,
੪.	. . . . ਪਮ ਸਰ ਮਮ ਰਸ	. . . . ਨ੍ਰਸ ਹਸ ਸਰ ਮਰ	ਨਸ ਰੰਮ ਰੰਰ ਪਨ ਰਮ ਪਮ ਮਪ ਨੁਪ	ਸੰਸ ਨੁਪ ਮਪ ਨੁਨੁ ਪਨ ਸੰਨ ਨਸ ਰੰਸ,
੫.	ਪਨ ਸੰ,ਪ ਨਸ ਪਨ ਮੰਮ ਰੰਸ ਸੰਸ ਨੁਪ	ਸੰਰ ਨਸ ਪਨੁ ਮਪ ਨੁਨੁ ਪਮ ਪਪ ਮਰ	ਰਮ ਸਰ ਨ੍ਰਸ ੜ ਮਮ ਰਸ ਸਰ ਮ,ਰ	ਨਸ ਰੰ,ਨ ਸੰਰ ਨਸ ਮਪ ਮਪ ਨੁ,ਪ ਨਸ,
੬.	. . . . ਰਰ ਸਰ, ਮਮ ਰਮ, ਨੁਨੁ ਪਨੁ ਪਮ ਰਮ,	. . . . ਮਪ ਮਪ, ਨੁਨੁ ਪਨੁ, ਪਪ ਮਪ ਮਰ, / ਸਰ,	ਰੰਰ ਸੰ,ਰ ਰੰਸ ਰੰਰ ਸੰਸ ਨਸ, ਰੰਰ ਸੰਰ, ਪਨੁ ਮਪ ਨਸ ਪਨੁ	ਸੰਨੁ ਪਮ ਰਸ ਨ੍ਰਸ, ਮੰਮ ਰੰਮ ਰੰਸ ਨਸ, ਮਪ ਨਸ ਪਨੁ ਮਪ

੧. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਹਨ ਘਰਿ ਆਵਹੁ ਕਰਉ ਜੋਦਰੀਆ ॥

ਮਾਨੁ ਕਰਉ ਅਭਿਮਾਨੈ ਬੋਲਉ ਭੂਲ ਚੂਕ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਿਅ ਚਿਰੀਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਪੇਖਉ ਨਾਹੀ, ਭਰਮਿ ਭਰਮਿ ਦੁਖ ਭਰੀਆ ॥

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰ ਲਾਹਿ ਪਾਰਦੇ ਮਿਲਉ ਲਾਲੁ ਮਨੁ ਹਰੀਆ ॥੧॥

ਏਕ ਨਿਮਖ ਜੇ ਬਿਸਰੈ ਸੁਆਮੀ ਜਾਨਉ ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਲਖ ਬਰੀਆ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ ਜਉ ਪਾਈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਮਿਰੀਆ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੧੨੦੯)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦					੩
											ਪ				
											ਨੁ	ਪ	ਮਰ	—	ਸ
											ਮੋ	ਹਨ	ਘੜ	ੜ	ਰ
ਮ										ਮ					
ਰ	—	—	ਸ		ਰ	ਮ	ਪਨੁ	ਪ		ਰ	ਰ	ਸ	—	ਨੁ	ਨੁ
ਆ	ੜ	ੜ	ਵਹੁ		ਕ	ਰਉ	ੜੜ	ਜੋ		ਦ	ਰੀ	ਆ;	ੜ	ਮਾ	ਕ
ਸ	—	ਮ	ਰ		ਮ	—	ਪ	—		ਪ	ਨੁ	ਪ	—	ਮ	—
ਰਉ	ੜ	ਅ	ਭਿ		ਮਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ		ਬੋ	ੜ	ਲਉ	ੜ	ਭੁ	ੜ
ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ		ਸੰਰ	ਸੰਨੁ	ਪਨੁ	ਪਮ		ਰਮ	ਰਸ	ਨੁਸ			
ਚੁ	ੜ	ਕ	ਤੇ		ਰੀੜ	ੜੜ	ਪ੍ਰਿੜ	ਅੜ		ਰਿੜ	ਰੀੜ	ਆੜ			

ਅੰਤਰਾ

ਪ					ਨੁ										
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ		ਪ	—	ਨ	ਨ		ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—
ਨਿ	ਕ	ਟ	ਸੁ		ਨਉ	ੜ	ਅ	ਰ		ਪੇ	ੜ	ਖਉ	ੜ	ਨਾ	ੜ
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ		ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ		ਸੰਰ	ਸੰ	—	—	ਪ	ਨੁ
ਭ	ਰ	ਮ	ਭ		ਰ	ਮ	ਦੁ	ਖ		ਭੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਆ	ੜ
ਪ	ਰ	ਰ	ਰ		ਮੰਰ	ਮੰ	ਰ	ਸੰ		ਨ	ਸੰ	ਰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ
ਹੋ	ੜ	ਇ	ਕ੍ਰਿ		ਪਾੜ	ਲ	ਗੁ	ਰ		ਲਾ	ੜ	ਹਿ	ਪਾ	ੜ	ੜ
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ		ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ		ਪਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨੁ	ਪ	
ਮਿ	ਲਉ	ੜ	ਲਾ		ੜ	ਲ	ਮ	ਨ		ਹੜ	ਰੀੜ	ਆੜ,	ਮੋ	ਹਨ	ਘਰ...

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੂਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਪੁਨੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉ ਚੇਰੀ ॥

ਚਰਨ ਗਹੇ ਜਗ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਨਿਬੇਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੂਰਨ ਪਰਮਜੋਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਹਮਾਰੇ ॥

ਮੋਹਨ ਮੋਹਿ ਲੀਆ ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਸਮਝਸਿ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥੧॥

ਮਨਮੁਖ ਹੀਨ ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਝੂਠੀ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪੀਰ ਸਰੀਰੇ ॥

ਜਬ ਕੀ ਰਾਮ ਰੰਗੀਲੈ ਰਾਤੀ ਰਾਮੁ ਜਪਤ ਮਨੁ ਧੀਰੇ ॥੨॥

ਹਉਮੈ ਛੋਡਿ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਤਬ ਸਾਚੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥

ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਬਿਸਰੀ ਲਾਜ ਲੋਕਾਨੀ ॥੩॥

ਭੂਰ ਭਵਿਖ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਜੈਸੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਰਤੀ ਸੋਹਾਗਨਿ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਭਤਾਰਾ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਚਉਪਦੇ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੯੭)

ਅਸਥਾਈ

×					੨				੦				੩			
													ਪਨੁ	ਮ	ਪ	
													ਅਸ	ਪ	ਨੇ	
ਨ					ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ							
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਕੀ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ਚੇ	—	ਸ	—	—	ਪਨੁ	ਮ	ਪ	
ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਕੀ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ਚੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਅਸ	ਪ	ਨੇ	
ਨ				ਪ				ਮ								
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਰ	—	ਸ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	
ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਕੀ	ੜ	ਰਉ	ੜ	ਚੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਚ	ਰ	ਨ	ਗ	
ਮ				ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	—	
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਜੀ	ੜ	ਵ	ਨ	ਪੂ	ਭ	ਕੇ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ਮੈ	ੜ	
ਹੇ	ੜ	ਜ	ਗ	ਜੀ	ੜ	ਵ	ਨ	ਪੂ	ਭ	ਕੇ	ੜ	ਹਉ	ੜ	ਮੈ	ੜ	
ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਪਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨੁਸ	—				
ਮਾ	ੜ	ਰ	ਨਿ	ਬੇ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	*				

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਪ												
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	
ਪੂ	ੜ	ਰ	ਨ	ਪ	ਰ	ਮ	ਜੋ	ੜ	ਤ	ਪ	ਰ	ਮੈ	ੜ	ਸ	ਰ	
ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	—	ਪ	—	
ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਮ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ਨ	ਹ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	—
ਮੋ	ਫ	ਹ	ਨ	ਮੋ	ਫ	ਹਿ	ਲੀ	ਆ	ਫ	ਮ	ਨ	ਮੋ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ
ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਰ	ਝ	ਝ	ਝ	ਝ	ਝ
ਸ	ਸ	ਭ	ਸ	ਸ	ਬ	ਦ	ਬੀ	ਚਾਫ	ਫਫ	ਰੋਫ	ਫਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੂਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਿਉ ਜੀਵਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਿਨੁ ਮਾਈ ॥

ਜਾ ਕੇ ਬਿਛਰਤ ਹੋਤ ਮਿਰਤਕਾ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਰਹਨੁ ਨ ਪਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੀਅ ਹੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਜਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੁਹਾਈ ॥

ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੰਤਹੁ ਮੋਹਿ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਭ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਈ ॥੧॥

ਚਰਨ ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਾਥੇ ਮੇਰੇ ਊਪਰਿ ਨੈਨਹੁ ਧੂਰਿ ਬਾਂਛਾਈ ॥

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਬਲਿ ਬਲਿ ਤਾ ਕੈ ਹਉ ਜਾਈ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੦੭)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨	ਨ ਸੰ — ਕਿਉ ਫ			
ਨੁ	ਪ	ਪ	ਪਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—	ਫ	ਫ	ਫ	
ਜੀ	ਫ	ਨ	ਪ੍ਰੀਫ	ਤ	ਮ	ਬਿ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	
ਨੁ	—	ਸ	—	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਫ	ਫ	ਫ	
ਜਾ	ਫ	ਕੇ	ਫ	ਬਿ	ਫ	ਰ	ਤ	ਹੰ	ਫ	ਤ	ਮਿ	ਫਰ	ਤ	ਕਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	
ਨੁ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਨੁ	ਪ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	
ਗ੍ਰਿ	ਹ	ਮ	ਹਿ	ਰ	ਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨੁ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਜੀ	ਅ	ਫ	ਫ	ਹੀ	ਅ	ਫ	ਫ	ਪ੍ਰਾ	ਫ	ਨ	ਕੋ	ਦਾ	ਫ	ਤਾ	ਫ
ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਫ	ਫ
ਜਾ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਸੰ	ਫ	ਗ	ਸ	ਹਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਬ ਮੋਰੋ ਨਾਚਨੋ ਰਹੋ ॥

ਲਾਲ ਰੰਗੀਲਾ ਸਹਜੇ ਪਾਇਓ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨਿ ਲਹੋ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਸੰਗਿ ਸਹੇਰੀ ਪ੍ਰਿਅ ਬਚਨ ਉਪਹਾਸ ਕਹੋ ॥

ਜਉ ਸੁਰਿਜਨੁ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਆਇਓ ਤਬ ਮੁਖੁ ਕਾਜਿ ਲਜੋ ॥੧॥

ਜਿਉ ਕਨਿਕੋ ਕੋਠਾਰੀ ਚੜਿਓ ਕਬਰੋ ਹੋਤ ਫਿਰੋ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸੁਧ ਭਏ ਹੈ ਬਾਰਹਿ ਤਬ ਤੇ ਥਾਨ ਥਿਰੋ ॥੨॥

ਜਉ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਤਉ ਲਉ ਬਜਿਓ ਮੂਰਤ ਘਰੀ ਪਲੋ ॥

ਬਜਾਵਨਹਾਰੋ ਉਠਿ ਸਿਧਾਰਿਓ ਤਬ ਫਿਰਿ ਬਾਜ ਨ ਭਇਓ ॥੩॥

ਜੈਸੇ ਕੁੰਭ ਉਦਕਿ ਪੂਰਿ ਆਨਿਓ ਤਬ ਉਹੁ ਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸਟੋ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੁੰਭੁ ਜਲੈ ਮਹਿ ਡਾਰਿਓ ਅੰਭੈ ਅੰਭ ਮਿਲੋ ॥੪॥

(ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ੧੨੦੨)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩					×				
ਮ	ਪ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	—	ਮ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਮ	ਰ	—	—	ਸ	
ਅ	ਬ	ਮੋ	ੜ	ਰੋ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ਚ	ਨੋ	ੜ	ਰ	ਹੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ	—		
ਨੁ	ੜ	ਲ	ਰੈ	ਗੀ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਸ	ਹ	ਜੇ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ਇਓ	ੜ		
ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨੁਸ		
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਬ	ਚ	ਨ	ਲ	ਹੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	
ਕੁਆ	ੜ	ਰ	ਕੇ	ਨਿਆ	ੜ	ਜੈ	ਸੇ	ਸੰ	ੜ	ਗ	ਸ	ਹੋੜ	ੜ	ਰੀ	ਪ੍ਰਿਅ		
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	—	ਪ	—		
ਬ	ਚ	ਨ	ਉਪ	ਹਾ	ੜ	ਸ	ਕ	ਹੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ		
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	—		
ਜਉ	ੜ	ਸੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਗਿ	ਹ	ਭੀ	ੜ	ਤ	ਰ	ਆ	ੜ	ਇਓ	ੜ		

ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨਸ
ਤ	ਬ	ਮੁ	ਖ	ਲਾ	ੜ	ਜ	ਲ	ਜੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੂਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੋ ਸਿਉ ॥

ਠਾਕੁਰ ਤੇ ਜਨੁ ਜਨ ਤੇ ਠਾਕੁਰੁ ਖੇਲੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਤੋ ਸਿਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਪਨ ਦੇਉ ਦੇਹੁਰਾ ਆਪਨ ਆਪ ਲਗਾਵੈ ਪੂਜਾ ॥

ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ ॥੧॥

ਆਪਹਿ ਗਾਵੈ ਆਪਹਿ ਨਾਚੈ ਆਪਿ ਬਜਾਵੈ ਤੂਰਾ ॥

ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰੁ ਜਨ ਉਰਾ ਤੂ ਪੂਰਾ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਰ	ਸ	ਮ	ਰ	—	—	—	ਸ	ਸਿਉ
ਬ	ਦਹੁ	ਕੀ	ਨ	ਹੋ	ਡ	ਮਾ	ਧਉ	ਮੰ	—	—	—	—	—	—	—
									ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ
ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਤੇ	ੜ	ਜ	ਨ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ
ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮਰ	ਸ
ਖੇ	ੜ	ਪ	ਰਿਓ	ਰਿਓ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ਤੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਿਉ	ੜ	ੜੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

੫					੫					੫					੫
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਆ	ੜ	ਪ	ਨ	ਦੇ	ਉ	ੜ	ਦੇ	ਹੁ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਆ	ੜ	ਪ	ਨ
ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—
ਆ	ੜ	ਪ	ਲ	ਗਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਪੂ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ
ਜ	ਲ	ਤੇ	ੜ	ਤ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਤ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਤੇ	ਹੈ	ਜ	ਲ
ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮਰ	ਸ
ਕੁ	ਹ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਨ	ਕਉ	ੜ	ਦੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜੜ	ੜ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੂਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ ॥

ਜੋ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ ॥ ਹਮਰਾ ਖੁਸੀ ਕਰੈ ਨਿਤ ਜੀਉ ॥

ਪਨੀਆ ਛਾਦਨੁ ਨੀਕਾ ॥ ਅਨਾਜੁ ਮਾਗਉ ਸਤ ਸੀ ਕਾ ॥੧॥

ਗਉ ਭੈਸ ਮਾਗਉ ਲਾਵੇਰੀ ॥ ਇਕ ਤਾਜਨਿ ਤੁਰੀ ਚੰਗੇਰੀ ॥

ਘਰ ਕੀ ਗੀਹਨਿ ਚੰਗੀ ॥ ਜਨੁ ਪੰਨਾ ਲੇਵੈ ਮੰਗੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ, ਭਗਤ ਪੰਨਾ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੫)

ਅਸਕਾਈ

×				੨				੦				੩				ਮਪ ਗੋੜ
ਸੰ	—	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	
ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਲ	ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਆ	ਰ	ਤਾ	ੜ;	ੜ	
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਰ	ਸ	—	
ਰ	ੜ	ਜ	ਨ	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ੜ	ਭ	ਗ	ਤ	ਕ	ਫੰ	ੜ	ਤੇ	ੜ	
ਜੋ	ੜ	ਜ	ਨ	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ੜ	ਭ	ਗ	ਤ	ਕ	ਫੰ	ੜ	ਤੇ	ੜ	
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	
•	ਤਿ	ਨ	ਕੇ	ਕਾ	ੜ	ਜ	ਸ	ਵਾ	ੜ	ੜੜ	ਰੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ,	ਗੋ	

ਅੰਤਰਾ

•	ਪ	—	ਮ	ਨੁ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	
•	ਮ	ੜ	ਲ	ਪ	ੜ	ਧਾ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਗਉ	ੜ	ਘੀ	ੜ	ਉ	ੜ	
•	ਦਾ	ੜ	ਲ	ਸੀ	ੜ	ਧਾ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਗਉ	ੜ	ਘੀ	ੜ	ਉ	ੜ	
•	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—	
•	ਹ	ਮ	ਰਾ	ਖੁ	ਸੀ	ੜ	ਕ	ਰੈ	ੜ	ਨਿ	ਤ	ਜੀ	ੜ	ਉ	ੜ	
—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਮੁ	—	—	—	
ੜ	ਪ	ਨੀ	ਆ	ਛਾ	ੜ	ਦ	ਨ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	
ਅ	ਨਾ	ਜ	ਮ	ਗਉ	ੜ	ਸ	ਤ	ਸੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਗੋ	

ਨੋਟ :—ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

੭. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥
 ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥ ੧ ॥
 ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥
 ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥
 ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਹੰਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥
 ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥੨॥
 ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
 ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੩॥
 ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੇਇ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਤਿਲੰਗ ਮਹਲਾ ੧, ਪੰਨਾ ੭੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨	੧੩	੧੪	੧੫	੧੬	੧੭	੧੮	੧੯	੨੦
ਪ	ਸ਼	ਨ	ਸ਼	—	ਸ਼	ਪ	ਨੁ	×	ਪ	ਨੁ	—	ਨੁ	੨	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ			
ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ					
—	ਪ	ਚ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—	—					
ੜ	ਨੈ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ					
—	ਰ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਰ	ਸ	—					
ੜ;	ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਜਾ	ਉ	ਮਿਹ	ਰ	ਵਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ					
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ਼	—	ਸ਼	—	ਨ	ਸ਼	ਨਸ਼	ਰਸ਼	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ					
ੜ	ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਉ	ੜ	ਪਿਆ	ਰੇ					

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਨੁ	ਪ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—
ਹੰਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਉ	ਤਿ	ਨਾ	ੜ	ਕੈ	ੜ	
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—	ਨਸ	—	ਸਰ	ਸ	ਪ	—	ਪ	—
ੜ	ਲੈ	ਨ	ਜੋ	ਤੈ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਨਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ

—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	—
ੜ	ਲੈ	ਨ	ਜੋ	ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਉ	ਤਿ	ਨਾ	ੜ	ਕੈ	ੜ
ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ
ਹਉ	ਸਦ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਠੈ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਉ	ੜ	ਪਿਆ	ਰੇ

ਨੋਟ .—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।

੮. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦੁਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਵੁਠੇ ਮੇਘ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹੁਕਮੁ ਕੀਤਾ ਕਰਤਾਰਿ ॥
 ਰਿਜਕੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਅਗਲਾ ਠਾਂਢਿ ਪਾਈ ਸੰਸਾਰਿ ॥
 ਤਨੁ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਮਰਤ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਸਚੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ॥
 ਕੀਤਾ ਲੋੜਹਿ ਸੋ ਕਰਹਿ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਵਾਰ ਮ: ੫, ਰੰਨਾ ੧੨੫੧)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਨਸ	ਰਮ	ਰਸ,	ਰਮ	੩	ਪਨੁ	ਪਮ,	ਪਨ	ਸੰਨ	×	—	—	—	੨	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ
ਵੁੜ	ੜੜ	ਠੈੜ	ਮੈੜ	ਮੈੜ	ੜੜ	ਘਸੁ	ਹਾੜ	ਵੜ	ਵੜ	ਸੰ	—	—	—	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
	ਸੰ				ਨ					ਮਪ	ਸੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨੁਸ	
ਸ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਮਪ	ਤਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ
*	ਹੁਕ	ਮ	ਕੋ	ਕੋ	ਤਾ	ੜ	ਕ	ਰ	ਤਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਰਿ	ਜ	ਰ	ਉ	ਪਾ	ੜ	ਇਓ	ਨ	ਅ	ੜ	ੜ	ਗ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੰ	—	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ	ਨੁਸ
ਠਾ	ੜ	ਦ	ਪਾ	ਈ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਸਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਨਾਮ ਭਗਤਿ ਮਾਗੁ ਸੰਤ ਤਿਆਗ ਸਗਲ ਕਾਮੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਇ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਦਾ ਗਾਇ ॥

ਹਰਿਜਨ ਕੀ ਰੇਨੁ ਬਾਂਛੈ ਦੈਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ ॥੧॥

ਸਰਬ ਕੁਸਲ ਸੁਖ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਆਨੰਦਾ ਅਨੰਦ ਨਾਮ,

ਜਮ ਕੀ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਸਿਮਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥

ਏਕ ਸਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਨ ਸੰਸਾਰ ਸਗਲ ਤਾਪ ਹਰਨ ॥

ਨਾਵ ਰੂਪ ਸਾਧ ਸੰਗ ਨਾਨਕ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਪੜਤਾਲ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੩੦)

ਅਸਥਾਈ

X			o		X			o	
ਸ	—	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਭ	ਗ	ਤ	ਮੀ	ੜ	ਗ	ਸੰ
ਕੁ	੫	੫	ਨ	ਕ	ਨ	ਸ	—	ਨ	ਸ
ਤਿਆ	ੜ	ਗ	ਸ	ਗ	ਲ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਮੀ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਲਾ	ੜ	ਇ	ਹ	ਰ	ਧਿ	ਆ	ੜ	ਇ
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	—	ਪ
ਕੁ	ਨ	ਗੋ	ਬਿੰ	ੜ	ਦ	ਸ	ਦਾ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ਇ
ਚੰ	ਰੰ	—	ਮੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ
ਹ	ਰਿ	ੜ	ਜ	ਨ	ਕੀ	ਰੇ	ੜ	ਨ	ਬਾ	ੜ	ਫ
ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਸੰ	ਨੁ	੫	—	ਮ	ਰ	—
ਏ	ੜ	ਨ	ਹਾ	ੜ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੰ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਾਲ ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਸਹਾਈ ਮਨ ਕਾ ॥

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਹਿਤੁ ਲਾਗੈ ਸਭ ਫਨ ਕਾ ॥੧॥ਰਸਾਉ॥

ਆਗੈ ਕਉ ਕਿਛੁ ਤੁਲਹਾ ਬਾਂਧਹੁ ਕਿਆ ਭਰਵਾਸਾ ਧਨ ਕਾ ॥

ਕਹਾ ਬਿਸਾਸਾ ਇਸ ਭਾਂਡੇ ਕਾ ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੈ ਠਨਕਾ ॥੧॥

ਸਗਲ ਧਰਮ ਪੁੰਨ ਫਲ ਪਾਵਹੁ ਪੂਰਿ ਬਾਂਛਹੁ ਸਭ ਜਨ ਕਾ ॥

ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੂ ਬਨ ਕਾ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੧੨੫੩)

ਅਸਥਾਈ

੦	×					੦	×				
ਪਨੁ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਹਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਕਉ	ਨ	ਸ	ਹਾ	ਈ	ਸ	ਮਨ	ਕਾ	ਸ
ਨੁ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	-ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਸਰ
ਸ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ਤ	ਸਿ	ਤਾ	ਸ	ਭਾ	ਰ	ਈ	ਸੁਤ
ਨੁ	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਨਸੰ	ਰੰਮੰ	ਰੰਸੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਬਨ	ਤਾ	ਸ	ਹਿ	ਤ	ਲਾ	ਗੰ	ਸ	ਸਰ	ਫਨ	ਕਾ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

×	੦					×	੦				
ਮ	ਪ	—	ਪਨੁ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—
ਆ	ਗੇ	ਸ	ਕਉ	ਸ	ਕਿਛੁ	ਤੁਲ	ਹਾ	ਸ	ਬਾ	ਧਹੁ	ਸ
ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਕਿਆ	ਸ	ਭਰ	ਵਾ	ਸਾ	ਸ	ਧਨ	ਕਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਰੰ	ਰੰ	-ਰੰ	ਮੰਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸਰੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਕ	ਹਾ	ਸਿ	ਸਾ	ਸ	ਸਾ	ਇ	ਸ	ਭਾ	ਭੇ	ਕਾ	ਸ
ਨ	ਸੰ	-ਸੰ	ਨੁਪ	ਮਰ	ਸਰ	ਨੁ	ਸ	—	ਪਨੁ	ਮ	ਪ
ਇਤ	ਨ	ਸਕੁ	ਲਾ	ਸ	ਗੰ	ਠਨ	ਕਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਬਿ	ਨ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੰ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਸਾਰੰਗ), ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥

ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪ ਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ ਪਰਸਤ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤ ਗ੍ਰਿਹਕੂਪ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੇ ਬਾਂਧੇ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਮੈ ਗੁਨ ਬੰਧ ਸਗਲ ਕੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨਿ ਮੇਰੇ ਦਾਸ ॥

ਨਾਮਦੇਵ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਐਸੀ ਤੈਸੇ ਤਾ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਬਾਣੀ ਨਾਮਦੇਉ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੨੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੧	੨	⊕	੧	੨	⊕
ਪਨੁ	—	ਮ	—	—	ਰ
ਦਾ	ੜ	ਰ ਨਿੰ	ੜ	ੜ	ੜ
	ਪ	ਰ	ਸ	ਰ	ਰ
	ਸ	ਅ	ਨ	ਰੋ	ਜ
		ਸ			ਰ
ਸ	ਸ	ਨੁ	ਪ	ਸ	ਮ
ਦ	ਰ	ਨਿ	ਖ	ਪ	ਦੀ
	ਸ	ਮ	ਤਾ	ਕੁ	ਮੋ
ਮ	ਰ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨੁ
ਰ	ਮ	ਮੁ	ਤ	ਗ੍ਰਿ	ਕੁ
ਪ	ਸ	ਕ	ਕਰ	ਹ	—
	ਤ	ਤ	ਤ	—	ੜ
					ਪ
					ਪ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ਧੀ	ਭ	ਗ	ਤ	ਛ	ਡਾ	ੜ	ਵੇ
ਨ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ
ਸੰ	ੜ	ਧੀ	ਭ	ਗ	ਰ	ਨ	ਛੁ	ੜ	ਟੈ	ੜ	ਮੋ	ੜ	ਹਿ
ਨ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ
ਸੰ	ੜ	ਕ	ਸ	ਮੈ	ੜ	ਮੋ	ਕਉ	ੜ	ਗ	ਹਿ	ਬਾ	ੜ	ਧੀ
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ
ਤਉ	ੜ	ਵ	ਨ	ਮੋ	ੜ	ਪੈ	ਜ	ਬਾ	ਬ	ਨ	ਹੋ	ੜ	ਇ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਐਸੀ ਹੋਇ ਪਰੀ ॥ ਜਾਨਤੇ ਦਇਆਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਾਤਰ ਪਿਤਰ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਨੁ ਸੰਤਨ ਪਾਹਿ ਬੇਚਾਰਿਓ ॥
 ਜਾਤਿ ਜਨਮ ਕੁਲ ਖੋਈਐ ਹਉ ਗਾਵਉ ਹਰਿ ਹਰੀ ॥ ੧ ॥
 ਲੋਕ ਕੁਟੰਬ ਤੇ ਟੂਟੀਐ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਤਿ ਕਿਰਤਿ ਕਰੀ ॥
 ਗੁਰਿ ਮੋ ਕਉ ਉਪਦੇਸਿਆ ਨਾਨਕ ਸੇਵਿ ਏਕ ਹਰੀ ॥ ੨ ॥ ੮ ॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੩੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਪ	ਮ
ਨ	ਸੀ	ਹੋਇ	ਪ	ਸੀ	ਹੋ
ਐ	—	—	—	—	—
ਮ	—	ਰ	ਮ	ਰ	—
ਰੀ	ੜ	ੜ	ਹੋ	ੜ	ੜ
ਸ	ਰ	—	ਮ	—	—
ਜਾ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ
ਮਾ	ਤ	ਰ	ਪਿ	ਤ	ਰ	ਤਿਆ	ੜ	ਗ	ਕੈ	ਮ
ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਰ	—	ਸ
ਸੰ	ਤ	ਨ	ਪ	ਹਿ	ਬੋ	ਚਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇਓ
ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਜਾ	ੜ	ਤ	ਜ	ਨ	ਮ	ਕੁ	ੜ	ਲ	ਖੋਈ	ਐ
ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—	—
ਗਾ	ੜ	ਵਉ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਝੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, ਤਾਲ ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਨੀ ਤੂੰ ਰਾਮ ਕੈ ਦਰਿ ਮਾਨੀ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ਬਿਨਸੀ ਸਭ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਧਾਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਲੀਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੂਰ ਗਿਆਨੀ ॥

ਸਰਬ ਸੂਖ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਦਰਸ ਧਿਆਨੀ ॥

ਨਿਕਟਿ ਵਰਤਨਿ ਸਾ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਨਿ ਦਹਦਿਸ ਸਾਈ ਜਾਨੀ ॥

ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਨਾਰਾਇਨ, ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਕੁਰਬਾਨੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੨੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦		੪		੦	
ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਪ	ਰ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ
ਰ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਨੂੰ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਕੈ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ਨੀ
ਮਾ													
ਨ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—
ਸ	ਧ	ਸੈ	ਗ	ਮਿ	ਲ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ਸ	ਦੇ	ਸ
ਸਾ													
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ
ਰ	ਨ	ਸੀ	ਸ	ਸ	ਭ	ਅ	ਭਿ	ਮਾਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਨੀਸ	ਸਸ	ਸਸ
ਬਿ													

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਮ	ਰ	ਅ	ਨੁ	ਗੁ	ਸ	ਅ	ਪ	ਨੀ	ਕ	ਸ	ਰ	ਮਾ	ਨੀ
ਧਾ													
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਪੂ	ਸ	ਰ	ਗਿ	ਆ	ਸ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਸ
ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਯੰ
ਸ	ਰ	ਬ	ਸੂ	ਸ	ਖ	ਆ	ਸ	ਨੰ	ਦ	ਘ	ਨੇ	ਸ	ਰੇ
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਪਮ	ਰਸ
ਠਾ	ਸ	ਕ	ਰ	ਦ	ਰ	ਸ	ਧਿ	ਮਾਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਨੀਸ	ਸਸ	ਸਸ

—ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਰੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੪. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, ਤਾਲ ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹਤਾ ॥ ਪ੍ਰਕਾਰੰਤਾ ਅਜਾਣੰਤਾ ॥

ਜਾਂ ਬੂਝੈ ਤਾਂ ਸੂਝੈ ਸੋਈ ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਕੂਕ ਨ ਹੋਈ ॥੧॥

(ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੨੪੨)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪
ਨ	—	ਸ	ਨੁਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਮ	—
ਸ	₪	ਸਸ	ਤ₪	₪	ਰ	ਬ	₪	₪	ਦ	₪
ਪ	—	—	ਪਮ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ	—
ਚ	₪	₪	ਨ₪	₪	ਪ	ਕੁੰ	₪	₪	ਤਾ	₪
ਸ	—	—	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	ਨੁ	ਮ
ਪੂ	₪	₪	ਕਾ	₪	₪	ਰੰ	₪	₪	ਤਾ	₪
ਨ	—	—	ਸ	—	ਰੰ	ਸ	—	ਪ	ਨੁ	ਮ
ਅ	₪	₪	ਜਾ	₪	₪	ਣੈ	₪	₪	ਤਾ	₪

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	—	ਪ	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	—
ਜਾਂ	₪	₪	ਬੂ	₪	₪	ਝੈ	₪	₪	ਤਾਂ	₪
ਨੁ	ਪ	—	ਨ	ਸ	ਰੰ	ਸ	—	ਪ	ਨੁ	ਮ
ਸੂ	₪	₪	ਝੈ	₪	₪	ਸੋ	₪	₪	ਈ	₪
ਮ	—	—	ਪਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	ਪ	—
ਨਾ	₪	₪	ਨ₪	₪	ਕ	ਆ	₪	₪	ਥੈ	₪
ਨ	—	—	ਸ	—	ਰੰ	ਸ	—	ਪ	ਨੁ	ਮ
ਕੂ	₪	₪	ਕ	₪	ਨ	ਹੋ	₪	₪	ਈ	₪

ਨੋਟ :—ਭਪਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੋਗੁਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ 'ਸਮ' ਤੇ ਆਓ। ਭਾਵ—ਲਯਤਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ 'ਪੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ' ਗਾਉਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ।

੧੫. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, 'ਪੜਤਾਲ', ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਭ ਬਚਨ ਬੋਲਿ ਗੁਨ ਅਮੋਲ ॥
 ਕਿੰਕਰੀ ਬਿਕਾਰ ॥ ਦੇਖ ਰੀ ਬੀਚਾਰ ॥
 ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਧਿਆਇ ਮਹਲੁ ਪਾਇ ॥
 ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਰੰਗ ਕਰਤੀ ਮਹਾ ਕੋਲ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸੁਪਨ ਰੀ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਮਿਥਨੀ ਬਿਸਥਾਰੁ ॥
 ਸਖੀ ਕਾਇ ਮੋਹਿ ਮੋਹਿਲੀ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਿਦੈ ਮੇਲ ॥੧॥
 ਸਰਬ ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਸਦਾ ਰੀ ਦਇਆਰੁ ॥
 ਕਾਏ ਆਨ ਆਨ ਰੁਚੀਐ ॥ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸੰਗਿ ਖਚੀਐ ॥
 ਜਉ ਸਾਧ ਸੰਗ ਪਾਏ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਿਆਏ ॥
 ਅਬ ਰਹੇ ਜਮਹਿ ਮੇਲ ॥੨॥੧॥

(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਪੜਤਾਲ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੨੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੦			੨	੦			੩	੪			ਮਪ
ਸੰ												ਸੁਭ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	—ਨੁ	ਮਪ	
ਬ	ਚ	ਨ	ਬੰ	ੜ	ਲ	ਗੁ	ਨ	ਅੜ	ਮੰ	ੜਲ	ਸੁਭ	
ਸੰ												
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਹੰਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	
ਬ	ਚ	ਨ	ਬੰ	ੜ	ਲ	ਗੁ	ਨ	ਅੜ	ਮੰ	ੜ	ਲ	
ਮ	—	ਰ	ਰਮ	ਪਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	
ਕਿੰ	ੜ	ਕ	ਰੀੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ	
ਮ	—	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਰੰਸੰ	ਨੁਪ	ਮਪ	
ਦੇ	ੜ	ਖ	ਰੀ	ੜ	ਬਿ	ਚਾ	ੜ	ੜ	ਤੜ	ੜੜ	ਸੁਭ	

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

×	੦			੨	੦			੩	੪			ਪਪ
												ਗੁਰ
ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	
ਸ	ਬ	ਦ	ਧਿਆ	ੜ	ਇ	ਮ	ਹ	ਲ	ਪਾ	ਦਿ,	ਹਰਿ	
ਪ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	
ਸੰ	ੜ	ਗ	ਫੈ	ੜ	ਗ	ਕ	ਰ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ ਰੂਪਕ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗਨ ਵਿੱਚ

ਤਿੰਨਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ

ਸੁਲਫਾਕ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿੱਚ

၅၀၉

ਰੰ ਸੰ	ਮੰ ਭ	ਰੰ ਸੰ	ਸੰ ਗ	ਰੰ ਖ	ਨ ਚੀ	ਸੰ ਐ	— S	— S,	ਸੰ ਜਉ
ਪ ਮ ਸਾ	ਮ ਧ	ਪ ਸੰ	ਪ ਗ	ਨ ਪਾ	— S	ਸੰ ਏ	— S	— S	ਸੰ ਕਹੁ
ਨ ਨਾ	ਸੰ ਨਕ	ਰੰ ਹਰਿ	ਰੰ ਧਿ	ਸੰਨ ਆS	ਸੰ S	ਨੁ ਏ	ਪ S	— S ਅ	ਪ S ਬ
ਸੰ ਰ	ਸੰ ਹੇ	ਨੁ ਜ	ਪ ਮਹਿ	ਮ ਮੇ	ਰ S	ਸ ਲ	— S	ਸ ਅ	ਸ ਬ
ਸੰ ਰ	ਸੰ ਹੇ	ਨੁ ਜ	ਪ ਮਹਿ	ਮ ਮੇ	ਰ S	ਸ ਲ	— S,	ਮ ਸੁ	ਪ ਭ ਬਚਨ ਬੋ ..

ਨੋਟ :— ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਵ—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

੧੬. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, 'ਪੜਤਾਲ', ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜਪਿ ਮਨ ਨਿਰਭਉ ॥ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਦਾ ਸਤਿ ॥
ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ॥ ਆਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ॥
ਮੇਰੈ ਮਨ ਅਨਦਿਨੇ ਧਿਆਇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਹਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਸਿਧ ਜਤੀ ਜੋਗੀ
ਤਟ ਤੀਰਥ ਪਰਭਵਨ ਕਰਤ ਰਹਤ ਨਿਰਾਹਾਰੀ ॥
ਤਿਨ ਜਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਥਾਇ ਪਈ ਜਿਨ ਕਉ ਕਿਰਪਾਲ ਹੋਵਤੁ ਬਨਵਾਰੀ ॥੧॥
ਹਰਿ ਕੇ ਹੋ ਸੰਤ ਭਲੇ ਤੇ ਉਤਮ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜੋ ਭਾਵਤ ਹਰਿ ਰਾਮ ਮੁਰਾਰੀ ॥
ਜਿਨ ਕਾ ਅੰਗੁ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਤਿਨ ਕੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪੈਸ ਸਵਾਰੀ ॥੨॥੪॥
(ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੨੦੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩	
ਸੰ	ਪ	ਨ	ਮ	ਰ
ਨ	ਮ	ਨ	ਨਿ	ਰ
ਜ	ਪ	ਨ	ਭਉ	ਭਉ
ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਸ	ਤ	ਸ	ਦਾ	ਤ
ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	ਸ
ਨਿ	ਰ	ਵੈ	ਲ	ਤ
ਮ	ਰ	ਪ	ਨ	ਪ
ਆ	ਭ	ਨੀ	ਸੰ	ਭਉ

ਜਪ ਮ.. ਦੁਬਾਰਾ

ਸੂਲਫਾਕ-ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

×	੦	੨	੩	੦
ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਪ
ਮ	ਰੇ	ਮ	ਨ	ਨ
ਮੇ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ
ਅ	ਨ	ਦਿ	ਭ	ਭ
ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਧਿਆ	ਭ	ਦਿ	ਕਾ	ਰ
ਮ	ਰ	ਨ	ਸ	ਸ
ਨਿ	ਰਾ	ਹਾ	ਰੀ	ਭ

ਜਪ ਮਨ ਨਿਰਭ-
ਅਕ ਅੰਤਰਾ

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ ਰੂਪਕ, ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

⊕	੧	੨	⊕	੧	੨	ਪ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਹਰਿ
ਮ	ਪ	ਨ	ਦਰ	ਸ	ਨ	ਸੰ
ਦਰ	ਕਉ	ਭ	ਭ	ਕਉ	ਭ	ਰਿ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ
ਮ	ਪ	ਨ	ਦਰ	ਸ	ਨ	ਹਰਿ
ਦਰ	ਕਉ	ਭ	ਭ	ਕਉ	ਭ	ਰਿ

ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	(ਸੰ)	ਨੁ	ਨੁ	ਪ	ਪ
ਕੋ	ਫ	ਟਿ	ਕੋ	ਟਿ	ਭੇ	ਭੀ	ਸ	ਸਿ	ਧ	ਜ	ਭੀ	ਜੋ	ਗੀ
ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਪ	—
ਤ	ਟ	ਭੀ	ਰ	ਥ	ਪ	ਰ	ਭ	ਵ	ਨਫ	ਕ	ਰ	ਤ	ਫ
ਮ	ਪ	—	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਮਰ	—	—	ਸ	—	—	ਸ
ਰ	ਹ	ਫ	ਤ	ਫ	ਨਿ	ਰਾ	ਹਾਫ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ

33→

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

×	ਪ	—	ਮ	ਨੁ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—
*	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—
*	ਹ	ਫ	ਰਿ	ਕੋ	ਫ	ਹੋ	ਫ	ਸੰ	ਫ	ਤ	ਥ	ਲੋ	ਫ	ਫ	ਫ
*	ਨ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—
*	ਭੇ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫ	ਤ	ਮ	ਭ	ਗ	ਤ	ਭ	ਲੋ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਜੋ	ਭਾ	ਵ	ਤ	ਹ	ਫ	ਰਿ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਮੁ	ਰਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ

ਸੂਲਫਾਕ-ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿੱਚ

×	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਮ	ਮ	ਕਾ	ਫ	ਅੰ	ਫ	ਗ	ਫ	ਫ	ਕ
ਜਿ	ਨ	ਕੀ	ਫ	ਐ	ਫ	ਵ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਰੰ	ਰੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	ਪ	—	—
ਸੰ	ਫ	ਮੋ	ਰਾ	ਸੁਆ	ਫ	ਮੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਰੈ	ਫ	ਇ	ਅ	ਈ	ਫ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਯਾ	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਰੰ	ਨ	ਕੀ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਨ	ਕ	ਹ	ਰਿ
ਤਿ	ਨ	ਕੀ	ਫ	ਕਿ	ਫ	ਪਾ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸਿ	—	ਮੰ	ਸੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	ਪ	—	—
ਸੰ	ਫ	ਜ	ਸ	ਵਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਫ	ਯ	ਨ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪੈ	ਫ	ਯ	ਨ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਵ	ਫ	ਯ	ਨ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ

ਜਪ ਮਨ ਨਿਰ...
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੭. ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ, 'ਪੜਤਾਲ', ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜਪਿ ਮਨ ਸਿਰੀ ਰਾਮੁ ॥ ਰਾਮ ਰਮਤ ਰਾਮੁ ॥ ਸਤਿ ਸਤਿ ਰਾਮੁ ॥
 ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਸਦ ਰਾਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਗੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਰਾਮੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਆਪੇ ਸਭੁ ਕਰਤਾ, ਰਾਮੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਆਪਿ ਸਭਤੁ ਜਗੇ ॥
 ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਰਾਮ,
 ਰਾਮ ਰਾਇ ਸੇ ਜਨੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਗੇ ॥੧॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਉਪਮਾ ਦੇਖਹੁ ਹਰਿ ਸੰਤਹੁ,
 ਜੋ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਕੀ ਪਤਿ ਰਾਖੈ ਵਿਚਿ ਕਲਿਜੁਗ ਅਗੇ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਾ ਅੰਗੁ ਕੀਆ ਮੇਰੈ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੁਸਮਨ ਦੂਖ ਗਏ ਸਭਿ ਭਗੇ ॥੨॥
 (ਰਾਗੁ ਸਾਰੰਗ, ਪੜਤਾਲ, ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੨੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਸ		ਸ	—	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ	
ਨ	ਨ	ਮ	₪	ਨ	ਸਿ	ਰੀ	₪	ਮ	
ਜ	ਪ	ਮ	₪	ਪ	ਸ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਨੁ	ਮ	ਰ	₪	ਤ	ਰਾ	₪	ਮ	₪	₪
ਰਾ									
ਮ	ਰ	ਸ	₪	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—
ਸ	ਤ	ਸ	₪	ਤ	ਰਾ	₪	ਮ	₪	₪
ਪ	ਪ			ਮ					
ਮ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮਪ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਬੋ	ਲਹੁ	ਭਈ	ਆ	ਸਦ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	₪	ਮ
ਸ									
ਨੁ	ਸ	ਸ	₪	ਰ	ਮ	ਪ	ਨੁਨੁ	ਪ	
ਰਾ	ਮ	ਰ	ਵਿ	ਰ	ਹਿਆ	₪	ਸਰ	ਬ	ਪ

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ, ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿੰਚ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	—	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	ਪ	—	—
ਰਾ	₪	ਮ	ਆ	₪	ਪੇ	ਆ	₪	₪	ਪ	₪	₪
ਪ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—
ਆ	₪	ਪੇ	ਸ	₪	ਭ	ਕ	ਰ	₪	ਤਾ	₪	₪

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਨ	ਸ	—	—
ਰਾ	ਸ	ਮ	ਆ	ਸ	ਪ	ਆ	ਸ	ਸ	ਪ	ਸ	ਸ
ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸਨ	ਸ	—	ਨ	ਪ	—
ਆ	ਸ	ਪ	ਸ	ਭ	ਤ	ਜਸ	ਸ	ਸ	ਗੇ	ਸ	ਸ
ਪ	ਰ	—	ਰ	—	ਰ	ਮ	ਰ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ
ਜਿ	ਸ	ਸ	ਆ	ਸ	ਪ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਕ	ਰੇ	ਸ
ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਸ	ਰਾ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਮ,	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਸ	ਇ	ਸ
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ
ਸੇ	ਸ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ਗੇ

ਜਪ ਮਨ ਸਿਰੀ...

ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ-ਤਾਲ ਭਾਨਮਤੀ, ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿੱਚ

X	ਰਰ	-ਰ	ਸ	੨	ਸ	੩	ਨਸ	੪	ਨ	ਪਪ
ਮਰ	ਰਰ	-ਰ	ਸ	ਸਸ	ਸ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨ	ਪਪ
ਰਾਸ	ਮਨਾ	ਸਮ	ਕੀ	ਉਪ	ਮਾ	ਦੇ	ਖਹੁ	ਹਰਿ	ਸੰ	ਤਹੁ,ਜੋ
ਮਮ	ਪਪ	ਨ	ਸ	ਸਸ	ਮਰ	ਮ	ਪਪ	ਮਮ	ਨੁਨ	ਪਪ
ਭਗ	ਤਜ	ਨਾ	ਕੀ	ਪਤਿ	ਰਾ	ਖੇ	ਵਿਚ	ਕਲਿ	ਜੁਗ	ਅਗੇ

ਸੂਲਫਾਕ-ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿੱਚ

X	ਮ	੦	—	੨	੩	—	੦	—
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	—	ਸ	—
ਜ	ਨ	ਨਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਅੰ	ਸ
ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪ	ਪ
ਗ	ਕੀ	ਆ	ਸ	ਮੇ	ਰੇ	ਮ	ਰਾ	ਇ,
ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਸ	ਸ
ਦੁ	ਸ	ਮ	ਨ	ਦੁ	ਖ	ਸ	ਸ	ਗ
ਨ	—	ਸ	ਸ	(ਸ)	—	ਪ	—	—
ਸੰ	ਸ	ਸ	ਭ	ਭ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦੇ	ਸ	ਸ	ਭ	ਭ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਪ ਮਨ...

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਬਿੰਦੂਬਨੀ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ

ਵਾਦੀ—ਗ		ਠਾਟ—ਕਲਿਆਨ		ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ		ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ		ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਕਲਿਆਨ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਰ, ਗ, ਪ, ਧ, ਸੰ।

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ ਧ, ਪ ਗ, ਰ, ਸ।

ਭੁਪਾਲੀ ਇਕ ਸੰਖਾ ਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭੀ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—ਪਾਰਿਜਾਤ, ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਮਨੀ ਵਰਜਾਤੁ ਭੁਪਾਲੀ ਰੀ ਧੈ ਯਤ੍ਰ ਚ ਕੋਮਲੰ'। ਭਾਵ, ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦੇ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਧਾ' ਸੁਰ ਕੋਮਲ ਹਨ। 'ਸੂਰਮੇਲਕਲਾਨਿਧੀ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਭੀ ਲਗ-ਭਗ ਇੰਜ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭੁਪਾਲੀ ਵਰਗੇ ਸਾਧਾਰਣ ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਭੀ ਅਗਰ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਪਰਸਿੱਧ ਤੇ ਕਠਿਨ ਰਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੋਣੇ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲਾ ਵਰਗ ਅੰਸੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਜੇ ਲਗਦਾ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਥੋੜਾ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ—ਭੁਪਾਲੀ, ਸੁੱਧ ਕਲਿਆਨ, ਜੈਤ ਕਲਿਆਨ, ਚੰਦ੍ਰਕਾਂਤ ਆਦਿ ਇਸੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਹੀ ਲਗਦਾ ਹੈ—ਏਮਨ, ਕਲਿਆਨ, ਹਿੰਡੋਲ ਆਦਿ। ਤੀਜਾ ਵਰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ—ਹਮੀਰ, ਕੇਦਾਰ, ਕਾਮੋਦ, ਛਾਇਆ ਨਟ, ਗੋਂਡ ਸਾਰੰਗ ਇਤਿਆਦਿ ਇਸੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਭੁਪਾਲੀ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸੁੱਧ ਕਲਿਆਨ, ਜੈਤ ਕਲਿਆਨ ਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ। ਸੰ, ਭੁਪਾਲੀ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ 'ਦੇਸਕਾਰ' ਰਾਗ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਭੁਪਾਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਤੇ ਸੁਰ ਇਕੋ ਹਨ, ਪਰ ਅਨੋਖੀ ਤੇ ਸੁਵਾਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਭੁਪਾਲੀ ਨੂੰ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਅਤੇ ਦੇਸਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭੁਪਾਲੀ ਦਾ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ, ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਦੇਸਕਾਰ ਦਾ ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਭੁਪਾਲੀ ਕਲਿਆਨ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਸਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭੁਪਾਲੀ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਲਾਪ ਬਹੁਤਾ ਮੰਦਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—ਸ, ਧ, ਪ, ਧ, ਸ—ਸ ਰ, ਗ—ਰ, ਸ— ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਕਲਪਨਾ ਰਾਹੀਂ ਆਲਾਪਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ ਅਕਸਰ 'ਗ, ਪ ਧ ਸ, ਪ ਧ ਸ, ਜਾਂ ਪ ਗ, ਪ ਧ ਸ' ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭੁਪਾਲੀ ਇਕ ਸਰਲ ਤੇ ਮਧੁਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੇਵਤ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਮਾਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰਗ, ਰ ਸ, ਧਸਰ, ਸਧ, ਸ — ਧਪ, ਧਸ — ਸ, ਧ, ਧਸ, ਧਪ, ਪਧਸ, ਪ ਧਸ — ਪ ਸਰ, ਰਸਧਪ, ਸ
 ਧਸਰ — ਸਧਸ, ਸਧਪ, ਧਸ, ਪ ਸ ਰਗ — ਰਗਰ, ਸਧਪ, ਧਸ — ।
 ੨. ਸਰਗ — ਰ, ਗਗ ਰਸਰ, ਪ ਧਗ, ਸਰਗ — ਰ, ਰ ਰਸ — ਪਧਸਰਗ — ਸਰਗ, ਰਗ, ਰ, ਸ —
 ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ
 ਧਸਰਗ, ਸਰਗ — ਗਗਰਸਰ, ਸਧ, ਧਗ, ਪਧ, ਸਰਗ ਸ ਰਗ, ਸਰਗਪ — ਗ, ਰ ਗ, ਗਰ, ਰਸਪ ਸ — ।
 ੩. ਸਰਗ — ਰਗ, ਰ ਰਗ — ਗਪ — ਗ, ਪਪ ਗਰਗਪ — ਗ, ਰਗਪਰਗ, ਸਰਗ, ਰ ਰਸ — ਸਧਪਧ
 ਸਰਗਪ — ਗ, ਧਪ ਰਗ — ਰ, ਸਰਸ — ਸਰਗਪਰਗਪ, ਪਪਗਰਗਪ, ਗ ਪਧ, (ਪ) ਗ, ਰਗਪਧਪਗ,
 ਗ ਪ ਗਗ ਗਪ ਪ ਪ ਪ
 ਰਗਪਧ, ਗਪਧਪਗ, ਪਰਗ, ਰ ਰ ਸਧ, ਸਰਗ, ਰ, ਸ — ਰ ਗਪ, ਪਗਰਗਪ, ਗ ਪਧ, ਸੰ, ਸੰਧਪ, ਸੰ
 ਧਸੰ — ਧਪ — ਗ, ਰਗਪਧ, ਪਧਸੰਧਪਗ, ਰਗਪ ਰਗ — ਰ, ਸ — ।
 ੪. ਗ, ਪਧਸੰ — ਪ ਧਸੰ — ਸੰਸੰਧਪ ਧਸੰ — ਧ ਸੰਰੰ; ਸੰ (ਸੰ) ਧ, ਪ-ਗ, ਰਗਪਧਸੰ, ਪ ਧਸੰ — ਗ, ਪ
 ਧਸੰ — ਧ ਧਸੰ — ਪਧਸੰਰੰ, ਰੰ (ਰੰ) ਸੰਧ, ਪਧਸੰਰੰ, ਧਸੰਰੰਸੰਧ, ਗੋਪਧਪ-ਗ, ਰ ਰਗ, ਰ, ਸ —
 ਸਰਗਪਧਸੰ — ਪ ਧਸੰ — ਧ ਧਸੰ — ਸੰ (ਸੰ) ਧ, ਧ ਸੰ ਰੰ — ਰੰ ਰੰ ਸੰਧ, ਪਧਸੰਧਪਗ, ਰਗਪਗਰ, ਸ
 ਸ — ਸਰ, ਰਗ, ਗਪ, ਪਧ, ਧਸੰ, ਧ ਧਸੰ — ਧਸੰਧਪਗ. ਪਰਗ, ਗ-ਰ ਰਸ — ।

ਪ ਸੰ ਸੰ ਸੰ ਗੰ ਰੰ ਸੰ ਸੰ
 ਪ. ਗਪਧਸੰਰੰ, ਧਸੰ—ਧਪਗ, ਪਧਸੰ, ਧਸੰਰੰ, ਧਰੰਸੰ—ਸੰਰੰਗੰ—ਗੰਰੰ, ਸੰਧਪ, ਧਸੰ—ਗਪਧਸੰ, ਪਧਸੰ,
 ਗੰ ਗੰਗੰ ਰੰਗੰ ਧ ਸੰ
 ਪਧਸੰਰੰ, ਰੰਗੰ—ਰੰ ਰੰਸੰ—ਧਸੰ ਰੰਗੰ—ਰੰਗੰਰੰਸੰ—ਸੰ ਸੰਧਪਧਸੰਰੰਸੰਧ, ਸੰਧਪਗ, ਰਗਪਧਸੰ ਪਧਸੰ—
 ਸੰ ਸੰ ਸੰ ਰੰਗੰ ਗੰ
 ਧ ਧਸੰ—ਧ ਸੰ ਰੰਗੰ, ਸੰਰੰਗੰ—ਗੰਗੰਰੰਸੰਰੰ, ਸੰਧ, ਪਧਸੰਰੰਗੰ, ਸੰਰੰਗੰਪੰਗੰ, (ਗੰ) ਰੰ,ਸੰ—ਧਸੰਰੰਗੰ,
 ਗੰ ਪੰ ਗੰ ਸੰ ਗੰ ਗੰ
 ਰੰ ਗੰਪੰਗੰ, ਰੰਗੰਰੰ, ਰੰਸੰਧਪਗ, ਰਗਪ ਰਗ, ਗਰ ਰ; ਸ— ।
 ਗ ਪ ਸੰ ਸੰ ਗੰ ਸੰ ਗ
 ਸਰਗਪ, ਰਗਪਧ, ਗਪਧਸੰ, ਪਧਸੰਰੰ, ਧਸੰਰੰਗੰ, ਸੰਰੰਗੰਪੰਗੰਰੰਸੰ, ਧਸੰਧਪਗ, ਰ, ਰਸ— ।

ਭੁਪਾਲੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	×	੨	੦	੩
	ਗ — ਗ			ਸ ਧ ਸ — ਰ ਬ ਲ ਬ S ਲ
੧.	ਜਾ S ਉ ਸਰ	ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ ਸੰਸੰ	ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਬ ਲ ਬ S ਲ
੨.	. . . ਸਰ	ਗਪ ਧਸੰ ਰੰਸੰ ਧਸੰ	ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਬ ਲ ਬ S ਲ
੩.	ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ ਸੰਰੰ	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਰੰ ਸੰਸੰ	ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਬ ਲ ਬ S ਲ
੪.	. . ਸਰ ਗਰ; ਸੰ, ਧਪ ਗਰ ਧ,	ਗਪ ਗਰ, ਗਪ ਧਸੰ ਧਪ ਗਰ, ਗਪ ਧਸੰ	ਧਪ ਗਰ. ਗਪ ਧਸੰ ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਰੰਰੰ ਸੰਸੰ ਧਪ ਗਰ, ਲ ਬ S ਲ
੫.	. . . . ਸਧੁ ਸਰ ਗਪ ਧਪ ਧਪ ਗਰ, ਸਧੁ ਸਰ	. . . . ਗਰ, ਸਧੁ ਸਰ ਗਪ ਗਪ ਧਸੰ ਰੰਗੰ ਰੰਸੰ	. ਸਧੁ ਸਰ ਗਰ, ਧਸ ਧਪ ਗਰ, ਸਧੁ ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਸਧੁ ਸਰ ਗਪ ਗਰ, ਸਰ ਗਪ ਧਸੰ ਰੰਸੰ ਲ ਬ S ਲ
੬.	. . . . ਪਧ ਸੰਰੰ ਸੰਸੰ ਧਪ ਰੰਸੰ ਧਪ ਸੰ, ਸੰਧ	ਸਰ ਗਪ ਗ, ਰਗ ਗ, ਰਗ ਪਧ ਸੰਰੰ ਪਗ ਧ, ਧਪ ਗਰ	ਪਧ ਗ, ਰਗ ਪਧ ਗੰਰੰ ਸੰਸੰ ਧਪ ਗ, ਪ, ਪਗ ਰਸ ਬ	ਸੰਸੰ ਧਪ ਗ, ਰਗ ਗੰ, ਗੰਰੰ ਸੰਧ ਰੰ, ਲ ਬ S ਲ
੭.	. . . . ਪਧ ਸੰ, ਗੰਰੰ ਗੰਰੰ ਗ,ਸ ਰਰ ਧਸ ਸਰ	ਗਰ ਗਰ ਸਰ ਸਧੁ ਸੰਰੰ ਸੰਧ ਪਧ ਸੰਰੰ ਗ, ਧਸ ਸਰ ਗ,	ਪਧੁ ਸਰ ਗ, ਸੰਧ ਗੰ, ਸੰਰੰ ਰੰ,ਧ ਸੰਸੰ ਧਸ ਸਰ ਗ, ਬ	ਸੰਧ ਪਧ ਪਗ ਰਗ ਪਧ ਧ,ਗ ਪਪ ਰਗ ਲ ਬ S ਲ
੮.	. . . . ਧਪ, ਧਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਧ, ਸੰਰੰ, ਧਸੰ ਰੰਗੰ, ਸੰਰੰ ਰਸ, ਰਰ ਸਧੁ, ਸਰ	. ਸਰ ਗਗ ਰਸ, ਸੰਰੰ ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਪ ਗੰਪੰ, ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ, ਗ, ਸਧੁ ਸਰ ਗ,	ਰਗ ਪਪ ਗਰ, ਗਪ ਗਰ, ਸਰ ਗਪ; ਰਗ ਸੰਧ, ਸੰਸੰ ਧਪ, ਧਪ ਸਧੁ ਸਰੁ ਗ, ਬ	ਧਪ ਪਗ, ਪਧ ਸੰਸੰ ਪਧ, ਗਪ ਧਸੰ, ਪਧ ਪਗ, ਪਪ ਗਰ, ਗਗ ਲ ਬ S ਲ

ਅੰਤਰਾ

	ਸੰ — ਸੰ ਸੰ				ਪ ਗ ਗ ਪ ਧ ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ
੧.	ਦਾ \$ ਸ ਨ	ਪਧ ਸਰੰ ਸੰਧ ਪਧ	ਸੰਸੰ ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੨.	ਪਧ ਸਰੰ ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ	ਪਧ ਸਰੰ ਸੰਧ ਪਧ	ਸੰਸੰ ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੩.	ਸੰਸੰ ਧਪ, ਧਧ ਪਗ,	ਪਪ ਗਰ, ਗਗ ਰਸ,	ਸਰ ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ,	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਧ ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੪.	ਸੰਧ ਪਧ, ਧਪ ਗਪ,	ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ ਸਰੰ ਪਗ ਰਗ, ਗਰ ਸਰ,	ਧਸੰ ਰੰਗੰ ਸਰੰ ਗੰਪੰ ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ ਸੰ,	ਗੰਰੰ ਸਰੰ, ਰੰਸੰ ਧਸੰ, ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੫.	ਸਰ ਗ,ਸ ਰਗ ਸਰ	ਸਰੰ ਗੰ,ਸੰ ਰੰਗੰ ਸਰੰ, ਗਪ ਧਸੰ ਰੰਗੰ ਰੰਸੰ	ਪਧ ਸੰਪ ਧਸੰ ਪਧ, ਧਸੰ ਧਪ ਗਰ ਸ,	ਪਧ ਸੰਸੰ ਧਪ, ਗਪ ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੬.	ਧਧ ਪਗ, ਰਗ ਪਪ ਧਧ ਰੰਰੰ ਧਧ ਸੰਸੰ,	ਗਰ, ਸਰ ਗਗ ਰਸ, ਧਧ ਰੰਰੰ ਧਧ ਸੰਸੰ,	ਰੰਸੰ, ਧਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਧ, ਸਸ ਗਗ ਰਰ ਪਪ ਧਧ ਰੰਰੰ ਧਧ ਸੰਸੰ,	ਪਧ ਸੰਸੰ ਧਪ, ਗਪ ਗਗ ਧਧ ਪਪ ਸੰਸੰ ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੭.	ਗਪ ਡਪ ਗਰ ਗਰ, ਸਰੰ ਸੰਧ ਪਧ ਸੰ,	ਸਰੰ ਡਰੰ ਸੰਧ ਸੰਧ, ਸ ਡ ਸਰ ਸਸ ਸਰੰ ਸੰਧ ਪਧ ਸੰ,	ਧਸੰ ਡਸੰ ਧਪ ਧਪ, ਰਗ ਰਰ ਗਪ ਗਗ ਸਰੰ ਸੰਧ ਪਧ ਸੰ,	ਪਧ ਡਧ ਪਗ ਪਗ ਪਧ ਪਪ ਧਸੰ ਧਧ ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	
੮.	ਰਗ ਰਪ ਗਰ ਸ, ਪ, ਧਧ ਪਗ ਰਗ	ਸਰੰ ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਧਸੰ ਗੰ, ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਸੰ, ਪ, ਪਪ ਗਰ ਸਰ	ਧਰੰ ਸੰਧ, ਪਧ ਪਸੰ ਰੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਧ ਪਧ ਗ, ਗਗ ਰਸ ਧਸੰ,	ਧਪ, ਗਪ ਗਧ ਪਗ, ਸੰ, ਸੰਸੰ ਧਪ ਗਪ ਸਰ ਗਪ ਪਸ ਪਧ	
	ਸੰ ਸ, ਸਰ ਗਪ	ਧਸੰ ਪਧ ਸੰ ਸ,	ਸਰ ਗਪ ਧਸੰ ਪਧ	ਜ ਨ ਨਾ ਨਕ	

੧. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕੀਰਤਿ ਕਰਨ ਸਰਨ ਮਨਮੋਹਨ ਜੋਹਨ ਪਾਪ ਬਿਦਾਰਨ ਕਉ ॥
 ਹਰਿ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਸਮੂਖ ਸਭੈ ਬਿਧਿ ਕੁਲਹ ਸਮੂਹ ਉਧਾਰਨ ਸਉ ॥
 ਚਿਤ ਚੇਤਿ ਅਚੇਤ ਜਾਨਿ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ ਮੋਹਿਓ ਕਤ ਧਉਂ ॥
 ਮੂਰਤ ਘਰੀ ਚਸਾ ਪਲੁ ਸਿਮਰਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਸਨਾ ਸੰਗਿ ਲਉ ॥
 ਹੋਛਉ ਕਾਜੁ ਅਲਪ ਸੁਖ ਬੰਧਨ ਕੋਟਿ ਜਨੰਮ ਕਹਾ ਦੁਖ ਭਉਂ ॥
 ਸਿਖਾ ਸੰਤ ਨਾਮੁ ਭਜੁ ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਆਤਮ ਸਿਉਂ ਰਉਂ ॥੨॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੮੭)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਰ	ਗ	੩	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	×	ਧ	ਸ	ਸ	੨	ਗ	ਰ	ਗ	ਗ
*	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਕ	ਰ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ	ਮ	ਨ	ਮੰ	ੜ	ਹ	ਨ	ਨ
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—		
*	ਜੋ	ਹ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਪ	ਬਿ	ਦਾ	ੜ	ਰ	ਨ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਹਤਿ	ਤਾ	ਰ	ਨ	ਤ	ਰ	ਨ	ਸਮ	ਰ	ੜ	ਥ	ਸ	ਭੈ	ੜ	ਬਿ	ਧਿ
ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਕੁ	ਲਹ	ੜ	ਸ	ਮੁ	ਹ	ੜ	ਉ	ਧਾ	ੜ	ਰ	ਨ	ਸਉ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ ॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ ਅੰਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿੰਚ ਤਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਸਤੁ ਹੈ, ਤੂ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੀ ॥੨॥
 ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਕਉ, ਅਕਥ ਕਥਾ ਜਾ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ॥੩॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੁ ਕਹੀਅਤਿ ਹੈ, ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਕੁਰ ਅਪਨੀ ॥੪॥
 (ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੭)

ਅਸਥਾਈ

੩					×					੨					੦					ਸ ਬ
ਧ	ਸ	—	ਰ	ਗ	—	ਗ	—	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—					
ਲ	ਬ	ੜ	ਲ	ਜਾ	ੜ	ਉ	ੜ	ਸਿਆ	ੜ	ਮ	ਸੁੰ	ਵ	ਰ	ਕਉ,	ੜ					
ਗ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ					
ਅ	ਕ	ਬ	ਕ	ਥਾ	ੜ	ਜਾ	ਕੀ	ਥਾ	ੜ	ਤ	ਸੁ	ਨੀ	ੜ	ੜ,	ਬ					

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	—	ਰੰ	ਸੰ				
ਮੁ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਲ	ਨ	ਸਿਉ	ੜ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਬ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ				
ਤੋ	ੜ	ਰੀ	ਨ	ਤੂ	ੜ	ਟੈ	ੜ	ਛੇ	ੜ	ਰੀ	ਨ	ਛੂ	ੜ	ਟੈ	ੜ	ੜ				
ਸੰ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧਪ	ਗਰ	ਸ	ਸ				
ਐ	ੜ	ਸੀ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਧੋ	ੜ	ਖਿੰ	ੜ	ਚ	ਤ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਬ				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਡੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਪੁੰਧਲਾ, ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ ॥

ਨਾਨਕ ਲਾਲੇ ਲਾਲ ਹੈ, ਸਚੈ ਰਤਾ ਸਚੁ ॥

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੦੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸਰ	ਗਪ	ਧਸੰ	ਸੰ	ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਰ	ਸਰ	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਗ	—				
ਨਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਸੇ	ਲਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਨਾੜ	ਧੁੰ	ੜ	ੜ	ਧ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ				
ਗ	—	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—				
ਨਾ	ੜ	ਭ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ਕ	ੜ	ੜ	ੜ	ਚ	ੜ	ੜ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਨਾ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	—
		ਨਾ	ਫ	ਨ	ਕ	ਲਾ	ਫ	ਲੋ	ਫਫ	ਲਾ	ਫ	ਫ	ਲ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਧ	ਸ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਰ	ਸ	
ਸ	ਫ	ਫ	ਚੈ	ਫ	ਰ	ਫ	ਤਾ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ	ਫ	ਚਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫ	

੪. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਭ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਰਾਮ ਹੈ, ਦੂਸਰ ਨਾਹਿਨ ਕੋਇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ, ਤਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਤਿ ਹੋਇ ॥ ੯ ॥

(ਸਲੋਕ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੪੨੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਤ	ਸ	ਰ	ਸ	—	×	ਸ	ਧ	ਸ	ਰ	੨	ਗ	ਰ	ਗ	—
		ਸ	ਭ	ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ਫ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	—	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—					
ਦੁ	ਫ	ਸ	ਰ	ਨਾ	ਫ	ਹਿ	ਨ	ਕੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	—
		ਗ	ਗ	ਫ	ਨ	ਕ	ਸੁ	ਨ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਮ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—		
ਤਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਗ	ਤ	ਹੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

੫. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਜਾਚਿਕੁ ਨਾਮੁ ਜਾਚੈ ਜਾਚੈ ॥

ਸਰਬਧਾਰ ਸਰਬ ਕੇ ਨਾਇਕ ਸੁਖ ਸਮੂਹ ਕੇ ਦਾਤੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੇਤੀ ਕੇਤੀ ਮਾਂਗਨਿ ਮਾਗੈ ਭਾਵਨੀਆ ਸੋ ਪਾਈਐ ॥ ੧ ॥

ਸਫਲ ਸਫਲ ਸਫਲ ਦਰਸੁ ਰੇ ਪਰਸਿ ਪਰਸਿ ਗੁਨ ਗਾਈਐ ॥

ਨਾਨਕ ਤਤ ਤਤ ਸਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹੀਰੈ ਹੀਰ ਬਿਧਾਈਐ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੫)

ਅਸਥਾਈ

੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨	੧੩	੧੪	੧੫
ਗ	ਰ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	ਰ	ਧ	ਸ	—
ਜਾ	ੜ	ਚਿ	ਕ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਜਾ	ੜ	ਚੈ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਚੈ	ੜ
—	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	ਗ	ਰ	ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ
ੜ	ਸ	ਰ	ਬ	ਧਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ਰ	ਬ	ਕੇ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਇ	ਕ
—	ਧ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪਧ	ਸਰੰ	ਕਰੰ	ਸੰ	ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਰ
ੜ	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਮੁ	ਹ	ਕੇ	ੜ	ਦਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ਤੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	ਧ	—	ਗ	ਪ	—	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ੜ	ਕੇ	ੜ	ਤੀ	ਕੇ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਗ	ਨ	ਮਾ	ੜ	ਕੈ	ੜ
ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਪਧ	ਸਰੰ	ਕਰੰ	ਸੰ	ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਰ	ਸ
ਭਾ	ੜ	ਵ	ਨੀ	ਆ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਪਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਈ	ਐੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਭੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੋਡਿਆ ਡੋਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥

ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥ ੧ ॥

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਡਖਣੇ, ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੧੦੬੪)

ਅਸਥਾਈ

੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨	੧੩	੧੪	੧੫
ਧ	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਗ	ਰ	ਗ	—
ਸੰ	ੜ	ਚਉ	ੜ	ਸ	ੜ	ਜ	ਣ	ਮੈ	ੜ	ੜ	ਡਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	—	ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਪਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗਪ	ਧਪ	ਗਰ	ਸ
ਭੇ	ੜ	ਈ	ੜ	ਸਿ	ੜ	ਸ	ਉ	ਤਾੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਫੰ	ਸੰ	—
ਗ	ਨੰ	ਫ	ਮ	ਹਿੰ	ਫ	ਜੇ	ਫ	ਤ	ਰ	ਫ	ਸ	ਦੇ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਰ	ਸ
ਕ	ਦ	ਪ	ਫ	ਸੀ	ਫ	ਦੀ	ਫ	ਦਾਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਰ
ਗਪ	ਧਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ							
ਰੁਫ	ਫਫ	ਫ	ਚਉ	ਮ	ਫ	ਜ	ਫ	ਮੈ...							

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਰਬ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੰ ਕੀਮਤਿ ਨ ਗਿਯਾਨੰ ਧਯਾਨੰ ਉਚੇ ਤੇ ਉਚੇ ਜਾਨੀਜੈ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਥਾਨੰ ।
ਮਨੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨੰ ਏਕੈ ਸੂਤਿ ਹੈ ਜਹਾਨੰ ॥
ਕਵਨ ਉਪਮਾ ਦੇਉ ਬਡੇ ਤੇ ਬਡਾਨੰ ॥
ਜਾਨੈ ਕਉਨੁ ਤੇਰੇ ਭੇਉ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਦੇਉ ਅਕਲ ਕਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭ ਸਰਬ ਕੋ ਧਾਨੰ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ ਦਰਿ ਤੁਲਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਸਰਿ ਏਕ ਜੀਹ ਕਿਆ ਬਖਾਨੈ ॥
ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰਿ ॥ ੪ ॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੮੬)

ਅਸਕਾਈ

⊕	੧				੨				⊕	੧				੨			
ਸ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਧ	—	ਪ	ਸ	ਧ	ਸ	—	—	—	—	—
ਗ	ਰ	ਬ	ਗ	ਫ	ਫ	ਨਿ	ਧਾ	ਫ	ਫ	ਨੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸ	—	ਰ	ਗ	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਕੀ	ਫ	ਫ	ਮ	ਤ	ਫ	ਨ	ਗਾ	ਫ	ਨੰ	ਧਾ	ਫ	ਨੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸ	—	ਰ	ਗ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—
ਉ	ਫ	ਫ	ਚੇ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਉ	ਫ	ਫ	ਚੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਜਾ	ਫ	ਨੀ	ਜੇ	ਫ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੇ	ਫ	ਰੇ	ਥਾ	ਫ	ਨੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧ	—	ਸ	—	ਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਮਨ	ਧ	ਨ	ਤੈ	₪	ਰੋ	₪	ਪ੍ਰਾ	₪	₪	ਨੰ	₪	ਦੇ	ਕੋ
ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਸ	ਸ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	—	—	—
ਸੂ	₪	ਤ	ਹੈ	₪	₪	ਜ	ਹਾ	₪	₪	ਨੰ	₪	₪	₪
ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਸੰ	—	—	—
ਕ	ਥ	ਨ	ਉ	ਪ	ਮਾ	₪	ਦੇ	₪	₪	ਉ	₪	₪	₪
ਧ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—	—
ਬ	ਭੇ	₪	ਤੈ	₪	₪	ਬ	ਭਾ	₪	₪	ਨੰ	₪	₪	₪

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਲਾਲੂ ਚੋਲਨਾ ਤੈ ਤਨਿ ਸੋਹਿਆ ॥ ਸੁਰਿਜਨ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥
ਕਵਨ ਬਨੀ ਰੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ ॥ ਕਵਨ ਰੰਗਿ ਤੂ ਭਈ ਗੁਲਾਲੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਤੁਮਹਿ ਸੁਹਾਗੁ ॥ ਤੁਮ ਘਰਿ ਲਾਲਨੁ ਤੁਮ ਘਰਿ ਭਾਗੁ ॥
ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ ॥ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤੁਹੀ ਸੁਰ ਗਿਆਨਿ ॥ ੩ ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੪ ॥
ਸੁਨਿ ਰੀ ਸਖੀ ਇਹ ਹਮਰੀ ਘਾਲ ॥ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਸੀਗਾਰਿ ਸਵਾਰਨਹਾਰ ॥੧॥

ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×	ਰ	੦	ਰ	੨	੩	੦	—
ਗ	ਵ	ਸ	ਬ	ਗ	ਧ	ਪ	—
ਕ	ਨ	ਨ	ਨੀ	₪	ਰੀ	₪	₪
ਗ	ਪ	ਧ	ਸ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ
ਤੇ	₪	ਰੀ	₪	ਲਾ	₪	ਲੀ	₪
ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	ਰਸ	ਧ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਰੋ	₪	ਗ₪	ਤੁ	₪
ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਭ	ਈ	₪	ਗੁ	ਲਾ	₪	ਲੀ	₪

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	—	—	—
ਲਾ	₪	ਲ	ਚੋ	₪	ਲ	ਨਾ	₪	₪	₪
ਧ	—	ਸ	ਰੰ	ਸ	—	ਧ	—	ਪ	—
ਤੈ	₪	ਤ	ਨ	ਸੋ	₪	ਹਿਆ	₪	₪	₪
ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸ	ਰੰ	ਸ	—	—	—
ਮੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਭਾ	₪	ਨੀ	₪	₪	₪
ਧ	—	ਧ	ਸ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਪ	₪	ਮ	ਚ	ਮੋ	₪	ਹਿਆ	₪	₪	₪
ਤਾ									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਏਕ ਸੈ ਅਧਿਕ ਏਕ ਨਾਇਕਾ ਅਨੇਕ ਜਾ ਕੈ,
ਦੀਨ ਕੇ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਹੈ ॥
ਸਜਨੀ ਰਜਨੀ ਸਸਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਐਸਰ ਮੈ,
ਅਬਲੀ ਅਧੀਨ ਗਤਿ ਬੇਨਤੀ ਉਚਾਰੀ ਹੈ ॥
ਜੋਈ ਜੋਈ ਆਗਿਆ ਹੂੰ ਸੋਈ ਸੋਈ ਮਾਨਿ ਜਾਨਿ,
ਹਾਥ ਜੋਰੈ ਅਗੂਭਾਗਿ ਹੋਏ ਆਗਯਾਕਾਰੀ ਹੈ ॥
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ, ਚਾਇਕੈ ਚਈਲੋ ਭਜੋ,
ਸਫਲ ਜਨਮ ਧੰਨਿ ਆਜੁ ਮੇਰੀ ਬਾਰੀ ਹੈ ॥ ੨੧੨ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ		ਗ	ਪ	ਧਪ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਗ	ਗ	ਵ	ਨੀ	ਭੜ	ਗ	ਤ	₪	ਭਾ	₪
ਭਾ									ਇ
ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਧ	ਪ	—
ਚਾ	ਇ	ਕੈ	ਚ	ਚ	ਈ	₪	ਭ	ਜੋ	₪
ਧ									
ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	ਗ	ਰ	ਪ	ਗ	—
ਸ	ਫ	ਲ	ਜ	ਨ	ਨ	₪	ਧੀ	ਨ	₪

ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ
ਅ	ਜ	ਮੇ	ਰੀ	ਬਾ	—	ਰੀ	ਹੈ	ਭ	ਭ	ਭ
ਅੰਤਰਾ										
ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਏ	ਕ	ਸੈ	ਅ	ਧਿ	ਕ	ਭ	ਏ	ਭ	ਕ	ਕ
ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਪ
ਸੰ	ਇ	ਕਾ	ਅ	ਨੇ	ਭ	ਕ	ਜਾ	ਭ	ਕੈ	ਕੈ
ਪ	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਗ	ਨ	ਕੇ	ਦ	ਇਆ	ਭ	ਲ	ਹੋ	ਇ	ਕ੍ਰਿ	ਕ੍ਰਿ
ਦੀ										
ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—	—
ਸੰ	ਲ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ਧਾ	ਭ	ਰੀ	ਹੈ	ਭ	ਭ	ਭ
ਪਾ										

—ਬਾਕੀ ਭੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ-ਭਾਨਮਤੀ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਸਰਨਾ ਜੋਗ ॥ ਜੋ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਸੋਈ ਹੋਗੁ ॥
ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈ ਹੋਰੁ ॥
ਅਨਦ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਸਦ ਜਾ ਕੈ ॥ ਸਰਬ ਥੋਕ ਸੁਨੀਅਹਿ ਘਰਿ ਤਾ ਕੈ ॥
ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥ ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੮੪)

ਅਸਥਾਈ

x				੨		੩		੪		
						ਧ				
						ਸੰ-	ਧਪ	ਗਰ	ਸਰ	ਗ
						ਰਾਭ	ਜਮਹਿ	ਰਾਭ	ਜਭ	ਜੋ
ਧ	—	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸਰ	ਗ	ਪ	ਸੰ	ਧ
ਗ	ਭ	ਮਹਿ	ਜੋ	ਭ	ਗੀ	ਤਪ	ਮਹਿ	ਤ	ਪੀ	ਭ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰ	ਗੰ,ਰੰਸੰ	ਧਸੰਧਪ	ਗਰਸ-					
ਸ	ਰ	ਗ੍ਰਿਹਸ	ਤ ਮਹਿ	ਭੋਭਭਭ	ਗੀਭਭਭ					

ਅੰਤਰਾ

						ਗ				
						ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਸੰਧ
						ਮ	ਨ	ਸਾ	ਪੁ	ਰਨ
						ਧ				
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਧ	ਪ		ਸ
ਸ	ਰ	ਨਾ	ਜੋ	ਫ	ਗ	ਜੋ	ਕ			ਇਆ
ਗਰੰ	ਸੰਧ	ਪਧ	ਸ	ਧਪ	ਗ,ਰਸ					
ਸੋਫ	ਫਫ	ਈਫ	ਹੋ	ਫਫ	ਗਫਫ					

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਜੇ ਅਗੋਂ "ਕਵਨ ਬਨੀ ਗੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ"
ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਵੈਦੋ ਨ ਵਾਈ ਭੈਣੋ ਨ ਭਾਈ ਏਕੋ ਸਹਾਈ ਰਾਮੁ ਹੇ ॥ ੧ ॥

ਕੀਤਾ ਜਿਸੋ ਹੋਵੈ ਪਾਪਾਂ ਮਲੋ ਧੋਵੈ ਸੋ ਸਿਮਰਹੁ ਪਰਧਾਨ ਹੇ ॥ ੨ ॥

ਘਟਿ ਘਟੇ ਵਾਸੀ ਸਰਬਨਿ ਵਾਸੀ ਅਸਥਿਰੁ ਜਾ ਕਾ ਥਾਨੁ ਹੇ ॥ ੩ ॥

ਆਵੈ ਨ ਜਾਵੈ ਸੰਗੇ ਸਮਾਵੈ ਪੂਰਨ ਜਾ ਕਾ ਕਾਮੁ ਹੇ ॥ ੪ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਾ ਰਾਖਨਹਾਰਾ ॥

ਸੰਤ ਜੀਵਹਿ ਜਪਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ॥

ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ ਸੁਆਮੀ ਨਾਨਕੁ ਤਿਸੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਹੇ ॥ ੫ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਅੰਜਲੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੮)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦
ਸ	ਰਗ	ਰ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਪਧ	ਪ	ਧ	—	ਧ	
ਵੈ	ਦੋਫ	ਨ	ਵਾ	ਫ	ਈ	ਭੈ	ਫੋਫ	ਨ	ਭਾ	ਫ	ਈ	
ਸ	ਸ	ਰੰ	ਸ	ਪ	ਧ	ਸ	—	ਧ	ਪਗ	ਰਸ	—	
ਏ	ਕੋ	ਸ	ਹਾ	ਫ	ਈ	ਰਾ	ਫ	ਮ	ਹੋਫ	ਫਫ	ਫ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗ	ਗ	ਜਿ	ਸੇ	ਹੇ	ਵੈ	ਪਾ	ਪਾ	ਮ	ਲੋ	ਧੋ	ਵੈ
ਕੀ	ਤਾ										
				ਧ							
ਸੰ	ਰੰਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪਗ	ਰਸ	—
ਸੋ	ਸਿS	ਮ	ਰਹੁ	ਪ	ਰ	ਧਾ	S	ਨ	ਹੇS	SS	S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਵਗਸੁੱਧ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਨ ਕੇ ਦੇਖਿ ਫਿਰਿਓ ਘਰ ਜੋਗ ਜਤੀ ਕੇ ॥

ਸੁਰ ਸੁਰਾਰਦਨ ਸੱਧ ਸੁਧਾਦਿਕ ਸੰਤ ਸਮੁਹ ਅਨੇਕ ਮਤੀ ਕੇ ॥

ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਕੋਂ ਦੇਖਿ ਰਹਿਓ ਮਤ ਕੋਊ ਨ ਦੇਖੀਅਤ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ਕੇ ॥

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁ ਤੇ ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨੁ ਏਕ ਰਤੀ ਕੇ ॥ ੧ ॥ ੨੧ ॥

(ਤੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ: ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X				O				X				O			
—	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—
S	ਏ	ਕ	ਰ	ਤੀ	S	ਬਿ	ਨ	S	ਏ	ਕ	ਰ	ਤੀ	S	ਕੇ	S
—	ਸ	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ
S	ਸੀ	ਭ	ਗ	ਵਾ	S	ਨ	ਕੀ	S	ਭਾ	ਇ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	S	ਹੁ	ਤੇ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਸ੍ਰਾ	ਵ	ਗ	ਗ	ਸ੍ਰ	ਫ	ਧ	ਫ	ਸ	ਮੁਹ	ਫ	ਸਿ	ਧਾ	ਫ	ਨ	ਕੇ
—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	—
ਫ	ਏ	ਖ	ਵਿ	ਰਿਓ	ਫ	ਘ	ਰ	ਫ	ਜੋ	ਗ	ਜ	ਗਰੰ	ਗੰ	ਕੇ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਫੈ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ਹੇ ਗੋਪਾਲ ਹੇ ਦਇਆਲ ਲਾਲ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਸਖੇ ਦੀਨ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰ ॥ ੧ ॥

ਹੇ ਸਮੂਥ ਅਗਮ ਪੂਰਨ ਮੋਹਿ ਮਇਆ ਧਾਰਿ ॥ ੨ ॥

ਅੰਧਕੂਪ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ, ਮਲਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੭੩)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	ਗ	੨	—	੦	੩	੪	
ਗ	—	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	੪
ਹੇ	ੜ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਹੇ	ੜ	ਗੋ	ਪਾ	ੜ
ਸ	—	ਧ	ਸ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਧ	—
ਹੇ	ੜ	ਦ	ਇਆ	ੜ	ਲ	ਲਾ	ੜ	ਲ	ੜ
ਸ	—		ਪ						
ਪ੍ਰਾ	—	ਰ	ਗ	ਪ	ਸੰਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਰੰ
	ੜ	ਨ	ਨਾ	ੜ	ਥਅ	ਨਾ	ੜ	ਸ	ੜ
ਸੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰਸੰ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਗ	ਰ
ਦੀ	ੜ	ਨ	ਦਰ	ਦ	ੜਨਿ	ਵਾ	ੜ	ਰ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ
ਪ	ੜ	ਸਮ	ਰ	ੜ	ਥ	ਅ	ਗ	ਮ	ਪੂ	ਰ
ਹੇ										ਨ
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਧ
ਮੋ	ੜ	ਹਿ	ਮ	ਇਆ	ੜ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ
ਪ	ਗ	ਰ	ਪ	ਸੰਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ
ਅੰ	ੜ	ਧ	ਕੂ	ੜ	ਪਮ	ਹਾ	ੜ	ਭ	ਇਆ	ੜ
ਸੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਗ	ਰ	ਸ
ਗੰ	ਰੰ	ਕ	ਪਾ	ਰ	ੜਉ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ
ਨਾ	ਨ									

ਨੋਟ :—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਸਮ ਤੇ ਆਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਭੁਪਾਲੀ, 'ਪੜਤਾਲ', ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਆਮੀ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਣੁ ਨਾਰਾਇਣੇ ॥

ਸਗਲ ਭਗਤ ਜਾਚਹਿ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਭਵਨਿਧਿ ਤਰਣ ਹਰਿ ਚਿੰਤਾਮਣੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਜਗਦੀਸ ਦਮੋਦਰ ਹਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੋਬਿੰਦੇ ॥

ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਰਾਰਿ ਹਰਿ ਮੁਕੰਦੇ ॥ ੧ ॥

ਜਗਦੀਸੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨ ਜੋ ਆਏ ਤੇ ਜਨ ਭਵਨਿਧਿ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੀ ਪੈਜ ਹਰਿ ਰਾਖੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ, ਕਲਿਆਨੁ ਭੋਪਾਲੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੩੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ	—	ਰ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਪਾ	ੜ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਪਰ	ਮੇ	ਸੁ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ
ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਧ	—	ਪ
ਦੁ	ਖ	ਨਿ	ਵਾ	ਰ	ਣ	ਨਾ	ਰਾ	ਇ	ਣੈ	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਸ	ਗ	ਲ	ਭ	ਗ	ਤ	ਜਾ	ਚਹਿ	ਸੁਖ	ਸਾ	ਗ	ਰ
ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ
ਭਵ	ਨਿ	ਧ	ਤਰ	ਣ	ਹਰਿ	ਚਿੰ	ਤਾ	ਮ	ਣੈ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਰਾਬਰ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
ਗ	—	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ
ਪ	ੜ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	ੜ	ਸ	ਦ	ਸੰ	ਮੰ	ਦਰ	ਹ
ਦੀ	ੜ								ੜ	ਸ					ਰਿ
ਸੰ	—	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਅੰ	ੜ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਗੰ	ੜ	ਬਿੰ	ੜ	ਦੈ	ੜ	ੜ	ੜ;
ਧ															
ਪ	—	ਧ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—
ਤੇ	ੜ	ਨਿ	ਰ	ਭਉ	ੜ	ਜਿ	ਨ	ਸ੍ਰੀ	ੜ	ਰਾ	ਮ	ਧਿਆ	ੜ	ਇਆ	ੜ
ਸ	ਰ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਮੁ	ਰਾ	ੜ	ਰਿ	ਹ	ੜ	ਰਿ	ਮੁ	ਕੰ	ੜ	ਦੇ	ੜ

—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ)

⊕			੧	—	੨		⊕			੧		੨	
ਸ	—	ਰ	ਗ	—	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਜ	ੜ	ਗ	ਦੀ	ੜ	ਸ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਜੋ
ਪਾ	—	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ
ਆ	ੜ	ਏ	ਤੇ	ੜ	ਜ	ਨ	ਭਵ	ਨਿ	ਧਿ	ਪਾ	ਰ	ਧ	ਰੇ,
ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਭ	ਗ	ਤ	ਜ	ਨਾ	ਕੀ	ੜ	ਪੈ	ਜ	ਹਰਿ	ਰਾ	ਖੈ	ਜ	ਨ
ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਆ	ਪ	ਹ	ਰਿ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਕ	ਰੇ	ੜ	ੜ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਭੁਪਾਲੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ

ਵਾਦੀ—ਗ		ਠਾਟ—ਕਲਿਆਨ		ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ
ਸੰਵਾਦੀ—ਨ		ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ-ਸੰਪੂਰਣ		ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਆਰੋਹ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਘਟ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਨ, ਰ ਗ, ਮ ਧ ਨ, ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ ਨ, ਧ, ਪ, ਮੰਗ, ਰ ਸ ।

ਕਲਿਆਨ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਯਮਨ, ਇਮਨ, ਯਮੁਨਾ-ਕਲਿਆਨ, ਜਾਂ ਕਲਿਆਣੀ ਇਤਿਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਯਮਨ ਇਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬੰਤਾ ਕੌਮਲ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਯਮਨ-ਕਲਿਆਨ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਕਲਿਆਨ ਤੇ ਯਮਨ-ਕਲਿਆਨ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਯਮਨ-ਕਲਿਆਨ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਿਆਨ ਜਾਂ ਯਮਨ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਹੀ ਲਾਈਦਾ ਤੇ। ਯਮਨ-ਕਲਿਆਨ ਵਿਚ “ਗ ਮ ਪ, ਜਾਂ ਪ ਮ ਗ” ਇੰਜ ਸਿੱਧਾ ਕੌਮਲ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਪ, ਮੰਗ ਮਗ, ਜਾਂ ਨਰਗ ਮੰਗ, ਪਮੰਗ, ਮਗ, ਰਗ, ਨਰ ਗਰ, ਸ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਨਾਲ਼ ਮਿਲ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਕਲਿਆਨ ਇਕ ਜਨਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਭਾਵ, ਆਧੁਨਿਕ ਦਸ ਠਾਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਠਾਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਗ-ਭਗ ਚੌਵੀਹ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਯਮਨ ਕਹਿਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲਿਆਨ ਜਾਂ ਕਲਿਆਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਦਾ ਆਰੰਭ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਨਰ, ਨਰਗ, ਮੰਗ, ਪਮੰਗ, ਰਗ, ਰ, ਨਰਸ। ਤਾਂਨ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਖੜਜ-ਪੰਚਮ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲਾਈਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ਼ ਤਾਂਨ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਮਧੁਰਤਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਲਗ-ਭਗ ਚੌਵੀਹ ਘੰਟੇ (ਅਖੰਡ) ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਚਾਰ ਚੌਕੀਆਂ ਖਾਸ ਨੀਯਤ ਹਨ। ਚੌਕੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ—ਚਾਰ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਭਜਨ ਮੰਡਲੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਥਾਪੀ ਹੋਈ ਕੀਰਤਨ ਮਰਯਾਦਾ। ਉਹ ਚਾਰ ਚੌਕੀਆਂ ਇਹ ਹਨ :—

੧. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਚੋਕੀ । ੨. ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਦੀ ਚੋਕੀ । ੩. ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਦਰ ਦੀ ਚੋਕੀ । ੪. ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਬੀਤਣ ਪੂਰ ਕਲਿਆਨ ਦੀ ਚੋਕੀ । ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ, ਸਰਲ ਤੇ ਭਗਤੀ ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਗਾ-ਬਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਗ, ਰਸ, ਨਰਸ, ਨਰਗ—ਰਸ, ਨਰ, ਨਰਗ, ਰਸ—ਨਧਪ, ਧਪ, ਨਧਪ, ਮਧਨ, ਧਨਰ, ਨਰਗ, ਰ, ਸ— ।
੨. ਸ—ਨਰਗ, ਰਗ—ਰਸ, ਨਰਨਧਪ, ਧਪ ਮਧਨ, ਧਪ, ਮਧਨ, ਧਨਰ, ਨਰਗ, ਰਮਗ, ਗ ਰਗ ਪੁ ਨ ਰ ਰਗਰ, ਨਰਸ—ਰਗਰਸਨਧਪ, ਮਧਨ, ਧਨਰਗ, ਨਰਗ, ਰ ਸ— ।
੩. ਰਗ—ਰਗਰ, ਨਰਗ, ਮਗ, ਪ, ਮਗ, ਰਗਰ, ਨਰਸ—(ਸ) ਨਧਪ, (ਪ) (ਧ) (ਨ) ਰਸ, ਨਧਪ, ਨਧਨ, ਧਪ, ਮਧਨ, ਧਨਰ, ਨਰਗ, ਰਗਮਗ, ਪਮਗ, ਰਗਰ, ਨਰਸ—ਨਰਗ, (ਪ) ਮਗ, ਮਪਮਗ; ਰਗਰਸ, ਨਰਗਰ, ਨਰਸ— ।
੪. ਸਨਰਸ ਗਰ ਮਗ, ਪ, ਮਗ, ਰਗ, ਨਰਗ, ਧਨਰਗ, ਮਧਪ, ਮਗ, ਮਧ, ਨਧਪਮਗ, ਰਗਮਧ, ਨਧਪਮਗ, ਰਸ, ਨਰਸ, ਗਰਮਗ, ਨਰਗਮਧਰ, ਸ, ਰਗ, ਨਰਗ, ਰਮਗ, ਪਰ, ਗਰਸ, ਨਰਗ ਪ ਮਪ ਮਧਪ, ਨਧਪ, ਗ ਮਨ, ਧਪਮਗ, ਰਸ—, ਰਗਮਧਨ, ਮਧਨ ਗਮਧਨ, ਰਗਮਧਨ, ਨਰਗਮਧਨ, ਸ, ਨਧਪਮਗ, ਰ, ਨਰਸ— ।
੫. ਪ, ਮਗਮਪ, ਮਧਪ, ਨਧਪ, ਮਧਨਸ, ਨਧਪ, ਮਗ, ਮਧਨ, ਸ—ਨਰਸ, ਨਰਗ, ਰਸ, ਸਨਧਪ, ਮਗ, ਮਧਨਸ—ਨਸ, ਨਧਨਰ, ਨਧਪ, ਮਧਨਸ—ਨਸਨਧਨ, ਮਧਨ, ਰਸ—ਨਰਗ, ਰਗ, ਰਸ— ਸ ਸ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸ ਗ ਨਰਸ, (ਸ) ਨਧਪਮਗ—ਨ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪ ਧ, ਨ, ਰਸ—ਸਨਧ, ਨਰਗ, ਰਗ, ਮਗ, ਪ, ਮਗ, ਰ, ਨਰਸ—ਨਧ, ਨਰਗ—ਰਸ, ਨਧਨਰਗਰ, ਮਗ, ਪ, ਮਗਰ, ਨਰਸ, ਨਰਗਮਪ, ਮਗ, ਰਗ, ਰਸ, (ਸ) ਨਧਪ, (ਨ) ਧਪਮਗ, (ਪ) ਮਗ, ਰਸ— ।

ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦
	ਪ	ਨ	(ਪ)	—	ਗ	ਰ	—	ਸ	ਕ	ਰ	
੧.	ਹ	ਮਾ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ਇਹ	ਕਿ	ਰ	ਨਰ	ਗਮ ਪਧ	ਨਸੰ
੨.	.	.	.	.	ਨਰ	ਗਮ ਪਧ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨਧ	ਪਮ ਗਰ	ਗਮ ਪਮ ਗਰ ਸ
੩.	ਸਰ	ਗਮ ਗਰ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨਧ	ਪਮ ਗਰ,	ਗਮ ਪਧ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨਧ	ਪਮ ਗਰ ਸ
੪.	ਨਰ	ਨਗ	ਰਗ	ਰਮ	ਗਮ	ਗਪ	ਮਪ	ਮਧ	ਪਧ	ਪਨ	ਧਨ ਰਸੰ
੫.	.	ਗਪ	ਮਗ,	ਮਧ	ਪਮ,	ਪਨ	ਧਪ,	ਧਸੰ	ਨਧ,	ਨਰ	ਸੰਨ, ਸੰਗ ਰਸੰ,
੬.	.	ਮਗ,	ਨਧ	ਨਧ	ਪਮ,	ਸੰਨ	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਰਸੰ	ਮਗ ਮਗ ਰਸ,	ਪਮ ਗਰ, ਧਪ ਧਪ
੭.	ਸਨ	ਰਸ	ਗਰ	ਮਗ	ਪਮ	ਧਪ	ਨਧ	ਸੰਨ	ਰਸੰ	ਗਰ ਮਗ ਪਮ	ਗਰ ਗਰ ਰਸੰ ਰਰ
੮.	ਸੰਨ	ਸੰਸ	ਨਧ	ਨਨ	ਧਪ	ਧਧ	ਪਮ	ਪਪ	ਮਗ	ਮਮ ਗਰ ਗਰ	ਰਸ ਰਰ ਸਨ ਸ
੯.	.	ਪਮ	ਗਰ,	ਗਮ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨਧ	ਪਮ ਗਰ, ਗਮ
੧੦.	ਗਰ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨਧ	ਪਮ ਗਰ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨਰ	ਗਰ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਪ	ਪ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	
੧.	ਬਿ	ਨ	ਮਿ	ਲ	ਬੇ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੨.	.	.	.	.	.	.	.	.	ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ
੩.	ਸੰਨ	ਗਰ	ਸਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨਰ	ਗਮ	ਧਨ	ਸੰ, ਗਮ ਧਨ
੪.	.	.	.	.	.	.	.	.	ਗਰ	ਸੰਨ ਧਨ ਰਸੰ
੫.	ਨਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਮਪ	ਧਨ	ਸੰਨ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ

੫.	ਗਰ ਸ, ਸ, ਗਰੇ	ਸੰਨ ਧਪ ਮੰਗ ਰਸ	ਨਰ ਗ,ਰ ਗਮ, ਗਮ	ਧ,ਮ ਧਨ, ਧਨ ਸ
੬.	ਗ, ਰੇਸੰ ਨਸੰ ਰੇ ਮੰਗ ਰਸ, ਗਰ ਮੰਗ	ਸੰਨ ਧਨ ਸ, ਨਧ ਪਮ ਧਪ ਨਧ ਸੰਨ	ਪਧ ਨ, ਧਪ ਮੱਪ ਰੇਸੰ ਗਰੇ ਸੰਨ ਧਪ	ਧ, ਪਮ ਗਮ ਪ, ਮੰਗ ਰਸ ਰਗ ਮੱਪ
੭.	ਸੰ, ਸੰਨ ਧਪ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ ਮੰਗ ਰਗ	ਸੰ, ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ ਮੱਪ ਧਨ ਸੰ, ਸੰਨ	ਧਨ ਸੰ, ਸੰਨ ਧਪ ਧਪ ਮੰਗ ਰਸ ਰਗ	ਸੰਨ ਸੰ, ਸੰਨ ਧਨ ਮੰਗ ਮੱਪ ਧਨ ਸੰ, ਮੱਪ ਧਨ ਸਰੇ ਸੰ
੮.	ਸਰੇ ਸੰਨ ਧਨ ਮੱਧ ਧਨ ਸਰੇ ਗਮ ਗਰੇ ਰੇਸੰ, ਗਮ ਧਨ ਮੱਧ	ਨਰੇ ਸੰਨ ਧਨ ਮੱਧ ਸੰਨ ਧਪ ਮੰਗ ਰਸ ਨਰੇ ਸੰ, ਗਮ ਧਨ	ਨਰੇ ਗਰੇ ਸੰਨ ਧਨ ਨਰ ਗਮ, ਰਗ ਮੱਧ, ਮੱਧ ਨਰੇ ਸੰ, ਗਮ	ਮੱਧ ਨਰੇ ਸੰਨ ਸੰ, ਗਮ ਧਨ, ਮੱਧ ਨਸੰ ਧਨ ਮੱਧ ਨਰੇ ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਕਲਿ ਮਾਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਮਾਰੇ ਏਹ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥

ਅਲਿ ਮਕਰੰਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਮਨੁ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਰੀਝੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਨ ਜਲਾ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਨ ਕਛੁਐ, ਹਰਿ ਬੰਦ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕਉ ਦੀਜੈ ॥੧॥

ਬਿਨੁ ਮਿਲਬੇ ਨਾਹੀ ਸੰਤੋਖਾ, ਪੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਨਾਨਕ ਜੀਜੈ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ				×				੨			
ਪ	(ਪ)	—	ਗ	—	ਸ	ਗ	ਰ	ਗ	—	—	ਪ	ਗ
ਨ	ਮਾ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ਏਹ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਕੀ	ਮ ਪ
ਹ												ਜੈ ੜ
ਮ												
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨਰ	ਗਮ	ਪ	ਰ	ਗ ਰ ਸ
ਅ	ਲਿ	ਮ	ਕ	ਰੇੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ਚੜ	ਰੜ	ਨ	ਕ	ਮ ਲ ਸਿਉ ੜ
ਨ	—	ਰ	—	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ
ਮ	ੜ	ਨ	ੜ	ਫੇ	ਰ	ਫੇ	ਰ	ਰੀ	ੜ	ਝੈ	ੜ	ਪ ੜ ੜ ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	(ਸ)	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	—
ਪ	—	ਨ	ਜ	ਲਾ	—	ਸਿ	ਉ	ਕਾ	—	ਜ	ਨ	ਕ	ਛੁ	ਐ	—
ਆ	—	ਨ	ਜ	ਲਾ	—	ਸਿ	ਉ	ਕਾ	—	ਜ	ਨ	ਕ	ਛੁ	ਐ	—
ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸਰ	ਸ	ਸਰ	ਗਮ	ਪ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਹ	—	ਰ	—	ਬ	—	ਦ	ਚਾ	ਕਿ	ਕ	ਕਉ	—	ਦੀ	—	ਜੈ	—

ਸਬਚ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲਾਲਨੁ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ ॥ ਸਖੀ ਬਤਾਵਹੁ ਮੁਝਹਿ ਮਤੀਰੀ ॥੧॥
ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ ॥ ਜਹਾ ਪਠਾਵਹੁ ਜਾਉ ਤਤੀਰੀ ॥੨॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀ ਰੀ ॥ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀਰੀ ॥੩॥
ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ॥ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀਰੀ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩	×	੨
ਸ	ਸੰ	ਨ	ਧ
ਲਾ	—	ਲ	ਨ
ਪ	ਮ	ਗ	ਮ
ਰ	ਵਿ	ਆ	—
ਨਰ	ਗਮ	ਪ	ਨ
ਸ	ਖੀ	—	ਬ
ਤਾ	—	ਵਹੁ	—
ਪ	ਪ	ਗ	ਰ
ਕ	ਵ	ਨ	ਗ
ਨ	ਰ	ਸ	—
ਤੀ	—	ਰੀ	—
ਸਨ	ਰ	ਸ	—
ਤੀ	—	ਰੀ	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਸੂ	—	ਹ	ਬ	ਸੂ	—	ਹ	ਬ	ਸੂ	—	—	ਹ	ਵੀ	—	—	—	—
ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਗ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸ	—
ਅ	ਪ	ਨੇ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਕੈ	—	ਰੰ	—	—	ਗ	ਰ	ਤੀ	—	—	—

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਯ)

ਦੁਖੁ ਘਨੇ ਜਬ ਹੋਤੇ ਦੂਰਿ ॥ ਅਬ ਮਸਲਤਿ ਮੋਹਿ ਮਿਲੀ ਹਦੂਰਿ ॥੧॥
 ਚੁਕਾ ਨਿਹੋਰਾ ਸਖੀ ਸਹੇਰੀ ॥ ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਗੁਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ॥੨॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਨਿਕਟਿ ਆਨਿ ਪ੍ਰਿਅ ਸੇਜ ਧਰੀ ॥ ਕਾਟਿ ਕਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੀ ॥੩॥
 ਮੰਦਰਿ ਮੇਰੇ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰਾ ॥ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ ॥੪॥
 ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਮੈ ਪਿਰੁ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥ ਬਿਰੁ ਸੋਹਾਗੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪਾਇਆ ॥੫॥
 (ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਨ	—	—	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦੁ	ਫ	ਯ	ਧ
ਗ	ਗ	ਗ	ਗ
ਅ	ਬ	ਮ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਗ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ
ਚੁ	ਫ	ਕਾ	ਨਿ	ਚੋ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਸ	ਯੋ	ਫ	ਸ	ਚੋ	ਫ	ਰੀ	ਫ
ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਸਨ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਰਸ
ਕ	ਰ	ਮ	ਗ	ਇਆ	ਫ	ਕੁ	ਰ	ਪਿ	ਰ	ਸੋ	ਗ	ਮੇਫ	ਫਫ	ਰੀਫ	ਫਫ

—ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਯ)

ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ ॥
 ਤੁਮ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਹਿਰਕ ਤੇਰੇ ॥ ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੂਖ ਘਨੇਰੇ ॥
 ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ ॥ ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਭਗਵੰਤ ॥
 ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੂਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ ॥ ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ॥
 ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ॥
 (ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਸੁਖਮਨੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੮)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				੪				੨			
ਪ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਕ	ਮ	ਪ	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	ਮ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਤ	ੜ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—	—
ਤੁਮ	ਮਾ	ਤ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ਹ	ਮ	ਬਾ	ੜ	ਰਿ	ਕ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ
ਨ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ
ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ੜ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਮਹਿ	ਸੁ	ੜ	ਖ	ਘ	ਨੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—	—
ਤੁ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਤੁ	ਮ	ਪਹਿ	ੜ	ਅ	ਰ	ਦਾ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ
ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮ	ਮ
ਜੀ	ੜ	ਉ	ੜ	ਪਿ	ਤ	ਸ	ਤ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਪ. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥

ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਸਹਸਾ ਨਹ ਚੂਕੈ ਗੁਰ ਇਹ ਭੇਦੁ ਬਤਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਕੀਏ, ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥

ਜੋਗ ਜਗ ਨਿਹਫਲ ਤਿਹ ਮਾਨਉ, ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਸੁ ਬਿਸਰਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਾਨ ਮੋਹ ਦੋਨੋ ਕਉ ਪਰਹਰਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾਵੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ, ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੮੩੦)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				੪				੨			
ਮ	ਪ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਕੇ	ੜ	ਨਾ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	ਦੁ	ਖ	ਪਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਗਮੱਪ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਭ	ਗ	ਤ	ਬਿ	ਨਾ	ਫ	ਸਹ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਨਫਫ	ਹ	ਚੂ	ਫ	ਕੈ	ਫ
ਨ	ਨ	ਰ	ਰ	ਮ	—	—	—	ਮ	—	—	ਨ	ਮ	ਧ	ਪ	—
ਗੁ	ਰ	ਇ	ਹ	ਗ	ਫ	ਫ	ਫ	ਪ	ਫ	ਫ	ਭ	ਤਾ	ਫ	ਵੈ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	—	ਮ	ਗ	—	ਰ	—	ਗ	ਪ	ਸ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਹਾ	ਫ	ਭ	ਇਓ	ਫ	ਤੀ	ਫ	ਰ	ਥ	ਥ	ਤ	ਕੀ	ਫ	ਦੈ	ਫ
ਸ	—	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਸ	—	ਨ	—	ਮ	ਪ
ਰਾ	ਫ	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਵੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸਰ	ਗਮ	ਪਧ	ਨਸ	ਨਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ
ਨਾ	ਫ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	ਫ	ਦੁ	ਖ	ਪਾਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਵੈਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫ

ਨੋਟ—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ “ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਦੁਖ ਪਾਵੈ” ਦੀ ਤੁਕ ਗਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸਥਾਈ ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਲਯ ਵਧਾ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

੬. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ ॥

ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਹ ਪਰਮੇਸਰ ਜਾਨੋ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋ ਆਨ ਜਗਤ ਮੈ ਦਸਕ ਅਸੁਰ ਹਰਿ ਘਾਏ ॥

ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦਿਖਾਇ ਸਭਨ ਕਹ ਆਪਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾਏ ॥੧॥

ਭੈਜਨ ਗੜ੍ਹਨ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਕਿਮ ਜਾਤਿ ਗਿਨਾਯੋ ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੇ ਆਸਿ ਕੋ ਘਾਇ ਬਚਾਇ ਨ ਆਯੋ ॥੨॥

ਕੈਸੇ ਤੋਹਿ ਤਾਰਿ ਹੈ ਸੁਨਿ ਜੜ ਆਪ ਡੁਬਿਯੋ ਭਵਸਾਗਰ ॥

ਛੁਟਿਹੋ ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਗਹੋ ਸਰਨਿ ਜਗਤਾਗਰ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੩	×							੨				੦				ਸ ਬਿ
ਨ ਧ ਨ	ਸ ਕ	— S	ਰ ਰ	ਗ ਤਾ	— S	ਗ ਟ	ਗ ਨ	ਗ ਕਿ	ਰ ਰ	ਗ ਤ	ਪ ਮ	ਗ ਰ ਮਾ	— S	ਸ ਨੋ,	— S	
ਪ ਆ	— S	ਮੱ ਦਿ	ਗ ਅ	ਮੱ ਪ ਜੋ	— S	ਪ ਨਿ	ਪ ਅ	ਨ ਜੈ	— S	ਨ ਅ	ਸੰ ਬਿ	ਨ ਧ ਨਾ	— S	ਪ ਸੀ	— S	
ਮੱ ਤਿ	ਮੱ ਹ	ਧ ਪ	ਨ ਰ	ਸੰ ਮੇ	ਰੰ S	ਸੰ ਸ	ਸੰ ਰ	ਨ ਜਾ	-ਧ SS	ਪ S	-ਮੱ SS	ਗ S	-ਰ SS	ਸ ਨੋ,	ਸ ਬਿ	

ਅੰਤਰਾ

* *	ਮੱ ਪ ਕ	ਗ ਹਾ	ਗ ਭ	ਪ ਮੱ ਯੋ	— S	ਧ ਜੋ	ਮੱਧ SS	ਸੰ ਆ	— S	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਜ	ਸੰ ਗ	ਸੰ ਤ	ਸੰ ਮੈ	— S
— S	ਨ ਦਸ	ਨ ਕ	ਨ ਅ	ਨ ਸੁ	ਨ ਰ	ਧ ਹ	ਨ ਰਿ	ਸੰ ਘਾ	— S	— S	— S	ਨਧ SS	ਨ S	ਧ ਪ ਦੇ	— S
— *	ਗੰ ਅਧਿ	ਗੰ ਕ	ਮੱ ਪਰ	ਗੰ ਰੰ ਪੰ	— S	ਸੰ ਚ	ਸੰ ਦਿ	ਸੰ ਖਾ	— S	ਸੰ ਇ	ਸੰ ਸ	ਨ ਭ	ਰੰ ਨ	ਸੰ ਕਹ	— S
— *	ਨ ਆ	— S	ਸੰ ਪਹਿ	ਧ ਨ ਬੁ	-ਧ ਹS	ਪ ਮ	ਪ ਕ	ਨ ਹਾ	-ਧ SS	ਪ S	-ਮੱ SS	ਗ S	-ਰ SS	ਸ, ਦੇ,	ਸ ਬਿ

ਨ ਕਰਤਾ...

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ॥

ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਸੋਭਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਾ ਭਗਤਿ ਦਾਨੁ ਜਸੁ ਮੰਗੀ ॥੧॥

ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸੇਖਨਾਰੈ, ਸਗਲ ਜਪਹਿ ਤਰੰਗੀ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸਦ ਸੰਗੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੨)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							×	੨						
													ਪ	ਧ	ਸ
ਪ	—	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਰ	—	ਰ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	—	—	—
ਭਾ	ੜ	ੜ	ਸੋੜ	ਭਾ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ	ਲਾ	ੜ	ਲ	ਨ	ਕੀ	ੜ;	ੜ	ੜ
—	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸਨੁ	ਰ	ਸ	—
ੜ	ਸਦ	ਨ	ਵ	ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਰੇ	ੜ	ਗੀ	ੜ	ਸੋੜ	ੜ	ਭਾ	ੜ
ਪ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਰ	—	ਰ								
ਸੋ	ਭਾ	ੜ	ਸੋੜ	ਭਾ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ								

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
ਥੁਹ	ਮ	ਮ	ਹੇ	ੜ	ਸ	ੜ	ਸਿ	ਧ	ਮ	ਨਿ	ਇ	ੜ	ਦਾ	ੜ	
—	ਸ	ਨ	ਸ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧ	—	ਧ	—
ੜ	ਭ	ਗ	ਤ	ਦਾ	ਨ	ਜ	ਸ	ਮ	ੜ	ਗੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੋ	ੜ
ਪ	—	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	—	ਰ								
ਭਾ	ੜ	ੜ	ਸੋੜ	ਭਾ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ	ਲਾਲ							

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਝੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਇਸ ਸਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ)

੮. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਮਾ ਰਮ ਰਾਮੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ।

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਤੂ ਬਡ ਪੁਰਖੁ ਪਿਤਾ ਮੇਰਾ ਮਾਇਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਅਸੰਖ ਅਗਮ ਹਰਿ, ਅਗਮ ਅਗਮ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥

ਗੁਣੀ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਤਿ ਬਹੁ ਕੀਨੀ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇਆ ॥੧॥

ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਸਦ ਗਾਵਹਿ, ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

ਤੂ ਅਮਿਤਿ ਅਤੋਲੁ ਅਪਰੰਪਰ ਸੁਆਮੀ, ਬਹੁ ਜਪੀਐ ਥਾਹੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥੨॥

ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਤੁਮਰੀ ਜਨ ਮਾਧੋ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥

ਤੁਮੁ ਜਲਨਿਧਿ ਹਮ ਮੀਨੇ ਤੁਮਰੇ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਕਤਹੂ ਪਾਇਆ ॥੩॥

ਜਨ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਮਧਸੂਦਨ ਹਰਿ ਦੇਵਹੁ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ॥

ਮੈ ਮੂਰਖ ਅੰਧਲੇ ਨਾਮੁ ਟੇਕ ਹੈ, ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੩੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦	ਗ	੩	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	
											ਰਾ		ਮਾ	ਰੜ	ਸ	ਮ
ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਨਧ	ਸ	ਰ	ਗਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਨਧ	ਸ	ਰ	
ਰ	ੜ	ਮੈ	ੜ	ਅੰ	ੜੜ	ਤ	ਨ	ਪਾੜ	ਇਆ	ੜ,	ੜ	ਹ	ਮੜ	ਬਾ	ੜ	
ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਰ	ਮ'								
ਰਿ	ਕ	ਪ੍ਰ	ਤ	ਪਾ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ'	ਧ	ਨ	ਸੰ	
								ਤੁ	ਮ	ਰੈ	ੜ	ਤੁ	ੜ	ਬ	ਡ	
ਨਧ	ਨ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਧ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਗ	ਰਸ						
ਪੜ	ਰ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ਮੈ	ਰਾ	ਮਾ	ਇਆ	ੜੜ;						

ਅੰਤਰਾ

												ਮ'	ਪ	ਪ	ਮ'	ਗ
												ਹ	ਰਿ	ਕੇ	ੜ	
ਪ	—	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	
ਮ'	ੜ	ਮ	ਅ	ਸੰ	ੜ	ਖ	ਅ	ਗ	ਮ	ਹਰਿ	ੜ,	ਅ	ਗ	ਮ	ੜ	
ਨਾ																

ਨ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	-ਧ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ
ਅ	ਗ	ਮ	₪	*	*	ਹ	ਰਿ	ਰਾ	₪₪	ਇਆ	₪	ਗੁ	ਨੀ	₪	₪	
ਪ				ਮ'			ਮ'	ਗ								
ਮ'	ਧ	ਪ	—	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਰ	—	ਸ	—	ਨ	ਰ	ਗ	ਮ'	
ਗਿਆ	₪	ਨੀ	₪	ਸੁ	ਰ	ਤ	ਬਹੁ	ਕੀ	₪	ਨੀ	₪,	ਇ	₪	ਕ	₪	
	ਧ															
ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ	ਗ	ਰ	ਗਮ	ਪਧ		
ਤਿ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਕੀ	₪	ਮ	ਤ	ਪਾ₪	ਇਆ	₪,	ਰਾ	ਮਾ	ਰਾ...			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :— ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਹੈ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਗੇ ॥

ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ ਨਿਤ ਆਸ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਬ ਗਲ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਮੁਗਧ ਇਆਨ, ਪਿਤਾ ਸਮਝਵਹਿਗੇ ॥

ਸੁਤੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੂਲਿ ਬਿਗਾਰਿ, ਜਗਤ ਪਿਤ ਭਾਵਹਿਗੇ ॥੧॥

ਜੋ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਸੋਈ ਹਮ ਪਾਵਹਗੇ ॥

ਮੋਹਿ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਠਉਰ, ਜਿਸੁ ਪਹਿ ਹਮ ਜਾਵਹਗੇ ॥੨॥

ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਵਹਿ ਭਗਤ, ਤਿਨਾ ਹਰਿ ਭਾਵਹਿਗੇ ॥

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ, ਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਵਹਗੇ ॥੩॥

ਹਰਿ ਆਪੇ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਆਪਿ ਲਿਵ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰਿ ਹਰਿ ਲਾਜ ਰਖਾਵਹਿਗੇ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੩੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੨								੦	੩							
										ਸਸ							
										ਪ੍ਰਭ							
-ਸ	(ਸ)	ਸ	ਨਧ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸ	ਸ	ਸ	-ਸ	ਗਰ	ਗਰ	ਨਰ	ਸ		
*ਨਿ	ਧਾ	ਨ	ਹਮ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ₪	ਨ	ਗਾ	ਵਹ	ਗੇ,	₪ਗ	ਨ₪	ਗਾ₪	ਵਹ	ਗੇ		
ਸ	—	ਗ	ਰ	ਗ	—	ਗ	ਗਗ	ਮ'	ਮ'ਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'ਪਧਨ	-ਧ	ਪ		
ਹਉ	₪	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	₪	ਕ	ਰਉ	ਨਿ	ਤ₪	ਆ	ਸ	ਪ੍ਰ	ਭ₪₪₪	₪₪	₪		

(੫) ਮ ਗ ਰ | ਪਗ ਪ ਗ ਰ | ਨ ਰਰ ਸ ਸਸ | ਰਗਮਪ
 ਮੋ ਟ ਹਿ ਟ ਕਟ ਬ ਗ ਲ ਲਾ ਵਹਿ ਗੋ, ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ...

ਅੰਤਰਾ

ਸਸੰ	ਸਸੰ	(ਸੰ)	ਸੰ	ਨ	-ਧ	ਸੰ	ਸਰੰ	ਸੰ	ਨਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਧਪ
ਮੁਗ	ਧਇ	ਆ	ਨ	*	*ਪਿ	ਤਾ	ਸਮ	ਝਾ	ਵਹਿ	ਗੋ	ਟ	ਗੰ	ਰੰ	ਨਰੰ	ਸਸੰ
ਨ	ਧਧ	ਮਪਨ (੫)	ਪਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨ	ਰਭ	ਸ	ਸਸ	ਰਗਮਪ—	ਗੰ	ਰੰ	ਨਰੰ	ਸਸੰ
ਭੂ	ਲਵਿ	ਗਾਟਟ	ਰ	ਜਗ	ਤ	ਪਿ	ਤ	ਭਾ	ਵਹਿ	ਗੋ, ਪ੍ਰਭ	ਕੀਜੈ...	ਸੁ	ਤ	ਖਿਨ	ਖਿਨ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੂੰ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਉਣਾ ਹੈ, ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਨਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਟਿਉਨ ਜੋ ਅਗੇ 'ਇਕਤਾਲੇ' ਵਿਚ ਨੁਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇੰਜ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਤੇ ਆਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।

੧੦. ਰਾਗ ਯਮਨ ਕਲਿਆਨ, ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੂ ਕੋ ਗਨੀਐ ॥ ਜਾਸੁ ਰਸਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਭਨੀਐ ॥
 ਆਇ ਬਸਹਿ ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗੇ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮ ਧਿਆਵਹਿ ਰੰਗੇ ॥
 ਆਵਤ ਸੋ ਜਨੁ ਨਾਮਹਿ ਰਾਤਾ ॥ ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਮਇਆ ਬਿਧਾਤਾ ॥
 ਏਕਹਿ ਆਵਨ ਫਿਰਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧੩॥
 (ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦			
												ਨ	ਸ	ਨ	ਨ
												ਆ	ਟ	ਇਆ	ਟ
ਸ	—	ਗ		ਰ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	—	—	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਮ
ਸ	ਟ	ਫ	ਟ	ਟ	ਲ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਤਾ	ਹੂ	ਕੋ	ਟ	ਟ
ਗ															
ਰ	—	ਗ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਮ
ਗ	ਟ	ਨੀ	ਟ	ਐ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਜਾ	ਟ	ਸ	ਟ	ਰ

ਪ	ਪ	ਧ	—	—	ਮ	ਪ	ਪ	—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	—	ਪ
ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸ
ਮ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	—	ਰ	—	ਸ	—	—				
ਤ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਐ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,				

ਅੰਤਰਾ

										ਮੱ	—	ਮੱ	—	ਧ	
										ਗ	ਸ	ਦਿ	ਸ	ਬ	
										ਆ					
ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	ਸੰ	—	—	ਨ	ਰੰ	ਗੰ	—	ਰੰ
ਸਹਿ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	*	*	*	ਸਾ	ਧੂ	ਕੰ	ਸ	ਸ
ਨ	—	ਰੰ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ
ਸੰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਅ	ਨ	ਦਿ	ਸ	ਨ
ਪ															
ਮੱ	—	ਧ	—	ਪ	—	—	—	—	—	ਗ	ਰ	—	ਗ	—	ਪ
ਨਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧਿਆ	ਸ	ਵਹਿ	ਸ	ਸ
ਗ															
ਰ	—	—	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	—	
ਰੰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,	ਆ	ਸ	ਦਿਆ	ਸਫਲ...	

ਚਾਈ ਤੁਰਾਂ ਆਂਤੋ ਤੇ ਭਾਓ

ਚਲੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇਰੇ

੧੧. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਸੁਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨ ਰਾਗੀ ਨ ਰੰਗੀ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੰ ॥ ਨ ਮੋਹੀ ਨ ਕ੍ਰੋਹੀ ਨ ਦ੍ਰੋਹੀ ਨ ਦ੍ਰੇਖੰ ॥
 ਨ ਕਰਮੰ ਨ ਭਰਮੰ ਨ ਜਨਮੰ ਨ ਜਾਤੰ ॥ ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਸੱਤ੍ਰੰ ਨ ਪਿਤ੍ਰੰ ਨ ਮਾਤੰ ॥੧॥
 ਨ ਨੇਹੀ ਨ ਗੋਹੀ ਨ ਕਾਮੰ ਨ ਧਾਮੰ ॥ ਨ ਪੁਤ੍ਰੰ ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਸੱਤ੍ਰੰ ਨ ਭਾਮੰ ॥
 ਅਲੇਖੰ ਅਭੇਖੰ ਅਜੋਨੀ ਸਰੂਪੰ ॥ ਸਦਾ ਸਿੱਧ ਦਾ ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਬਿੱਧ ਰੂਪੰ ॥੨॥
 ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੰ ॥ ਕਹਾ ਬਾਸੁ ਤਾ ਕੋ ਫਿਰੈ ਕਉਨ ਭੇਖੰ ॥
 ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾ ਕੈ ਕਹਾ ਕੈ ਕਹਾਵੈ ॥ ਕਹਾ ਕੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੇ ਮੋ ਨ ਆਵੈ ॥੩॥
 ਨ ਰੋਗੀ ਨ ਸੋਗੀ ਨ ਮੋਹੀ ਨ ਮਾਤੰ ॥ ਨ ਕਰਮੰ ਨ ਭਰਮੰ ਨ ਜਨਮੰ ਨ ਜਾਤੰ ॥
 ਅਦ੍ਰੇਖੰ ਅਭੇਖੰ ਅਜੋਨੀ ਸਰੂਪੇ ॥ ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ॥੪॥੯੪॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦		੨		੩		੦	ਨ
ਗਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਸ	ਨ
ਮੋ	ੜ	ਏ	ੜ	ਕ	ਰੂ	ੜ	ਪੋ	ੜ
ਨ	ਰ	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਮੋ	ੜ	ਏ	ੜ	ਕ	ਰੂ	ੜ	ਪੋ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—		—		—		—	ਪ
ਗ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸ	—	ਸ
ਰਾ	ੜ	ਕੰ	ੜ	ਨ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ੜ
ਨ	—	ਰੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸ	ਸ
ਰੂ	ੜ	ਪੰ	ੜ	ਨ	ਰੇ	ੜ	ਖੰ	ੜ
ਨ	—	ਧ	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਮੋ	ੜ	ਹੰ	ੜ	ਨ	ਕੋ	ੜ	ਹੰ	ੜ
ਗ	—	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਰਦੁੰ	ੜ	ਹੰ	ੜ	ਨ	ਰਦੁੰ	ੜ	ਖੰ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੇਹੁ ਸੰਦੇਸਰੋ ਕਹੀਅਹੁ ਪ੍ਰਿਅ ਕਹੀਅਉ ॥

ਬਿਸਮੁ ਭਈ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੁਨਤੇ, ਕਹਹੁ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਹੀਅਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ, ਕੋ ਕਹਤੇ ਸਭ ਮਹੀਅਉ ॥

ਬਰਨੁ ਨ ਦੀਸੈ ਚਿਹਨੁ ਨ ਲਖੀਐ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਾਂਤਿ ਬੁਝਹੀਅਉ ॥ ੧ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਲੇਪ ਨਹੀ ਅਲਪਹੀਅਉ ॥

ਨਾਨਕੁ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸਹੀਅਹੁ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ
ਸ	ੜ	ਹੁ	ਸੰ	ਦੇ	ੜ	ਸ	ਰੋ	ੜ	ੜ
ਗ	ਰ	ਮਪ	—	ਗ	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—
ਕ	ਹੀ	ਅਹੁ	ੜ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਕ	ਹੀ	ਆਉ	ੜ
ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—	—	ਸ
ਬਿ	ਸ	ਮ	ਭ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੀ
ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਬ	ਹੁ	ਬਿ	ਧ	ਸੁ	ਨ	ਤੈ	ੜ	ੜ	ੜ,
ਨ	ਰ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਹੁ	ਸੁ	ਹਾ	ਗ	ਨੜ	ਸ	ਹੀ	ਆਉ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਕੋ	ੜ	ਕ	ਹ	ਤੋ	ੜ	ਸ	ਭ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਚੰ	ਕੰ	ਚੰ	ਨ	ਚੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਬਾ	ੜ	ਹ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ਹ	ਰ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਕੋ	ੜ	ਕ	ਹ	ਤੋ	ੜ	ੜ	ਸ	ੜ	ਭ
ਗ	ਰ	ਪ	—	ਗ	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—
ਮ	ਹੀ	ਅਉ	ੜ,	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ੜ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੈ ਮਨ ਡੀਗਿ ਨ ਡੋਲੀਐ ਸੀਧੇ ਮਾਰਗਿ ਧਾਉ ॥

ਪਾਛੈ ਬਾਘੁ ਡਰਾਵਣੋ ਆਗੈ ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ ॥

ਸਹਸੈ ਜੀਅਰਾ ਪਰਿ ਰਹਿਓ ਮਾ ਕਉ ਅਵਰੁ ਨ ਢੰਗੁ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਛੁਟੀਐ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ॥ ੭ ॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਪ	ਘ	ਮ'ਧ	ਨਸੰ	ਨਧ	ਘਮ	ਧ	ਪ	ਮ'ਗ	ਮ'
ਮ'	ਮਨ	ਡੀਓ	ਗਓ	ਨਓ	ਡੋਓ	ਲੀ	ਐ	ਓਓ	ਓ
ਰੇ									
ਧ	ਪ	ਮ'ਗ	ਮ'	ਡਾਗ	ਗਮ	ਪਧ	ਮ'	—	—
ਸੀ	ਧੈ	ਮਾਓ	ਓ	ਰ'ਰ	ਧਾਓ	ਓਓ	ਪ	ਓ	ਓ
ਪ	ਮ'	ਗ	ਗ	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—	—
ਪਾ	ਛੈ	ਬਾ	ਘ	ਡ	ਰਾ	ਵ	ਟੈ	ਓ	ਓ
ਨ	ਰ	ਗਾਗ	ਮ'	ਪਪ	ਗੰਸੰ	ਨਧ	ਨਪ	ਧਮ	ਪ
ਆ	ਗੈ	ਅਗ	ਨ	ਓਤ	ਲਾਓ	ਓਓ	ਓਓ	ਓਓ	ਉ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰਸੰ	ਸੰ	—	—
ਸਹ	ਸੈ	ਜੀ	ਅ	ਰਾ	ਪ	ਰ,ਰ	ਹਿਓ	ਓ	ਓ
ਸੰ	ਸੰ	ਨਲ	ਧ	ਮਮ	ਮਧ	ਨਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ
ਮਾ	ਕਉ	ਅਵ	ਰ	ਓਨ	ਓਓ	ਓਓ	ਗ	ਓ	ਓ
ਪ	ਪਮ	ਗ	ਗ	ਰਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—	—
ਨਾ	ਨਕ	ਗੁ	ਰ	ਮੁਖ	ਫੁ	ਟੀ	ਐ	ਓ	ਓ
ਨਨ	ਰ	ਗ	ਮ'	ਪਪ	ਗੰਸੰ	ਨਧ	ਨਪ	ਧਮ	ਧ
ਹਰਿ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਸਿਉ	ਸੰਓ	ਓਓ	ਓਓ	ਓਓ	ਗ

ਨੋਟ :--ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਸਮ (ਗੁਰ) ਤੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

੧੪. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਗੇ ॥
 ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ ਨਿਤ ਆਸ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਬ ਗਲ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਮੁਗਧ ਇਆਨ ਪਿਤਾ ਸਮਝਾਵਹਿਗੇ ॥
 ਸੁਤੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੂਲਿ ਬਿਗਾਰ ਜਗਤ ਪਿਤ ਭਾਵਹਗੇ ॥੧॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਸੋਈ ਹਮ ਪਾਵਹਗੇ ॥
 ਮੋਹਿ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਠਉਰ ਜਿਸੁ ਪਹਿ ਹਮ ਜਾਵਹਗੇ ॥੨॥
 ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਵਹਿ ਭਗਤ ਤਿਨਾ ਹਰਿ ਭਾਵਹਿਗੇ ॥
 ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ ਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਵਹਗੇ ॥੩॥
 ਹਰਿ ਆਪੇ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਆਪਿ ਲਿਵ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥
 ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰਿ ਹਰਿ ਲਾਜ ਰਖਾਵਹਿਗੇ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੩੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪	੫
ਰ	—	ਮ	ਗ	—	ਨਧ	ਸ
ਗ	—	ਪ	ਰ	—	ਪ੍ਰ	ਭ
ਕੀ	ੜ	ਨਿ	ਧਾ	ੜ	ਨ,	ਸ
ਰਹਾ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—
ਹਰਿ	ਗੁ	ਵਹ	ਗੇ	ੜ	ੜ,	ਪ
ਧ	—	—	—	—	—	—
ਨ	ਨ	ਧ	ਧਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਤੁਮ	ਰੀ	ਤ	ਆੜ	ੜ	ਪ੍ਰਭ	ਮੋ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨਧ	ਧ	ਗਰ	ਸ
ਕਬ	ਗ	ਵਰਿ	ਗੈੜ	ੜ	ੜੜ,	ਪ੍ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਕ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	ਪ
ਬਾ	ਰਿ	ਕ	ਮੁਗ	ਧ	ਇ	ਆ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ਹਮ
											ਸੰ
											ਪਿ

ਨ	ਨ	ਨ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਤਾ	ਸ	ਮ	ਝਾ	ਫ	ਵਹਿ	ਗੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸੁ	ਤ
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਖਿਨ	ਖਿ	ਨ	ਭੁ	ਲ	ਵਿ	ਗਾ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਜ
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	—	ਧ	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਗਰ	ਸ	ਰ
ਗਤ	ਪਿ	ਤ	ਭਾ	ਫ	ਵਹਿ	ਗੈਫ	ਫ	ਫ	ਫਫ,	ਪ੍ਰ	ਭ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੫. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਚਰਨ ਸਰਨ ਕਲਿਆਨ ਕਰਨ ॥ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨੋ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਪਿ ਨਿਸੰਗ ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨ ਖਾਵਨੋ ॥੧॥

ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਅਨਿਕ ਸੂਖ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਲਵੈ ਨ ਲਾਵਨੋ ॥

ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਲੁਬਧ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਧਾਵਨੋ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	ਸੰ	ਸੰ
										ਸੰ	ਹ	ਰਿ
ਨ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਮ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਪ
ਚ	ਰ	ਨ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸ	ਰ	ਨ	ਫ	ਫ	ਫ	ਕ
ਗ	ਰ	ਗ	—	—	ਰ	ਨ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ
ਲਿਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਨ	ਕ	ਰ	ਨ	ਫ,	ਪ੍ਰ	ਪ੍ਰ	ਭ
ਨ	ਧ	ਨ	—	ਰ	ਰ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	—
ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮ	ਧ	ਤਿ	ਤ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	ਰ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਵ	ਨੋ	ਫ	ਫ	ਫ,	ਹ	ਹ	ਰਿ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ
ਸਾ	₪	₪	₪	₪	ਧ	ਸੰ	₪	₪	₪	₪	ਗ
ਨ	—	ਰੰ	—	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਜ	₪	ਪ	₪	₪	ਨਿ	ਸੰ	₪	₪	₪	₪	ਗ;
									ਗ,	ਜ	ਮ
ਨ	—	—	—	—	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਪ	—	—	ਪ
ਕਾ	₪	₪	₪	₪	ਲ	ਤਿ	₪	ਸ	₪	₪	ਨ
ਗ	ਰ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ
ਖਾ	₪	₪	₪	₪	ਵ	ਨੰ	₪	₪	₪	ਹ	ਰਿ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੬. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ, ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ, ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥

ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥ ੧ ॥

ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ ਸਧਨਾ ਸੈਣ ਤਰੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਸੁਨਹੁ ਤੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	—	੨	ਧ	੦	—	੩	—	੪	—
				ਨ	ਗ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੰ
				ਹੇ	ਗ	ਰੀ	₪	₪	₪	ਬ	ਨਿ
ਪ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੰ
ਵਾ	₪	₪	₪	ਜ,	ਗ	ਰੀ	₪	₪	₪	ਬ	ਨਿ
ਪ	—	—	—	ਨ	ਰ	ਮੰ	—	ਗ	ਮੰ	—	ਧ
ਵਾ	₪	₪	₪	ਜ	ਗੁ	ਸਈ	₪	ਆ	₪	₪	ਮੇ
ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ
ਚਾ	₪	₪	₪	₪	₪	ਮਾ	₪	ਥੈ	ਛ	ਤ੍ਰ	ਧ

ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੱ
ਰੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹੇ,	ਗ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਬ	ਨਿ
ਪ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੱ
ਵਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਜ,	ਗ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਬ	ਨਿ
ਮੱ	—	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ
ਧ	ਫ	ਸੀ	ਲਾ	ਫ	ਲ	ਤੁਝ	ਬਿ	ਨ	ਕਵ	ਨ	ਕ
ਐ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੱ
ਨ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹੇ	ਗ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਬ	ਨਿ
ਰੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੱ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਨ
ਵਾ	ਫ	ਜ;	ਜਾਂ	ਫ	ਕੀ	ਫੋਫ	ਫ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਫ	ਫ	ਜ	ਗ	ਤ	ਕਉ	ਲਾ	ਫ	ਫ	ਗੇ	ਫ	ਫ
ਪ	—	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਨ	—	ਸੰ
ਫ	ਫ	ਫ,	ਤਾ	ਪ	ਰ	ਤੁ	ਫ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਫ
ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਗ	ਮੱ
ਰੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹੇ	ਗ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਬ	ਨਿ

—ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੈ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਇੰਜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਗਵਈਯਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਗਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ । ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਤੇ ਗੁਰ (ਸਮ) ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਤੋਂ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੀ ਨਿਖਾਨ ਸੁਰ ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੋਤੇ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰਨਾ ਕਰਨਾ ਅੱਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ।

੧੭. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਇਕਤਾਲਾ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਮਾਰੇ ਏਹ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥

ਅਲਿ ਮਕਰੰਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਮਨੁ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਰੀਝੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਨ ਜਲਾ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਨ ਕਛੁਐ ਹਰਿ ਬੰਦ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕਉ ਦੀਜੈ ॥ ੧ ॥

ਬਿਨੁ ਮਿਲਬੇ ਨਾਹੀ ਸੰਤੋਖਾ ਪੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜੀਜੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੩	ਗਗ	ਰਗਰ	੪	ਨਧ	×	੦	—	੨	—	੦	ਰ
ਹੜ	ਮਾੜੜ	(ਸ)	ਰੇ	ਏਹ	ਸਸਨਧ	ਨਧ	ਪ	ਸ	ਸ	ਜੈ	ੜ
					ਕਿੜੜੜ	ੜੜ	ਪਾ	ਕੀ			ੜ
ਗਗ	ਰਰ	ਰ	ਨਧ	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	ਗਗ	ਰ
ਅਲਿ	ਮਕ	ਰੇ	ਦੜ	ਚ	ਚ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਸਿਉ	ੜ
ਪ	ਗ	ਪ	(ਪ)	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਨਧ	ਨ	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਫੇ	ਰ	ਫੇ	ੜ	ੜ	ਫ	ਰੀ	ੜ	ਝੈ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਗ	ਪ	ਧਪ	ਸ	—	ਸਸੰ	ਨਸੰ	ਸ	—	—	ਨਧ
ਅ	ੜ	ਨ	ੜੜ	ਲਾ	ੜ	ਸਿਉ	ੜੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਜੜ
ਬਿ	ਨ	ਮਿ	ੜਲ	ਬੇ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ਹੀੜ
ਸਨਧ	ਨਧ	ਮ		ਮ							
ਨੜੜ	ੜੜ	ਪ	(ਪ)	ਪ	(ਪ)ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਨਧ	ਸ
ਜੜੜ	ੜੜ	ਕ	ਫੁ	ਐ	ੜ ੜ	ਹ	ਰ	ਬੁੰ	ੜ	ਦੜ	ੜ
		ਤੋ	ੜ	ਖਾ	ੜ ੜ	ਪੇ	ਖ	ਦ	ਰ	ਸੜ	ਨ
—	ਨ	ਧ	ਪ	ਰ	ਗ	—	ਰ	ਨਧ	ਨ	ਸ	—
ੜ	ਚਾ	ੜ	ਤ੍ਰਿ	ਕ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਜੈ	ੜ
ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ਕ	ਜੀ	ੜ	ਜੈ	ੜ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਖਯਾਲ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ 'ਇਕਤਾਲੇ' ਦਾ ਠੇਕਾ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਤਾਨ ਪਲਟੇ ਆਦਿ ਲਾਉਣੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਨੁੱਟੇਸ਼ਨ ਹੈ।

੧੮. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਉਨ ਬਿਧਿ ਤਾ ਕੀ ਕਹਾ ਕਰਉ ॥

ਧਰਤ ਧਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਸਤ੍ਰਗਿਆ ਅਜਰੁ ਪਦੁ ਕੈਸੇ ਜਰਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਾ, ਕੈ ਦਰਿ ਸਰਨਿ ਪਰਉ ॥ ੧ ॥

ਕਾਹੂ ਪਹਿ ਰਾਜੁ ਕਾਹੂ ਪਹਿ ਸੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਮੁਕਤਿ ਕਹਉ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪਾਈਐ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਗਹਉ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦			੨			੦			੩			੪		
ਸੰ	ਨਧ	ਪਮ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗਰ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—	—	—
ਕਉ	ਝ	ਨਝ	ਝ	ਬਿ	ਧ	ਤਾ	ਕੀ	ਕਹਾ	ਕ	ਝ	ਝ	ਰਉ	ਝ	ਝ	ਝ
ਨ	ਧ	ਨ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਰਰ	ਸਨ	ਰ	ਸ	—	—	—	—
ਧ	ਰ	ਤ	ਧਿਆ	ਝ	ਨ	ਗਿਆ	ਨ	ਸਸ	ਝ	ਝ	ਗਿਆ	ਝ	ਝ	ਝ	ਝ
ਨ	ਰ	ਗ	—	ਮ	ਧ	ਪਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	—	—	—	—
ਅ	ਜ	ਰ	ਝ	ਪ	ਦ	ਕੈ	ਸੇ	ਝ	ਜ	ਝ	ਰਉ	ਝ	ਝ	ਝ	ਝ

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਰੂਪਕ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ

⊕	੧			੨			⊕	੧			੨		
ਪ	ਮੰਗ	—	ਮ'	—	ਧ	ਮਧ	ਨ	—	—	ਸ	—	—	—
ਬਿ	ਸਝ	ਝ	ਨ	ਝ	ਝ	ਮਝ	ਹੇ	ਝ	ਝ	ਸ	ਝ	ਝ	ਝ
ਨ	ਧ	—	ਨ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	—	—	ਨ	—	—	—
ਸਿ	ਧ	ਝ	ਮੁ	ਝ	ਝ	ਨਿ	ਇੰ	ਝ	ਝ	ਦ੍ਰਾ	ਝ	ਝ	ਝ
ਸੰ	—	ਨ	ਧ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ'	ਧ	ਪ	ਪ	—	—
ਕੈ	ਝ	ਝ	ਦ	ਝ	ਰ	ਝ	ਸ	ਰ	ਨ	ਪ	ਰਉ	ਝ	ਝ
ਗ	—	ਰ	ਮ'	ਗ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	—	—
ਕੈ	ਝ	ਝ	ਦ	ਝ	ਰ	ਝ	ਸ	ਰ	ਨ	ਪ	ਰਉ	ਝ	ਝ

ਕਉਨ...

ਸੰਚਾਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ

X	੦	੨	੩	੦
ਸ ਕਾ	ਨ ਧ ਹੁ	ਸ ਪਹਿ	ਗ ਰਾ	ਗ ਜ
ਗ ਕਾ	ਰ ਹੁ	ਗ ਪਹਿ	ਰ ਸੁ	ਸ ਗਾ
ਪ ਕੋ	— S	— S	ਮੱ ਮ	ਧ ਧੇ
ਗ ਮੁ	ਰ ਕ	ਗ ਤ	ਪ ਕ	ਸ ਹਉ

ਅਭੋਗ-ਤਿੰਨਤਾਲ, ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਲਯ ਵਿਚ

X	੨	੦	੩
ਪ ਕ	ਪ ਮੁ	ਨ ਸੰ	ਸੰ
ਪ ਕ	ਪ ਮੁ	ਨ ਸੰ	ਸੰ
ਸੰ ਸਾ	ਰੰ ਧੁ	ਗੰ ਧੁ	ਰੰ ਧੁ
ਸੰ ਸਾ	ਰੰ ਧੁ	ਗੰ ਧੁ	ਰੰ ਧੁ

ਨੋਟ :—ਪਤਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ ਕਾਇਮ ਰਹੇ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੯. ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਨ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਅਨੰਦ ਬੇਦ ॥

ਕਥਤ ਸੁਨਤ ਮੁਨਿ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਮਾਨ ਦਾਨ ਮਨ ਰਸਿਕ ਰਸਨ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਤਹ ਪਾਪ ਖੰਡਲੀ ॥੧॥

ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਗਿਆਨ ਭੁਗਤਿ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ ਤਤ ਬੇਤੇ ਜਪੁ ਤਪੁ ਅਖੰਡਲੀ ॥

ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਮਿਲਿ ਜੋਤਿ ਨਾਨਕ ਕਛੂ ਦੁਖੁ ਨ ਡੰਡਲੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਕਲਿਆਨ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੨੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪		ਸਰ ਗੁਨ
ਗ	—	ਰ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨਧ	ਸਰ	
ਨਾ	ੜ	ਦ	ਧੁ	ਨ	ਅ	ਨੰ	ੜ	ਦ	ਬੇ	ੜਦ,	ਗੁਨ	
ਗ	—	ਰ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸਨ	ਰ	ਸ	
ਨਾ	ੜ	ਦ	ਧੁ	ਨ	ਅ	ਨੰ	ੜ	ਦ	ਬੇੜ	ੜ	ਦ	
ਸ	ਸ	ਨਧ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	
ਕ	ਥ	ਤ	ਸ	ਨ	ਤ	ਮੁ	ਨਿ	ਜ	ਨਾ	ਮਿ	ਲ	
ਪ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਨਧ	ਸਰ	
ਸੰ	ੜ	ਤ	ਮੰ	ੜ	ਡ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ,	ਗੁਨ	

ਨਾਦ...

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ ਰੂਪਕ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ

⊕		੧		੨		⊕		੧		੨		
ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਗਿਆ	ੜ	ਗ	ਧਿਆ	ੜ	ਨ	ਮਾ	ੜ	ਨ	ਦਾ	ੜ	ਨ	ੜ
		ਨ										
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—
ਮ	ਨ	ੜ	ਰ	ਸ	ਕ	ਰ	ਸ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	—	—	—
ਨਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ਜ	ਪ	ਤ	ਹ	ੜ	ੜ	ੜ

ਸੰ — ਨ | ਧ — ਪ ਪ | — — ਮ | ਗ ਰ | ਸ ਰ
 ਧਾ 5 5 | ਪ 5 5 ਖੰ 5 5 ਡ ਲੀ 5, ਗੁ ਨ
 ਨਦਰ...

ਸੋਚਾਰੀ-ਇਕਤਾਲਾ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੁਗੁਨ ਸ਼ਯ

×	—	੦	ਪ	੨	੦	੩	੪	ਮ'
ਪ	5	ਗ	ਜੁ	ਗ	ਤ	ਗਿਆ	ਭੁ	ਗ
ਜੋ								ਤ
ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਸ	ਸ
ਸੁ	ਰ	ਤ	ਸ	ਬ	ਦ	ਤ	ਬੇ	ਤੇ
ਸ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਗ	—
ਜ	ਪ	5	ਤ	ਪ	ਅ	ਖੰ	ਲੀ	5

ਅਭੋਗ-ਸੂਲਫਾਕ, ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ

×	—	੦	ਧ	੨	੩	੦	—
ਪ	5	5	ਤ	ਸੰ	ਸੰ	5	5
ਓ				ਪੋ	ਤ		
ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਮਿ	ਲੀ	5	5	ਜੋ	ਤ	5	5
ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ'	ਧ	ਪ
ਨਾ	5	ਨ	ਕ	ਕ	ਛੁ	5	5
ਗ	ਰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਦੁ	ਖ	ਨ	ਭੰ	5	ਡ	ਲੀ	5

ਨ ਨਾਦ ਧੁਨ ..

—ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ

ਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਨ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਰੇ-ਧਾ ਦੁਰਬਲ ।

ਆਰੋਹੀ—ਸ, ਗ; ਮ ਪ, ਨ, ਸੰ ।

ਧ ਮ ਰ

ਅਵਰੋਹੀ—ਸੰ ਨ, ਪ, ਗ, ਮਗ; ਮ ।

ਬਿਹਾਗ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਨਹੀਂ : ਸਗੋਂ ਇਹ ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ “ਬਿਹੰਗ, ਬਿਹੰਗੜ, ਬਿਹਾਗਰਾ ਜਾਂ ਬਿਹਾਗੜਾ” ਨਾਮ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਕਸਰ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਰਾਤੀਂ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਇਕ (ਗਾਗੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਆਮ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਬਿਹਾਗ ਰਾਗ ਦੇ ਠਾਟ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਹਨ । ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਸ੍ਰੀ ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਮਤ-ਭੇਦ ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਲਗਣ ਕਰਕੇ ਹੈ । ਭਾਤਖੰਡੇ ਜੀ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਬਿਹਾਗ ਰਾਗ ਨੂੰ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜੋ ਬਿਹਾਗ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸੋ, ਬਿਹਾਗ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ-ਰਾਗ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਆਖੋ ਜਾਂ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਬਜਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ ।

ਬਿਹਾਗ ਭਾਵੇਂ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ । ਪਰ “ਸ, ਗ, ਪ, ਨ” ਇਹ ਚਾਰ ਐਸੇ ਸੁਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿਚ ਭੀ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਭੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ । ਭਾਵ, ਗੰਧਾਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਤੇ ਥੋੜਾ ਰੁਕ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ ਸੰਕਰਾ ਰਾਗ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ।

— ਮ —

ਜਿਵੇਂ—ਸ ਗ, ਮ ਪ, ਨਸੰਨ, ਪ, ਗ—ਸ” ਸੋ, ਨਿਖਾਤ ਤੇ ਥੋੜਾ ਰੁਕ ਕੇ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਤੇ ਇੰਜ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧੈਵਤ-ਰਿਖਭ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਲਗ ਜਾਣ । ਉਂਜ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਬਾਗੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ । ਪਰ ਜੇ ਸਿਖਿਆਤਰੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਲਾਉਣੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. $\overset{\text{ਨ}}{\text{ਸ}} - (\text{ਸ}) \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}}, \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਰਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਨ}} - \text{ਸ}, (\text{ਸ}) \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਪਨ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪਨਸ}} - \text{ਰਸ}, \text{ਸਗ},$
 $\overset{\text{ਪ}}{\text{ਰ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਰ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਪ}}, \text{ਗ} - \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਸ}}{\text{ਨ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸ}} - \text{।}$
੨. $\overset{\text{ਰ}}{\text{ਸ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਰਨਸਗ}} - \text{ਗ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਰਨ}}, \text{ਸ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨ}}, \text{ਸਗ} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਨਸ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਨਸਗ}} - \text{ਗ}, \text{ਮਗ} - \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸਗਮਗ}},$
 $\overset{\text{ਪ}}{\text{ਰਨਸ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਪ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨਸਗ}} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਨ}}, \text{ਸ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪਨਸਗ}} - \text{ਗ ਮ}, \text{ਮਗ} - \text{ਗ} - \text{ਸ} - \text{।}$
੩. $\overset{\text{ਰ}}{\text{ਨਸਰਨਸਗ}} - \text{ਗ}, \text{ਮਗ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਗਮਪ}} (\text{ਪ}) \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}} - \text{ਮ ਮਗ} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਨ}}, \text{ਸ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸਗਮਗ}} - \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨਸਗ}},$
 $\text{ਮਗਮਮਗਮਗ} - \text{ਗ} - \text{ਸ}, \text{ਸਗ}, \text{ਮਪ} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮ}}, \text{ਗਮਗ} - \text{ਗਮਪਗ}, \text{ਮਗ} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਨ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨ}}, \text{ਸਗ} -$
 $\text{ਮ} - \text{ਗਮਪ ਗ}, \text{ਮਗ} - \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸਗ}} - \text{ਗ ਮ ਗਮਪ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਗ}}, \text{ਗਮਪ}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}}, \text{ਸਗਮਪ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸਗਮਪ}} -$
 $\overset{\text{ਮ}}{\text{ਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪ}} - \text{ਗ}, \text{ਮਗ} - \text{ਸ} \text{।}$
੪. $\overset{\text{ਪ}}{\text{ਸਮਗਪਮਪਗ}}, \text{ਮਗ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਗਮਪਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}}, \text{ਗ} - \text{ਸ}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨਸਗ}}, \overset{\text{ਰ}}{\text{ਨਸਗਮਪ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਪ}},$
 $\overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਪਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, (\text{ਪ}) \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}} - \text{ਗਮਪਨ} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਪਮਪ}} \text{ਗਮਗ}, \text{ਮਗ},$
 $\overset{\text{ਗਮਪਨ}}{\text{ਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}}, \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਨ}}, \text{ਸ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨਸਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਪਨ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਪ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮ}} \text{।}$
 $\overset{\text{ਪ}}{\text{ਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}} (\text{ਸ}) \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪਨਸ}}, \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਸ}}, \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸਰੰਸਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗ}}$
 $\text{ਮਗ} - \text{ਸ} - \text{।}$
੫. $\overset{\text{ਗਮਪਨ}}{\text{ਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਗਮਪਗਮਪਨ}}{\text{ਗਮਪਗਮਪਨ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਪਨਸਰੰਸ}}{\text{ਪਨਸਰੰਸ}}, (\text{ਸ}) \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}}, \overset{\text{ਪਨ}}{\text{ਪਨ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸਗ}} -$
 $\overset{\text{ਗ}}{\text{ਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸਨਸਗ}} - \overset{\text{ਗ}}{\text{ਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਪਨਸਰੰਨ}}{\text{ਪਨਸਰੰਨ}} - (\text{ਸ}) \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}}, \text{ਧਪ}, \overset{\text{ਮ}}{\text{ਮਗਮਗ}}, \text{ਗਮਪਨ}, \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}} - \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸਗ}} - \overset{\text{ਰ}}{\text{ਰਸ}},$
 $(\text{ਸ}) \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨ}}, \text{ਨਪ}, \text{ਗਮਪਨ}, \overset{\text{ਨ}}{\text{ਨਸ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸਗਮਗ}} - \overset{\text{ਗ}}{\text{ਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਨਸਗ}}{\text{ਨਸਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਪਨਸਗ}}{\text{ਪਨਸਗ}}, \overset{\text{ਮਗ}}{\text{ਮਗ}}, \overset{\text{ਨਸਗਮਗ}}{\text{ਨਸਗਮਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}},$
 $\overset{\text{ਸਰੰਸਨ}}{\text{ਸਰੰਸਨ}}, \text{ਨ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}} - \overset{\text{ਗਮਪਨਸ}}{\text{ਗਮਪਨਸ}}, \overset{\text{ਪਨਸ}}{\text{ਪਨਸ}}, \overset{\text{ਸਗ}}{\text{ਸਗ}}, \overset{\text{ਮਗ}}{\text{ਮਗ}}, \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}, \overset{\text{ਗਮਗ}}{\text{ਗਮਗ}}, \overset{\text{ਗ}}{\text{ਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \overset{\text{ਰਸੰਨਸਨ}}{\text{ਰਸੰਨਸਨ}} - \overset{\text{ਪਨਸਗ}}{\text{ਪਨਸਗ}},$
 $\overset{\text{ਗਮਪਗ}}{\text{ਗਮਪਗ}}, \overset{\text{ਗ}}{\text{ਗ}} - \overset{\text{ਸ}}{\text{ਸ}}, \text{ਨ} - \overset{\text{ਪ}}{\text{ਪ}}; \overset{\text{ਮਗ}}{\text{ਮਗ}}, \text{ਮਗ} - \text{ਸ} \text{।}$

ਬਿਹਾਗ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨	੧੩	੧੪	੧੫	੧੬	੧੭	੧੮	੧੯	੨੦																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਉ	ਨ	ਸ	ਪ	ਮ</

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਜ	ਨ	ਨਾ	ਨਕ	ਦਾ	ੜ	ਸ	ਨ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਨ੍ਹਸ ਗਮ ਪਨ ਸੰ
੨.	.	.	.	.	ਪਨ	ਸੰਰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮੰਪ ਗਮ ਗਰ ਨ੍ਹਸ	ਗਮ ਪਨ ਸੰਰ ਸੰ
੩.	.	.	.	.	.	.	.	.	ਨਰੰ ਸੰਨ ਧਪ, ਗਮ	ਪਨ ਸੰਰ ਸੰਨ ਧਪ
੪.	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ,	ਸਰਾ	ਮਪ,	ਗਮ	ਪਨ,	ਪਨ ਸੰਰ, ਨਸੰ ਗੰਰੰ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੫.	.	.	.	.	.	.	.	.	ਨਸੰ ਗੰਰੰ ਸੰਨ, ਪਨ	ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ ਗੰਰੰ ਸੰਨ,
੬.	ਪਨ	ਸੰਰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ,	ਗਮ ਪਨ ਸੰ, ਗਮ	ਪਨ ਸੰ, ਗਮ ਪਨ

੫.	ਗਮ, ਗਮ ਪਨ ਸੰਨ	ਧਪ, ਮਗ ਰਸ ਨ੍ਰਸ,	ਸੰਰੰ ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ, ਨ੍ਰਸ ਗਮ ਸਗ ਮਪ	ਗਮ ਪਨ ਧਪ ਮੱਪ ਗਮ ਪਨ ਮਪ ਨਸੰ
੬.	ਸੰਨ ਧ,ਨ ਧਪ, ਧਪ ਸੰ, ਗੰਮ ਗੰਰੰ ਸੰਨ	ਮ,ਪ ਮਗ, ਮਗ ਰ,ਗ ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਨ੍ਰਸ	ਰਸ, ਨ੍ਰਸ ਗ,ਸ ਗਮ, ਗਮ ਪਨ ਸੰ, ਗਮ	ਗਮ ਪ,ਮ ਪਨ,ਪਨ ਪਨ ਸੰ, ਗਮ ਪਨ
੭.	ਨਸੰ ਰੰ,ਨ ਸੰਰੰ ਨਸੰ ਸੰਗੰ ਗੰਮ ਗੰਰੰ ਸੰਨ	ਰੰਸੰ ਨਧ ਘਮ ਗਮ ਧਪ ਮੱਪ ਨਸੰ ਰੰਸੰ	ਪਨ ਸੰ,ਪ ਨਸੰ ਪਨ ਗਰ ਸ, ਨ੍ਰਸ ਸਗ ਨਧ ਘਮ ਗਰ ਸ,	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ ਗਮ ਮਪ ਪਨ ਨਸੰ ਨ੍ਰਸ ਗਮ ਪਨ ਸੰ
੮.	ਧ ਧਪ ਮਗ, ਪ ਘਮ ਗੰਮ ਗੰਰੰ ਸੰਨ	ਗੰ, ਗੰਰੰ ਸੰਨ, ਰੰ ਘਮ ਗਰ ਨ੍ਰਸ, ਗਰ ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਗਮ	ਰੰਸੰ ਨਧ, ਸੰ ਸੰਨ ਮਗ ਘਮ ਧਪ ਨਧ ਪਨ ਸੰ, ਗਮ ਪਨ	ਧਪ, ਨ ਨਧ ਘਮ, ਸੰਨ ਰੰਸੰ ਗੰਰੰ ਮਗੰ ਸੰ, ਗਮ ਪਨ ਸੰ;

੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭਾਤ ਮਠਾਏ ਪੜ੍ਹਨ ਸਾਲ॥-

ਸੰਗਿ ਸਖਾ ਬਹੁ ਲੀਏ ਬਾਲ ॥ ਮੇ ਕਉ ਕਹਾ ਪੜ੍ਹਾਵਸਿ ਆਲ ਜਾਲ ॥

ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ॥ ੧ ॥

ਨਹੀ ਛੋਡਉ ਰੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਨਾਮ ॥ ਮੇਰੇ ਅਉਰ ਪੜ੍ਹਨ ਸਿਉ ਨਹੀ ਕਾਮੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸੰਡੈ ਮਰਕੈ ਕਹਿਓ ਜਾਇ ॥ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਬੁਲਾਏ ਬੇਗਿ ਧਾਇ ॥

ਤੂ ਰਾਮ ਕਹਨ ਕੀ ਛੋਡੁ ਬਾਨਿ ॥ ਤੁਝ ਤੁਰਤੁ ਛਡਾਉ ਮੇਰੇ ਕਹਿਓ ਮਾਨਿ ॥

ਮੇ ਕਉ ਕਹਾ ਸਤਾਵਹੁ ਬਾਰ ਬਾਰ ॥ ਪ੍ਰਭਿ ਜਲ ਬਲ ਗਿਰਿ ਕੀਏ ਪਹਾਰ ॥

ਇਕੁ ਰਾਮੁ ਨ ਛੋਡਉ ਗੁਰਹਿ ਗਾਰਿ ॥ ਮੇ ਕਉ ਘਾਲਿ ਜਾਰਿ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ ਡਾਰਿ ॥੩॥

ਕਾਢਿ ਖੜਗੁ ਕੋਪਿਓ ਰਿਸਾਇ ॥ ਤੁਝ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ਮੋਹਿ ਬਤਾਇ ॥

ਪ੍ਰਹ ਬੰਭ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਕੈ ਬਿਥਾਰ ॥ ਹਰਨਾਖਸੁ ਛੇਦਿਓ ਨਖ ਬਿਦਾਰ ॥੪॥

ਓਇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ ॥ ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਨਰਸਿੰਘ ਭੇਵ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਕੋ ਲਖੈ ਨ ਪਾਰ ॥ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਉਧਾਰੇ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ॥੫॥

(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੪)

ਅਸਥਾਈ

				੩					×					੨				
ਸ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	—	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਹੀ
ਛੋ	ਡਉ	ਰੇ	ਬਾ	ਬਾ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਨਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ,	ਮੇ	ਮੇ	ਨ	ਛੋ	

ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗਮ	ਗਰ	ਸ	ਨ
ਅਉ	ੜ	ਰ	ਪ	ੜ	ਨ	ਸਿਉ	ੜ	ਨ	ਹੀ	ੜ	ਕਾ	ੜੜ	ਮੜ	ਨ	ਹੀ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਮ	—
ਪ੍ਰਹ	ਲਾ	ਦ	ਪ	ਠਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ਪ	ੜ	ਨ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਲ	ੜ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	—
ੜ	ਸੰ	ਗ	ਸ	ਖਾ	ੜ	ਬ	ਹੁ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ਬਾ	ਗ	ੜ	ਲ	ੜ
ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ
ੜ	ਕ	ਹਾ	ਪ	ੜਾ	ੜ	ਵ	ਸ	ਆ	ੜ	ਲ	ਜਾ	ੜ	ਲ	ਸੰ	ਰੀ
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗਮ	ਗ	ਗ	ਸ	ਨ
ਪ	ਟੀ	ਆ	ੜ	ਲਿ	ਖ	ਏ	ਹੁ	ਸਿ	ਰੀ	ਗੋ	ਪਾੜ	ੜ	ਲ	ਨ	ਹੀ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ ਐਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿੰਚ ਤਨੀ ॥ ੧ ॥

ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਸਤੁ ਹੈ, ਤੂ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੀ ॥ ੨ ॥

ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਕਉ ਅਕਥ ਕਥਾ ਜਾ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ॥ ੩ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੁ ਕਹੀਅਤ ਹੈ, ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਪੁਨੀ ॥ ੪ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੭)

ਅਸਕਾਈ

੦	੩	×	੨
ਨ	ਮ	ਗ	ਸ
ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ
ਮੂ	ੜ	ਲਾ	ਲ
ਨ	ਸ	ਗ	ਮ
ਤੋ	ੜ	ਰੀ	ਨ
ਨ	ਪ	—	ਸੰ
ਤੋ	ੜ	ੜ	ਨ
ਨ	ਪ	—	ਗ
ਤੋ	ੜ	ੜ	ਮ
ਨ	ਪ	—	ਗ
ਤੋ	ੜ	ੜ	ਮ
ਨ	ਪ	—	ਗ
ਤੋ	ੜ	ੜ	ਮ

ਨ ਸ ਗ ਮ ਪ — ਨ — ਸ਼ ਸ਼ਰੰ ਸ਼ ਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ ਨਸ
 ਐ S ਸੀ S ਮਾ S ਥੋ S ਖਿੰ SS ਚ ਤ ਨੀS SS SS SS

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਪ ਸ਼ ਸ਼ — ਸ਼ ਸ਼ ਸ਼ ਸ਼ (ਸ਼) ਨ ਪ ਪ ਸ਼ ਨ ਪ
 ਦਿ ਨ ਸ ਰੈ S ਨ ਮ ਨ ਮਾ S ਹਿ ਬ ਸ ਤ ਹੈ S

ਗ ਮ ਪ ਨ ਸ਼ ਰੰ ਸ਼ ਨ ਪ ਪਮ ਗ ਮ ਗ — ਸ —
 ਤੁ S ਕ ਰ ਕਿ ਰ ਪਾ S ਪ੍ਰ ਭS ਅ ਪ ਨੀ S S S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੀਤਾ ਐਸੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਾਏ ॥

ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ ਸਦ ਹੀ ਸੰਗੇ, ਅਨਦਿਨ ਗੁਰ ਮਿਲ ਗਾਏ ॥੧॥ਰਾਉ॥

ਮਿਲਿਓ ਮਨੋਹਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖੈਨਾ, ਤਿਆਗਿ ਨ ਕਤਹੁ ਜਾਏ ॥

ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਬਹੁ ਪੇਖੇ ਪ੍ਰਿਅ ਰੋਮ ਨ ਸਮਸਰਿ ਲਾਏ ॥੧॥

ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ ਸੋਭ ਦੁਆਰੈ ਅਨਹਤ ਰੁਣੁ ਝੁਣੁ ਲਾਏ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਿਅ ਥੀਤੇ ਸਦ ਬਾਏ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ਪੜੜ)

ਅਸਥਾਈ

੨ ੦ ੩ x
 ਗਰ ਨਸ ਸ ਨ ਸ ਨ ਸ ਮ ਗ ਗ ਸ਼ ਸ ਨ
 ਮੀS SS ਤਾ S ਐ S ਸੇ S ਹ ਰਿ ਜੀ ਉ ਸ — ਸ —
 ਪਾ S ਦੇ S

(ਸ) ਨਸ ਸ ਸ ਸਰ ਨਸ ਸ — ਨ ਨ ਪਧ ਮਪ
 ਛੋ SS ਭ ਨ ਜਾS SS ਈ S ਸ ਦ ਹੀS SS ਪੁ — ਪੁ —
 ਸੇ S ਯੇ S

ਨ ਨ ਸ ਮ ਗ ਗ ਪ ਪ ਨ —ਧ ਮਪ ਮ ਗ —ਰ ਸ —
 ਅ ਨ ਦਿ ਨ ਗੁ ਰ ਮਿ ਲ ਗਾ SS SS SS S SS ਦੇ S

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਸ	(ਸ)	ਨ	ਪ	ਪ	ਸ	ਨ	—
ਮਿ	ਲਿ	ਓ	ਮ	ਨ	ਨ	ੜ	ਹ	ਰ	ਸ	ਰ	ਬ	ਸੁ	ਖੈ	ੜ	ਨਾ	ੜ
ਨ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸਰੰ	ਸ	ਸ	—	ਨ	(ਪ)	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਤਿਆ	ੜ	ਗ	ਨ	ਕ	ਤ	ਹੁੜ	ੜ	ਜਾ	ੜੜ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੋ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥ ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧॥
 ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਜੋ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥ ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨॥
 ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥ ਅਜੇ ਨ ਪਤੁਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩॥
 ਗੋਤਮਿ ਨਾਰ ਉਮਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਮੀ ॥੪॥
 ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥ ਬਢੇ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥੫॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ ॥ ਬਿਨ ਰਘੁਨਾਥੁ ਸਰਨਿ ਕਾ ਕੀ ਲੀਜੈ ॥੬॥
 (ਰਾਗੁ ਜੈਤਸਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩				
											ਪ		ਧ			
											ਨ	—	ਪ	ਗ	ਮ	
											ਨਾ	ੜ	ਬ	ੜ	ਕ	
ਗ	—	—	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਰ	ਸਰ	ਨੁਸ	ਸ	—	ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	
ਛੁਅ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕ	ਛੁਅ	ੜ	ਨ	ਜਾ	ੜੜ	ਨਉ	ੜ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ੜ	
ਗ	—	ਸ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ						
ਇਆ	ੜੜ	ਕੈ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ਬ	ਬਿ	ਕਾ	ੜ	ਨਉ						

ਅੰਤਰਾ

				ਨ								ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	
				ਸ	(ਸ)	ਨ	ਪ	ਪ	ਸ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	
ਸ	ਨ	ਸ	—	ਜਗ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਹ	ਮ	ਕ	ਹੀ	
ਅ	ਤ	ਹੋ	ੜ													

ਗੰ ਗੰ ਸੰ ਸੰ | ਨ ਨ ਧਪ ਮੱਪ | ਗਮ ਗਰ ਸ ਨ | —
 ਅ ਤ ਕ ਲ | ਜੁ ਗ ਫੇS SS | ਕਾS SS ਮੀ, ਨਾ | S ਬ. ਕਫੂ ..
 —ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
 ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਸਹਸਾ ਨਹ ਚੁਕੈ ਗੁਰ ਇਹ ਭੇਦੁ ਬਤਾਵੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਕੀਏ, ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥
 ਜੋਗ ਜਗ ਨਿਹਫਲ ਤਿਹ ਮਾਨਉ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਸੁ ਬਿਸਰਾਵੈ ॥ ੧ ॥
 ਮਾਨ ਮੋਹ ਦੋਨੋ ਕਉ ਪਰਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾਵੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ, ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੦)
 ੮੩੦

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×				
੫	ਨ	ਸ	ਗ	—	ਸ	ਗ	ਗਮ	੫	-ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਨ	
ਹ	ਰਿ	ਕੇ	S	S	ਲਾ	ਮ	ਬਿS	ਨਾ	SS	ਦੁ	ਖ	ਪਾ	S	S	ਵੈ	
ਨ	ਸ	ਗ	ਮ	੫	—	ਸੰ	ਨ	(੫)	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਸ	
ਭ	ਗ	ਤ	ਬਿ	ਨਾ	S	ਸਹ	S	ਸਾ	S	ਨਹ	S	ਚੁ	S	S	ਕੋ	
ਨ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਸ	ਗ	ਗਮ	੫	-ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਨ	
ਕੁ	ਰ	ਇ	ਹ	S	ਕੁ	ਰ	ਇਹ	ਭੇ	SS	ਦ	ਬ	ਤਾ	S	S	ਵੈ	

ਅੰਤਰਾ

੫	੫	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	੫	ਨ	ਸੰ	ਗਰੰ	ਸੰ	ਨਧ	ਪਮ	੫
ਕ	ਹਾ	S	ਭ	ਇਓ	S	ਤੀ	S	ਰ	ਥ	ਥ	ਰS	ਕੀ	SS	SS	ਏ
ਗ	ਮ	੫	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	(੫)	-ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਨ
ਰਾ	S	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਆ	SS	S	S	S	S	S	ਵੈ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੈ ॥

ਨਮਸਕਾਰ ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਧਨਾ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਜਾਉ ਬਾਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੁਝਹਿ ਚਿਤਾਰੈ ॥

ਸੂਖ ਦੂਖ ਇਸ ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਤੁਝ ਹੀ ਆਗੈ ਸਾਰੈ ॥ ੧ ॥

ਤੂ ਮੇਰੀ ਓਟ ਬਲ ਬੁਧਿ ਧਨੁ ਤੁਮਹੀ ਤੁਮਹਿ ਮੇਰੈ ਪਰਵਾਰੈ ॥

ਜੋ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸੋਈ ਭਲ ਹਮਰੈ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਚਰਨਾਰੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੦)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਗਮ	ਪ	੩	ਨ	—	ਸੰ	×	ਨ	—	—	ਨਧ	੨	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਸ	ਗ	ਗਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	—	ਨਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ		
ੲ	ਮੇ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ਨ	ੜ	ਅ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰੜ	ਭੜ	ਜੀੜ	ੜੜ		
ਸ	ਗ	ਗਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	—	ਨਧ	ਪ	ਮੱ	ਪ	—		
ਤੁ	ਮੇ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ਨ	ੜ	ਅ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੀ	ੜ		
ਪ	ਨ	ਸੇ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧਪ	—	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	—	
ਨ	ਮ	ਸ	ਕਾ	ੜ	ਰ	ਭੰੜ	ੜ	ਭਉ	ੜੜ	ਤ	ਬੰ	ੜ	ਧ	ਨਾ	ੜ		
ਨ	ਗ	ਗਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	—	ਨਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ		
ਅਨ	ਕ	ਬਾੜ	ੜ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ਉ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰੜ	ਭੜ	ਜੀੜ	ੜੜ		

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਉ	ਠ	ਠ	ਭ	ਬੰ	ੜ	ਠ	ਤ	ਸੰ	ੜ	ਵ	ਤ	ਜਾ	ੜ	ਜ	ਗ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਧ	—
ੜ	ਇਹ	ਮ	ਨ	ਭੁ	ਝਹਿ	ੜ	ਚਿ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੈ	ੜ
—	ਗ	ਗ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪਧ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	—
ੜ	ਸੁ	ਖ	ਦੁ	ੜ	ਖ	ਇੜ	ਸ	ਮ	ਨ	ਕੀੜ	ੜ	ਬਿ	ਰ	ਥਾ	ੜ
ਸ	ਗ	ਗਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	—	ਨਧ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ੲ	ਝ	ਹੀੜ	ਆ	ੜ	ਗੈ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ਪ੍ਰਭ	ਭੜ	ਜੀੜ	ੜੜ

—ਬਾਕੀ ਦੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਬੀਜੁ ਬੋਇ ਬਾਰਹ ਮਾਸ ਫਲੰਤ ॥

ਸੀਤਲ ਛਾਇਆ ਗਹਿਰ ਫਲ ਪੰਖੀ ਕੋਲ ਕਰੰਤ ॥

ਕਬੀਰ ਦਾਤਾ ਤਰਵਰੁ ਦਯਾ ਫਲੁ ਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵੰਤ ॥

ਪੰਖੀ ਚਲੇ ਦਿਸਾਵਰੀ ਬਿਰਖਾ ਸੁਫਲ ਫਲੰਤ ॥ ੨੩੦ ॥

(ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੩੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ	ਸ	ਨ	ਸ	ਧ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਕ	ਬੀ	ਫ	ਰ	ਐ	ਫ	ਸਾ	ਬੀ	ਫ	ਜ	ਬੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—	—	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਯ	ਰਸ
ਫ	ਬਾ	ਫ	ਰਹ	ਮਾ	ਫ	ਸ	ਫ	ਲੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਤਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	—
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਗਹਿ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੀ	ਤ	ਲ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਨ	—	ਸ	ਗ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਧ	ਨ	ਪ	—
ਫ	ਪੰ	ਫ	ਖੀ	ਕੋ	ਫ	ਲ	ਕ	ਰੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਵਧਾ ਕੇ)

ਲਾਲੂ ਚੋਲਨਾ ਤੈ ਤਨਿ ਸੋਹਿਆ ॥ ਸੁਰਿਜਨ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ॥ ੧ ॥

ਕਵਨ ਬਨੀ ਰੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ ॥ ਕਵਨ ਰੰਗਿ ਤੂੰ ਭਈ ਗੁਲਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਤੁਮ ਹੀ ਸੁੰਦਰਿ ਤੁਮਹਿ ਸੁਹਾਗੁ ॥ ਤੁਮ ਘਰਿ ਲਾਲਨੁ ਤੁਮ ਘਰਿ ਭਾਗੁ ॥੨॥

ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ ॥ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤੁਹੀ ਸੁਰ ਗਿਆਨ ॥੩॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਭ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਿਹਾਲ ॥੪॥

ਸੁਨਿ ਰੀ ਸਖੀ ਇਹ ਹਮਰੀ ਘਾਲ ॥ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਸੀਗਾਰਿ ਸਵਾਰਨਹਾਰ॥ਰਹਾਉ ਦੂਜਾ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੩੮੪)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
—	ਸ	ਗ	ਮ		ਪ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਗ	
ੜ;	ਕਵ	ਨ	ਬ		ਨੀ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜੜ	ਲਾੜ	ੜ	ਲੀੜ	ੜ			
ਰ	ਗ	ਗ	ਸ		ਗਮ	ਪਧ	ਪਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—		
ੜ;	ਕਵ	ਨ	ਰੰ		ੜੜ	ੜੜ	ਕੁੰੜ	ੜ	ਭ	ਦੀ	ੜ	ਕੁ	ਲਾ	ੜ	ਲੀ	ੜ			

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—			
	ਲਾ	ਲ	ਚੋ		ੜ	ਲ	ਨਾ	ੜ	ਤ	ਹਿ	ਤ	ਨ	ਸੋ	ਹਿ	ਆ	ੜ			
—	ਨ	ਨ	ਨ		ਨ	—	ਨਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਨਧ	ਪਮ	ਥ	ਗਮ	ਗ			
ੜ	ਸੁਰ	ਜ	ਨ		ਭਾ	ੜ	ਨੀੜ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਮ	ਨੜ	ਮੋੜ	ਹਿ	ਆੜ	ੜ			
ਰ	ਸ																		
ੜ	ਮ	ਗ	ਮ		ਪ...														
ੜ	ਕਵ	ਨ	ਬ		ਨੀ	ਰੀ	ਤੇਰੀ...		—ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।										

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੇਬਿਤ ਲਯ)

ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ ਲਾਗੀ ਡੋਰੀ ॥

ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਕਰਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਚਲਾ ਗਹਾਇਓ ਜਨ ਅਪਨੇ ਕਉ, ਮਨੁ ਬੀਧੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੋਰੀ ॥

ਜਸੁ ਗਾਵਤ ਭਗਤਿ ਰਸੁ ਉਪਜਿਓ ਮਾਇਆ ਕੀ ਜਾਲੀ ਤੋਰੀ ॥ ੧ ॥

ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹੈ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਆਨ ਨ ਪੇਖਉ ਹੋਰੀ ॥

ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲੀਓ ਦਾਸੁ ਅਪੁਨਾ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਕਬਹੂ ਬੋਰੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਨਟ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੭੯)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×			○		
ਸ	ਰ	ਸਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧਮ	ਧਮ	ਪ	ਗਮ	ਗ	—
ਚਰ	ਨ	ਡਕ	ਮਲ	ਸੰ	ਗ	ਲਾਡ	ਗੀਡ	ਡ	ਡੋਡ	ਰੀ	ਡ
			ਧ				ਧ				
ਧ	ਨ	ਨਸੰ	ਨ	ਨ	ਘਪ	ਧਮ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗ	—
ਸੁ	ਖ	ਸਾਡ	ਗ	ਰ	ਕਰ	ਪ੍ਰਮ	ਗ	ਡਤ	ਮੋਡ	ਰੀ	ਡ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	ਘਪ	ਨਧ	ਨ	—
ਅੰਚ	ਲਾ	ਡਗ	ਹਾ	ਇਓ	ਡ	ਜਨ	ਡ	ਅਪ	ਨੇਡ	ਕਉ	ਡ
ਨ	ਨ	-ਸੰ	ਧਨ	ਪ	—	ਧਮ	ਧ	ਮ	ਗਮ	ਗ	—
ਮ	ਨ	ਡਡ	ਬੀਡ	ਧੋ	ਡ	ਪ੍ਰੇਡ	ਮ	ਡਕੀ	ਖੋਡ	ਰੀ	ਡ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਿਤ੍ਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਹਾਲ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਕਹਣਾ ॥

ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਰੋਗ ਰਜਾਈਆਂ ਦਾ ਓਦਣ, ਨਾਗ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਰਹਣਾ ॥

ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ ਬਿੰਗ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਸਹਣਾ ॥

ਯਾਰਜੋ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰ ਚੰਗਾ, ਭਠ ਖੇੜਿਆ ਦਾ ਰਹਣਾ ॥ ੧ ॥

(ਸ਼ਬਦ, ਖਿਯਾਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨	⊕			੧		੨
ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਮ	ਮਧ	ਪ
ਹਾ	ਲ	ਡਮ	ਰੀ	ਡ	ਦਾ	ਕਹ	ਣਾ	ਡ	ਮਿ	ਡਡ	ਕੁ
											ਪਿ
ਮ		ਰ									
ਗ	—	ਸ	ਗ	—	—						
ਆ	ਡ	ਰੇ	ਨੂੰ	ਡ	ਡ	ਡ					

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ ਜਾਈ	ਸੰ ਆ	-ਨ ਦਾ	ਸੰ ਓ	— ਸ	ਸੰ ਢ	ਸੰ ਣ	ਗ	ਗ	-ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ
							ਮ ਤੁਧ	ਬਿ	ਨ	ਰੋ	ਸ	ਗ	ਰ
ਨਰੰ ਰਹ	ਸੰਨ ਣਾ	ਧਧ ਸ	ਮ ਮਿ	ਮਧ ਸ	ਪ ਤ੍ਰ	ਪ ਪਿ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	—	—	—
							ਗ ਆ	— ਸ	ਸ ਰੇ	ਨੂੰ	ਸ	ਸ	ਸ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥

ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ ॥

ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ॥

ਹਰਿਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ ਨ੍ਹਾਇਐ ਰਾਮਦਾਸਸਰ ॥ ੧੦ ॥

(ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩			
ਨ		ਧ			—					
ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—	
ਡਿ	ਠੇ	ਸ	ਸ	ਭੇ	ਥਾ	ਸ	ਵ	ਸ	ਸ	
ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	—	
ਨ	ਹੀ	ਤ੍ਰ	ਸ	ਧ	ਜੇ	ਸ	ਹਿਆ	ਸ	ਸ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ										
ਗ	ਮ	ਪਪ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	-ਨ	ਸੰ	—	—	
ਬ	ਧੋਹੁ	ਪੁਰ	ਖ	ਬਿ	ਧਾ	ਸ	ਤੈ	ਸ	ਸ	
		ਧ								
ਨ	—	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਗ	ਸ	—	
ਤਾ	ਸ	ਤ੍ਰ	ਸ	ਸ	ਸੋ	ਸ	ਹਿਆ	ਸ	ਸ	—ਡਿਠੇ ਸਭੇ...

ਸੰਚਾਰੀ-ਅਭੋਗ

ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	ਨ	ਸ	—	—
ਵਸ	ਦੀ	ਸਘ	ਨ	ਸਅ	ਪਾ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਗ	ਗ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ
ਅ	ਨੂ	ਪ	ਰਾ	ਮ	ਦਾ	ਸ	ਸ	ਪੁ	ਰ
ਪਪ	ਪ	ਨ	ਨਲ	ਸੇਸ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ
ਹਰਿ	ਹਾ	ਨਾ	ਨਕ	ਕਸ	ਮ	ਲ	ਜਾ	ਸ	ਹਿ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ
ਨੂ	ਦਿਅੰ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਦਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ — ਡਿਠੇ ਸਭੈ...

ਨੋਟ :—ਲਯ-ਤਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡਿਹਾਈ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਝਪਟਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ
ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ ॥
ਸੂਰਤਿ ਮੈ ਨ ਸੂਰਤਿ ਐ ਧਯਾਨ ਮੈਂ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ,
ਗਯਾਨ ਮੈ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ ਗਤਿ ਮੈ ਨ ਗਤਿ ਹੈ ॥
ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ ਗਰਬ ਕੋ ਗਰਬ ਗਯੋ,
ਰਤਿ ਮੈ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ ॥
ਅਦਭੁਤ ਪਰਮਦਭੁਤ ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ,
ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ ਅਤਿ ਅਤਿ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੨	੦	੩
ਧ	ਸੰ	ਧ
ਸ	ਨ	ਨ
ਰ	ਦੇ	ਖ
ਸ	ਪ	ਪ
ਸ	ਨ	ਹੀ
ਗ	ਗ	ਗ
ਰ	ਮ	ਸ
ਪ	ਪ	ਪ
ਧ	ਧ	ਹੀ

ਨ ਸ ਬੁ	ਸ ਧਿ	ਨ ਕੀ	— S	ਪ ਨ	ਨ ਬੁ	ਨ ਧਿ	ਸ ਰ	— S	ਸ ਹੀ
ਮ ਗ ਮ	ਗ ਤ	ਮ ਮੈ	— S	ਪ ਨ	ਗ ਮ	ਮ ਤ	ਗ ਹੈ	— S	ਸ S

ਅਤਿਰਾ

ਪਪ ਸੁਰ	ਪ ਤ	ਨ ਮੈ	— S	ਨ ਨ	ਸੰਘੇ ਸੁਰ	ਨ ਤ	ਸੰ ਐ	— S	— S
ਨ ਸੰ ਧਾ	ਰੰ ਸੰ ਨ	ਨ ਮੈ	— S	ਧ ਪ ਨ	ਨ ਧਾ	ਸੰ ਨ	ਨ ਰਹ	— S	ਪ ਯੋ
ਨ ਸੰ ਗਾ	ਸੰ ਨ	ਗੰ ਮੈ	— S	ਮ ਨ	ਗੰ ਗਾ	ਗੰ ਨ	ਸੰ ਰਹ	— S	ਸੰ ਯੋ
ਨ ਸੰ ਗ	ਰੰ ਸੰ ਤ	ਨ ਮੈ	ਪ S	ਮ ਧ ਨ	ਗ ਗ	ਮ ਤ	ਗ ਹੈ	— S	ਸ S

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ ਸ ਧੀ	ਸ ਰ	ਸ ਪ ਜ	— S	ਪ ਕੋ	ਪਮੰ ਧੀS	ਪ ਰ	ਗ ਜ	— S	ਮ S
ਪ ਗ	ਪਪ ਰਬ	ਸੰ ਨ ਕੋ	— S	ਨ ਗ	ਸੰ ਰ	ਸੰ ਬ	ਨ ਗ	— S	ਪ ਯੋ
ਮ ਪ ਰ	ਪ ਤ	ਗ ਮੈ	ਮ S	ਪ ਨ	ਪ ਗ ਰ	ਮ ਤ	ਗ ਰ	— S	ਸ ਹੀ
ਨ ਸ ਪ	ਸ ਤ	ਨ ਰ	ਪ S	ਨ ਤ	ਸ ਧ	ਸ ਤ	ਸ ਹੈ	— S	— S

ਅਭੋਗ

ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਗ	ਦ	ਭ	ਤ	ਪਰ	ਮ	ਦ	ਭ	ਤ	ੜ
ਅ									
ਨ	ਸ	ਨ	—	ਪ	ਨ	ਸ	ਨ	—	ਪ
ਬਿ	ਸ	ਮੇ	ੜ	ੜ	ਬਿ	ਸ	ਮ	ੜ	ੜ
ਨ	ਸ	ਮ			ਪ				
ਸ	ਸ	ਗ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਸ
ਅ	ੜ	ਚ	ਰ	ਜੈ	ਅ	ੜ	ਚ	ਰ	ਜ
ਧ									
ਨ	ਨ	ਧ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਗ	—	ਸ
ਅ	ਤਿ	ਅ	ੜ	ਤ	ਅ	ਤੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ:- ਇਹ ਘਟਤ ਘਟਤ ਤੇ ਪਲਿਓ ਧੁਰਮਾਣ ਤੇ
ਇਸ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਉਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ ਤੇ ਆਖੀਏ ਆਖੀਏ।

੧੩. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬਾਵਰ ਸੋਇ ਰਹੇ ॥ ੧ ਰਹਾਉ ॥

ਮੋਹ ਕੁਟੰਬ ਬਿਖੈ ਰਸ ਮਾਤੇ ਮਿਥਿਆ ਗਹਨ ਗਹੇ ॥ ੧ ॥

ਮਿਥਨ ਮਨੋਰਥ ਸੁਪਨ ਅਨੰਦ ਉਲਾਸ ਮਨਿਮੁਖਿ ਸਤਿ ਕਹੇ ॥੧॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਸੰਗੇ ਤਿਲੁ ਮਰਮ ਨ ਲਹੇ ॥ ੩ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖੇ ਸਤਿਸੰਗੇ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਆਹੇ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
		ਮ			
		ਗ	ਗਮ	ਪ	ਨ
		ਬਾ	ਵਰ	ਸ	ਦਿ
ਸ	—	ਪਮ	ਪ	—	ਮ
ਹੇ	ੜ	ਬਾੜ	ਵਰ	ੜ	ੜ
		ਰ	ਪ		
ਗ	—	ਸ	ਧ	ਮ	ਪ
ਹੇ	ੜ	ੜ	ਮੋਹ	ਬ	ਬਿ
					ਮ
					ਗ
					ਰ
					ਗ
					ਸ

ਸ	ਸ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਨ	—	ਨ
ਮਾ	ਭੈ	ੜ	ਮਿ	ਭਿ	ਆ	ਗਹ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ਗ
ਸੰ	—	ਨ	—	ਪਮ	ਪ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ
ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬਾੜ	ਵਰ	ਸੋ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ੜ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

		ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਨ	—	—
		ਮਿਥ	ਨ	ਮ	ਨੋ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	—	—
ਥ	ੜ	ਸੁਪ	ਨ	ਅ	ਨੰ	ਦ	ਉ	ਲਾ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਨ	—
ਸ	ੜ	ੜ	ਮਨ	ਮੁ	ਖ	ਸ	ੜ	ੜ	ਤ	ੜ
ਸੰ	—	ਨ	—	ਪਮ	ਪ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਗ
ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬਾੜ	ਵਰ	ਸੋ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ਰਹੇ...

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ।

੧੪. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਬਿਸੁਪਾਲ ਜਗਤਪਾਲ ਦੀਨਦਿਆਲ ਬੈਰੀ ਸਾਲ
ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਜਮ ਜਾਲ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈਂ ॥
ਜੋਗੀ ਜਟਾਧਾਰੀ ਸਤੀ ਸਾਚੇ ਬਡੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ
ਧਿਆਨ ਕਾਜ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਦੇਹ ਪੈ ਸਹਤ ਹੈਂ ॥
ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਜਲ ਹੋਮ ਪਾਵਕ ਪਵਨ ਹੋਮ
ਅਧੋ ਮੁਖ ਏਕ ਪਾਇ ਠਾਢੇ ਨ ਬਹਤ ਹੈਂ ॥
ਮਾਨਵ ਫਨਿੰਦ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਨ ਪਾਵੈ ਭੇਦ
ਬੇਦ ਐ ਕਤੇਬ ਨੇਤ ਨੇਤ ਕੈ ਕਹਤ ਹੈਂ ॥ ੫ ॥ ੭੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ ਨ ਬਿ	ਸ ਸੁ	ਮ	ਕ ਪਾ	ਸ ਨ ਜ	ਨ ਕ ਪ ਤ
ਨ ਸ ਦੀ	—	ਸ ਨ	ਮ ਕ ਦਿਆ	ਮ ਪ ਬੀ	ਕ ਮ ਰੀ
ਨ ਸ ਸ	ਸ ਦਾ	—	ਮ ਕ ਪ੍ਰ	ਮ ਤ ਪਾ	ਪ ਲ ਸ
ਪ ਮ ਜਾ	ਪ ਲ	—	ਪ ਕ ਤੇ	ਮ ਪ ਰ ਹ	ਕ ਮ ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਕ ਜੋ	ਕ ਗੀ	ਮ	ਪ ਜ	ਨ ਟਾ	—	ਸ ਧਾ	—	ਨ ਰੀ	ਸ ਸ	ਸ ਤੀ	—
ਨ ਸ ਸਾ	ਰੰ ਸ	ਸੰ ਚੇ	ਧ ਨ ਬ	ਨ ਡੇ	—	ਪ ਥ	ਪ ਹ	ਸੰ ਮ	ਨ ਚਾ	—	ਪ ਰੀ
ਪ ਧਿਆ	—	ਗਮ ਨ	ਕਾ	—	ਸ ਜ	ਮ ਗ ਭੂ	—	ਮ ਖ	ਪ ਪਿਆ	ਨ	ਨ ਸ
ਨ ਸੰ ਦੇ	ਸੰ ਹ	ਗੰ	ਰੰ ਨ ਪੀ	—	ਧ ਪ ਸ	ਮ ਪ ਹ	ਗ ਤ	ਮ	ਰ ਗ ਹੈ	—	ਸ

ਸੰਚਾਰੀ

ਗ ਮ ਨਿਉ	ਕ ਲੀ	—	ਸ ਕ	ਸ ਰ	ਸ ਮ	ਨ ਜ	ਨ ਲ	ਪ	ਨ ਹੰ	ਸ	ਸ ਮ
ਨ ਸ ਪਾ	ਸ ਵ	—	ਮ ਕ	—	ਮ ਪ	ਪ ਵ	ਗ ਨ	ਮ	ਗ ਹੰ	—	ਸ ਮ

ਸ	ਨ	—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ
ਅ	ਧੋ	ੜ	ਮੁ	ੜ	ਖ	ਏ	ੜ	ਕ	ਪਾ	ੜ	ਇ
ਪ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਠਾ	ਢੇ	ੜ	ਨ	ੜ	ਬ	ਹ	ਤ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ

ਅਭੋਗ

ਪ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮਾ	ੜ	ੜ	ਨ	ਵ	ਫ	ਨਿੰ	ੜ	ਦ	ਢੇ	ੜ	ਵ
ਸ	ਗੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਪ
ਦਾ	ੜ	ੜ	ਨ	ਵ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਵੈ	ਭੇ	ੜ	ਦ
ਨ	—	ਸੰ	ਮੰ	—	ਮੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ
ਸੰ	ੜ	ਦ	ਗੰ	ੜ	ਕ	ਤੇ	ੜ	ਬ	ਗੰ	ੜ	ਤ
ਬੇ	ੜ	ਦ	ਐ	ੜ	ਕ	ਤੇ	ੜ	ਬ	ਨੇ	ੜ	ਤ
ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਨੇ	ੜ	ੜ	ਤ	ੜ	ਕ	ਹ	ਤ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ-ਤਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਭਾਵ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

—ਬਿਹਾਗ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਅੱਧੀ ਰਾਤ, ਲਗ-ਭਗ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ	ਮ ਨੁ ਸੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਗੁ, ਧੁ, ਨੁ, ਇੰਜ ਕਣ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਮ ਨ
ਆਰੰਭੀ—ਸ, ਗੁ ਮ, ਧੁ, ਨੁ ਸੰ।

ਅਵਰੰਭੀ—ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਮ, ਗੁ ਸ।

ਭੈਰਉ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ ਭੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ “ਮਾਲਵਕੋਂਸ਼ਿਕ, ਮਾਲਕੋਂਸ਼ਿਕ, ਮੱਲਕੋਂਸ਼ਿਕ ਜਾਂ ਮਾਲਕੋਂਸ” ਇਤਿਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ) ਜੋ ਮਾਲਕੋਂਸ ਗਾਇਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ “ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ, ਪਾਰਿਜਾਤ, ਕੋਤਕ, ਹਿਰਦਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਰਾਗ ਮੰਜਰੀ” ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਕੋਂਸ ਦਾ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਸੰਪੂਰਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ‘ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ’ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਾਲਕੋਂਸ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਕਈ ਸੰਗੀਤ-ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਨਜਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਅਜੇ ਭੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਛੇ ਪਰਮੁੱਖ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੂਰ-ਰੂਪ, ਜਾਤੀ, ਠਾਟ ਆਦਿ ਤਬਦੀਲ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ (ਕਰਨਾਟਕੀ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀਯ (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ) ਸੰਗੀਤ ਹੀ ਪਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ‘ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀਯ’ ਸੰਗੀਤ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਭੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅਗੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੋ, ਮਾਲਕੋਂਸ, ਹਿੰਡੋਲ, ਮੇਘ ਇਤਿਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਤੀ ਦੇ ਰਾਗ ਸਨ, ਉਹੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਦੀ ਲਕੀਰ ਸਮਝ ਕੇ ਚਲਣ ਦੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਮਾਲਕੋਂਸ ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ (ਰੇ-ਪਾ ਵਰਜਿਤ) ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੂਰ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ, ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਰਲ ਤੇ ਬੀਰ-ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਖ਼ੂਬੀ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. $\begin{matrix} \text{ਨ. ਨ. ਸ} & \text{ਸ ਨ. ਸ} & \text{ਨ.} & \text{ਪੂ. ਨ. ਸ} \end{matrix}$
ਸ—ਨੁਸ, ਪੁ ਪੁ ਨੁਸ—ਸਨੁ ਗੁਸ, ਪੁ ਨੁਸ—ਨੁਸਗੁਸਪੁ, ਨੁਪੁਮ, ਮਪੁ ਨੁਸ—ਗੁਸ— ।
੨. $\begin{matrix} \text{ਸ} & \text{ਸ} & \text{ਨ. ਨ.} & \text{ਸ} & \text{ਨ.} & \text{ਨ. ਮ} & \text{ਨ. ਸ} \end{matrix}$
ਸ—ਗੁਸਨੁਪੁ ਨੁਸ—ਨੁਸਗੁ ਪੁ, ਮ, ਪੁਨੁਸ—ਨੁਗੁ, ਮਗੁਸ, ਪੁਨੁਸ—ਨੁਸ ਪੁਮ, ਗੁਮ—ਪੁ ਨੁਸ—
 $\begin{matrix} \text{ਨ. ਸ ਗੁ} & \text{ਨ.} \end{matrix}$
ਸਗੁਸ, ਨੁਸਗੁਸਪੁ—ਪੁਨੁਸਗੁ—ਪੁ ਨੁ ਸਮ—ਗੁਮਗੁਸ—ਨੁਸਮ—ਮਗੁਸ, ਪੁਨੁਸ— ।
੩. $\begin{matrix} \text{ਗੁ} & \text{ਮ} & \text{ਨ. ਸ ਗੁ} \end{matrix}$
ਸ—ਨੁਸ; ਪੁਨੁਸਗੁਮ—ਮਗੁ—ਸ, ਗੁਮ, ਸਗੁਮ, ਗੁਮਗੁਸਨੁਪੁਮ—ਮ ਮਗੁਸਨੁਪੁਮ, ਪੁ ਨੁ ਸਮ—
 $\begin{matrix} \text{ਗੁ ਮ} & \text{ਮ} & \text{ਨ.} & \text{ਮ ਮ} & \text{ਸ} & \text{ਨ.} \end{matrix}$
ਮਪੁਮ—ਸ, ਗੁਮਪੁ, ਪੁਮਗੁ—ਸ, ਪੁਨੁਸਗੁਮਪੁ, ਪੁਮ—ਗੁਪੁਮ, ਨੁਸਗੁਮ—ਗੁਮਪੁਮ, ਪੁ ਪੁਮ, ਗੁਸ,
 $\begin{matrix} \text{ਮ} & \text{ਨ.} \end{matrix}$
ਸਗੁਮਪੁਮ, ਮਗੁ, ਮਪੁਮ, ਗੁਮਗੁ—ਸ, ਪੁ—ਨੁਸ— ।
੪. $\begin{matrix} \text{ਨ. ਸ ਗੁ ਮ} & \text{ਨ.} \end{matrix}$
ਸਗੁਮਪੁ, ਮਗੁ, ਗੁਮਪੁਮਗੁ, ਪੁ ਨੁ ਸ ਗੁਮਪੁ—ਪੁਮਗੁ, ਮਗੁਮ ਪੁ, ਨੁਪੁਮ, ਪੁਮਗੁ, ਸਗੁਮ, ਨੁਸਗੁਮ,
 $\begin{matrix} \text{ਮ} & \text{ਮ ਸੰ} & \text{ਮ ਨੁ ਸੰ} & \text{ਮ ਨ.} \end{matrix}$
ਗੁਮਗੁਸ, ਨੁਸਗੁਮਪੁ, ਨੁਪੁਮਗੁਸ, ਗੁਮਪੁਨੁ ਨੁਪੁਮ, ਗੁਮ ਪੁ ਨੁਸੰ—ਨੁਸੰਨੁਪੁ, ਮ—ਗੁਮ ਪੁਨੁਸੰ—
 $\begin{matrix} \text{ਸੰ} & \text{ਨ.} & \text{ਨ.} & \text{ਨ.} \end{matrix}$
ਨੁਸੰ, ਪੁਨੁਸੰ—ਨੁਸੰਨੁਪੁ—ਮ, ਗੁ ਪੁ. ਮ ਨੁ ਪੁਨੁਸੰ—ਸਗੁਸੰ, ਨੁਸੰ ਪੁਨੁਸੰ—ਸੰਨੁਪੁਮ, ਗੁਮ ਪੁਨੁਸਗੁਸੰ
—ਸੰਨੁਗੁ—ਸੰ, ਨੁਸੰਨੁਪੁਮ, ਗੁਮ, ਮਪੁ ਪੁਨੁ ਨੁਸੰ—ਸੰਨੁਪੁ. ਮਗੁਸ—ਨੁਸਗੁਸ, ਗੁਮਗੁ ਮਪੁਮ
 $\begin{matrix} \text{ਪੁਨੁਪੁ, ਨੁਸੰ—ਸੰਗੁ, ਮੰਗੁਸੰ, ਨੁਸੰਨੁਪੁ—ਮ, ਗੁਮਗੁ ਸ—} \end{matrix}$ ।
੫. $\begin{matrix} \text{ਮ ਪੁ ਨੁ ਸੰ} & \text{ਨ.} & \text{ਮ ਨ.} & \text{ਸੰ} \end{matrix}$
ਗੁ ਮ ਪੁ ਨੁਸੰ—ਸੰਗੁਸੰ, ਪੁਨੁਸੰ—ਸੰਮ, ਗੁਮੰਗੁਸੰ, ਨੁਸੰਪੁਨੁਸੰ ਗੁ, ਮ ਪੁਨੁਸੰ—ਪੁਨੁਸੰਮੰਗੁ, ਨੁਸੰਮ
—ਮੰਗੁਸੰਨੁਪੁਮ—ਮ—ਮੰ, ਗੁਮੰਗੁਸੰ—ਗੁ, ਸੰਨੁ, ਸੰ, ਨੁਪੁ, ਨੁ, ਪੁਮ, ਪੁ, ਮਗੁ, ਮ, ਗੁਸ, ਗੁਮ ਪੁ ਨੁਸੰ,
 $\begin{matrix} \text{ਮ} & \text{ਨ.} & \text{ਮ} \end{matrix}$
ਨੁਸੰਨੁਪੁ, ਮ, ਗੁਮਪੁਨੁਸੰ, ਸੰਨੁ ਨੁਪੁ ਪੁਮ, ਗੁਮਪੁਨੁਸੰ—ਪੁਨੁਸੰਗੁਮੰ, ਗੁਮੰਗੁਸੰਨੁਸੰਪੁਨੁਸੰ—ਸੰਨੁਪੁਮਪੁ,

ਨੁਪਮਗੁਮ, ਪੁਮਗੁਸਗੁ, ਨੁਸਗੁਮਪੁਨੁਸੰ—ਸੰਨੁਸੰਨੁਪੁ, ਨੁਪੁਨੁਪੁਮ, ਪੁਮਪੁਮਗੁ, ਮਗੁਮਗੁ ਸ—ਨੁਸਗੁ,
 ਸਗੁਮ, ਗੁਮਪੁ, ਮਪੁਨੁ, ਪੁਨੁਸੰ, ਨੁਸੰਗੁ, ਸੰਗੁਮੰ—ਮੰਗੁਸੰ, ਗੁੰਸੰਨੁ, ਸੰਨੁਪੁ, ਨੁਪੁਮ, ਪੁਮਗੁ, ਗੁਮਪੁ,
 ਨੁਸੰ, ਨੁਸੰ ਗੁੰ—ਸੰ, ਨੁਪੁ—ਮ, ਗੁਮਗੁ—ਸ, ਨੁਸਗੁਮਪੁਨੁਸੰ—ਗੁਮਪੁਨੁਸੰ, ਮਪੁਨੁਸੰ, ਪੁਨੁਸੰ— ।

ਮਾਲਕੋਂਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੮)

ਅਸਥਾਈ

	×		੦		੨		੦		੩		੪	
	ਮ		ਗੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਗੁ	—
	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਪੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਗੁ	—
	ਗੁ	ਗੁ	ਨ	ਦ	ਮਾ	ਮਾ	ਬਾ	ਜਿ	ਓ	ਸ	ਸ	ਸ
੧.	.	.	.	.	ਨੁਸ	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਪੁਨੁ	ਪੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ,
੨.	ਨੁਸ	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਪੁਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਪੁਨੁ	ਪੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ	ਨੁਸ,
੩.	.	.	.	.	ਪੁਨੁ	ਸਨੁ	ਸਗੁ	ਮਗੁ	ਮਪੁ	ਨੁਪੁ	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਸੰ
	ਗੁੰਮੰ	ਗੁੰਸੰ	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਸੰ	ਪੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਮਪੁ	ਨੁਪੁ	ਗੁਮ	ਪੁਮ	ਸਗੁ	ਮਗੁ,
੪.	ਨੁਸ	ਗੁਮ,	ਪੁਨੁ	ਪੁਮ,	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਪੁਮ,	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ
	ਪੁਮ,	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਮੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਪੁਮ,	ਗੁਮ	ਗੁਸ	ਨੁਸ	ਪੁਨੁ	ਸ,
੫.	ਨੁਸ	ਗੁਮ,	ਸਗੁ	ਮਪੁ,	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ,	ਮਪੁ	ਨੁਸੰ,	ਪੁਨੁ	ਸੰਗੁੰ,	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਮੰ,
	ਗੁੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਸੰਸੰ	ਨੁਪੁ,	ਨੁਨੁ	ਪੁਮ,	ਪੁਪੁ	ਮਗੁ,	ਮਮ	ਗੁਸ,	ਗੁਗੁ	ਸਨੁ
੬.	ਸਗੁ	ਸਮ	ਗੁਗੁ	ਮਮ	ਮਪੁ	ਮਨੁ	ਪੁਪੁ	ਨੁਨੁ	ਨੁਸੰ	ਨੁਗੁੰ	ਚੰਸੰ	ਗੁੰਗੁ
	ਸਗੁ	ਸੰਮੰ	ਗੁੰਸੰ	ਨੁਸੰ	ਸੰਨੁ	ਪੁਨੁ	ਨੁਪੁ	ਮਪੁ,	ਪੁਮ	ਗੁਮ	ਮਗੁ	ਸਗੁ
੭.	ਪੁਨੁ	ਸ,ਪੁ	ਨੁਸ	ਪੁਨੁ,	ਗੁਮ	ਪੁ,ਗੁ	ਮਪੁ	ਗੁਮ,	ਪੁਨੁ	ਸੰ,ਪੁ	ਨੁਸੰ	ਪੁਨੁ,
	ਸੰਮੰ	ਗੁੰਸੰ,	ਨੁਗੁੰ	ਸੰਨੁ,	ਪੁਸੰ	ਨੁਪੁ,	ਮਨੁ	ਪੁਮ,	ਗੁਪੁ	ਮਗੁ	ਸਮੰ	ਗੁਸ
੮.	.	.	.	.	ਨੁਸ	ਗੁ,ਨੁ	ਸਗੁ	ਨੁਸ	ਗੁਮ,	ਸਗੁ	ਮ,ਸ	ਗੁਮ
	ਸਗੁ	ਮਪੁ,	ਗੁਮ	ਪੁ ਗੁ	ਮਪੁ	ਗੁਮ	ਪੁਨੁ,	ਮਪੁ	ਨੁ,ਮ	ਪੁਨੁ	ਮਪੁ	ਨੁਸੰ
	ਪੁਨੁ	ਸੰ,ਪੁ	ਨੁਸੰ	ਪੁਨੁ,	ਸੰਗੁੰ	ਸੰ,ਨੁ	ਸੰਨੁ,	ਪੁਨੁ	ਪੁ,ਮ	ਪੁਮ,	ਗੁਮ	ਗੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਸੁ	ਸ	ਸਨੁ	ਧਨੁ	ਸਗੁੰ	ਸਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ
੨.	.	.	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸਗੁੰ	ਮੰਗੁੰ	ਸਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ
੩.	.	.	.	.	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਮੰ	ਗੁੰਸੰ,	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਸੰ	ਨੁਧੁ,	ਮਧੁ	ਨੁਸੰ
	ਨੁਧੁ	ਮਗੁ,	ਮਧੁ	ਨੁਧੁ	ਮਗੁ	ਸਗੁ	ਮਧੁ	ਮਗੁ	ਸਨੁ	ਸਗੁ	ਮਧੁ	ਨੁਸੰ
੪.	ਸੰ	ਧਨੁ	ਸੰ,ਧੁ	ਨੁਸੰ	ਧਨੁ,	ਗੁੰਗੁੰ	ਸੰ,ਗੁੰ	ਗੁੰਸੰ	ਨੁਸੰ,	ਨੁਨੁ	ਧੁ,ਨੁ	ਨੁਧੁ
	ਮਧੁ,	ਮਮ,	ਗੁ,ਮ	ਮਗੁ	ਸਗੁ,	ਸਨੁ	ਗੁਸ	ਮਗੁ	ਧੁਮ	ਨੁਧੁ	ਸੰਨੁ	ਗੁੰਸੰ
੫.	.	.	.	.	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,ਧੁ	ਨੁਸੰ	ਧਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਮੰਗੁੰ	ਸੰਸੰ
	ਨੁਸੰ	ਗੁੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਧਨੁ	ਸੰਸੰ	ਨੁਧੁ,	ਮਧੁ	ਨੁਨੁ	ਧੁਮ,	ਗੁਮ	ਧੁਧੁ	ਮਗੁ,
	ਨੁਸੰ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,	ਨੁਸੰ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ
੬.	ਨੁਸੰ	ਮੰਮੰ	ਗੁੰਗੁੰ	ਮੰਗੁੰ	ਨੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁਧੁ	ਨੁਧੁ,	ਮਮ	ਧੁਮ	ਗੁਗੁ	ਮਗੁ,
	ਸਮ	ਗੁਗੁ	ਮਨੁ	ਧੁਧੁ	ਧੁਸੰ	ਨੁਨੁ	ਨੁਗੁ	ਸੰਸੰ	ਸੰਮੰ	ਗੁੰਗੁੰ	ਸੰਸੰ	ਨੁਨੁ
	ਧੁਧੁ	ਮਮ	ਗੁਗੁ	ਸਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,	ਗੁਮ	ਧਨੁ
੭.	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਗੁੰਸੰ;	ਨੁਸੰ	ਸੰਨੁ,	ਧਨੁ	ਨੁਧੁ,	ਮਧੁ	ਧੁਮ,	ਗੁਮ	ਮਗੁ,
	ਸਗੁ	ਗੁਸ,	ਗੁਮ	ਮਧੁ	ਧਨੁ	ਨੁਸੰ	ਸੰਗੁੰ	ਗੁੰਮੰ	ਮੰਗੁੰ	ਗੁੰਸੰ	ਸੰਨੁ	ਨੁਧੁ
	ਧੁਮ	ਮਗੁ	ਗੁਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ,	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ
੮.	ਸੰਨੁ	ਧਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ	ਨੁਸੰ,	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਧੁਮ	ਧੁਮ	ਨੁਧੁ	ਨੁਧੁ
	ਸੰਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧਨੁ	ਧੁਮ,	ਧਨੁ	ਨੁ,ਧੁ	ਨੁਨੁ	ਧਨੁ	ਮਧੁ	ਨੁਸੰ	ਧਨੁ	ਸੰ,ਧੁ
	ਨੁਸੰ	ਧਨੁ	ਮਧੁ	ਨੁਸੰ,	ਗੁਮ	ਧੁ,ਗੁ	ਮਧੁ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧਨੁ	ਧੁਮ
	ਗੁਸ,	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ	ਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ	ਸ	ਗੁਮ	ਧਨੁ	ਸੰ

੧. ਰਾਜ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਬਚਾਵੈ ॥

ਸੱਤੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥

ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੇ ਕਰ ਪਾਪ ਸੰਬੂਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥

ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋ, ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥੬॥੨੪੮॥

(ਸਵੈਯੇ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				ਸੰ	੩	੪	੫
									ਰੋ	—	ਧੁ	ਨੁ
										ੜ	ਗ	ੜ
ਮ	—	—	ਗੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	—	—	ਨੁ	ਧੁ
ਤੇ	ੜ	ੜ	ਅ	ਰਿ	ਸੋ	ਗ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ੜ;	ਜੋ	ਲ
												ਜੋ
ਸ	ਮ	—	ਗੁ	ਮ	ਧੁਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁਮ	ਸੰ	—
ਤੇ	ੜ	ੜ	ਬ	ਹੁ	ਭਾਂੜ	ਤ	ਬ	ਚਾ	ੜ	ਵੈਂ,	ਰੋ	—ਗਨ ਤੈ...

ਅੰਤਰਾ

								ਮ				ਨੁ			
								ਗੁ				ਮ			
								ਸ				ਧੁ			
								ਤ				—			
								ਨੁ				ਨੁ			
ਸੰ	—	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ
ਨੇ	ੜ	ਕ	ਚ	ਲਾ	ਵ	ੜ	ਤ	ਘਾ	ੜ	ਵ,	ਤ	ਉ	ਤ	ੜ	ਨ
ਮ	—	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਧੁਨੁ	ਸੰਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਧੁਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ	ਸੰ	—	ਨੁਧੁ	ਨੁ	ਧੁ
ਏ	ੜ	ਕ	ਨਾ	ੜ	ਲਾੜ	ਗੜ	ਨੜ	ਪਾੜ	ੜੜ	ਵੈ,	ਰੋ	ੜ	ਗੜ	ੜ	ਨ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜਿ ਕੈ ਜਿਨ ਸਭ ਸੈਸਾਰੁ ਉਪਾਇਆ ॥
 ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ ਸਾਜਿ ਕੁਦਰਤੀ ਦਾ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇ ਬਣਾਇਆ ॥
 ਸਿੰਧ ਪਰਬਤ ਮੇਦਨੀ ਬਿਨੁ ਬੰਮ੍ਹਾ ਗਗਨਿ ਰਹਾਇਆ ॥
 ਸਿਰਜੇ ਦਾਨੋ ਦੇਵਤੇ ਤਿੰਨ ਅੰਦਰਿ ਬਾਦੁ ਰਚਾਇਆ ॥
 ਤੈਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਿ ਕੈ ਦੈਤਾ ਦਾ ਨਾਸੁ ਕਰਾਇਆ ॥
 ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਬਲੁ ਰਾਮ ਲੈ ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਹਸਿਰੁ ਘਾਇਆ ॥
 ਤੈਥੋਂ ਹੀ ਬਲੁ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲੈ ਕੰਸੁ ਕੇਸੀ ਪਕੜਿ ਗਿਰਾਇਆ ॥
 ਬਡੇ ਬਡੇ ਮੁਨਿ ਦੇਵਤੇ ਕਈ ਜੁਗ ਤਿਨੀ ਤਨੁ ਤਾਇਆ ॥
 ਕਿਨੀ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

(ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	ਗੁ	ਮ
ੜ	ਕਿ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਤ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਦਿਆ
ਗੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਮ
ੜ;	ਰਿ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਤ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਦਿਆ

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	—	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—
ੜ	ਕੁ	ੜ	ਡਾ	ਪ੍ਰਿ	ਥ	ਥ	ਮੈ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਜ	ਕੈ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	—
ਜਿਨ	ਸ	ਤ	ਸੈ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਉ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦਿਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ੜ,	ਬੁ	ਹ	ਮਾ	ਬਿ	ਸ	ਨ	ਮ	ਹੇ	ੜ	ਸ	ਸਾ	ੜ	ਜ	*	ਕੁ
ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰਨੁ	ਧੁਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ
ਦ	ਰ	ਤੀ	ਦਾ	ਖੇ	ੜ	ਲ	ਰ	ਚਾ	ੜ	ਇ	ਬ	ਟਾੜ	ੜੜ	ਦਿਆ	ੜੜ

ਗੁਸ
ੜ ੜ, ਕਿਨ ਹੀ...

—ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪੰਡੀਆ ਕਵਨ ਕੁਮਤਿ ਤੁਮ ਲਾਗੇ ॥

ਬੂਡਹੁਗੇ ਪਰਵਾਰ ਸਕਲ ਸਿਉ ਰਾਮੁ ਨ ਜਪਹੁ ਅਭਾਗੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕਾ ਕਿਆ ਗੁਨੁ ਖਰ ਚੰਦਨ ਜਸ ਭਾਰਾ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਾ ॥ ੧ ॥

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥ ੨ ॥

ਮਨ ਕੇ ਅੰਧੇ ਆਪਿ ਨ ਬੂਝਹੁ ਕਾਹਿ ਬੁਝਾਵਹੁ ਭਾਈ ॥

ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਬਿਦਿਆ ਬੇਚਹੁ ਜਨਮੁ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ ॥ ੩ ॥

ਨਾਰਦ ਬਚਨ ਬਿਆਸੁ ਕਹਤ ਹੈ ਸੁਭ ਕਉ ਪੂਛਹੁ ਜਾਈ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰਾਮੈ ਰਮਿ ਛੁਟਹੁ ਨਾਹਿ ਤ ਬੂਝੇ ਭਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ, ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੨)

ਅਸਥਾਈ

x				੨				੦				੩			
				ਨੁ ਸੰ ਪੰਡੀ				ਨੁਪੁ ਨੁਪੁ ਮ ਮ				ਗੁ ਸ ਸ ਨੁਪੁ			
				ਆ				ਕS ਵS ਨ ਕੁ				ਮ ਤ ਤੁS ਮ			
ਸ	—	ਮ	—	ਪੁਮ	ਗੁ	—	—	ਮ	—	ਗੁ	—	ਮ	—	ਨੁਪੁ	ਨੁ
ਲਾ	S	ਗੋ	S	SS	S;	S	S	ਬੁ	S	ਫਹੁ	S	ਗੋ	S	ਪS	ਰ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	ਮ
ਵਾ	S	ਰ	ਸ	ਕ	ਲ	ਸਿਉ	S	ਰਾ	S	ਮ	ਨ	ਜ	ਪਹੁ	S	ਅ
ਗੁਮ	ਪੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਪੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ										
ਭਾS	SS	SS	SS	ਗੋS	SS										

ਸੰ ਨੁ ਗੁ ਸੰ | ਧੁ ਨੁ ਧੁ ਮ | ਗੁ — ਕੁ ਮ | ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਸੰ
ਗ ਤ ਨ ਹੀ | ਜਾ S ਨੀ S | ਕੈ S ਸੇ S | ਉ ਤ ਰ ਸ

ਸੰਗੁ ਸੰਨੁ ਧੁਨੁ ਧੁਮ | ਗੁਮ ਗੁਸ ਸੰ ਸੰ...
ਪਾS SS SS SS | ਰਾS SS, ਪੰ ਡੀਆ...

—ਬਾਕੀ ਬੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ੳ. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਈ ਮੈ ਮਨ ਕੋ ਮਾਨੁ ਨ ਤਿਆਗਿਓ ॥

ਮਾਇਆ ਕੇ ਮਦਿ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਇਓ ਰਾਮ ਭਜਨ ਨਹੀ ਲਾਗਿਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਮ ਕੇ ਡੰਡ ਪਰਿਓ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤਬ ਸੋਵਤ ਤੇ ਜਾਗਿਓ ॥

ਕਹਾ ਹੋਤ ਅਬ ਕੈ ਪਛੁਤਾਏ ਛੂਟਨ ਨਾਹਿ ਨ ਭਾਗਿਓ ॥ ੧ ॥

ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਉਪਜੀ ਘਟ ਮੈ ਜਬ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਅਨੁਰਾਗਿਓ ॥

ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਨਾਨਕ ਤਬ ਹੁਆ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਸ ਮੈ ਪਾਗਿਓ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੦੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੫	੨	੦	੩
			ਗੁ ਮ ਮਾ
			ਨੁ ਗੁ ਸ ਧੁ ਨੁ ਈ S ਮੈ S
ਸ ਸ ਮ — ਮ ਨ ਕੋ S	ਗੁ — ਮ ਮ ਮਾ S ਨ ਨ	ਗੁ ਸ ਸ — ਤਿਆ S ਗਿਓ; S	ਮ ਗੁ — ਮ — ਮਾ S ਦਿਆ S
ਨੁ ਧੁ — ਕੈ S	ਨੁ ਸੰ ਸੰ ਸੰ ਜ ਨ ਮ ਸਿ	ਨੁ — ਸੰ — ਰਾ S ਦਿਓ S	ਗੁ ਸੰ ਸੰ ਗੁ ਰਾ S ਮ ਭ
ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਮ ਜ ਨ ਨ ਹੀ	ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਨ ਲਾ S S S	ਧੁਨੁ ਧੁਮ ਗੁਸ ਗਿਓ SS SS, ਮਾ	ਗੁ... ਈ...

ਅੰਤਰਾ

								ਮ				ਨੁ	
								ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਕੁ	ਨੁ
								ਜ	ਮ	ਕੁ	ਨੁ	ਕੁ	ਨੁ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ
ਡੰ	₪	ਡ	ਪ	ਰਿਓ	₪	ਸਿ	ਰ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਰ,	ਤ	ਬ
								ਉ	₪	₪	₪	ਸੋ	₪
ਗੁ	ਗੁ	ਸੰ	—	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਸ			
ਵ	ਤ	ਤੈ	₪	ਜਾ	₪	₪	₪	ਗਿਓ	₪₪	₪₪,	ਮਾ	ਈ...	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਝੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ :—ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ 'ਟਿਯੂਨਾਂ' ਤੇ ਲਾਏ ਹਨ।

੫. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਰੰਗਨ ਕੇ ਰੰਗਾ ॥ ਕੀਟ ਹਸਤ ਪੂਰਨ ਸਭ ਸੰਗਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬਰਤ ਨੇਮ ਤੀਰਥ ਸਹਿਤ ਗੰਗਾ ॥ ਜਲੁ ਹੋਵਤ ਭੂਖ ਅਤੁ ਨੰਗਾ ॥

ਪੂਜਾਚਾਰ ਕਰਤ ਮੇਲੰਗਾ ॥ ਚਕ੍ਰ ਕਰਮ ਤਿਲਕ ਖਾਟੰਗਾ ॥

ਦਰਸਨ ਭੇਟੇ ਬਿਨੁ ਸਤਸੰਗਾ ॥੧॥

ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਅਤਿ ਰਹਤ ਬਿਟੰਗਾ ॥ ਹਉ ਰੋਗੁ ਬਿਆਪੈ ਚੁਕੈ ਨ ਭੰਗਾ ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤਿ ਤ੍ਰਿਸਨ ਜਰੰਗਾ ॥ ਸੋ ਮੁਕਤੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚੰਗਾ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਕਾਨੜਾ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×					੨	੦				੩						
						ਨੁ	[ਸ ਸੰ]		ਨੁ	ਪੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਨੁ
						ਰੰ	ਗਾ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਰੰ	ਗ	ਨ	ਕੇ	ੜ	ੜ
ਗੁ	—	ਮ	—	ਗੁ	ਸ	ਗੁਮ	ਪੁਨੁਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਪੁ	ਨੁ	ਨੁ
ਰੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਰੰੜ	ਗਾੜੜ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਰੰ	ਗ	ਨ	ਕੇ	ੜ	ੜ
ਗੁ	—	ਮ	—	ਗੁ	—	ਸ	—	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਰੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕੀ	ੜ	ਟ	ਹ	ੜੜ	ਤ	ਪੁ	ੜ	ੜ
ਪੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਗੁਮ	ਪੁਨੁਸੰ									
ਰ	ਨ	ਸ	ਭ	ਸੰ	ਗਾ,	ਰੰੜ	ਗਾੜੜ									

ਅੰਤਰਾ

								ਮ		ਨੁ			ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
								ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ		ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
								ਬ	ਰ	ਤ	ਨੇ		ਸ	ਮ	ਤੀ	ਸ
ਸੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	—	ਨੁ								
ਰ	ਬ	ਸਹਿ	ਤ	ਗੀ	ਸ	ਗਾ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	
								ਜ	ਲ	ਹੇ	ਸ	ਵ	ਤ	ਸ	ਭੁ	
ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	ਗੁਮ	ਧੁਨੁਸੰ	ਸੰ								
ਸ	ਖ	ਅ	ਰ	ਨੰ	ਗਾ,	ਰੰ	ਗਾਸ	ਰੰ...								

— ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ ।
 “ਪੁਨਾਠਾ ਤੇ ਤਕੁ ਕਰਨਾ” ਅੰਤਰੇ ਦੇ ਪਾਇਏ ਭਾਗਤੇ ਭਾਉ ।

੬. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੇ ਆਵੈ ॥
 ਐਸੇ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੋ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬੁ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੁਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਮੈ ਮਾਨਿਆ ॥੧॥
 ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥
 ਕਬੀਰ ਕੋ ਠਾਕੁਰ ਅਨਦ ਬਿਨੋਈ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੁ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥੨॥
 (ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦								×				੨				
—	ਨੁ									ਨੁ			ਧੁ	ਮ	ਗੁ	ਮ
ਸ	ਕਉ	ਨ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਰਾ	ਸ	ਜ	ਨ
				ਮਾ	ਸ	ਰੈ	ਸ	ਆ	ਸ	ਵੈ	ਸ					
ਗੁ																
ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਧੁੰ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—	
ਸ;	ਐ	ਸ	ਸੰ	ਭਾ	ਸ	ਉ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋ	ਸ	ਦੇ	ਸ	ਖਿਓ	ਸ	
				ਨੁ												
—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਧੁਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ	ਗੁਸ	
ਸ	ਓ	ਹੁ	ਗ	ਰੀ	ਬ	ਮੰ	ਹਿ	ਭਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	—
	ਹ	ਸ	ਤੀ	ਦੇ	ਏ	ਏ	ਖ	ਭ	ਰ	ਮ	ਤੇ	ਏ	ਭੁ	ਏ	ਲਾ	ਏ
—	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	—	
ਏ	ਸ੍ਰੀ	ਭ	ਗ	ਵਾ	ਏ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ਏ	ਏ	ਏ	ਨਿਆ	ਏ	ਏ	ਏ	
—	ਗੁ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਗੁ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—
ਏ	ਤੁ	ਮ	ਰੋ	ਦੁ	ਏ	ਧ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋ	ਏ	ਪਾ	ਏ	ਨੋ	ਏ	
—	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਧੁਨੁ	ਧੁਨੁ	ਗੁਮ	ਗੁਸ
ਏ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਕ	ਰ	ਮੋ	ਏ	ਮਾ	ਏ	ਏ	ਏ	ਨਿਆ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ
—	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ								
ਏ	ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	ਏ	ਰੋ	ਏ...									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਚੱਤ੍ਰ ਚੱਕ੍ਰ ਵਰਤੀ ਚੱਤ੍ਰ ਚੱਕ੍ਰ ਭੁਗਤੇ ॥
ਸੁਯੰਭਵ ਸੁਭੰ ਸਰਬਦਾ ਸਰਬ ਜੁਗਤੇ ॥
ਦੁਕਾਲੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਦਿਆਲੰ ਸਰੂਪੇ ॥
ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ ਅਭੰਗੇ ਬਿਭੂਤੇ ॥੧੯੯॥

(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾ: ੧੦)

×	ਗੁ	ਸ	ਚ	ਸੰ	ਚ												
	ਸ	ਸ	ਚ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਗੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	—	—					
	ਕੁ	ਚ	ਏ	ਏ	ਏ	ਕੁ	ਵ	ਚ	ਤੀ	ਏ	ਏ	ਏ					
	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਧੁ	ਮ	—	—					
	ਚ	ਚ	ਏ	ਏ	ਕੁ	ਭ	ਗ	ਗ	ਤੇ	ਏ	ਏ	ਏ					

ਮ		ਨੁ							
ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਸੁਯੇ	ਸ	ਭ	ਵ	ਸੁ	ਭੈ	ਸ	ਸ	ਰ	ਬ
ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁਧੁ	ਸੰਨੁ			—
ਦਾ	ਸ	ਸ	ਰ	ਬ	ਜੁਸ	ਗਸ			ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ								ਮਮ	ਸਦੁ
ਗੁ	—	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕਾ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਪੁ	ਣਾ	ਸ	ਸੀ	ਸ	ਸਦਿ
ਗੁੰ	—	ਸੰ	—	ਨੁਨੁ	ਨੁਧੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁ	ਮ	—
ਆ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਸਸ	ਰੁਸ	ਸਸ	ਪੇ	ਸ	ਸ
ਮੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਨੁਧੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁ	ਮ	—
ਸ	ਦਾ	ਅੰ	ਸ	ਗ	ਸੈਸ	ਸਸ	ਗੇ	ਸ	ਸ
ਗੁਮ	ਧੁਨੁ	ਸੰਸੰ	ਧੁਨੁ	ਸੰਸੰ	ਧੁਨੁ	ਸੰਸੰ	ਧੁਨੁ	ਧੁਮ	ਗੁਮ
ਸਦਾ	ਅੰਗ	ਸੰਗੇ,	ਅੰਗ	ਸੰਗੇ,	ਅੰਗ	ਸੰਗੇ	ਅੰਗ	ਗੰਬਿ	ਭੁਤੇ,

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੂੰ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਬੜਾ ਰਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

੮. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ)

ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ॥ ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ ॥
 ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥੧॥
 ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੋ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
 ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ, ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੨	੦	੨	੦	੩	੪
ਮ	ਮ	ਸ	ਸ	ਮ	—
ਗ	ਗ	ਦ	ਮਾ	ਜਿ	ਓ
ਗੁ	ਗੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ
ਪ	ਰਿ	ਨੀ	ਸਾ	ਨੁ	ਘਾ
		ਨੁ	—	ਨੁ	ਸੰ
ਗੁ	ਗੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਨੁ
ਖ	ਤ	ਮਾ	ਡਿਓ	ਸੁ	ਰ
ਗੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਮਧੁ	ਨੁ	ਧੁ
ਅ	ਬ	ਧੁ	ਭਧੁ	ਨੁ	ਮ
		ਧੁ	ਭਧੁ	ਨੁ	ਦਾ

ਅੰਤਰਾ

੨	੦	੨	੦	੩	੪
ਮ	ਮ	ਸ	ਸ	ਮ	—
ਸੁ	ਰਾ	ਸੋ	ਪਹਿ	ਚਾ	ਨੀ
ਸੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਨੁ	ਨੁ
ਜੁ	ਲ	ਰੈ	ਦੀ	ਕੇ	ਹੈ
					ਤ
ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਮੰ	ਗੁ	ਸੰ
ਪੁ	ਚ	ਪੁ	ਰ	ਟ	ਮ
ਗੁ	ਗੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ
ਕ	ਬ	ਨ	ਫਾ	ਧੁ	ਖੇ

ਨੋਟ:- ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭਾਜਨ ਕਾਣੇ ਤੁਆਏ ਆਵੈ' ਸਾਧਣ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ॥
ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੋਧਾ ਦਾ ਉਸਤਾਦ ਮਾਸ ਸੋਧੀ ॥

੯. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਖਗ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡ ਖਲ ਦਲ ਖੰਡ ਅਤਿ ਰਣ ਮੰਡੋ ਬਰਬੰਡ ॥
ਭੁਦਦੰਡ ਅਖੰਡ ਤੇਜ ਪਰਚੰਡ ਜੋਤਿ ਅਮੰਡੋ ਭਾਨ ਪ੍ਰਭੇ ॥
ਸੁਖ ਸੈਤਾ ਕਰਣੰ ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਣੰ ਬਿਲਬਿਖ ਹਰਣੰ ਅਸਿ ਸਰਣੰ ॥
ਜੈ ਜੈ ਜਗ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਬਾਰਣ ਮਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਣ ਜੈ ਤੇਗੰ ॥੨॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੨	੦	੨	੦	੩	੪	੫
ਸੰਜੈ	ਨੁਕਾ	ਸੰਜੈ	ਗੁੰਗ	ਸੰਗ	ਨੁਰ	ਨੁਣ
ਮਰ	ਸਪਾ	ਮਣ	ਮਪੁਤ	ਗੁਤ	ਸਰ	ਸਣ
ਮਸ	ਪੁਨੁਜੈ	ਗੁਸ	ਮਸ	ਮਸ	ਸੰਸ	ਨੁਤੇ
—	—	—	—	—	—	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ ਖਲ	ਸੰ ਦ	ਸੰ ਲ	ਸੰ ਖੰ	ਸੰ ਡੰ	ਸੰ ਖਗ	ਮ ਗੁ ਖੰ	ਗੁ ਡ	ਮ ਬਿ	ਨੁ ਪੁ ਹੰ	ਪੁ ਡੰ	ਨੁ ਸ
ਪੁ ਬ	ਨੁ ਰ	ਸੰਨੁ ਬੰ	ਪੁ ਡੰ	ਮ ਸ	— ਸ	ਨੁ ਅਤਿ	ਨੁ ਰ	ਨੁ ਣ	ਨੁ ਮੰ	ਨੁ ਡੰ	— ਸ
ਨੁ ਪੁ ਤੇ	ਨੁ ਜ	ਪੁ ਪੁ	ਮ ਚੰ	ਮ ਡੰ	ਮ ਭੁਜ	ਮ ਦੰ	ਮੰ ਡ	ਮੰ ਅ	ਗੁੰ ਖੰ	ਸੰ ਡੰ	— ਸ
ਸ ਭਾ	ਗੁ ਸ	ਸ ਨ	ਗੁ ਭਾ	ਮ ਸ	— ਸ	ਗੁ ਜੰ	ਮ ਤ	ਗੁ ਅ	ਸ ਮੰ	ਸ ਡੰ	— ਸ
ਸੰ ਭੰ	— ਸ	— ਸ	— ਸ;	ਸੰ ਜੈ	ਗੁ ਨ	ਮ ਭਾ	ਪੁ ਸ	ਮ ਨ	ਪੁਨੁ ਭਾ	ਸੰ ਨ	ਨੁ ਪੁ

—ਅੱਗੋਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੂੰ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ)

੧੦. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ ॥

ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ ॥੧॥

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਡਖਣੇ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੬੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	—	ਸ ਨੁਸ ਨੁ ਧੁ	ਸ	ਮ ਗੁ ਗੁ ਮ	—
ਤੂ	ੜ	ਚਉ ਸੜ ਜ	ਣ ਮੇ	ੜ ਡਿ ਆ	ੜ
ਮ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	—
ਗੁ	ੜ	ਮ ਧੁ ਸਿ	—ਨੁ ਸੰ	ਧੁ ਨੁ	ਮ
ਡੇ		ਈ	ੜਉ ਤਾ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਨੈ	ਸੰ	ਕ
ਗੁ	—ਮ	ਨੁ ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ
ਣ	ੜਮ	ਚਿੰ	ਜੇ ਤ	ਰ ਸ
ਸੰ	ਸੰ	ਗੁ	ਸੰ	ਨੁ
ਕ	ਦ	ਪ	ਸੀ	ੜ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥੨੦॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪੧੨)

ਅਸਥਾਈ

੩	×	੨	੦
ਸ ਮ	ਮ ਗੁ ਸ	— ਨੁ ਧੁ	ਨੁ ਧੁ ਮ
ਜਉ	ੜ ਤਉ ਪ੍ਰੇ	ਮ ੜ ਖੇ	ਲ ਨ ਕਾ
ਗੁ	ਮ ਧੁ	— ਸ	— ਸ
ਚਾ	ੜ ਉ	ੜ ਸਿ ਰ	ੜ ਧ

ਸ	ਗੁ	—	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਨੁ
ਗ	ਲੀ	ੜ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ
ਧੁ	ਨੁ	ਸ	ਮ										
ੜ	ੜ	ਜਉ	ੜ										

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ
ਇ	ਤ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ਗ	ਪੀ	ਰ	ਧ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਜੈ
ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਧੁ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸਿ	ੜ	ਰ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਣ	ਨ	ਕੀ		
ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ	ਮ	ਮ										
ੜ	ਜੈ	ਜਉ	ੜ	ਤਉ	ਪ੍ਰੇਮ...										

੧੨. ਰਾਗ ਮਾਲਕੌਂਸ, ਪੜਤਾਲ, ਸੁਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਿਰਧਨ ਆਦਰੁ ਕੋਈ ਨ ਦੇਇ ॥

ਲਾਖ ਜਤਨ ਕਰੈ ਓਹੁ ਚਿਤਿ ਨ ਧਰੇਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਉ ਨਿਰਧਨੁ ਸਰਧਨ ਕੈ ਜਾਇ ॥ ਆਗੇ ਬੈਠਾ ਪੀਠਿ ਫਿਰਾਇ ॥ ੧ ॥

ਜਉ ਸਰਧਨੁ ਨਿਰਧਨ ਕੈ ਜਾਇ ॥ ਦੀਆ ਆਦਰੁ ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ ॥ ੨ ॥

ਨਿਰਧਨੁ ਸਰਧਨੁ ਦੋਨਉ ਭਾਈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕਲਾ ਨ ਮੇਟੀ ਜਾਈ ॥ ੩ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਨਿਰਧਨੁ ਹੈ ਸੋਈ ॥ ਜਾ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦	੨	੩	੦		
ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	—	ਸ	ਸ
ਨਿ	ਰ	ਧ	ਨ	ਆ	ੜ	ਦ	ਰ
ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਮ	—
ਕੋ	ੜ	ਈ	ਨ	ਦੇ	ੜ	ਇ	ੜ

ਗੁ ਲਾ	ਮ ੜ	ਧੁ ਖ	ਨੁ ਜ	ਸੰ ਤ	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਕ	ਸੰ ਰੈ	ਸੰ ਓ	ਸੰ ਹੁ
ਨੁ ਚਿ	ਨੁ ਤ	ਨੁ ਨ	ਨੁ ਧ	ਧੁ ਰੈ	ਨੁ ੜ	ਧੁ ਇ	ਮ ੜ	— ੜ	— ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਗੁ ਜਉ ਜਉ	ਮ ੜ ੜ	ਨੁ ਧੁ ਨਿ ਸ	ਨੁ ਰ ਰ	ਸੰ ਧ ਧ	ਸੰ ਨ ਨ	— ੜ ੜ	— ੜ ੜ	ਸੰ ਸ ਨਿ	ਸੰ ਰ ਰ
ਨੁ ਧ ਧ	ਨੁ ਨ ਨ	ਨੁ ਕੈ ਕੈ	— ੜ ੜ	ਧੁ ਜਾ ਜਾ	ਨੁ ੜ ੜ	ਧੁ ੜ ੜ	ਮ ੜ ੜ	— ੜ ੜ	ਮ ਇ ਇ
ਗੁ ਆ ਦੀ	— ੜ ੜ	ਗੁ ਗੋ ਆ	ਮੰ ੜ ੜ	ਗੁ ਬੈ ਆ	— ੜ ੜ	ਸੰ ਠਾ ਦ	— ੜ ਰ	— ੜ ੜ	— ੜ ੜ
ਨੁ ਪੀ ਲੀ	— ੜ ੜ	ਨੁ ਠ ਆ	ਨੁ ਫਿ ਬੁ	ਧੁ ਰਾ ਲਾ	ਨੁ ੜ ੜ	ਧੁ ੜ ੜ	ਮ ੜ ੜ	— ੜ ੜ	ਮ ਇ ਇ

—ਨਿਰਧਨ...
—ਨਿਰਧਨ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ ਕਹਿਰਵਾ (ਲਯ ਬਰਾਬਰ ਸੂਲ ਦੀ)

×	×	○	×	○
ਮ ਗੁ ਨਿ	ਗੁ ਰ	ਮ ਧ ਨ	ਮ ਧੁ ਸ	ਮ ਧੁ ਸ
ਨੁ ਪ੍ਰ	ਨੁ ਭ	ਨੁ ਕੀ	ਨੁ ਕ	ਨੁ ਕ

ਇਕਤਾਲਾ ਜਾਂ ਚਾਰਤਾਲ

×	×	○	×	○	×	×
ਮ ਗੁ ਕ	ਮ ਹਿ	ਮ ਧ ੜ	ਮ ਧੁ ੜ	ਮ ਕ ਬੀ	ਮ ਸ ਰ	ਮ ਸ ਨਿ
ਨੁ ਧ	ਨੁ ਨ	ਨੁ ਹੈ	ਨੁ ਹੈ	ਨੁ ਸ	ਨੁ ਸ	ਨੁ ਈ

ਸੰ	—	—	ਗੁੰ	—	ਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—
ਗੁੰ	₪	₪	ਕੇ	₪	₪	ਹਿ	ਰ	₪	ਦੈ	₪	₪
ਜਾ											
ਨੁ	—	—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁ	—	ਮ
ਨਾ	₪	₪	ਮ	₪	ਨ	ਹੋ	₪	₪₪	ਈ	₪	₪

—ਨਿਰਧਨ. ਅਸ,

ਨੋਟ :—ਇਹੋ ਸ਼ਬਦ ਸੂਲ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਭੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੧੩. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਰਤਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਵਨ ਗੁਨ ਗਨੀ ॥
 ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਬਹੁ ਤਰੰਗ ਸਰਬ ਕੋ ਧਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਨਿਕ ਗਿਆਨ ਅਨਿਕ ਧਿਆਨ, ਅਨਿਕ ਜਾਪ ਜਾਪ ਤਾਪ ॥
 ਅਨਿਕ ਗੁਨਿਤ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਅਨਿਕ ਧਾਰ ਮੁਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਅਨਿਕ ਨਾਦ ਅਨਿਕ ਬਾਜ, ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਅਨਿਕ ਸ੍ਰਾਦ,
 ਅਨਿਕ ਦੋਖ ਅਨਿਕ ਰੋਗ, ਮਿਟਹਿ ਜਸ ਸੁਨੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਸੇਵ ਅਪਾਰ ਦੇਵ ਤਟਹ ਖਟਹ ਬਰਤ ਪੂਜਾ,
 ਗਵਨ ਭਵਨ ਜਾਤ੍ਰ ਕਰਨ ਸਗਲ ਫਲ ਪੁਨੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਭੈਰਉ, ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੧੫੫੩)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਨੁੰ	ਨੁੰ	ਗੁੰ	ਮ
ਮ	ਸ	ਨੁੰ	ਸ	ਗੁੰ	—
ਪ	ਤ	ਪਾ₪	ਲ	ਭ	ਪਾ
ਗੁੰ	ਮ	ਮ	ਨੁੰ	ਧੁ	ਮ
ਮ	ਨ	ਨ	ਨੀ	₪	₪
ਕ	ਵ	ਗੁੰ	ਗੁੰ	—	—
ਮ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁੰ	ਨਿ	ਕ	ਗੁੰ	—	—
ਅ	ਕ	ਰੈ	ਗੁੰ	₪	₪
ਨੁ	ਧੁ	ਮਧੁ	ਨੁੰ	ਨੁ	ਧੁ
ਸ	ਰ	ਕੋ₪	ਧ	₪	₪

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ ਰੂਪਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕	੧				੨				⊕	੧				੨			
ਮ	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁ	ਨਿ	ਕ	ਧੁ	ਭਿਆ	ਭ	ਭ	ਅ	ਨਿ	ਕ	ਧਿਆ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਅ																	
ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	—	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਜਾ	ਭ	ਭ	ਪ	ਜਾ	ਭ	ਧ	ਤਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਸੰ	ਗੁ	ਮੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਗੁ	ਭ	ਤ	ਭ	ਧੁ	ਭ	ਤਭ	ਲ	ਲਿ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਮ	ਗੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	—	—	—	—	—	—	—
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਧਾ	ਭ	ਰ	ਮੁ	ਨੀ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

—ਪ੍ਰਤਾ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦				੨				੦	੩				੪			
ਮ	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁ	ਨਿ	ਕ	ਧੁ	ਭ	ਭ	ਭ	ਅ	ਨਿ	ਕ	ਧਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਅ																	
ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਨਿ	ਮ	ਖ	ਨਿ	ਮ	ਖ	ਖ	ਅ	ਨਿ	ਕ	ਸਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਗੁ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਧੁ	ਭ	ਭ	ਖ	ਅ	ਨਿ	ਕ	ਧੁ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਮ	ਗੁ	ਮ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—
ਮਿ	ਟਹਿ	ਭ	ਜ	ਸ	ਸ	ਸੁ	ਨੀ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਤਿੰਨਤਾਲ—(ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

X					੨					੦					੩				
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਗੁ	ਫ	ਨ	ਥ	ਸੰ	ਫ	ਥ	ਫ	ਅ	ਪਾ	ਫ	ਰ	ਦੇ	ਫ	ਵ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗੁ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	—	—	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—
ਤ	ਟਹ	ਫ	ਫ	ਖ	ਟਹ	ਫ	ਫ	ਥ	ਰ	ਫ	ਤ	ਪੁ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਜਾ	ਫ
ਮ	ਗੁ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	—
ਗ	ਵ	ਫ	ਨ	ਭ	ਥ	ਫ	ਨ	ਜਾ	ਫ	ਫ	ਕੁ	ਕ	ਰ	ਨ	ਫ	ਕ	ਰ	ਨ	ਫ
ਗੁ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਕੁੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	—	—	ਧੁ	ਮ	—	—
ਸ	ਗ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਲ	ਪੁ	ਨੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਪ੍ਰਤਪਾਲ...

(ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ 'ਪੜਤਾਲ' ਵਿਚ ਦੋ ਤਾਲ ਹੋਰ ਵਧਾਏ ਗਏ ਹਨ)

੧੪. ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ, ਪੜਤਾਲ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗ ਅਨੁਪ ਉਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਵਾਰੇ ॥

ਕੋਟ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੁਦਤ ਪਉਨ ਕੇ ਗਉਨ ਕਉ ਜਾਤ ਨਿਵਾਰੇ ॥

ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭੂਪ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਿਆਵਤ ਸੀਸ ਨ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥

ਏਤੇ ਭਏ ਤੁ ਕਹਾ ਭਏ ਭੂਪਤਿ, ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਂਗੇ ਹੀ ਪਾਂਇ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ੨੨ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X					੨					੦					੩				
ਗੁ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ
ਭੰ	ਫ	ਗ	ਜ	ਰੇ	ਜ	ਰ	ਸੰ	ਫ	ਗ;	ਅ	ਨੁ	ਪ	ਉ	ਉ	ਉ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਸ	—	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ
ਤੰ	ਗ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਗ	ਸ	ਵਾ	ਫ	ਰੇ	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...	ਮਾ...

ਅੰਤਰਾ-ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦			੨			੦			੩			੪		
ਸੰ	ਗ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਰੰ	ਗ	ਸੰ	ਸੰ	ਕੁ	ਚ	ਤ;	ਪਉ	ਨ	ਕੇ	ਗਉ	ਨ	ਕੇ	ਗਉ	ਨ	ਕੇ
ਧੁ	ਨੁ	ਸੰਨੁ	ਧੁ	ਮ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਗੁ
ਜਾ	ਤ	ਨਿ	ਵਾ	ਰੇ	ਫ,	ਮਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

--ਮਤੰਗ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦			੨			੩			੦		
ਗੁੰ	ਮ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—
ਭਾ	ਫ	ਰੀ	ਕੁ	ਜਾ	ਫ	ਨ	ਕੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	—	—	—	—	—
ਭੁ	ਫ	ਪ	ਭ	ਲੀ	ਫ	ਬਿ	ਧ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਠਾਅ)

⊕	੧			੨			⊕	੧			੨		
ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਸੰਸੰ	ਨੁ	ਧੁ	ਮ	—
ਨਿਆ	ਵ	ਤ	ਸੀ	ਫ	ਸ	ਨ	ਜਾ	ਤ	ਬਿ	ਚਾ	ਫ	ਰੇ	ਫ
ਗੁ	ਸ	—	ਨੁ	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	—	—	—	—	—	—	—
ਮਾ	ਫ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਮ	—	—	—	—	—	—	—

ਤੀਜਾ ਅੰਤਰ-ਤਿੰਨਤਾਲ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੨			੦			੩			੪		
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਗੁੰ	ਗੁੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ
ਹਾ	ਫ	ਭ	ਏ	ਭੁ	ਫ	ਪ	ਤ	ਫ,	ਅੰ	ਤ	ਕੋ	ਨਾ

ਧੁ ਨੁ ਸੰ ਨੁ | ਧੁ — ਮ। — | — ਕੁ ਸ — | ਨੁ ਸ ਧੁ ਨੁ
 ਪਾ S ਇ ਪ | ਧਾ S ਰੇ S | S, ਮਾ S S | ਤੇ S S ਮ
 ਰੰਗ...

ਨੋਟ :—ਧਮਾਰ ਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਧਮਾਰ
 ਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਕੀ ਤਾਲ ਉਸੇ ਦੀ ਲਯ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ
 ਜਦੋਂ ਅੰਤਰੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਸਥਾਈ ਤੇ ਆਓ ਤਾਂ ਧਮਾਰ ਦੀ ਲਯ 'ਜਿਉਂ' ਦੀ ਤਿਉਂ
 ਟਿਕੀ ਰਹੇ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਵਲੋਂ)

—ਮਾਲਕੋਂਸ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ

ਵਾਦੀ—ਮ   ਠਾਟ—ਕਾਫੀ   ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ   ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ   ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਪੰਚਮ ਸੂਰ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਮ ਸੰ
ਆਹੋਹ—ਨੁ ਸ, ਗੁ ਮ, ਪ ਨੁ, ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ — ਸੰ ਨੁ, ਧ, ਪ ਗੁ ਮ, ਗੁ ਰ ਸ ।

ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਜਾਂ ਭੀਮਪਲਾਸਿਕਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ "ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਤੱਤ੍ਵ ਵਿਬੋਧ, ਅਨੂਪ ਵਿਲਾਸ, ਰਾਗ ਮੰਜਰੀ, ਸਦ੍ਰਾਗਚੰਦ੍ਰਦਯ, ਜਾਂ ਸੁਰਮੇਲਕਲਾਨਿਧੀ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖੇ ਗਏ "ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ, ਰਾਗ ਕਲਪਦਰੁਮਾਕੁਰ, ਰਾਗ ਚੰਦ੍ਰੀਕਾਸਾਰ, ਅਭਿਨਵ ਰਾਗ ਮੰਜਰੀ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ 'ਭੀਮ' ਤੇ 'ਪਲਾਸੀ' ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਇਕ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ ਰਾਗ ਹੈ, ਜੋ ਉਕਤ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੈ ਕਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੌਮਲ ਲਗੇ ਉਹ ਸੁੱਧ 'ਭੀਮ' ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਲਗੇ ਉਹ 'ਪਲਾਸੀ' ਰਾਗ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਣ। ਭਾਵ, ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਉਹ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਰਾਗ ਕਿਹਾ ਜਾਏਗਾ। ਦੂਜਾ ਹੈ :—ਨਿਖਾਦ ਕੌਮਲ, ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ 'ਭੀਮ' ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਸੰਯੁਕਤ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਭੀਮਪਲਾਸੀ। ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ 'ਪਲਾਸੀ' ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਤੇ 'ਭੀਮ' ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਉਸਤਾਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਸਿਰਫ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਤਰੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਰਚਾਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ।

ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਭੀ ਹੈ; ਜੋ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੀ। ਪਰ ਅਜ-ਕਲ ਇਹ ਘਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਗਾਇਕ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦੀ ਧਨਾਸਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਐਸਾ ਸਮਝਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਧਨਾਸਰੀ ਤੇ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਠਾਟ ਆਦਿ ਇਕੋ ਹੈ। ਪਰ ਹੋਰ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :—

(੧) ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਪਰ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ 'ਪਾ-ਸਾ' ਹੈ।

(੨) ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਵਿਚ "ਨ੍ਰ ਸ ਮ" ਖਾਸ ਸੁਰ ਹਨ। ਪਰ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ "ਸ ਗੁ ਪ" ਬੜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

(੩) ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਵਿਚ 'ਗਾ-ਨੀ' ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੁਰਤੀ ਉੱਚੇ (ਚੜ੍ਹੇ) ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ

ਸ ਮ

ਖੜਜ-ਮੱਧਮ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ "ਨ੍ਰ ਗੁ" ਇਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਉਹ ਅੰਦੋਲਿਤ ਭੀ ਹਨ। ਪਰ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਕਤ ਹਨ।

(੪) ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ^ਪ "ਸ ਗੁ, ਪ ਗੁ, ਜਾਂ ਨ੍ਰਪ ਗੁ" ਇੰਜ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਵਿਚ ਐਸੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਨਹੀਂ। ਇੰਜ ਇਹ ਜੋੜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹਨ। ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਠਾਟ ਕਾਫੀ ਤੇ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ

ਸ ਮ

ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ^{ਸ ਮ} "ਨ੍ਰ ਸ, ਗੁ ਮ, ਪ ਗੁ ਰ ਸ" ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਨਿਖਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧੈਵਤ ਤੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਅਤੇ ਰਿਖਭ ਤੇ ਖੜਜ ਦੀ ਆਂਸ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ

ਪ ਮ ਮ ਸ

ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ :—^ਪ ਸ ਨ੍ਰ ^ਮ ਧ—^ਮ ਪ ਗੁ ਮ, ਗੁ ਰ—^ਮ ਸ ਇੰਜ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮ ਸ ਮ ਸ ਸ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ ^ਮ "ਮ ਪ ਗੁ ਮ, ਪ ਨ੍ਰ—ਨ੍ਰ ਸ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪ ਗੁ ਮ, ਪ ਨ੍ਰ, ਨ੍ਰ ਸ—" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬੋੜਾ ਤੀਵਰ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਗ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਭਗਤੀ ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਰ ਮ ਸ ਸ ਮ

੧. ਸ—ਨ੍ਰ ਸ, ਗੁ—ਰ—ਸ, ਸਰ ਨ੍ਰ, ਧਪ, ਨ੍ਰ ਸ, ਪਨ੍ਰਸ ਗੁ, ਰਸ—, ਪਨ੍ਰਸਰ ਨ੍ਰ, ਧ—ਪ, ਮਪ

ਸ

ਨ੍ਰ—ਪਨ੍ਰਸਗੁਰ,ਸ—।

੨. ਸ ਮ ਮ ਸ ਸ ਰਗੁਸ ਗੁ ਮ
ਨੁਸ, ਗੁਮ—ਗੁ—ਰ—ਸ, ਰਸਨੁ—ਮਪ ਨੁ ਸ, ਨੁ ਸ ਮ, ਮ—ਗੁ—ਸਗੁਮਪ ਗੁ—ਮਗੁ

ਸ ਗੁ ਸ
ਰ—ਸ, ਸਮ ਮ—ਗੁ—ਸਗੁਮਪ—ਗੁ—ਮਗੁ ਰ—ਸ ।

੩. ਸਪ ਪ ਸ ਨੁ ਸ ਮ ਮ
ਸ—ਨੁ ਧ—ਪ, ਮਪਨੁ, ਪਨੁਸ,, ਰ—ਨੁ—ਪ, ਨੁਪ—ਪ, ਨੁ ਸ—ਨੁਸਮ—ਗੁਮ, ਨੁਸ ਗੁਮ—

ਮ ਮ ਮ ਸ ਮ ਰਗੁਮ ਸ ਰ ਪਪ ਮ ਧ
ਮਪ ਗੁ ਸਗੁਮਪ ਗੁਮ, ਗੁ—ਰ—ਸ, ਗੁ—ਨੁ ਸ ਗੁ—ਰ—ਸ, ਨੁਸਮ—ਮ ਮਗੁ—ਪ, ਮ, ਪ

ਮ ਮ ਮ ਸ ਮ ਸ ਸ ਮ ਗੁ ਮ ਮ
ਪਮ—ਗੁਮਪ ਗੁ—ਸ, ਸਗੁਮਪ ਗੁ, ਰ—ਸ, ਰਸਨੁ, ਨੁਸਮ—ਨੁਸ ਗੁਮ—ਸਗੁਮ, ਗੁਮਪ ਗੁ,

ਸ
ਸਗੁਰ ਸ— ।

੪. ਸ ਮ ਪ ਮ ਗੁ ਮ ਸ ਧ ਸ ਮ
ਨੁਸਗੁਮਪ—ਗੁਮ, ਪਨੁ ਧ, ਪ ਗੁਮ—ਸ, ਗੁਮਪ ਨੁ—ਧ, ਪ, ਮ ਪਨੁਧਪ, ਨੁ—ਧਪ ਗੁਮ, ਪਨੁ, ਪ

ਸ ਨੁਸੰਸ ਪ ਮ ਧ ਪ ਮ ਮਪ ਧ ਸੰ
ਨੁ—ਸੰ—ਪ ਨੁ ਨੁਸੰ—ਰੰਨੁ ਧ, ਪ ਗੁ—ਮ, ਪਨੁ ਧਪ—ਮਪ ਗੁ—ਮ, ਸ ਗੁ ਮਪ, ਮ ਪਨੁ—ਨੁ

ਸ ਸੰਸੰਸ ਪ ਮ ਮ ਸ ਮ ਸੰ
ਪਨੁਸੰ—ਨੁਸੰ, ਪਨੁਸੰਰੰ ਨੁ ਨੁਪ ਨੁਸੰ—ਪ ਨੁ, ਧ—ਪ ਗੁ—ਮ, ਗੁ—ਰ—ਸ, ਗੁਮਪਨੁ—ਨੁਸੰ—

ਮ ਸੰਸੰਸ ਮ ਮ ਮ ਸ
ਗੁ—ਰੰ—ਸੰ, ਨੁਪ, ਪ ਗੁਮਪਨੁ, ਸੰ—ਨੁਸੰ, ਪਨੁਸੰਰੰ ਨੁਪ, ਪ—ਮਪ ਗੁ—ਮ, ਪ ਗੁ—ਰ—ਸ ।

੫. ਮ ਸੰ ਪ ਸੰ ਮ ਸੰਸੰਸੰ ਸੰਸੰਨੁ
ਨੁਸਗੁਮਪ, ਗੁਮਪ ਨੁ—ਧਮਪ ਨੁਪ, ਪ—ਮਪ ਗੁਮਪਨੁ—ਸੰ; ਨੁ ਨੁ ਪ ਨੁ ਸੰ—(ਸੰ) ਨੁ ਨੁ ਪਸੰ—

ਸੰ ਮੰ ਸੰਸੰ ਧ ਮ
ਪਨੁਸੰਰੰ ਨੁਸੰ—ਨੁਸੰ ਗੁ—ਰੰਸੰ—ਰੰਸੰਨੁ—ਪਨੁਸੰਰੰਨੁਸੰਰੰਨੁ, ਪਨੁਸੰ—ਨੁ ਨੁ ਧ, ਪ, ਪ ਗੁ—ਮ,

ਸ ਮ ਪ ਮ ਮ ਸ ਸ
ਨੁਸ ਗੁਮਪਨੁ—ਸੰ—ਨੁ ਧਪ ਸੰ, ਨੁਸੰਰੰਨੁ, ਧਪ, ਗੁ ਗੁ, ਪ ਗੁ, ਗੁਮ, ਗੁ—ਰ—ਸ, ਸਮ, ਪ

ਮ ਸੰ ਮੰ ਮੰ ਸੰ ਮੰ ਸੰ ਮੰ ਮੰ ਸੰ
ਗੁਮਪਨੁ, ਪਨੁਸੰ, ਨੁਸੰ ਗੁਮੰ, ਗੁ—ਰੰਸੰ, ਰੰਨੁਸੰ, ਗੁ—ਨੁਸੰ ਗੁਮੰ, ਮੰਪ ਗੁੰ, ਗੁ—ਰੰ—ਸੰ, ਪਨੁਸੰਗੁ—
ਸੰ ਪ ਮ ਸੰ ਮੰ ਮੰ ਸੰ ਸੰ ਪ ਮ
ਰੰ—ਨੁਸੰ—ਰੰਨੁ, ਧ—ਪ, ਗੁਮਪਨੁ, ਸੰ, ਪਨੁਸੰ, ਨੁਸੰ ਗੁਮੰ, ਗੁ—ਰੰਸੰ, ਰੰਨੁ, ਧ—ਪ, ਮਪ ਗੁ—

ਮ
ਮ, ਪ ਗੁ, ਮਗੁਰਸ— ।

ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੭)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
	ਮਗੁ — ਰ ਸ			
੧.	ਏੜ S ਕੈ S	ਹੀ S ਪਹਿ S	ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੨.	. . . .	. . ਨੁਸ ਗੁਮ	ਪਮ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੩.	. . . .	ਪਮ ਗੁਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਗੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸ.
੪.	ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਗੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸ.
੫.	ਸਰ ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਮ	ਪਨੁ ਸੰਨੁ ਪਨੁ ਸੰਗੁ	ਰੰਸ ਨੁਧ ਪਨੁ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੬.	. . . .	. . . .	. , ਨੁਸ ਗੁਮ	ਪਨੁ ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
	ਮਪ ਸੰ, ਸੰਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਨੁ, ਨੁਧ ਪਮ	ਗੁਮ ਪ, ਪਮ ਗੁਰ	ਸਗੁ ਮ, ਮਗੁ ਰਸ.
੭.	. . . .	. . ਨੁਸ ਗੁਗੁ	ਸਗੁ ਮਮ ਗੁਮ ਪਪ	ਮਪ ਨੁਨੁ ਪਨੁ ਸੰਸ
	ਨੁਸ ਗੁਗੁ ਸੰਗੁ ਮੰ	ਗੁਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ; ਸੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ, ਨੁਨੁ ਧਪ	ਮਗੁ, ਪਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੮.	ਨੁਸ ਮਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ	ਗੁਮ ਪਮ ਗੁਰ ਸ,	ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ
	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸਰੰ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਗੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸ.

ਅੰਤਰਾ

	੨	੦	੩	×
	ਪੁ ਗ ਟਿਓ S	ਜੋ S ਤ ਸ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ.
੧.	. . . .	. . . .	ਪਨੁ ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ.
੨.	. . . .	. . . .	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਨੁਸ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ.
੩.	. . . .	. . . .	ਪਨੁ ਧਪ, ਪਨੁ ਸੰਨੁ	ਧਪ, ਪਨੁ ਸਰੰ ਸੰਨੁ
੪.	ਧਪ, ਪਨੁ ਸੰਗੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸ.	ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ	ਪਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ ਪਨੁ.
੫.	ਸਰੰ ਸਰੰ ਸੰਨੁ, ਪਨੁ	ਪਨੁ ਪਮ, ਗੁਮ ਗੁਮ	ਗੁਰ, ਨੁਸ ਗੁਮ, ਸਗੁ	ਮਪ, ਗੁਮ ਪਨੁ, ਮਪ
	ਨੁਸ, ਪਨੁ ਸੰਗੁ, ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਮ ਪਨੁ	ਸਰੰ ਸੰ, ਪਨੁ ਸਰੰ	ਸੰ, ਪਨੁ ਸਰੰ ਸੰ.

੬.	ਗੁਰੰ ਗੁਰੰ ਸਰੰ ਸਨੁ ਨੁਗੁ ਸੰਸੰ ਗੁਰੰ ਸੇਨੁ	ਸੰ,ਨੁ ਧਨੁ ਧਪ ਧ,ਪ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ, ਗੁਮ	ਮਪ ਮਗੁ ਮ,ਗੁ ਰਸ, ਪਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ ਪਨੁ	ਸਮ ਗੁਪ ਮਨੁ ਪਸੰ ਸੰ, ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ.
੭.	ਧਪ, ਮਪ ਨੁਸੰ ਗੁਰੰ ਸਗੁ ਮਮ ਗੁਮ ਪਪ	ਸੰਨੁ ਧਪ, ਮਪ ਨੁਸੰ ਮਪ ਨੁਨੁ ਪਨੁ ਸੰਸੰ	ਮੰਸੰ ਗੁਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਨੁਸੰ ਗੁਗੁ ਰਸੰ ਨੁਧ	ਮਪ ਧਪ ਮਪ ਸੰਨੁ ਮਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ ਗੁਗੁ ਪਮ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰ,
੮.	ਨੁਸ ਯਸ, ਗੁਮ ਯਮ ਗੁਰ ਸ, ਗੁਮ ਪਨੁ	ਸੰਗੁ ਯਰੰ ਸੰਨੁ ਸੰਨੁ, ਪਨੁ ਯਨੁ ਨੁਸੰ ਯਸੰ	ਪਨੁ ਯਧ ਪਮ ਪਮ, ਨੁਸੰ ਰੰਸੰ ਪਨੁ ਸੰਨੁ	ਗੁਮ ਯਗੁ ਰਸ ਰਸ, ਮਪ ਧਪ ਗੁਮ ਪਮ ਗੁਮ ਪਨੁ ਸੰਨੁ ਪਨੁ

ਨੋਟ :—ਇਹੋ ਤਾਨਾਂ ਨੰ: ੨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਤੇ ਭੀ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

੧. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੀ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਰੇ ॥
 ਬੈਖਰੀਦੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ਚਤੁਰਾਈ ਇਹੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਬਾਰੇ ॥ ੧ ॥
 ਲਾਲ ਰੰਗੀਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਨ, ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਮ ਬਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਇ
 ਪ੍ਰਭ ਦਾਤਾ ਮੋਹਿ ਦੀਨੁ ਭਿਖਾਰੀ ਤੁਮੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਉਪਕਾਰੇ ॥
 ਸੋ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਿ ਮੈ ਤੇ ਹੋਵੈ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥ ੨ ॥
 ਕਿਆ ਸੇਵ ਕਮਾਵਉ ਕਿਆ ਕਹਿ ਰੀਝਾਵਉ ਬਿਧਿ ਕਿਤੁ ਪਾਵਉ ਦਰਸਾਰੇ ॥
 ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈਐ ਅੰਤੁ ਨ ਲਹੀਐ ਮਨੁ ਤਰਸੈ ਚਰਨਾਰੇ ॥ ੩ ॥
 ਪਾਵਉ ਦਾਨੁ ਢੀਨੁ ਹੋਇ ਮਾਗਉ ਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸੰਤ ਰੇਨਾਰੇ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਹਾਥ ਦੇਇ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੮)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦					੩				
											ਪ ਨੁ ਲਾ				ਧ ਲ	ਪ ਰੰ	ਮ ਗੁ ਗੀ	ਮ ਸ	
ਪ	—	—	ਮ		ਗੁ	ਮ	ਗੁਮ	ਪਮ		ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ		ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	
ਲੇ	ਸ	ਸ	ਪ੍ਰੀ		ਤ	ਮ	ਮਸ	ਨਸ		ਮੰ	ਹ	ਨ,	ਤੇ		ਸ	ਰੰ	ਦ	ਰ	
							ਸੰ												
—	ਪਨੁ	ਸੰ	—		ਪਨੁ	ਸਰੰ	ਨੁ	ਸੰ		ਨੁ	ਧ	ਪ							
ਸ	ਸਸ	ਨ	ਸ		ਕਉ	ਸਸ	ਹ	ਮ		ਬਾ	ਸ	ਰੇ							

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	—
ਕਿਆ	ੜ	ਗੁ	ਣ	ਭੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ਮ	ੜ	ਲੀ	ੜ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਕਿਆ	ੜ	ਗੁ	ਣ	ਭੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ਮਾ	ਲੀ	ਮੋ	ਹਿ
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ					
ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਕੇ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੇ, ਲਾਲ	ਰੰਗੀਲੇ...				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨਿ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥

ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸਹਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥੧॥

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰਿ ਗਿਆਨ ਬਤਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭੁਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ, ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੮੪)

ਅਸਥਾਈ

੦	—	ਧ	ਪ	ਬ	ਪ	ਗੁ	ਮ	×	—	ਮੁ	ਮ	੨	ਰ	ਬੁ	ਸ
ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਪ	—	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਨੁ	ਸ
ਕਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ਬ	ਨ	ਖੋ	ੜ	ਜ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਈ	ੜ
ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮੁ	—	ਮ	—	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਸ	ਰ	ਬ	ਨਿ	ਵਾ	ੜ	ਸੀ	ੜ	ਸ	ਦਾ	ੜ	ਅ	ਲੇ	ੜ	ਪਾ	ੜ
ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਪ	ਨੁ	ਸ	ਰ	ਸੁ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਤੋ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਗ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਪੁ	ਹ	ਪ	ਮ	ੜ	ਪ	ਜਿ	ਉ	ਬਾ	ੜ	ਸ	ਬ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ੜ
ਪ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਮੁ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ਹਿ	ੜ	ਜੈ	ਸੇ	ਛਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ
ਤੈ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਬ	ਸੇ	ੜ	ਨਿ	ਰੇ	ੜ	ਤ	ਰ
ਸੁਨ੍ਹੇ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਯੰਨ੍ਹੇ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਘ	ਟ	ਹੀ	ੜ	ਖੇ	ੜ	ਜਹੁ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੀਤਾ ਐਸੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਾਏ ॥

ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ ਸਦ ਹੀ ਸੰਗੇ ਅਨਦਿਨੁ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਗਾਏ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਮਿਲਿਓ ਮਨੋਹਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖੈਨਾ ਤਿਆਗਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਏ ॥

ਅਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਬਹੁ ਪੇਖੇ ਪ੍ਰਿਅ ਰੋਮ ਨ ਸਮਸਰਿ ਲਾਏ ॥੧॥

ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ ਸੋਭ ਦੁਆਰੈ ਅਨਹਤ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਏ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣੈ ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਿਅ ਥੀਤੇ ਸਦ ਬਾਏ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ, ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ਪੜੜ)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਪ	ਮ	ਨੁ	ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਮੀ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਐ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਜੀ	ਉ	ਪਾ	ੜ	ਏ	ੜ;
ਸ	—	—	—	ਸ	ਨੁ	—	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗੁ
*	*	*	*	ਛੋ	ੜ	ਡ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਸ	ਦ	ਹੀ	ੜ
ਪ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਸੰ	ੜ	ਗੇ	ੜ	ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲ	ਗਾ	ੜ	ਏ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

				ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ
				ਮਿ	ਲਿ	ਓ	ਮ	ਨੋ	ੜ	ਹ	ਰ	ਸ	ਰ	ਬ	ਸੁ
ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਖੇ	ੜ	ਨਾ	ੜ,	ਤਿਆ	ੜ	ਗ	ਨ	ਕ	ਤ	ਹੁ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਏ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪ ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤਨੁ ਰੈਨੀ ਮਨੁ ਪੁਨ ਰਪਿ ਕਰਿਹਉ ਪਾਚਉ ਤਤ ਬਰਾਤੀ ॥

ਰਾਮਰਾਇ ਸਿਉ ਭਾਵਰਿ ਲੈਹਉ ਆਤਮ ਤਿਹ ਰੰਗ ਰਾਤੀ ॥੧॥

ਗਾਉ ਗਾਉਰੀ ਦੁਲਹਨੀ ਮੰਗਲਚਾਰਾ ॥

ਮੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਏ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਭਤਾਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਮਹਿ ਬੇਦੀ ਰਚਿ ਲੇ ਬ੍ਰਹਮੰ ਗਿਆਨ ਉਚਾਰਾ ॥

ਰਾਮ ਰਾਏ ਸੋ ਦੂਲਹੁ ਪਾਇਓ ਅਸ ਬਡਾ ਹਮਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਸੁਰਿਨਰ ਮੁਨਿਜਨ ਕਉਤਕ ਆਏ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਉਜਾਨਾ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮੋਹਿ ਬਿਆਹਿ ਚਲੈ ਹੈ ਪੁਰਖ ਏਕ ਭਗਵਾਨਾ ॥੩॥

(ਆਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੮੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਪ		ਮ										
			ਮ		ਗੁ	—	ਮ		ਨੁ	ਪ	ਸੰ		ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ
			ਗਾ	ਪੁ	ਗਾ	ੜ	ਉ		ਰੀ	ੜ	ੜ		ਦੁ	ਲਹ	ੜੜ
					ਧ										
ਪ	—	—	ਨੁ	—	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਮ	—	ਗੁ	—	ਰ
ੜ	ੜ	ੜ,	ਮੰ	ੜ	ਗ	ੜ	ਲ	ਚਾ	ੜ	ਰਾ	ਮੰ	ੜ	ਗ	ੜ	ਲ
ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਸ	ਮ	—	ਗੁ	ਪ
ਚਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਚੈ	ਕ੍ਰਿ	ਹਾ	ੜ	ਆ	ੜ
ਪ	ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਪਨੁ	ਸੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ
ਏ	ਰਾ	ੜ	ਜਾ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਭ	ਤਾ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ
ਗੁਰ	ਸ	—													
ਰਾੜ	ੜ	ੜ,	ਗਾ	ਉ...											

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
	ਤ	ਨ	ਰੈ	ਨੀ	ੜ	ਮ	ਨ	ਪੁ	ਮ	ਰ	ਪ	ਕ	ਰਿ	ਹਉ	ੜ	
—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	
ੜ	ਪਾ	ੜ	ਚਉ	ਤ	ੜ	ਤ	ਬ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ੜ	

5	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
5	ਰਾ	ਸਮ	ਰਾ	ਇ	5	ਸਿ	ਉ	ਭਾ	5	ਵ	ਰ	ਲੈ	5	ਹਉ	5
ਸ		ਮ													
ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਪਨੁ	ਯੰ	ਨੁਸੰ	ਰੰਯੰ
ਆ	5	ਤ	ਮ	ਤੇ	5	ਰੰ	ਗ	ਰਾ	5	5	5	ਤੀਯੰ	5	15	15
ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰਸ	ਮ	ਮ											
55	55	555,	ਯਾ	ਗਾਉ	ਗਾਉ	ਹੀ...									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨਸਾ ਪੂਰਨ ਸਰਨਾ ਜੋਗ ॥ ਜੋ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ਸੋਈ ਹੋਗੁ ॥
ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੈ ਹੋਰੁ ॥
ਅਨਦ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਸਦ ਜਾ ਕੈ ॥ ਸਰਬ ਬੋਕ ਸੁਨੀਅਹਿ ਘਰਿ ਤਾ ਕੈ ॥
ਰਾਜ ਮਹਿ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਮਹਿ ਜੋਗੀ ॥ ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ ॥
ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੮੪)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				੪				੨			
—	ਪ				ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ
5	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਜੋ	5	ਗ	ਮਹਿ	ਸੰਨੁ
	ਰਾ	ਜ	ਮਹਿ	ਰਾ	5	ਜ	5					ਧ
												ਗੀ
												5
—	ਪ				ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ
5	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਜੋ	5	ਗ	ਮਹਿ	ਰ
	ਰਾ	ਜ	ਮਹਿ	ਰਾ	5	ਜ	5					ਸ
												ਗੀ
												5
ਨੁ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪਨੁ
ਤ	ਪ	ਮਹਿ	ਤ	ਪੀ	5	ਸ	ਰ	ਗ੍ਰਿਹ	5ਸ	ਤ	ਮਹਿ	ਸੰਰੰ
												ਸੰਨੁ
												ਧਪ
												ਭੰ5
												55
												ਗੀ5
												55

ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	—	ਸ	—	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਸਾ	ਪੁ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨਾ	ਸ	ਜੋ	ਸ	ਗ
—	ਸ	ਸ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ	—	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਪਨੁ	ਸਰੰ
ਸ	ਜੋ	ਕ	ਰ	ਪਾ	ਸ	ਦਿਆ	ਸ	ਸੋ	ਸ	ਈ	ਸ	ਹੋਸ	ਸਸ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਚੀਤਿ ਆਏ ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗਾ ॥

ਬਿਸਰਿਓ ਧੰਧੁ ਬੰਧੁ ਮਾਇਆ ਕੋ ਰਜਨਿ ਸਬਾਈ ਜੰਗਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਸੇਵਉ ਹਰਿ ਰਿਦੈ ਬਸਾਵਉ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਤ ਸੰਗਾ ॥

ਐਸੋ ਮਿਲਿਓ ਮਨੋਹਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਸੁਖ ਪਾਏ ਮੁਖ ਮੰਗਾ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਿਉ ਅਪਨਾ ਗੁਰਿ ਬਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨਾ ਭੋਗਉ ਭੋਗ ਨਿਸੰਗਾ ॥

ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਨਾਨਕ ਭਉ ਮਿਟਿਆ ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਪਾਠੰਗਾ ॥ ੨ ॥

(ਯਥੰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੩	ਮ	ਪਨੁਪ	ਨ	ਸ	×	ਰ	ਸ	—	ਨੁਧ	੨	ਪ	—	ਮ	੦	ਗੁ	—	ਮ	—
ਮੇ	ਰੈਸ	ਮ	ਨ	ਨ	ਚੀ	ਤ	ਤ	ਸ	ਆਸ	ਸ	ਏ	ਸ	ਪ੍ਰਿਅ	ਗੁ	ਰੰ	ਸ	ਗਾ	ਸ;
ਪ	ਗੁ	—	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	—
ਪ੍ਰਿਅ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੰ	ਸ	ਗਾ	ਸ	ਬਿ	ਸ	ਰਿਓ	ਸ	ਧੰ	ਸ	ਧੁ	ਸ	ਧੁ	ਸ
ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਨਸਰੰ	ਨਸ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ
ਬੰ	ਧ	ਮਾ	ਸ	ਦਿਆ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਸ	ਰ	ਜ	ਨਸ	ਸ	ਬਾ	ਈ	ਜੰ	ਗਾ	ਗਾ	ਗਾ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁਧ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਸੇ	ਸ	ਵਉ	ਸ	ਹ	ਰਿ	ਰਿਸ	ਏ	ਸ	ਬ	ਸਾ	ਸ	ਵਉ	ਸ
ਨ	ਨ	ਸ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ਸ	ਦਿਆ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਤ	ਸ	ਸੰ	ਸ	ਗਾ	ਸ
ਪ	ਸ	—	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਮ	ਪ	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਰ
ਐ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮਿ	ਲਿਸ	ਓ	ਮ	ਨੋ	ਸ	ਹ	ਰ	ਪ੍ਰੀਸ	ਸਸ	ਤ	ਮ

ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਮ	—	—	—	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	—
ਸੁ	ਖ	ਪਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮੁ	ੜ	ਖ	ੜ	ਮੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੋਈ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਨੀ ॥
 ਤਿਨ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੇਰਾ ਤਉ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ ਖਟਾਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਜੀਅ ਕੀ ਏਕੈ ਹੀ ਪਹਿ ਮਾਨੀ ॥
 ਅਵਰਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਿਨ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਮੰਤਾਨੀ ॥
 ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ ਦਿੜੁ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ ॥ ੨ ॥
 ਓਇ ਜੁ ਬੀਚ ਹਮ ਤੁਮ ਕਛੁ ਹੋਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ ॥
 ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਬੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥ ੩ ॥
 ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜੋਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਸੋਭਾ ਬਾਜੇ ਅਨਹਤ ਬਾਨੀ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲ ਘਰੁ ਬਾਧਿਓ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਬੰਧਾਨੀ ॥ ੪ ॥
 (ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੨					੦					੩					×				
	ਮ	ਪ			ਮਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	ਨੁ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਮ	—	
	ਜੀਅ	ਕੀ			ਏੜ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਪਹਿ	ੜ		ਮਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ		
—	ਗੁ	ਮ	ਪ		ਮਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	ਨੁ	—	ਗੁ	ਸ	—	ਮ	—	
ੜ	ੜ	ਜੀਅ	ਕੀ		ਏੜ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਪਹਿ	ੜ		ਮਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ		
ਗੁ	ਰ	ਸ	—		ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ		ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ		
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ		ਅ	ਵ	ਰ	ਜ	ਤ	ਨ	ਕ	ਰ		ਰ	ਹੇ	ਬਹੁ	ੜ		
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ		ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ		ਮਪ	ਨੁਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ		
ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ਤਿਲ		ਤਿ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਕੀ	ੜ	ਮ	ਤ		ਜਾੜ	ੜੜ	ਨੀੜ	ੜੜ		
ਗੁਰ	ਸ																		
ੜੜ	ੜ																		

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਜਿ	ਸ	ਕਾ	ਫ	ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਭ	ਤਿ	ਸ	ਕਾ	ਫ	
ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	
ਸੋ	ਫ	ਈ	ਫ	ਸੁ	ਘ	ਭ	ਸੁ	ਜਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਨੀ	ਫ	ਫ	ਫ	
ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਰ	ਸ
ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ਫ	ਸੁ	ਣਿ	ਆ	ਫ	ਦੁ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਮੇਫ	ਫਫ	ਰਾ	ਫ	
ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਪ	ਨੁਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	
ਤਉ	ਫ	ਬਿ	ਧ	ਨੀ	ਫ	ਕੀ	ਖ	ਟਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਨੀਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	
ਗੁਰ	ਸ	ਮ	ਪ													
ਫਫ	ਫ;	ਜੀਅ	ਕੀ	ਏਕੈ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮੇਰੁ ਕਰੋ ਤਿਨੁ ਤੇ ਮੁਹਿ ਜਾਹਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਤੋ ਸੋ ॥

ਭੂਲ ਛਿਮੋ ਹਮਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨ ਭੂਲਨਹਾਰ ਕਹੂੰ ਕੋਉ ਮੋ ਸੋ ॥

ਸੇਵ ਕਰੀ ਤੁਮਰੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਦੇਖੀਅਤ ਦੁਬ ਭਰੋਸੇ ॥

ਯਾ ਕਲ ਮੈਂ ਸਭ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ॥ ੯੨ ॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				
ਨੁਸ	ਗੁਮ	ਪ-ਗੁਮ	ਪਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ	—	ਨੁ	ਪ	ਮਗੁ	ਮ	ਪ	ਮਗੁਮਗੁ	ਰ	ਸ	
ਮੇਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਫਫ	ਰਕ	ਰੋ	ਫ	ਫ	ਕਿ	ਣ	ਫਫ	ਫ	ਤੇ	ਫਫਫਫ	ਮੋ	ਹਿ;	
ਨੁ	—	ਸ	ਸ	ਨੁਸ	ਮਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	—	ਸ	ਮ	ਮ	—	ਪਗੁ	ਮ	
ਮੋ	ਫ	ਰ	ਕ	ਰੋਫ	ਫਫ	ਕਿ	ਣ	ਤੇ	ਫ	ਮੋ	ਹਿ	ਜਾ	ਫ	ਹਿਫ	ਫ	

ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਪ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਮਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਗ	ਰੀ	ਬ	ਨਿ	ਵਾ	ਜ	ਨ	ਸ	ਦੁ	ਸ	ਸ	ਰ	ਭੋ	ਸ	ਸੋ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗੁ	-ਮ	ਪ	ਨੁਨੁ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪ
ਭੁ	ਸ	ਲ	ਭਿ	ਮੋ	ਹਮ	ਰੀ	ਸ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਸ	ਸ	ਆ	ਸ	ਪ	ਨ

ਮਪ	ਨੁਨੁ	ਸੰਨੁ	ਸੰਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪ	ਪ	ਮਗੁ	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ
ਭੁ	ਸ	ਲ	ਨ	ਹਾ	ਸ	ਰ	ਕ	ਹੁ	ਸ	ਕੋ	ਉ	ਮੋ	ਸ	ਸੋ	ਸ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੇ ਗੁਨ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੀਨ ॥

ਪੰਚ ਦੇਖ ਅਰੁ ਅਹੰਗੇਤ ਇਹ ਤਨ ਤੇ ਸਗਲ ਦੂਰਿ ਕੀਨ ॥ਰਹਾਉ॥

ਬੰਧਨ ਤੋਰਿ ਛੋਰਿ ਬਿਖਿਆ ਤੇ ਗੁਰ ਕੋ ਸਬਦ ਮੇਰੈ ਹੀਅਰੈ ਦੀਨ ॥

ਰੂਪੁ ਅਨਰੂਪ ਮੇਰੇ ਕਛੁ ਨੇ ਬਿਚਾਰਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਗਹਿਓ ਮੋਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗ ਭੀਨ ॥੧॥

ਪੇਖਿਓ ਲਾਲਨੁ ਪਾਟ ਬੀਚ ਖੋਏ ਅਨਦ ਚਿਤਾ ਹਰਖੇ ਪਤੀਨ ॥

ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹੁ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਸੇ ਠਾਕੁਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਧੀਨ ॥੨॥

(ਟੋਡੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੬੬)

ਅਸਥਾਈ

੧	੨	⊕	੧	੨	⊕
ਸ	ਮ		ਸ	ਮ	
ਨੁਸ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ
ਐਸੇ	ਗੁ	ਨ	ਮੋ	ਜੀ	ਕੀ
ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਗੁ
ਗੁ	ਸੰ	ਧ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ
ਐ	ਨ	ਸ	ਪ੍ਰ	ਜੀ	ਕੀ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਪੰ	ਸ	ਚ	ਸ	ਗੁ	ਦੁ	ਖ	ਅ	ਰ	ਅ	ਹੋ	ਰੋ	ਸ	ਗ
ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਇ	ਹ	ਤ	ਨ	ਭੇ	ਸ	ਸ	ਸਗ	ਲ	ਦੁ	ਰ	ਕੀ	ਸ	ਨ

ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰ	—	ਸ
ਇ	ਹ	ਤ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ੜੜ	ਸਗ	ਲ	ਦੁ	ਰ	ਕੀ	ੜ	ਨ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਾਚਤ ਫਿਰਤ ਮੋਰ ਬਾਦਰ ਕਰਤ ਘੋਰ ਦਾਮਨੀ ਅਨੇਕ ਭਾਉ ਕਰਿਓ ਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥
 ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੇ ਸੀਤਲ ਨ ਸੂਰਜ ਤੇ ਤਪਤ ਤੇਜ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਨ ਰਾਜਾ ਭਵ ਭੂਮ ਕੋ ਭਰਤ ਹੈ ॥
 ਸਿਵ ਸੇ ਤਪਸੀ ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਨ ਬੇਦਚਾਰੀ
 ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਸੀ ਤਪੱਸਿਆ ਨ ਆਨਤ ਹੈ ॥
 ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਸਦਾ
 ਜੁਗਨ ਕੀ ਚਉਕਰੀ ਫਿਰਾਏ ਈ ਫਿਰਤ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੭੬ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੨	੨	੦	
ਮ		ਮ		ਮ		
ਪ	—	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਰ
ਨਾ	ੜ	ਚ	ਤ	ਫਿ	ਰ	ਤ
ਸ					ਮ	
ਨੁ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ
ਬਾ	ੜ	ਦ	ਰ	ਕ	ਰ	ਤ
ਪ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ
ਦ	ਮ	ਨੀ	ੜ	ਅ	ਨੇ	ਕ
ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ
ਕ	ਰਿਓ	ਈ	ੜ	ਪ	ਰ	ਤ
					ਮ	—
					ਹੈ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦੇ	ਦੁ	ਮਾ	ੜ	ਤੇ	ਸੀ	ੜ	ਤ	ਲ	ਨ
ਸੰ									
ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਗੁ	ਰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ
ਸੁ	ਰ	ਜ	ੜ	ਤੇ	ਤ	ਪ	ਤ	ਤੇ	ਪ

ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਨੁ	ਦੁ	ਸੋ	₪	ਨ	ਨੁ	₪	ਜਾ	₪	ਭਵ
ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	—
ਭੁ	ਮ	ਮ	₪	ਭ	ਗੁ	ਗੁ	ਹੈ	₪	₪
		ਕੋ			ਰ	ਤ			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਚਿਤ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਉ ਨੈਨ ਅਵਿਲੋਕਨੋ, ਸ੍ਵਨ ਬਾਨੀ ਸੁਜਸੁ ਪੂਰਿ ਰਾਖਉ ॥
 ਮਨ ਸੁ ਮਧੁਕਰੁ ਕਰਉ ਚਰਨ ਹਿਰਦੇ ਧਰਉ ਰਸਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਾਖਉ ॥੧॥
 ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਨਿ ਘਟੈ ॥
 ਮੈ ਤਉ ਮੋਲਿ ਮਹਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਉਪਜੈ ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥
 ਕਹੈ ਰਵਿਦਾਸੁ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੇਰੀ ॥ ੨ ॥
 (ਧਨਾਸਰੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੪)

ਅਸਥਾਈ									
×	ਮ	੨		੦	੩	ਮਮ ਮੇਰੀ			
ਪ	ਗੁ	ਮ	ਪਨੁ	ਧਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਨੁ	ਸ
ਪ੍ਰੀ	₪	ਤ	ਗੋ₪	₪₪	ਬਿੰ	₪	ਦ	ਸਿ	ਉ
ਸੰ									
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁਧ	ਸੰਨੁ	ਧਪ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਜਿ	ਨ	ਘ	ਟੈ	₪	ਜਿ₪	ਨ₪	ਘ₪	ਟੈ₪	ਮੇਰੀ—ਪ੍ਰੀਤ...ਦੁਬਰਾ
								—	₪₪→
ਨੁ	ਸ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਮ	—	ਮ
→ਮੈ	ਤਉ	ਮੋ	ਲ	ਮਹ	ਗੀ	₪	ਲ	₪	ਈ
ਪਸੰ	ਨਸੰ	—	—	ਪਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਸਨੁ	ਸ
ਜੀ₪	ਅ₪	₪	₪	₪₪	ਟੈ₪	₪₪	ਮੇ₪	₪₪	ਰੀ ਪ੍ਰੀਤ...

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—
ਚਿ	ਤ	ਸਿ	ਗੁ	ਮ	ਰ	ਕ	ਰਉ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰਮੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪ
ਨੈ	ਨ	ਅ	ੜ	ਵੜ	ਲੋ	ਨੋ	ੜੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਮ	ਪ
ਸੁ	ਵ	ਨ	ੜ	ਬਾੜ	ਨੀ	ਜ	ੜ	ਸ
ਪਸੰ	ਨਸੰ	ਸੰ	—	ਪਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਸ
ਪੁੜ	ੜੜ	ਰ	ੜ	ੜਰਾ	ਖਉ	ੜੜ;	ਮੋੜ	ਰੀ ਪ੍ਰੀਤ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਥਾਕੀ ਕੁਥਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।
ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਥਾਕੀ ਕੁਥਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੨. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥

ਹਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਗਨਿ ਕੁਟੰਬ ਸਾਗਰ ਸੰਸਾਰ ॥ ਭਰਮ ਮੋਹ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਾਰ ॥ ੧ ॥

ਉਚ ਨੀਚ ਸੁਖ ਦੁਖ ॥ ਧ੍ਰਾਪਸਿ ਨਾਹੀ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ॥੨॥

ਮਨਿ ਬਾਸਨਾ ਰਚਿ ਬਿਖੈ ਬਿਆਧਿ ॥ ਪੰਚ ਦੂਤ ਸੰਗਿ ਮਹਾ ਅਸਾਧ ॥੩॥

ਜੀਅ ਜਹਾਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨੁ ਤੇਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਨੁ ਸਦਾ ਹਰਿ ਨੇਰਾ ॥੪॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੫)

ਅਸਥਾਈ

[illegible]

ਅੰਤਰਾ

ਗੁ ਮ ਅਗ	ਮ ਨ	ਮ ਕੁ	ਪ ਟੈ	ਮ ਗੁ ਬ	ਮ ਸਾ	ਪ ਗ	ਨੁ ਰ	ਨੁ ਸੰ	ਸੰ ਸਾ	— S	ਸੰ ਰ
ਸੰ ਨੁ ਭਰ	ਸੰ ਮ	ਮੰ S	ਰੰ ਮੋ	ਸੰ ਹ	ਸੰ ਅ	ਨੁ ਗਿਆ	ਸੰ ਨ	ਰੰਸੰ ਅੰS	ਨੁ ਧਾ	ਧ S	ਪ ਰ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕਰਵਤੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥ ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ਕਰਵਟੁ ਦੇ ਮੋ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥੨॥
ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥ ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥੩॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥ ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥੪॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੪੮੪)

ਅਸਥਾਈ

੩	੪	×	੦	੨	੦
ਸ	ਮ				ਸਰ
ਨੁ	ਗੁ	ਮ	ਪ	—	ਹਉ
ਵਾ	ਮੁ	ਖ	ਫੇ	—	—
	ਰੀ		ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—
			ਫੇ	—	—

—ਵਾਰੀ...

ਅੰਤਰਾ

ਸ ਮ ਕਰ	ਮ ਵ	ਮ ਤ	ਪ ਭ	ਮ ਗੁ ਲਾ	ਮ ਨ	ਪ ਕਰ	ਨੁ ਵ	ਨੁ ਟ	ਸੰ ਤੇ	ਸੰ ਰੀ	— S
ਨੁ ਸੰ ਲਾ	ਸੰ ਗ	ਰੰਸੰ ਗS	ਨੁ ਲੇ	ਧ ਸੁ	ਪ ਨ	ਮ ਗੁ ਬਿ	ਮ ਨ	ਗੁ ਤੀ	ਰ ਮੋ	ਸ ਰੀ	ਸਰ ਹਉ

—ਵਾਰੀ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਖੀ ਨਾਲਿ ਵਸਾ ਅਪੁਨੇ ਨਾਹ ਪਿਆਰੇ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਹਿਲਿਆ ॥

ਸੁਣਿ ਸਖੀਏ ਮੇਰੀ ਨੀਦ ਭਲੀ ਮੈ ਆਪਨੜਾ ਪਿਰੁ ਮਿਲਿਆ ॥

ਭ੍ਰਮੁ ਖੋਟਿਓ ਸਾਂਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਆਮੀ ਪਰਗਾਸੁ ਭਇਆ ਕਉਲੁ ਖਿਲਿਆ ॥

ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗੁ ਨ ਟਲਿਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੪੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
				ਪ ਨੁ ਹੈ	੪ ਮ ਗੁ ਖੀ
ਮ ਨਾ	— S	— S	ਮ ਪ ਲ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ ਖੀ
ਪ ਨਾ	— S	— S	ਮ ਗੁ ਹ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ ਖੀ
ਸ ਨੁ ਮੇ	ਸ ਰਾ	ਸ ਮ	ਨੁ ਨ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ ਖੀ
ਧ ਪ ਗ	ਸ ਨੁ ਹਿ	ਸ ਰਾਂ ਲਿ	ਸ ਆ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ ਖੀ

ਅੰਤਰਾ

ਗੁ ਮ ਸੁ	ਮ ਣ	ਪ ਸ	ਮ ਗੁ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ
ਨੁ ਨੀ	— S	— S	ਸ ਦ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ
ਨੁ ਆ	— S	— S	ਪ ਨੁ	੩ ਪ S	੪ ਮ ਗੁ

ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ	ਸੰਨੁ	ਧਪ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਮ	ਸ	ਸ	ਖੀ
ਮਿ	ਸ	ਸ	ਲਿ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਖੀ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਾਲ ਦੀ ਟਿਕੂਨ ਵਿਚ ਵੀ
ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਧਰ ਸ਼ਬਦ ਪੂਰਾ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਇਤਭੀਇਕਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਭੀਤ ੫)

੧੫. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈ॥
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੌਡੀ ਅਗੁਭਾਗ ਰਾਖੈ,
ਤਾਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਮਹਿਮਾ ਆਗਾਧਿ ਬੋਧ,
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈ॥ ੧੧੧॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਨੁਸ	ਮਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧ
ਚੜ	ਰੜ	ਨ	ਸ	ਨ	ਗੁ
ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	ਗੁ	ਮ
ਏ	ਸ	ਕ	ਪੈਂ	ਡਾ	ਜਾ
ਨੁ	ਸ	—	ਪ	ਗੁ	ਮ
ਸ	ਤ	ਸ	ਗੁ	ਰ	ਕੋ
ਗੁ	—	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਪ
ਆ	ਸ	ਗੋ	ਹੋ	ਇ	ਲੇ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਏ	ਸ	ਕ	ਬਾ	ਸ	ਰ	ਸ	ਤ	ਸ	ਗੁ	ਸ	ਰ
ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਮੰ	ਸ	ਸ	ਤ੍ਰ	ਸ	ਸ	ਸਿ	ਮੁ	ਨ	ਮਾ	ਸ	ਤ੍ਰ

ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਿ	ਮ	ਕੁ	ਰ	ਨ	ਤਾ	ਨੁ	ਹਿ	ਬਾ	ਰ	ਰੰ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਕੁ	ਮ	ਕੁ	ਰ	ਸ
ਬਾ	ਸ	ਰ	ਕੁ	ਰ	ਹੇ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ਸ	ਸ

—ਚਰਨ ਰਨ...

ਸੰਚਾਰੀ

ਸੰ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਭਾ	ਵ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਭ	ਗੁ	ਤ	ਸ	ਭਾ	ਸ	ਇ
ਧ	ਪ	—	ਮ	ਕੁ	ਮ	ਪ	ਕੁ	ਮਕੁ	ਰ	—	ਸ
ਕੋ	ਭੀ	ਸ	ਅ	ਸ	ਕੁ	ਭਾ	ਸ	ਗੁ	ਰਾ	ਸ	ਖੇ
ਰਨੁ	ਸ	ਮ	ਕੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਤਾ	ਹਿ	ਸ	ਕੁ	ਸ	ਰ	ਸ	ਰਸ	ਸ	ਬ	ਸ	ਨਿ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਕੁ	ਮ	ਪ	ਕੁ	ਮ	ਕੁ	ਰ	ਸ
ਬਾ	ਸ	ਨ	ਦਾ	ਸ	ਨ	ਦੇ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ਸ	ਸ

ਅਭੋਗ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਕੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਤ	ਸ	ਕੁ	ਸ	ਰ	ਦ	ਯਾ	ਸ	ਨਿ	ਸ	ਧ
ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਕੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਮਹਿ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ਸ	ਅ	ਗਾ	ਸ	ਧ	ਬੇ	ਸ	ਧ
ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਕੁ	ਮੰ	ਕੁ	ਪੰ	ਕੁ	ਮੰ	ਕੁ	ਰੰ	ਸੰ
ਨ	ਮੰ	ਸ	ਨ	ਮੰ	ਸ	ਨ	ਮੰ	ਸ	ਨ	ਮੰ	ਸ
ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਕੁ	ਮ	ਪ	ਕੁ	ਮ	ਕੁ	ਰ	ਸ
ਨੇ	ਸ	ਤ	ਨੇ	ਸ	ਤ	ਨੇ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ਸ	ਸ

—ਚਰਨ ਸਰਨ...

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਧੁਰਪਛ' ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹਨ। ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੰਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੇ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ 'ਠਾਅ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।

੧੬. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲਬਿਤ ਲਯ)

ਸਭਨਾ ਦਾਤਾ ਆਪਿ ਹੈ ਆਪੋ ਮੇਲਣਹਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸਬਦਿ ਮਿਲੇ ਨ ਵਿਛੜਹਿ ਜਿਨਾ ਸੇਵਿਆ ਹਰਿ ਦਾਤਾਰੁ ॥੨॥

(ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ, ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੨੪੪)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨		੦			
ਸ		ਮ		ਪ	ਮ	—	—	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	
ਨੁ	ਸ	ਗੁ	ਮ	ਦਾ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ਆ	ਪ	ਹੈ	ੜ	ੜ	
ਸ	ਭ	ਨਾ	ੜ										
ਪ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਗੁ	ਨੁਸ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ਼	ਸ	
ਸੰ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਗੁ	ਨੁਸ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਸ਼	ਸ	
ਆ	ੜ	ਪੈ	ੜ	ਮੈ	ੜ	ੜ	ਲੜ	ਣ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ਰ	

ਅੰਤਰਾ

				ਪ	ਮ	ਮ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਸ਼	—
				ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸ	ਬ	ਦ	ੜ	ਮਿ	ਨੁ	ੜ
				ਸੰ		ਸੰ					ਸੰ	ਸੰ	
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ
ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ਵਿ	ਛ	ਭਹਿ	ੜ	ੜ	ਜਿ	ਨਾ	ਸੋ	ੜ	ਵਿ
			ਪ										
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਗੁ	ਸ਼	ਸ
ਆ	ੜ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦਾ	ਤਾ	ੜ	ਰ

੧੭. ਰਾਗ ਭੀਮਪਾਲੀ, ਪੜਤਾਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਦੁਖਭੰਜਨਾ ਦਾਸ ਅਪੁਨੇ ਕਉ ਨਾਮੁ ਦੇਵਉ ॥

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਭ ਧਾਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਤਾਰਹੁ, ਭੁਜਾ ਗਹਿ ਕ੍ਰਪ ਤੇ ਕਾਢਿ ਲੇਵਹੁ ॥ਰਹਾਉ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਅੰਧ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧ ਅਨਿਕ ਦੋਖਾ ਤਨਿ ਛਾਦਿ ਪੂਰੇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਆਨ ਨ ਰਾਖਨਹਾਰਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਾਵਹੁ ਸਰਨਿ ਸੂਰੇ ॥੧॥

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਤਾਰਣਾ ਬੇਦ ਉਚਾਰ ਨਹੀ ਅੰਤੁ ਪਾਇਓ ॥

ਗੁਣਹ ਸੁਖ ਸਾਗਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰਤਨਾਗਰਾ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਨਾਨਕ ਗਾਇਓ ॥੨॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੬੮੩)

ਅਸਥਾਈ

x					੨				੦				੩			
					ਮ ਪ				ਮ ਗੁ ਰ ਸ				ਰ ਨੁ ਸ —			
					ਹ ਰਿ				ਚ ਰ ਨ ਸ				ਰ ਨ ਗੋ			
					ਮ ਗੁ ਗੁ ਮ ਪ				ਮ ਗੁ ਰ ਸ				ਰ ਨੁ ਸ —			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	ਨੁ	ਸ	—
ਬਿੰ	ਦ	ਦੁ	ਖ	ਭੰ	ਜ	ਨਾ	ਹਰਿ	ਚ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਗੋ	ਸ	—
					ਮ ਗੁ ਗੁ ਮ ਪ				ਪ ਪ ਗੁ ਮ				ਪ ਨੁ ਸੰ ਰੰ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ
ਬਿੰ	ਦ	ਦੁ	ਖ	ਭੰ	ਜ	ਨਾ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਅ	ਧ	ਧ	ਨੇ	ਸ	ਕਉ	ਸ
ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਚਰਨ...								
ਨਾ	ਸ	ਮ	ਦੇ	ਵਹੁ	ਸ	ਹ	ਰਿ									

ਅੰਤਰਾ-ਇਕਤਾਲਾ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

x			੦		੨		੦		੩		੪	
	ਮ ਪ		ਮ ਪ		ਮ ਪ		ਮ ਪ		ਸੰ ਨੁ		ਸੰ	
ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ
ਦਿ	ਸ	ਟ	ਪੂ	ਸ	ਭ	ਧਾ	ਭ	ਧਾ	ਸ	ਨੁ	ਰਹੁ	ਨੁ
ਸੰ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਮੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਧ
ਕ੍ਰਿ	ਧਾ	ਸ	ਕ	ਸ	ਰ	ਤਾ	ਰ	ਤਾ	ਸ	ਨੁ	ਰਹੁ	ਧ
ਪ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਨੁ	—	—	ਧ	ਮ
ਭੁ	ਜਾ	ਸ	ਗਹਿ	ਸ	ਸ	ਕੁ	ਸ	ਕੁ	ਸ	ਸ	ਧ	ਸ
ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	—
ਕਾ	ਨੁ	ਸ	ਦ	ਸ	ਲੇ	ਵਹੁ	ਲੇ	ਵਹੁ	ਸ	ਸ	ਹ	ਪ
ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਰ	ਨੁ	—	ਸ	—
ਚ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	ਗੋ	ਸ

ਬਿੰਦ...

ਸੰਚਾਰੀ-ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਭਾਵ ਨਾਅ ਤਿੰਨ:)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ
ਨੁ	ੜ	ਮ	ਕੁੱ	ੜ	ਧ	ਕ	ਰ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਧ
ਕਾ											
ਮ	—	ਗੁ	ਮ	ਪ	—	ਮ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਮਾ	ੜ	ੜ	ਦਿਆ	ੜ	ੜ	ਕੇ	ੜ	ੜ	ਬੈ	ੜ	ਧ
ਸ					ਸੰ						
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਅ	ਨਿ	ੜ	ਕ	ੜ	ਨੁ	ਖਾ	ੜ	ੜ	ਤ	ੜ	ਨ
ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਧ	—	—
ਨੁ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ਪੁ	ਨੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਛਾ											

ਇਥੋਂ ਇਕ ਤਾਲਾ, ਤਿਗੁਨ ਲਯ

ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਪ੍ਰਭ	ਬਿ	ਨ	ਆ	ਨ	ਨ	ਰਾ	ਖ	ਨ	ਹਾ	ੜ	ਰਾ
ਸ	ਸ			ਮ		ਸ					
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ
ਨਾ	ਅਮ	ਸਿਮ	ਰਾ	ੜ	ਵਹੁ	ਸਰ	ਨ	ਸੂ	ਰੇ	ੜ	ਕੋ

...ਬਿੰਦ...ਤਿੰਨ: ਅਸ:

ਅਭੋਗ ਸੂਲਫਾਕ, ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ				ਸੰ		ਸੰ			
ਗੁ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਉ	ਧਾ	ਰ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ									
ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—
ਜੀ	ਅ	ਜੀ	ਤ	ਤਾ	ਰ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਮੰ	ਗੁ	ਮੰ	—	ਪੰ	ਮੰ	—	ਰੰ	ਸੰ
ਬੇ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ਉ	ਚਾ	ੜ	ਰ	ਨ

ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	—
ਹੀ	ਅੰ	ਸ	ਸ	ਤ	ਸ	ਪਾ	ਇਓ	ਸ	ਸ;
ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	ਨੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਚ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਗੋ	ਸ ਬਿੰਦ

— ਤਿੰਨ: ਅਸਥਾਈ

ਪਹਿਲੇ ਅੰਤਰੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਤਾਲ ਰੂਪਕ, ਤਿੰਨ: ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਜਾਂ ਚਰਾਚਰਾ

⊕			੧		੨	⊕			੧		੨
ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	—
ਗੁ	ਣਹ	ਸ	ਗੁ	—	ਖ	—	ਸਾ	ਸ	ਗ	ਰਾ	—
			ਸੁ	ਸ						ਸ	ਸ
ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਮੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਨੁ
ਬੁ	ਹ	ਮ	ਰ	ਤ	ਸ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਗ	ਰਾ	ਧ
										ਸ	ਸ
ਪ	ਨੁ	—	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਨੁ
ਭ	ਗ	ਸ	ਤ	ਸ	ਸ	ਵ	ਛ	ਲ	ਸ	ਸ	ਧ
										ਸ	ਮ
	ਸੰ										ਨਾ
ਪ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	—
ਨ	ਕ	ਸ	ਕਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇਓ	ਸ	ਸ;	ਹ	ਸ
										ਸ	ਰਿ
ਮ	ਗੁ	—	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਨੁ	—	ਸ	—
ਚ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	ਗੋ	ਸ
										ਸ	ਸ

—ਬਿੰਦ . ਤਿੰਨ: ਅਸਥਾਈ

੧੮. ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਰਤ ਕੇਲ ਬਿਖੈ ਮੇਲ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਮੋਹੇ ॥
ਉਪਜਤਾ ਬਿਕਾਰ ਦੁੰਦਰ ਨਉਪਰੀ ਝਨੰਤਕਾਰ
ਸੁੰਦਰ ਅਨਿਗ ਭਾਉ ਕਰਤ ਫਿਰਤ ਬਿਨੁ ਗੋਪਾਲ ਧੋਹੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੀਨਿ ਭਉਨੇ ਲਪਟਾਇ ਰਹੀ ਕਾਚ ਕਰਮਿ ਨ ਜਾਤ ਸਹੀ
ਉਨਮਤ ਅੰਧ ਧੰਧ ਰਚਿਤ ਜੈਸੇ ਮਹਾ ਸਾਗਰ ਹੋਹੇ ॥ ੧ ॥
ਉਧਰੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਦਾਸ ਕਾਟਿ ਦੀਨੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਜਾਕੋ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਓਹੇ ॥ ੨ ॥

(ਸਾਰੰਗ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੩੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੦			੨			੦			੩			੪		
ਨੁ.															
ਸ	ਮ	ਮ		ਪ	ਮ		ਮ	ਮ		ਪ	ਸ		ਨੁ	ਧ	ਪ
ਕ	ਰ	ਤ		ਕੇ	ੜ		ਲ	ਬਿ		ਖੈ	ੜ		ਮੇ	ੜ	ਲ
ਪ													ਮ	ਸ	
ਨੁ	ਧ	ਪ		ਮ	ਗੁ		ਮ	ਮ		ਪ	—		ਗੁ	ਰ	ਸ
ਚੰ	ੜ	ਦੁ		ਸੁ	ੜ		ਰ	ਮੋ		ੜ	ੜ		ਹੇ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕	੧			੨			⊕	੧			੨		
ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ
ਉ	ਪ	ਜ	ਗੁ	ੜ	ੜ	ਬਿ	ਕਾ	ੜ	ਰ	ਦੁ	ੜ	ਦ	ਰ
ਨੁ	—	ਸ	ਮ	—	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ
ਨੁ	ੜ	ਪ	ਗੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ਝ	ਨੋ	ਤ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਰ
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਅ	ਨਿ	ਗ	ੜ	ਭਾ	ਉ	ਕ	ਰ	ਤ	ਫਿਰ	ਤ
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮਪ	ਸਨੁ	ਧਪ	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਰਸ	—
ਬਿ	ਨ	ਗੋ	ਪਾ	ੜ	ਲ	ੜ	ਧੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਹੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ

—ਕਰਤ...

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੨			੦			੩		
ਪ									
ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	—
ਤੀ	ੜ	ਨ	ੜ	ਭਉ	ਨੋ	ਲ	ਪ	ਗੁ	ੜ
ਸ	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਕਾ	ੜ	ੜ	ਚ	ਕ	ਚ	ਮ	ਨ	ਗੁ	ੜ
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ
ਉ	ਨ	ਮ	ਤ	ਅੰ	ਧ	ਧੈ	ਧ	ਰ	ਚ

ਨੁ	—	ਸ	—	ਮ	—	ਰ	—	ਮਪ	ਨੁਸ	ਗੁਰ	ਸਨੁ	ਧਪ	ਮਗੁ	ਰਸ	—
ਹ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਸ	ਹੇਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸ

—ਕਰਤ...

ਤੀਜਾ ਅੰਤਰਾ-ਪੰਜਤਾਲ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

x			੨				੩				੪		੫		
ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	—	ਨੁ	—	ਸ	—	ਸ	—	
ਉ	ਧ	ਰੇ	ਗੁ	ਸ	ਰਿ	ਸ	ਸੈ	ਸ	ਤ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਸ	ਸ	
ਨੁ	—	ਸ	ਮ	—	ਰ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	
ਕਾ	ਸ	ਟ	ਗੁ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਜ	ਮ	ਕੀ	ਸ	ਫਾ	ਸ	ਸ	ਸ	
ਪ		ਧ													
ਨੁ	ਨੁ	ਪ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਪ	—	ਪ	—	
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਸ	ਵ	ਨ	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਸ	ਜਾ	ਸ	ਕੋ	ਸ	
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪਮ	ਗੁਮ	ਪਨੁ	ਸਰ	ਸਨੁ	ਧਪ	ਮਗੁ	ਰਸ	
ਸਿ	ਮ	ਰ	ਨਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਓਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਹੇਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	

—ਕਰਤ...

ਨੋਟ :—ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ 'ਪੜਤਾਲਾਂ' ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਹਨ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਬਦਲਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

—ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ

ਵਾਦੀ—ਮ | ਠਾਟ—ਕਾਫੀ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ (ਅੱਧੀ ਰਾਤ)
 ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਕ੍ਰ ਕਰਕੇ ਲਗਾਓ ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨੁ ਧ ਨੁ ਸ, ਮ-ਗੁ, ਮ ਧ, ਨੁ ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨੁ ਧ, ਮ; ਪਧ ਗੁ, ਰ ਸ ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਦੇ ਪਰਚਲਿਤ ਠਾਟਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਤੋਂ ਜਿਤਨੇ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਤਨੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਠਾਟ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ । ਇਸ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਪੰਜ ਅੰਗ ਇਹ ਹਨ :—

(੧) ਕਾਫੀ ਅੰਗ । (੨) ਕਾਨੜਾ ਅੰਗ । (੩) ਧਨਾਸਰੀ ਅੰਗ । (੪) ਸਾਰੰਗ ਅੰਗ ।
 (੫) ਮਲ੍ਹਾਰ ਅੰਗ ।

ਕਾਫੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਫੀ, ਸਿੰਧੜਾ, ਪੀਲੂ ਇਤਿਆਦਿ । ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਬਹਾਰ, ਸੂਹਾ, ਸਹਾਨਾ, ਸੁਘੜਈ, ਨਾਇਕੀ ਕਾਨੜਾ ਆਦਿ ਕਾਨੜਾ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਭੀਮਪਲਾਸੀ, ਧਾਨੀ, ਹੰਸਕੰਕਣੀ, ਪਟਦੀਪਕੀ, ਧਨਾਸਰੀ ਅੰਗ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ । ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੰਗ ਅੰਗ ਤੋਂ ਅਤੇ ਮਲ੍ਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਲ੍ਹਾਰ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਬਾਗੀਸ਼ਵਰੀ, ਬਾਗੋਸ਼ਵਰੀ ਜਾਂ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ “ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ, ਕੋਤੁਕ, ਹਿਰਦਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼” ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ । ਉਸ ਵਕਤ ਇਹ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਸੀ, ਪਰ ਅਜ-ਕਲ ਇਹ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਉਂਜ ਖਮਾਜ ਦਾ ‘ਗੰਧਾਰ’ ਕੌਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । ਭਾਵੇਂ ਵਰਜ-ਆਵਰਜ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਹਨ । ਪਰ ਕੁਝ ਸੂਰ-ਸਮੂਹ ਸਮਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ “ਮ ਧ, ਨੁਸੰ, ਨੁਸੰਰਸੰ, ਨੁਧ, ਮਧ, ਨੁਧ ਸੰ” ਇਹ ਸੂਰ ਖਮਾਜ ਤੇ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਮਧ, ਨੁਧ, ਮਗੁ ਅੰਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਮਾਜ ਅਤੇ ‘ਮਧ, ਨੁਧ ਮਗੁ’ ਇਹ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਸੋ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਤੀਵਰ ਤੋਂ ਕੌਮਲ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਜ-ਕਲ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਚਲਿਤ ਹਨ :—(੧) ਖਾਡਵ, (੨) ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, (੩) ਸੰਪੂਰਣ-ਸੰਪੂਰਣ । ਪਹਿਲਾ ਖਾਡਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜ ਹੈ, ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਉਸਤਾਦ ਲੱਗ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਥੋੜਾ ਪੰਚਮ ਲਗਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਪੰਚਮ ਇੰਜ ਲਗਾਉਣਾ

ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਨਾ ਬਿਗੜੇ। ਜਿਵੇਂ—“ਸੰ, ਨਧ—ਮ; ਪਧ ਕੁ, ਰਸ, ਜਾਂ -ਸੰ, ਨੁਧ,

ਮ
ਮਗੁ, ਮਧ ਕੁ, ਰਸ” ਇੰਜ।

ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੂਰ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—“ਗੁਮ, ਧ, ਨੁਸੰ, ਨੁਧ, ਪਮ, ਗੁ ਰ ਸ” ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭੀ ਪੰਚਮ ਸੂਰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਬੱਝਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੀਜਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੂਰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜਾਂ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਬਾਕੇਸ਼ੀ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ‘ਧ ਮ, ਤੇ ਧ ਕੁ’ ਦੀ ਸੂਰ-ਸੰਗਤੀ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—“ਸੰਨੁ, ਧ ਮ; ਨੁਧ—ਮ, ਪਧ ਕੁ, ਰ ਸ” ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ “ਗੁ ਮ, ਧ ਨੁ ਸੰ, ਜਾਂ ਮਗੁ, ਮਨੁਧ, ਨੁਸੰ” ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੱਧਮ, ਪੈਂਚਤ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਕਾਨੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਮੁਬੀ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਧੁਰ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ।

ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਗੁ, ਰ, ਸ—ਨੁ, ਨੁਧ, ਸ—ਧਨੁਸ—ਗੁ, ਰਮ, ਗੁ ਕੁ ਰਸ—(ਸ) ਨੁਧ, ਸ—ਧਨੁਸ,

ਨੁਸਮ, ਮਗੁਰਮ, ਕੁ—ਰਸ—ਰਸਨੁਧ, ਧਨੁਸ—।

੨. ਧਨੁਸਮ—(ਮ) ਗੁ ਰਮ, ਗੁ ਕੁ ਰ—ਸ, ਨੁਧਸ, ਰਸਨੁਧ, ਮ, ਮਨੁਧ, ਗੁਮ, ਮਧ, ਨੁਧਨੁਸ—

ਸਨੁਧਨੁਸਮ—ਗੁ—ਰਗੁਮ, (ਮ) ਗੁ—ਮਧ—ਗੁ, ਗੁਰਸ—ਮਧ, ਨੁਧਸ—।

੩. ਮ ਗੁ—ਰਸਨੁਪ, ਮੁਪ, ਨੁਪ, ਮਨੁਪਸ—ਗੁ—ਰਮ—ਮਪ—ਧ ਧਮ—ਗੁ ਗੁ ਮ—ਗੁਮਗੁਮਪ—ਮ,

ਪ ਨੁ, ਮਪਧ ਗੁ; ਗੁ ਗੁ ਰ—ਸ, ਰਸਨੁਪਨੁਸਮ—ਗੁਮਪ—ਮਪ—ਮ, ਨੁਪ ਗੁ, ਮਪਧ

ਮ ਰ ਮ ਮ ਗੁ—ਮ, ਗੁ ਗੁ—ਮ, ਮ, ਮਪਨੁਸ ਧਨੁਸਮ—ਗੁਮਪ ਗੁ, ਰਗੁਮਗੁ ਰ—ਸ— ।

੪. ਮ ਗੁਮਪ—ਧ ਧਮ, ਧ, ਨੁਪ, ਪ—ਮ, ਗੁਮਪ—ਧਨੁਸਗੁਮਪ—ਧਮਨੁ, ਨੁ, ਧ—ਮ, ਮਪਧ ਗੁ,

ਮਪਨੁ, ਮਪ ਨੁ; ਨੁਪਸ—ਧਨੁਪ—ਮਪ, ਨੁ ਨੁਪ, ਮਪਧ ਗੁ ਗੁਰਸ—ਗੁਰ—ਸ—ਗੁਮਪਨੁਪ,

ਨੁਪਮ, ਧਨੁਸ, ਧਨੁਸ—ਸਰੰਨੁਸਨੁਪ, ਧ ਧਮ—ਮਪਧ ਗੁ—ਰਸ, ਗੁਮਪਨੁਸ—ਨੁਪ, ਸ—(ਸ)

ਨੁ, ਧਨੁਸ, ਸਨੁਪ ਧ—ਮ, ਗੁਮਪਨੁਸਨੁਪ, ਗੁ—ਰ—ਸ— ।

੫. ਮ ਗੁਮਪਨੁਸ—ਨੁਪਮਗੁਮਪਨੁਸ—ਨੁਰੰਸ—ਰੰਨੁਸਨੁਪ, ਧਨੁਸ ਗੁ, ਗੁਰੰ ਗੁ—ਰੰਸ, ਰੰਨੁਸ—ਨੁਸਰੰਸ

ਨੁਪ, ਮ ਪ ਨੁ ਨੁਪ—ਮ, ਧਮਪਧ ਗੁ—ਰਗੁਮ, ਮਗੁਰਸ, ਨੁਪ, ਗੁਮਪਨੁਸ—ਰੰਸਨੁਪਮ, ਨੁ ਨੁਪਸ—

ਧਨੁਸ ਗੁ ਮ, ਗੁ ਗੁ ਰੰਸ—ਧਨੁਸਰੰ ਗੁ—ਗੁਰੰਸ—ਨੁਸਗੁਮ, ਗੁਰੰਸ, ਸਰੰਨੁਸਨੁਪ, ਧਨੁਸ—

ਮਪਨੁਸ, ਗੁ, ਮਪਨੁਸ ਗੁ, ਮ, ਗੁ ਗੁਰੰ—ਸ, ਸਨੁਪਮਗੁ, ਮਪ, ਮਨੁਪ, ਮ ਸਨੁਪ; ਮਪਧ ਗੁ,

ਗੁਮਪਨੁਸਮ, ਗੁ—ਰੰਸਨੁਪ, ਨੁਸਰੰਨੁਪ, ਮਨੁਪ ਗੁ—ਗੁ ਗੁਰ—ਸ— ।

ਬਾਗੇਸ਼ੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	੪	੨
	ਸਾ ਟ ਧ ਸੰ	ਗ ਤ ਨਿ ਧਿ	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਮ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੧.	ਸਾ ਟ ਧ ਸੰ	ਗ ਤ ਨਿ ਧਿ	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਮ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੨.	. . . .	. . . .	ਗੁਮ ਧਧ ਗੁਮ ਧਨੁ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੩.	* * ਨੁਸ ਗੁਮ	ਧਨੁ ਧਮ, ਗੁਮ ਧਨੁ	ਸੰਨੁ ਧਮ, ਧਨੁ ਸੰਰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੪.	ਰਰ ਸਸ ਮਮ ਗੁਗੁ	ਧਧ ਮਮ ਨੁਨੁ ਧਧ	ਸੰਸ ਨੁਨੁ ਰੰਰ ਸੰਸ	ਮੰਮ ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ ਧਮ.
੫.	. . . .	. . . .	ਰਸ ਨੁਧ ਨੁਸ ਮਗੁ	ਮਧ ਪਧ ਨੁਧ ਨੁਸ
	ਨੁਸ ਮੰਗੁ ਗੁੰਰ ਰੰਸ	ਸੰਨੁ ਨੁਧ ਧਮ ਮਗੁ	ਗੁਰ ਰਸ, ਨੁਧ ਨੁਸ	ਸਗੁ ਗੁਮ ਮਧ ਧਨੁ.
੬.	. . . .	. . . .	ਰਸ ਨੁਸ, ਮਗੁ ਰਗੁ,	ਧਮ ਗੁਮ, ਨੁਧ ਮਧ,
	ਸੰਨੁ ਧਨੁ ਰੰਸ ਨੁਸ	ਮੰਗੁ ਰੰਗੁ ਰੰਸ ਟਸ,	ਨੁਧ ਟਧ, ਧਮ ਟਮ,	ਮਗੁ ਟਗੁ, ਰਸ ਟਸ.
੭.	. . . .	ਨੁਸ ਗੁਮ ਧਨੁ ਧਮ,	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਮ,	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਰ ਸੰਨੁ
	ਧਮ, ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਰ	ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ ਧਮ, ਗੁਮ	ਧਨੁ ਸੰਮ ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ ਗੁਮ.
੮.	ਨੁਨੁ ਧਮ ਧਨੁ ਸੰਰ	ਗੁੰਰ ਮੰਗੁ ਰੰਸ. ਰੰਸ	ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ. ਸੰਨੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ. ਨੁਧ ਸੰਨੁ ਧਮ,
	ਧਮ ਨੁਧ ਮਗੁ, ਗੁਰ	ਮਗੁ ਰਸ. ਨੁਸ ਗੁਮ,	ਗੁਮ ਧਨੁ, ਮਧ ਨੁਸ.	ਰੰ, ਰੰਸ ਨੁਧ ਪਮ,
	ਸੰ. ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ,	ਨੁ, ਨੁਧ ਮਗੁ ਰਸ,	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ	ਧਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ ਧਨੁ.

ਅੰਤਰਾ

	ਸੰ ਟ ਤ ਜ	ਨਾ ਟ ਕੀ ਟ	ਮਧ ਨੁਸ ਧਨੁ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ.
੧.	ਸੰ ਟ ਤ ਜ	ਨਾ ਟ ਕੀ ਟ	ਮਧ ਨੁਸ ਧਨੁ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ.
੨.	. . . .	. . . .	ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ	ਰਸ ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ.
੩.	ਸੰਨੁ ਧਮ ਧਨੁ ਸੰ,	ਸੰਨੁ ਧਮ ਗੁਮ ਧਨੁ	ਸੰ, ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ	ਰਸ, ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ.
੪.	. . . .	ਮਧ ਨੁਸ ਧਨੁ ਸੰਨੁ	ਗੁਮ ਧਨੁ ਪਧ ਨੁਸ	ਧਨੁ ਸੰਰ ਗੁੰਰ ਸੰਨੁ
	ਧਨੁ ਸੰਰ ਮੰਗੁ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸ.	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰ, ਗੁਮ	ਧਨੁ ਸੰ ਗੁਮ ਧਨੁ.
੫.	ਸੰਮ ਗੁੰਮ ਰੰਗੁ ਸੰਰ	ਨੁਸ ਧਨੁ ਪਧ ਮਧ	ਗੁਮ ਰਗੁ ਸਰ ਨੁਸ,	ਗੁਰ ਮਗੁ ਧਪ ਨੁਧ
	ਸੰਨੁ ਰੰਸ ਗੁੰਰ ਮੰਗੁ	ਰੰਸ ਨੁਧ ਪਮ ਧਨੁ	ਸੰਰ ਸੰ, ਧਨੁ ਸੰਰ	ਸੰ, ਧਨੁ ਸੰਰ ਸੰ.

੬.	ਮਗੁ ਮਗੁ ਰਗੁ ਰਸ	ਸਨੁ ਸਮ ਗੁਮ ਮਗੁ	ਮਗੁ ਰੰਗੁ ਰੰਸ ਰੰਸ ਮਧ ਮਧ ਧਮ ਧਨੁ	ਨੁਸੰ ਨੁਧ ਨੁਧ ਮਧ ਧਨੁ ਨੁਧ ਨੁਸੰ ਨੁਸੰ
੭.	ਗੁ ਰਗੁ ਮਧ ਨੁ ਮ ਗੁਰ ਗੁ ਰਸ	ਧਨੁ ਸੰਰ ਗੁ ਰੰਸ ਰਸ ਨੁਸ ਮਗੁ ਰਗੁ	ਸੰਗੁ ਰੰਸ ਨੁਧ ਪਮ ਰੰ ਸੰਨ ਸੰ ਨੁਧ ਨੁਧ ਪਧ ਸੰਨੁ ਧਨੁ	ਗੁਰ ਸਨੁ ਧਨੁ ਸਰ ਨੁ ਧਮ ਧ ਮਗੁ ਰੰਸ ਨੁਸੰ ਮੰਗੁ ਰੰਸੰ
੮.	ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਰ ਨੁਸੰ ਧਪ ਧ ਮਗੁ ਰਗੁ	ਗੁਰੰ ਗੁ ਰੰਸ ਨੁਸੰ ਮਗੁ ਮ ਗੁਰ ਸਰ	ਧਨੁ ਸੰਧ ਨੁਸੰ ਧਨੁ ਰੰਸ ਰੰ ਸੰਨੁ ਧਨੁ ਗੁਰ ਗੁ ਰਸ ਨੁਸੰ	ਸੰਰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਸੰਨੁ ਸੰ ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਮ ਧਨੁ ਸੰਰ ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨਿਧਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ ॥ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਜੀਅ ਕੈ ਕਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸੰਤ ਰੇਨੁ ਨਿਤਿ ਮਜਨੁ ਕਰੈ ॥ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਬਿਖ ਰਹੈ ॥੧॥

ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਉਚੀ ਬਾਣੀ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥੨॥

(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							੪				੨					
ਸੰ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	
ਸਾ	ੜ	ਧ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਹ	ਰਿ	ਕੰ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	
ਸ	—	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਮਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਸੰ	ੜ	ਗ	ਸ	ਹਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਜੀਅ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਨੁਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੰ	—
ਗੁ	ੜ	ਤ	ਰੇ	ੜ	ਨ	ਨਿ	ਤੜ	ਮ	ੜ	ਜ	ਨ	ਕ	ਰੇ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਗੁ	ਗੁ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਜ	ਨ	ਮ	ਜ	ਨ	ਮ	ਕੈ	ੜ	ਕਿ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਰ	ਰੇ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਬਾਗੋਈ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੀ ਮਾਂਗੁ ਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ॥

ਟਹਲ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੰਗੁ ਸਾਧੂ ਕਾ ਹਰਿਨਾਮਾ ਜਪਿ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੂਜਾ ਚਰਨਾ ਠਾਕੁਰ ਸਰਨਾ ॥ ਸੋਈ ਕੁਸਲੁ ਜੁ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਕਰਨਾ ॥੧॥

ਸਫਲ ਹੋਤ ਇਹ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹੀ ॥ ਜਾ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਇਆ ਕਰੇਹੀ ॥੨॥

ਅਗਿਆਨ ਭਰਮੁ ਬਿਨਸੈ ਦੁਖ ਡੇਰਾ ॥ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਬਸਹਿ ਗੁਰ ਪੈਰਾ ॥੩॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਰੰਗਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥੪॥

(ਕਾਨੜਾ ਨ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੬੮)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩			
									ਮ	—	ਧ	ਪ
									ਅੰ	ੜ	ਸੀ	ੜ
ਸੰ	—	ਧ	ਧ	ਮਕੁ	ਮਕੁ	ਰ	ਰ	ਸ	—	—	—	ਧ
ਨੁ	—	ਧ	ਧ	ਮਕੁ	ਮਕੁ	ਰ	ਰ	ਸ	—	—	—	ਧ
ਮਾਂ	ੜ	ੜ	ਗ	ਗੋੜ	ੜੜ	ਬਿੰ	ਦ	ਤੇ	ੜ	ੜ;	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਕੁ	—	ਰ	—	ਸ	—	ਮ
ਤ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਸੰ	ਗ	ਸਾ	ੜ	ਧੂ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਹ
ਨੁ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਮਕੁ	ਮਕੁ	ਰ	ਰ	ਸ	—	—		
ਮਾਂ	ੜ	ਜ	ਪ	ਪੜ	ਰੜ	ਮ	ਗ	ਭੀ	ੜ	ੜ	ਅੰ	ਸੀ...

ਅੰਤਰਾ

											ਮ	—	ਧ	ਨੁ
											ਪੁ	ੜ	ਜਾ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਮ
ਚ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਕੁ	ਰੜ	ਸ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਈ
														ਕੁ
ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ				ਮ						
ਲ	ਲ	ਜੁ	ੜ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਗੁ	ਰ	ਸ				
				ਪੁ	ਭ	ਜੀ	ਉ	ਕ	ਰ	ਨਾ	ਅੰ	ਸੀ...		

—ਬਾਕੀ ਕੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਗਾਉ ਮੇਰੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸੰਤਨ ਉਹਾਂ ਚਰਨ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਬਸਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਦੁਆਰੁ ਨ ਪਾਵਉ ॥ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵਉ॥੧॥

ਕੋਟਿ ਕਰਮ ਕਰਿ ਦੇਹ ਨ ਸੋਧਾ ॥ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧਾ ॥੨॥

ਤ੍ਰਿਸਨ ਨ ਬੂਝੀ ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ॥ ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥੩॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਬ ਭਏ ਦਇਆਲ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਉ ਛੂਟੇ ਜੰਜਾਲ ॥੪॥

(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੯੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				੨				੦				ਗੁ ਮ ਕੀ				
ਗੁ	ਰ	—	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ੜ	ਰ	ੜ	ਤ	ਪੁ	ਭ	ਕੀ	ੜ	ਗਾ	ਉ	ਮੇ	ਰੀ	ਰ	ਸ	ਨਾ;	ੜ	
ਮ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	ਧ	
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਬਾ	ੜ	ਰ	ਕ	ਰ	ਬੰ	ੜ	ਦ	ਨ	ਸੰ	ੜ	ਤ	ਨ	
ਮ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	
ਉ	ੜ	ਹਾਂ	ੜ	ਚ	ਰ	ਨ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਜੀ	ਕੇ	ਬ	ਸ	ਨਾ;	ਕੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਭਾਂ	ੜ	ਤ	ਕ	ਰ	ਦੁਆ	ੜ	ਰ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	
ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਮ
ਹੋ	ੜ	ਇ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ੜ	ਲ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਧਿਆ	ੜ	ਵਉ	ਕੀ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼ੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਲੀਏ ਕਰਿ ਆਪੁਨੇ ਸਗਲ ਕਰਤ ਨਮਸਕਾਰੋ ॥

ਬਰਨੁ ਜਾਤਿ ਕੋਊ ਪੂਛੈ ਨਾਹੀ ਬਾਛਹਿ ਚਰਨ ਰਵਾਰੋ ॥ ੧ ॥

ਠਾਕੁਰ ਐਸੇ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰੋ ॥

ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੋ ਧਣੀ ਕਹੀਜੈ ਜਨ ਕੋ ਅੰਗੁ ਨਿਰਾਰੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਆਧਾਰੋ ॥

ਨਾਮਦੇਉ ਤਿਲੋਚਨੁ ਕਬੀਰ ਦਾਸਰੋ ਮੁਕਤਿ ਭਇਓ ਚਮਿਆਰੋ ॥ ੨ ॥

(ਗੁਜਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੯੮)

ਅਸਥਾਈ

੨					੦					੩					×
ਮ	—	ਧ	ਪਧ		ਸੰਨੁ	ਧ	ਮ	ਪ		ਗੁ	ਰਸ	ਧੁ	ਨੁ		ਸ — ਸ —
ਠਾ	₪	ਕੁ	ਰ₪		₪₪	ਐ	ਸੋ	₪		ਨਾ	₪₪	ਮ	ਤੁ		ਮਾ ₪ ਰੋ ₪;
ਮ															
ਗੁ	ਰ	ਸ	—		—	ਸਸ	ਧ	ਨੁ		ਸ	ਸ	ਸ	—		ਮ ਮ ਗੁ ਗੁ
*	*	*	*		*	ਸਗ	ਲ	ਸ੍ਰਿ		₪₪	ਟ	ਕੋ	₪		ਧ ਣੀ ₪ ਕ
ਰ	—	ਸ	—		—	ਮ	ਧ	ਧ		ਧਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ		ਮ ਗੁ ਰ ਸ —
ਹੀ	₪	ਜੈ	₪		₪	ਜ	ਨ	ਕੋ		ਅੰ₪	₪	ਗ	ਨਿ		ਰਾ ₪ ਰੋ ₪

ਅੰਤਰਾ

੦					੩					×					੨
	ਮ	ਮ	ਮ		ਧ	—	ਨੁ	ਧਨੁ		ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ		ਸੰ ਸੰ ਸੰ —
	ਪਤਿ	ਤ	ਪ		ਵਿ	₪	ਤੁ	ਲੀ₪		ਦੇ	₪	ਕ	ਰ		ਅ ਪ ਨੇ ₪
—	ਸੰਘੇ	ਧ	ਨੁ		ਸੰ	ਗੁੰ	ਗੁੰਦੇ	ਸੰ		ਨੁਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ		ਮ — ਧ ਪਧ
₪	ਸਗ	ਲ	ਕ		ਰ	ਤ	ਨਮ	ਸ		ਕਾ₪	₪	ਰੋ	₪,		ਠਾ ₪ ਕੁ ਰ₪

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰਾ 'ਖਾਲੀ' ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਨ ਕਰਿ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇਓ ॥
 ਬਿਖਿਆ ਸਕਤਿ ਰਹਿਓ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਕੀਨੋ ਅਪਨੋ ਭਾਇਓ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਨਿਓ ਨਹ ਕਾਨਨਿ ਪਰ ਦਾਰਾ ਲਪਟਾਇਓ ॥
 ਪਰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਾਰਨਿ ਬਹੁ ਧਾਵਤ ਸਮਝਿਓ ਨਹ ਸਮਝਾਇਓ ॥ ੧ ॥
 ਕਹਾ ਕਹਉ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਰਨੀ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ॥
 ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਸਭ ਅਉਗਨ ਮੇ ਮੈ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਰਨਾਇਓ ॥ ੨ ॥

(ਸਾਰੰਗ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੨੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਨੁ	—	ਧ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
ਮ	ੜ	ਨ	ਕ	ਰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕ	ਬ	ਗੁ	ਗੁ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ
ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਸੰਨੁ	ਧ	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਰ ਸ
ਹ	ੜ	ਰਿ	ੜ	ਗੁ	ੜ	ਨ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ਇਓ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗੁ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ
ਬਿ	ਖਿ	ਆ	ੜੜ	ਸ	ਕ	ਤ	ਰ	ਹਿਓ	ੜ	ਨਿ	ਸ	ਬਾ	ੜ	ਸੁ	ਰ	
ਮ	ਗੁ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਨੁਸੰ	ਮਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧਮ	ਨੁਧ	ਮਗੁ	ਮਗੁ	ਰ	ਸ
ਕੀ	ੜ	ਨੋ	ੜ	ਅੜ	ਪੜ	ਨੋ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ਇਓ

ਨੋਟ.—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਜੋ 'ਟਿਯੂਨ' ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਗਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਬਾਗੇਸ਼ੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ
ਮਨ	ਕ	ਰ	ਕਬ	ਨ	ਗਾ
ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁ	ਰ
ਬਿ	ਖਿ	ਆ	ਸਕ	ਨਿ	ਬਾ
ਗੁ	—	ਮ	ਧ	—	ਨੁਧ
ਮ	ੜ	ਨੋ	ਨੁ	ੜ	ਇਓ
ਕੀ	ੜ	ਅ	ਪ	ੜ	ਮਗੁ
					ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁਰ	ਉ	ਪ	ਦੇ	ਸ	ਸੁ	ਨਿਓ	ਨਹ	ੜ	ਕਾ	ਨ	ਨ
ਨੁ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਮ
ਧ	ਰ	ਧ	ਰ	ਲ	ਪ	ਨੁ	ੜ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ੜ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮਪ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਨਿੰ	ਦਿਆ	ੜ	ਕਾੜ	ਗੁ	ਨ	ਬਹੁ	ਧਾ	ਵ	ਤ
ਪ						ਰ					
ਸ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਨੁਧ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਸ	ਮ	ਭਿਓ	ਨਹ	ਸ	ਮ	ਝਾ	ੜ	ੜ	ਇਓ	ੜੜ	ੜੜ

—ਮਨ ਕਰ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਮ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮ ਸਿਮਰਿ ਭਾਈ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਿਨੁ ਬੂਝਤੇ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਦੇਹ ਗ੍ਰੇਹ ਸੰਪਤਿ ਸੁਖਦਾਈ ॥
 ਇਨੁ ਮੈ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਤੇਰੇ ਕਾਲ ਅਵਧ ਆਈ ॥ ੧ ॥
 ਅਜਾਮਲ ਗਜ ਗਨਿਕਾ ਪਤਿਤ ਕਰਮ ਕੀਨੇ ॥
 ਤੇਉ ਉਤਰਿ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੀਨੇ ॥ ੨ ॥
 ਸੂਕਰ ਕੂਕਰ ਜੋਨਿ ਭੁਮੇ ਤਉ ਲਾਜ ਨ ਆਈ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਛਾਡਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਹੇ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ॥ ੩ ॥
 ਤਜਿ ਭਰਮ ਕਰਮ ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਲੇਹੀ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਨ ਕਬੀਰ ਰਾਮੁ ਕਰ ਸਨੇਹੀ ॥ ੪ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੨)

ਅਸਥਾਈ

×	—	ਸ	੦	ਸ	ਨੁਪੁ	ਨੁ	×	—	ਮਗੁ	੦	ਰ	ਸ	ਸ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨੁਪੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਮਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ		
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਸਿ	ਮੜ	ਰ	ਰਾ	ੜ	ਮੜ	ਸਿ	ਮ	ਰ		
ਮ													
ਕੁ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—ਮ		
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਭਾ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜੜ		
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ		
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਨ		
ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—ਮ	ਗੁ	ਰ ਸ
ਬੁ	ੜ	ਡ	ਤੇ	ਅ	ਧਿ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜੜ,	ਰਾ	ੜ ਸ
													ਸਿਮ...

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਬ	ਨਿ	ਤਾ	ੜ	ਸੁ	ਤ	ਦੇ	ਹ	ੜ	ਗ੍ਰਿ	ਹ	ੜ
ਸੰ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਮ
ਸੰ	ੜ	ਪ	ਤ	ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ

ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	ਸ
ੴ	ਇ	ਨ	ਮੈ	ੜ	ਕ	ਛ	ਨਾ	ੜ	ਹਿ	ਤੈ	ੜ	ਰੋ	

ਮ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਕਾ	ੜ	ਲ	ਅ	ਵ	ਧ	ਆ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜੜ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਮ

ਸਿਮ...

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼ੀ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਠਾਕੁਰ ਜੀਉ ਤੁਹਾਰੇ ਪਰਨਾ ॥
 ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਤੁਮਾਰੈ ਉਪਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੁਮਾਰੀ ਆਸ ਭਰੋਸਾ ਤੁਮਰਾ, ਤੁਮਰਾ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਲੈ ਧਰਨਾ ॥
 ਤੁਮਰੇ ਬਲੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਸੁਹੇਲੇ ਜੋ ਜੋ ਕਹਹੁ ਸੋਈ ਸੋਈ ਕਰਨਾ ॥ ੧ ॥
 ਤੁਮਰੀ ਦਇਆ ਮਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ਹੋਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਤ ਭਉਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥
 ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਸਿਰੁ ਡਾਰਿਓ ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਚਰਨਾ ॥੨॥

(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੯੯)

ਅਸਥਾਈ															
		੧			੨					੧			੨		
⊕		ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
	ਠਾ	ਕੁ	ਰ	ਜੀ	ੜ	ਉੜ	ਤੁ	ਹਾ	ੜ	ਰੋ	ਪ	ਰ	ਰ	ਨਾ	ੜ

ਅੰਤਰਾ															
		੧			੨					੧			੨		
⊕		ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ਸ	ਭੜ	ਰੋ	ੜ	ਸਾ	ਤੁ	ਮ	ਰਾ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ															
		੧			੨					੧			੨		
⊕		ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ਸ	ਭੜ	ਰੋ	ੜ	ਸਾ	ਤੁ	ਮ	ਰਾ	ੜ	ੜ

ਨੁ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਤੁ	ਮ	ਰੋ	ਬ	ਲ	ਤੁ	ਮ	ਸੰ	ਗ	ਸੁ	ਹੇ	ਸ	ਲੇ	ਸ	—
ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਸ	ਸ	—	ਮ	ਮ	—	ਮਗੁ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ਜੋ	ਜੋ	ਸ	ਕ	ਹੁ	ਸ	ਸੋ	ਈ	ਸ	ਸੋਈ	ਕ	ਰ	ਨਾ	ਸ	—

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥੧॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੂ ਤੇ ਪਾਈ ॥੨॥

ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭ ਏਕੈ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਈ ॥ ੩ ॥

(ਕਾਨੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨੯੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਮ	ਪਧ	ਮਗੁ	—	ਸ	—	ਸ
ਬਿ	ਸ	ਰਸ	ਸ	ਸਗ	ਈਸ	ਸ	ਰ	—	ਭ
ਸ	—	ਨੁਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਮ	ਮ	—	—
ਤਾ	ਸ	ਤਸ	ਸ	ਪ	ਰਾ	ਸ	ਈ	ਸ	ਸ
ਗੁ	ਮ	ਧ	—	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰਰ
ਜ	ਬ	ਤੇ	ਸ	ਸ	ਸਾ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸੰਸ
ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	ਸੰ	—			—
ਗ	ਤ	ਮੋ	ਸ	ਹਿ	ਨੁ	—			ਸ
					ਪਾ	ਸ	ਈ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਧ	—	ਨੁਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—
ਗੁ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਸਸ	ਬੈ	ਸ	ਰੀ	ਸ	ਸ
ਨਾ									

ਸੰਨੁ ਨਤ	ਨੁ ਹੀ	ਸੰ S	— S	ਮੰ ਗੁੰ ਬਿ	ਰੰ ਗਾ	— S	ਸੰ ਨਾ	— S	— S
ਨੁ ਧ ਸ	ਧ ਗ	ਧ ਲ	— S	ਪ ਧ ਸੰ	ਸੰ ਨੁ S	ਨੁ ਗ	ਧ ਹ	ਮ S	ਮ ਮ
ਗੁ ਕੋ	— S	ਮ ਬ	— S	ਮ ਪਧ ਨਿਤ	ਗੁ ਆ	— S	ਰ ਈ	— S	ਸ S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਬਾਗੇਸ਼ੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ।
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹਿ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ।
ਚਿਤ੍ਰ ਸੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪਰਮਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ
ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂੰ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ।
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੪੭ ॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X ਸੰ ਦੇ	— S	੦ ਨੁ ਵ	ਨੁ ਨ	੨ ਧ ਕੋ	— S	੦ ਸੰ ਦੇ	— S	੩ ਨੁ ਵ	ਧ ਹੈ	੪ — S	ਧ ਕਿ
ਮ ਸਾ	— S	— S	ਪ ਹ	ਧ ਨ	ਧ ਕੋ	ਮ ਗੁ ਸਾ	— S	ਰ ਹੁ	ਸ ਹੈ	— S	ਸ ਕਿ
ਰ ਰਾ	— S	ਸ ਨੁ ਜ	ਨੁ ਨ	ਧ ਕੋ	— S	ਸ ਰਾ	— S	ਸ ਜ	ਸ ਹੈ	— S	ਸ ਕਿ
ਮ ਰਾ	— S	ਧ ਨੁ ਵ	ਨੁ ਨ	ਧ ਕੋ	— S	ਮ ਗੁ ਰਾ	— S	ਰ ਉ	ਸ ਹੈ	— S	— S

ਅੰਤਰਾ

ਗੁ ਮ ਆ	— S	ਮ ਤ	ਧ ਮਾ	— S	ਨੁ ਪ੍ਰ	ਸੰ ਧਾ	— S	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਜਾ	— S	ਸੰ ਹ
ਸੰ ਨੁ ਜਿੱ	— S	ਨੁ ਧ	ਸੰ ਤਾ	— S	ਰੰ ਸ	ਸੰ ਨੁ ਰੁ	— S	ਨੁ ਪ	ਧ ਤਾ	— S	ਧ ਹ
ਨ ਸੰ ਬੁ	— S	ਸੰ ਧ	ਮੰ ਗੁ ਤਾ	— S	ਗੁੰ ਬਿ	ਰੰ ਭੂ	— S	ਰੰ ਤ	ਸੰ ਜਾ	— S	ਸੰ ਹ
ਮ ਜਿੱ	— S	ਮ ਧ	ਪ ਤਾ	ਧ S	ਧ ਸੁ	ਮ ਗੁ ਭਾ	— S	ਰ ਉ	ਸ ਹੈ	— S	— S

—ਦੇਵਨ ਕੋ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼ੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕਾ ਮਿਲੀ ਕਿੰਬਾ ਹੋਇ ਮਹੋਇ ॥

ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਨਾਮੁ ਨ ਉਪਜੈ ਫੂਟਿ ਮਰੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥

ਸਾਵਲ ਸੁੰਦਰਿ ਰਾਮਈਆ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਤੋਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਧੁ ਮਿਲੈ ਸਿਧਿ ਪਾਈਐ ਕਿ ਏਹੁ ਜੋਗੁ ਕਿ ਭੋਗੁ ॥

ਦੁਹੁ ਮਿਲਿ ਕਾਰਜੁ ਉਪਜੈ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਜੋਗੁ ॥ ੨ ॥

ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥

ਜਿਉ ਕਾਸੀ ਉਪਦੇਸੁ ਹੋਇ ਮਾਨਸੁ ਮਰਤੀ ਬਾਰ ॥ ੩ ॥

ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਕੇ ਸੁਣੈ ਹਰਿਨਾਮਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਸੰਸਾ ਨਹੀ ਅੰਤਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਇ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀਉ, ਪੰਨਾ ੩੩੫)

ਅਸਥਾਈ

੫	੦	੨	੦	੩	੪						
ਸ	ਸਗੁ	ਰਸ	ਨੁਧ	ਧ	ਧਨੁ	ਸ	ਮ	—	—ਮ	ਧ	ਪਧ
ਸਾ	ਵS	Sਲ	ਸੁੰS	ਦ	ਰ,ਰਾ	ਮਈ	ਆ	S	Sਰਾ	ਮਈ	ਆ,ਮੇ

ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਧ	—	ਮ	ਧ	ਪਧਨੁ	ਧ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਰਾ	5,55	ਮ	555	ਨ	5	ਲਾ	ਗਾ	555	ਤੋ	55	ਹਿ5

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਦੇ	5	ਕ	ਜੋ	ਤ	ਦੇ5	ਕਾ	5	ਮਿ	ਲੀ	5	5
ਜਿਤ	ਘ	ਟ	ਨਾ	ਮ	ਨ5	ਉ	5	ਪ	ਜੈ	5	5
ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਪਧ	ਸੰ	—	—	ਧ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਨੁ	5	ਬਾ	ਹੋ	ਇ	5ਮ	ਨੁ	5	5	ਇ	55	55
ਕਿੰ	ਟ	5ਮ	ਰੋ	5	ਜਨ	ਸੋ	5	5	ਇ	55	55

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ ਅਤੇ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ 'ਟਿਯੂਨ' ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

੧੨. ਰਾਗ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×	ਮ	੦	੨	੦	੩	੪				
ਸ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਸਾ	ਵ	ਲ	ਸੈ	ਦ	ਰ	5	ਮਈ	ਆ	5	ਮੇ;
ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	—	ਨੁ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਮਗੁ
ਰਾ	ਮ	ਨ	ਲਾ	5	ਗਾ	ਤੋ	5	5	ਹਿ	55

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਦੇ	5	ਕ	ਜੋ	ਤ	ਦੇ	ਕਾ	5	ਮਿ	ਲੀ	5	5
ਨੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਹੋ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	ਮ
ਸੰ	5	ਬਾ	ਹੋ	ਇ	ਮ	ਹੋ	5	5	ਇ	5	5
ਕਿੰ											
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪਮ	ਮ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਜਿਤ	ਘ	ਟ	ਨਾ	ਮ	ਨ5	ਉ	5	ਪ	ਜੈ	5	5
ਮ	ਮ	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਮਗੁ	ਰਸ
ਵੁ	ਟ	ਮ	ਰੋ	ਜ	ਨ	ਸੋ	5	5	ਇ	55	55

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਪਨੈ ਉਭੀ ਭਈ ਗਹਿਓ ਕੀ ਨ ਅੰਚਲਾ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਬਿਰਾਜਿਤ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬੰਚਲਾ ॥
 ਖੋਜਉ ਤਾ ਕੇ ਚਰਣ ਕਹਹੁ ਕਤ ਪਾਈਐ ॥
 ਹਰਿਹਰ ਸੋਈ ਜਤੰਨੁ ਬਤਾਇ ਸਖੀ ਪ੍ਰਿਉ ਪਾਈਐ ॥ ੧੩ ॥

(ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਨੁ ਸੁ ਸੁ	ਨੁ ਨੈ	ਧ ਉ	ਪ ਧ ਭੀ	ਮ ਗੁ ਭੰ	ਸ ਰ ਈ
ਰ ਗ	— S	ਨੁ ਧ ਕੀ	ਨੁ ਨ ਅੰ	ਮ ਮ ਚ	ਗੁ ਲਾ
ਨੁ ਸੁ ਸੁ	— S	ਮ ਰ	ਮ ਧ ਖ	ਨੁ ਬਿ	— S
ਸੁ ਪੇ	ਨੁ S	ਧ ਖ	ਨੁ ਧ ਨ	ਮ ਗੁ ਬੰ	ਸ ਰ ਲਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਖੋ	ਗੁ S	ਮ ਜਉ	ਨੁ ਧ ਤਾ	— S	ਨੁ ਕੇ	ਸੁ ਚ	ਸੁ ਰ	— S	ਸੁ ਣ	— S	— S
ਸੁ ਨੁ ਕ	ਸੁ ਹਹੁ	ਨੁ ਸੁ S	ਰੁ ਥ	— S	ਸੁ ਤ	ਨੁ ਪਾ	ਸੁ S	ਸੁ ਈ	ਨੁ ਐ	ਧ S	— S
ਨੁ ਹਰਿ	ਧ ਹਾਂ	ਨੁ ਸੋ	ਸੁ S	ਸੁ ਈ	ਸੁ ਜ	ਗੁ ਤ	ਰੁ ਨ	ਸੁ ਬ	ਸੁ ਰੁ ਤਾ	ਸੁ ਇ	— S

ਮ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਸ	ਸ	—
ਸ	ਖੀ	ਸ	ਪ੍ਰਿਉ	ਸ	ਸ	ਪਾਸ	ਸ	ਈ	ਐ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ :—ਧਰਪਦ, ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ 'ਸਮ' ਤੇ ਆਓ ।

੧੪. ਰਾਗ ਬਾਗੋਸ਼ੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਾਬੇ ਡਿਠੀ ਪਿਰਥਮੀ ਨਵੈ ਖੰਡਿ ਜਿਥੈ ਤਕਿ ਆਹੀ ॥
ਫਿਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੁਮੇਰ ਪਰ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਈ ॥
ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ ਗੋਰਖਾਦਿ, ਮਨਿ ਅੰਦਰਿ ਗਿਣਤੀ ਵਰਤਾਈ ॥
ਸਿਧ ਪੁਛਣਿ ਸੁਣਿ ਬਾਲਿਆ ਕਉਣੁ ਸਕਤਿ ਤੁਹਿ ਏਥੇ ਲਿਆਈ ॥
ਹਉ ਜਪਿਆ ਪਰਮੇਸਰੋ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਸੰਗਿ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥
ਆਖਣਿ ਸਿਧ ਸੁਣਿ ਬਾਲਿਆ ਆਪਣਾ ਨਾਉ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ॥
ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਨਾਥ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਪੇ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥
ਨੀਚੁ ਕਹਾਇ ਉਚ ਘਰਿ ਆਈ ॥੨੮॥

(ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

ਬ	ਸੰ			×		੨		੦			
ਧ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਮ	—	ਸ	—
ਨੀ	ਸ	ਚ	ਕ	ਹਾ	ਇ	ਸ	ਸ	ਗੁ	—	ਸ	—
								ਸ	—	ਸ	—
ਨੁ	ਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਮ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਨੁ	—
ਉ	ਚ	ਘ	ਰ	ਆ	ਈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—
ਬਾ	ਬੇ	ਡਿ	ਠੀ	ਪਿਰ	ਬ	ਸ	ਮੀ	—	—	—	—	—	—
								ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁ	ਰੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	ਵੈ	ਖੰ	ਸ	ਡ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
								ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—
ਜਿ	ਗੁ	ਤ	ਕ	ਆ	—	—	ਈ	—	—	—	—	—	—
	ਥੈ				ਸ	ਸ	ਈ	—	—	—	—	—	—
								ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਨੀਚ...ਅਸਥਾਈ

ਦੂਜਾ ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—
ਫਿ	ਰ	ਜਾ	ਇ	ਚ	ਤਿ	ਫ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—
ਸੁ	ਮੇ	ਫ	ਰ	ਪ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	—	ਨੁ	ਧ	—
ਸਿ	ਧ	ਫ	ਫ	ਮੰ	ਫ	ਫ	ਲੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮ	ਮ	ਮ	ਪਧ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	—	—	ਸ	—	—	—
ਦਿ	ਫਸ	ਟੀ	ਫਫ	ਆ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਭੁਕਾ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੫. ਰਾਗ ਬਗੋਸ਼ੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ ਨੁਮਰੀ ਅੰਗ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਬੀਰ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਜਾਨ ਸਿਉ ਬਰਜੈ ਲੋਗੁ ਅਜਾਨੁ ॥

ਤਾ ਸਿਉ ਟੂਟੀ ਕਿਉ ਬਨੈ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਨ ॥ ੨੧੭ ॥

(ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੩੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×		੨				੦			
	ਸੰਨੁ	-ਧ	ਪਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਮ	—	ਮਪਧ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ
	ਲਾਗੀ	ਫਪ੍ਰੀ	ਤਸੁ	ਜਾ	ਫ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫਫਫ	ਸਿਉ	ਫ	ਫ	ਫ
—	ਨੁਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗੁਮ	ਧ	ਨੁਧ	ਮ	ਪਧ	ਮ
ਫ;	ਬਰ	ਜੈ	ਫ	ਲੋ	ਫ	ਗ	ਅ	ਜਾ	ਫ	ਫਫ	ਨ	ਫਕ	ਬੀ
ਰਸ	ਸੰਨੁ	-ਧ	ਪਧ	ਸੰ									
ਫਰ,	ਲਾਗੀ	ਫਪ੍ਰੀ	ਤਸੁ	ਨੁ	ਜਾ...								

ਅੰਤਰਾ

ਗੁਮ	-ਧ	-ਨੁ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰਨੁ	—	ਸੰਰ	ਸੰ	—
ਤਾਫ	ਫਸਿ	ਫਉ	ਟੂ	ਫ	ਫ	ਟੀ	ਫ	ਕਿਉ	ਫ	ਫਬ	ਨੈ	ਫ

ਧ	ਗੁ	ਮ	ਧ	ਨੁਸੰ	ਮਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਸੰ	ਧਨੁਸੰਨੁ	ਧਮਪਧ	ਮਗੁਰਸ
ੜ,	ਜਾ	ੜ	ਕੈ	ਜੀੜ	ਅੜ	ੜ	ੜਪ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜੜੜੜ	ੜੜੜੜ	ੜੜੜੜ
ਨੁਧਨੁਸ ਸੰਨ -ਧ ਪਧ				ਸੰ	—								
ਨੜੜੜ, ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀੜ ਫਸੁ				ਜਾ...									

੧੬. ਰਾਗ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸਜਣੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਭਾਗਿ ਵਸੈ ਵਡ ਭਾਗਿ ॥

ਗੁਰਿ ਪ੍ਰੈ ਦੇਖਾਲਿਆ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਗਿ ॥ ੨ ॥

(ਕਾਨੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੩੧੭)

ਅਸਥਾਈ

×	੨					੦					੩			
											ਸ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
											ਹ	ਰਿ	ਪੁ	ਭ
														ਪ
ਸ	ਮ	—	ਮ	—	ਗੁ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਮ	—	ਧ	ਧ	
ਸ	ਜ	ੜ	ਣ	ੜ	ਲ	ੜ	ਲ	ਹੁ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਗ	ਵ	
ਸੰ														
ਨੁ	—	—	ਧ	ਮ	ਪੁ	ਧ	ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
ਸੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ੜ	ਗ,	ਹ	ਰਿ	ਪੁ	ਭ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ			ਧ			ਨੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਗੁ	ਮ	ਮ	ਨੁ	—	ਧ	ਨੁ	ਖਾ	ੜ	ਲਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗੁ	ਰ	ੜਪੁ	ਰੈ	ੜ	ੜ	ਦੇ								
ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਪੁ	ਧ	ਮ	ਗੁ	—	ਰ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਹ	ਰਿ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ੜ	ਗ,	ਹ	ਰਿ	ਪੁ	ਭ	

ਨੋਟ :—ਧਮਾਰ, ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਹ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲਯ-ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

—ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਕਾਫੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਕਾਫੀ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰ: ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਗਾ-ਨੀ, ਦੋਵੇਂ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਰ ਗੁ, ਮ, ਪ, ਧ ਨੁ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗੁ ਰ, ਸ।

ਨਵੀਨ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਫੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਠਾਟ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਫੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਪਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਂਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਇਹ ਰਾਗ ਆਧਾਰਤ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜਦੋਂ “ਤੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਇਕੀਸ ਮੂਰਛਨਾ” ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਦੋਂ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਠਾਟ ਸੀ। ਭਾਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ-ਕਲ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗ-ਦੇਵ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ (੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ) ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਵੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ‘ਰੈ ਮਾ ਧਾ’ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ‘ਗਾ ਨੀ’ ਕੋਮਲ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇੰਜ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਂ, ਕਰਨਾਟਕ (ਦੱਖਣ) ਦੇ ਗਾਇਕ ਅਜੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਖੈਰ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਧੇਰੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਬੜਾ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ, ਮੱਧਕਾਲੀਨ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭੀ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇ।

ਕਾਫੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕ ਜਨਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਪੰਚਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਜਾਂ ਖੜਜ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ (ਮੱਧ-ਰਾਤ) ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ‘ਗਾ ਨੀ’ ਕੋਮਲ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ (ਤੀਵਰ) ਲਗਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਭੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ “ਸ ਰ ਗੁ, ਮ ਪ, ਧ ਨੁ ਸੰ, ਨ ਸੰ ਰ ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ

ਮ

ਮ

ਮ ਪ, ਗੁ ਰ, ਸ, ਜਾਂ ਸ ਰ ਗੁ, ਮ ਪ, ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਪ ਨ, ਸੰ, ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਮ ਪ, ਗੁ ਰ, ਨੁ ਸ” ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ “ਮ ਮ ਪ ਧ, ਨ ਨ ਸੰ, ਜਾਂ ਮ, ਮ ਪ ਨ, ਸੰ” ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ “ਸੰ, ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਮ ਪ, ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਗੁ ਰ” ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਸਰਲ, ਮਧੁਰ ਤੇ ਲੈਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਸਗੋਂ ਟੱਪਾ, ਨੁਮਰੀ, ਗੀਤ, ਗੜਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹੌਲੀ ਦੇ ਮੈਸਮ ਵਿਚ ਲੋਕੀਂ ਅਕਸਰ ਸਾਰਾ-ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਭੈ ਚਾੜੀਂ ਹੌਲੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸਰਬ ਕਾਲੀਨ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਜੇਹੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ (ਮਿਸਰ-ਕਾਫੀ, ਸਿਧੜਾ, ਪੀਲੂ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਸਨੁਧਸ—ਰਸ ਨੁਧਨੁਸ—ਸਰਗੁਰ, ਰਗੁਰ, ਨੁਧਸ—ਸਰਗੁਰ, ਮਗੁਰਸ— ।
੨. ਸ—ਰਗੁ, ਸਰ ਗੁਰ—ਗੁਸ, ਨੁਧਨੁਸਰਗੁਰ, ਰਗੁਮ ਪਮਗੁਰ, ਗੁਸ—ਸਰਪ, ਗੁਰ, ਰਗੁਰ, ਮਗੁਰਸ,
ਸਰਗੁ, ਸਰਮਪ ਗੁਤ, ਧਨੁਗੁਰ, ਮਗੁਰਸ— ।
੩. ਸਰਗੁਮਪ—ਮਪਗੁਰ, ਸਰਗੁ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨੁਧਪ, ਮਪਗੁਰ, ਮਗੁਤ ਗੁਸ, ਨੁਧਨੁਰਗੁਰ, ਗੁ,
ਮਗੁਰ, ਸਰਪ, ਮਪਧਪ, ਨੁਧਪ, ਮਗਮਪ ਗੁਰ, ਰਗੁਸਰਨੁਸ, ਰਗੁਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਮਪਨੁਧ—ਪਮਗੁਰ,
ਗੁਸ—ਸਰਗੁਮਪ, ਮਪਧਨੁਧਪ, ਮਗਮਪ ਗੁਰ, ਮਗੁਰਸ— ।
੪. ਸਸਰਰ ਗੁਗੁਮਮਪ—ਧਧਪ—ਮਪਧਨੁਧਪ, ਮਪਗੁਰ, ਨੁਧਪਮਗਮ, ਗੁਰ, ਨੁਧਮਪਗਮ, ਗੁਰ,
ਨੁਧਨੁਰਗੁਰ, ਗੁ, ਮਪ, ਪਧਪਮਗੁਰ, ਮਗੁਰ, ਰਗੁਰਮਗੁਰਸ—ਸਰਗੁਮਪ, ਨੁਨੁਧਪ, ਧਧਪ, ਮਪਧਨੁਸ
—ਨੁਧਸਰੰਨੁਧਪ, ਮਪਨੁਧਪ, ਮਗਮਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਸਰਮਪਧਨੁਧਪ, ਮਪਨ, ਸੰ—ਨੁਧਸੰ, ਨੁਧਸੰਨੁ
ਧਪ, ਮਪਨੁਧਪਮਗੁਰ, ਗੁਸ—ਨੁਸਰਗੁਰ, ਮਗੁਰਸ ।
੫. ਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸਰੰਸੰਨੁਧਨੁਨੁਧਪ, ਮਪਨੁਧਸੰਨੁਧਪ, ਮਗਮਪਨੁਧਪਮਗੁਰ, ਸਰਪਗੁਰ, ਜ, ਮਪਧਨੁਸੰ,
ਨੁਧਨੁਸੰ—ਰੰਗੁਰੰ, ਸੰਨੁਧਨੁਸੰ, ਨੁਧਪਮਪਧਨੁਧਸੰ, ਸਰੰਗੁਰੰ, ਮੰਗੁਰੰ, ਸੰਨਰੰਸੰ, ਧਨੁਸਰੰਗੁ, ਰੰਸੰ.
ਰੰਰੰਸੰਨੁਧਪ, ਗੁੰਗੁਰੰਰੰਸੰਨੁਧਪ, ਧਨੁਧ, ਸੰਨੁਰੰਸੰਨੁਧਪਮਗੁਰ, ਸ, ਸਨੁ ਰਸ ਗੁਰ ਮਗੁ ਧਮ, ਧਪ ਨੁਧ
ਸੰਨੁ ਰੰਸੰ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨਸਰੰਗੁਰੰਸੰ, ਗੁਰੰਮੰਗੁਰੰਸੰ, ਪੰ, ਗੁਰੰ, ਸਰੰਗੁਰੰਸੰਨੁਧਪ, ਮਗਮਪਨੁਧਪਮਗੁਰ,
ਸ
ਨੁਧਨੁਸ— ।

ਕਾਫੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਕੁੰ ਸੰ ਤਾਂ ਕਾ	ੜ ਸੰ ੜ ਤ	ਸਰ ਗੁਮ ਪਧ ਨੁਸੰ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸਨੁ
੨.	. . . .	ਰਗੁ ਸਰ ਗੁਮ ਪਮ,	ਪਧ ਨੁਸੰ ਨੁਧ ਪਮ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸਨੁ
੩.	ਸਰ ਗੁਗੁ, ਰਗੁ ਮਮ,	ਗੁਮ ਪਪ, ਮਪ ਧਧ,	ਪਧ ਨੁਨੁ, ਧਨੁ ਸੰਸੰ,	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸਨੁ
੪.	. . . .	. . . .	. . . .	ਸਰ ਸਗੁ ਰਮ ਗੁਪ
੫.	ਪਧ ਪਨੁ ਧਸੰ ਨੁਰੰ	ਸੰਗੁ ਰੰਮੰ ਰੰਗੁ ਸੰਰੰ	ਨੁਸੰ ਧਨੁ ਪਧ ਮਪ	ਗੁਮ ਰਗੁ ਸਰ ਨੁਸੰ
੬.	. . . .	. . . .	. . . .	ਰਸ ਨੁਸੰ, ਰਗੁ ਰਮ
੭.	ਗੁਰ ਸਨੁ, ਰਪ ਮਧ	ਪਮ ਗੁਰ, ਪਧ ਪਨੁ	ਧਪ ਮਗੁ, ਧਨੁ ਧਸੰ	ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ ਸਨੁ
੮.	. . . .	. . . .	ਸਰ ਗੁਮ ਪਮ ਗੁਰ,	ਗੁਮ ਪਧ ਨੁਧ ਪਮ,
੯.	ਪਧ ਨੁਸੰ ਰੰਸੰ ਨੁਧ,	ਨੁਸੰ ਰੰਗੁ ਮੰਗੁ ਰੰਸੰ,	ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ,	ਰਗੁ ਮਪ ਮਗੁ ਰਸ.
੧੦.	ਸਰ ਸਸ, ਰਗੁ ਰਰ.	ਗੁਮ ਗੁਗੁ. ਮਪ ਮਮ,	ਪਧ ਪਪ, ਧਨੁ ਧਧ,	ਨੁਸੰ ਨੁਨੁ, ਸੰਰੰ ਸੰਸੰ,
੧੧.	ਰੰਗੁ ਰੰਰੰ, ਗੁਮੰ ਗੁਰੰ	ਗੁਰੰ, ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ ਸੰਨੁ.	ਧਨੁ ਧਪ ਧਪ, ਮਪ	ਮਗੁ ਮਗੁ, ਰਗੁ ਰ,
੧੨.	. . . .	. . . .	. . . .	ਰਗੁ ਮਗੁ, ਗੁਮ ਪਮ,
੧੩.	ਮਪ ਧਪ, ਪਧ ਨੁਧ,	ਧਨੁ ਸੰਨੁ, ਨੁਸੰ ਰੰਸੰ,	ਸੰਰੰ ਗੁਰੰ, ਰੰਗੁ ਮੰਗੁ,	ਮੰਮੰ ਗੁਰੰ, ਗੁਗੁ ਰੰਸੰ,
੧੪.	ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ. ਸੰਸੰ ਨੁਧ,	ਨੁਨੁ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪਪ ਮਗੁ, ਮਮ ਗੁਰ,	ਗੁਗੁ ਰਸ, ਰਰ ਸਨੁ

ਅੰਤਰਾ

	ਗਿਆ ੜ ਨ ਧਿ	ਆ ਨ ਕਿ ਛ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਸਰ ਗੁਮ ਪਧ ਨੁਸੰ
੧.	ਗਿਆ ੜ ਨ ਧਿ	ਆ ਨ ਕਿ ਛ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ	ਸਰ ਗੁਮ ਪਧ ਨੁਸੰ
੨.	. . ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ	ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ, ਸਰ	ਗੁਰ ਗੁਮ, ਗੁਮ ਪਮ	ਪਧ, ਪਧ ਨੁਧ ਨੁਸੰ
੩.	ਸੰਰੰ ਗੁਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਧਨੁ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ,	ਮਪ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ,	ਸਰ ਗੁਮ ਪਧ ਨੁਸੰ
੪.	. . . .	. . . .	ਸੰਨੁ ਧਨੁ, ਨੁਧ ਪਧ,	ਧਪ ਮਪ, ਪਮ ਗੁਮ,
੫.	ਮਗੁ ਰਗੁ, ਗੁਰ ਸਰ,	ਰਸ ਨੁਸੰ, ਸਰ ਗੁਮ,	ਰਗੁ ਮਪ, ਗੁਮ ਪਧ,	ਮਪ ਧਨੁ, ਪਧ ਨੁਸੰ
੬.	. . . .	. . . .	ਸੰ ਸੰਨੁ ਧਪ, ਨੁ	ਨੁਧ ਪਮ, ਧ ਧਪ
੭.	ਮਗੁ, ਪ ਪਮ ਗੁਰ,	ਮ ਮਗੁ ਰਸ, ਸਨੁ	ਰਸ ਗੁਰ ਮਗੁ ਪਮ	ਧਪ ਨੁਧ ਸੰਨੁ ਰੰਸੰ
੮.	. . . .	. . . .	ਸੰਨੁ ਰੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ,	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ,
੯.	ਗੁਰ ਸਮ ਗੁਰ, ਪਮ	ਗੁਧ ਪਮ, ਨੁਧ ਪਸੰ	ਨੁਧ, ਰੰਸੰ ਨੁਗੁ ਰੰਸੰ,	ਨੁਧ ਪਮ ਪਧ ਨੁਸੰ

੭.	ਮੰ ਗੁੰਮ ਗੁੰ, ਰੰ ਗੁੰ, ਰੰ ਰਸ ਨਾਸ, ਗੁਰ ਸਰ,	ਸੰਰੰ ਸੰ, ਨੁ ਸੰਨੁ, ਧਨੁ ਮਗੁ ਰਗੁ, ਪਮ ਗਮ,	ਧ, ਪ ਧਪ, ਮਪ ਮ, ਗੁ ਧਪ ਮਪ, ਨੁਧ ਪਧ,	ਮਗੁ, ਰਗੁ ਰੁ, ਸ ਰਸ, ਸੰਨੁ ਧਨੁ, ਰੰਸੰ ਨੁਸੰ
੮.	ਧਪ ਨੁਧ ਪਮ ਗੁਰ, ਪਮ, ਮਪ ਧਨੁ ਧਪ.	ਪਮ ਧਪ ਮਗੁ ਰਸ, ਪਧ ਨੁਸੰ ਨੁਧ, ਧਨੁ	ਗੁਰੰ ਮੰਗੁ ਰੰਸੰ ਨੁਧ, ਸਰ ਗੁਮ ਗੁਰ, ਰਗੁ ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ, ਨੁਸੰ ਰੰਗੁ	ਸੰਨੁ ਰੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ, ਮਪ ਮਗੁ, ਗੁਮ ਪਧ ਰੰਸੰ, ਸੰਰੰ ਗੁੰਮ ਗੁੰਰੰ

੧. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖੁ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥
 ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥੧॥
 ਮੇਰੇ ਰਾਮਰਾਇ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕਾ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ॥
 ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਭਉ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜੋ ਤੇਰੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਸੁਆਮੀ ਤਿਨ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ ॥
 ਤੇਰੀ ਬਖਸ਼ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਦਿਲਾਸਾ ॥੨॥
 ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨ ਸੁਖ ਫਲ ਪਾਇਨਿ ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧਹਿ ॥
 ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਤੇਰੇ ਭਰਵਾਸੈ ਪੰਚ ਦੁਸਟ ਲੈ ਸਾਧਹਿ ॥੩॥
 ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਿਛੁ ਕਰਮੁ ਨ ਜਾਣਾ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ॥
 ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੪੯)

ਅਸਥਾਈ

੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨	੧੩	੧੪	੧੫
ਸ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—	ਗੁਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ
ਤੂੰ	ਸੰ	ਤਾ	ਕਾ	ੜ	ਸੰੜ	ੜ	ਤ	ਤੇ	ਰੇ	ਮੇ	ਰੇ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਇ
ਸ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—	ਗੁਮ	ਪ	ਮ	ਪ	—	—	ਮ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ
ਤੂੰ	ਸੰ	ਤਾ	ਕਾ	ੜ	ਸੰੜ	ੜ	ਤ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	—
ੜ	ਤੇ	ਰੇ	ਸੇ	ਵ	ਕ	ਕਉ	ੜ	ਭਉ	ੜ	ਕਿ	ਛ	ਨਾ	ੜ	ਹੀ	ੜ
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—	ਨੁਧ	ਪਮ	ਪਧ	ਨੁਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਸਨੁ
ਜ	ਮ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਨੇੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੇੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—
	ਜਿ	ਸ	ਕੇ	ਸਿ	ਰ	ਉ	ੜ	ਪ	ਰ	ਤੁ	ੜ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ
—	ਰੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰਸ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ੜ	ਸੋ	ਦੁ	ਖ	ਕੈੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	—
ੜ	ਬੋ	ਲ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਟੈ	ਮਾ	ਇਆ	ੜ	ਮ	ਦ	ਮਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਪਧ	ਨੁਸੰ	ਨੁਧ	ਧਮ	ਗੁਰ	ਸਨੁ
ਮ	ਰ	ਣਾਂ	ੜ	ਚੀ	ੜ	ਤ	ਨ	ਆੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਵੈੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥ ੧ ॥
ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥੨॥
ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਢੈ ਗਹਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੋ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ ॥੩॥
ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਚਿਤਿ ਨ ਕੀਆ ਕਪਟੀ ਕਪਟੁ ਕਮਾਣਾ ॥
ਜਮ ਦੁਆਰਿ ਜਾ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਤਾ ਚਲਣਾ ਪਛੁਤਾਣਾ ॥੪॥
ਜਬ ਲਗ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਭਾਲਿ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥੫॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੦)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	—	ਗੁ	ਸ	ਰਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਧ	—	—
ਅੰ	ੜ	ੜ	ਧੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜੀ	ਵ	ਨਾੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਚਾ	ੜ	ੜ
	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	—	ਗੁ	ਸ	ਰਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਧ	—	—
ਅੰ	ੜ	ੜ	ਧੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜੀ	ਵ	ਨਾੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਚਾ	ੜ	ੜ

—	—	—	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਪਧ	—	ਧ	—	ਸੰ	—	ਧ	
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ਦੇ	ੜ	ਖ	ਕੇੜ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ਕੇ	ੜ	ਦਿ
ਪ	ਧ	ਪ	—	ਮ											
ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ਰ	—	ਗੁ	ਸ	ਰਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਪ...			
				ੜ	ੜ	ੜ,	ਜੀ	ਵ	ਨਾੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਚਾ...			
ਅੰਤਰਾ															
				ਪ	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ
				ਹਮ	ਆ	ੜ	ਦ	ਮੀ	ੜ	ਹਾਂ	ੜ	ੜ	ਇ	ਕ	ਦ
ਸੰ	—	—	—	—	ਰੰਗੁ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ
ਮੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮੁਹ	ਲ	ਤ	ਮੁ	ਹ	ਤ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ	—	—	ਸੰ		
ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ਤਿ	ਸੈ	ਸ
ਪ	ਧ	ਪ	—	—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਰੇ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਕੈ	ਜੀ	ਅ	ੜ	ਪ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ												
ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਗੁ	ਸ	ਰਗੁ	ਮਪ	ਮ	ਪ	—		
				ੜ	ੜ	ੜ,	ਜੀ	ਵ	ਨਾੜ	ੜੜ	ਬਿ	ਚਾਰ...			

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਦਬੁ ॥

ਥਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵੁ ਜਗੁ ॥ ੧ ॥

ਕਲ ਮਹਿ ਰਾਮਨਾਮੁ ਸਾਰੁ ॥

ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੂਝਤੇ ਤਿਨਿ ਲੋਅ ॥

ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮੁ ਅਲੋਅ ॥ ੨ ॥

ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥

ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥ ੩ ॥

ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸੁ ॥

ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦					੩				
																	ਪ	ਧ	
																	ਕ	ਲ	
ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰਸ	ਪ	ਧ				
ਮਹਿ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ਮ	ਨਾੜ	ੜ	ਮ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੜ;	ਕ	ਲ				
ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—				
ਮਹਿ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ਮ	ਨਾੜ	ੜ	ਮ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ				
—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—				
*	ਅ	ਖੀ	ਤ	ਮੀ	ੜ	ਟਹਿ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਕ	ਪ	ਕ	ੜਹਿ	ੜ				
—	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	—	—	—	ਨੁਧ	ਪਮ	ਪ	ਧ				
*	ਠ	ਗ	ਣ	ਕੋ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ਰੜ,	ਕ	ਲ				

ਅੰਤਰਾ

	ਰੰ	—	ਗੁੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਨੁਧ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—
	ਕਾ	ੜ	ਲ	ਨਾ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ਜੋੜ	ੜ	ਗ	ਨਾ	ੜ	ਹੀ	ੜ
—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—	—	ਗ	ਮਪ	—	—	—
ੜ	ਨਾ	ੜ	ਹੀ	ਸ	ਤ	ਕਾ	ੜ	ਢ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਪ			ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਥਾ	ਮ	ਮ	ਜ	ੜ	ਗ	ੜ	ਭ	ਰਿ	ੜਸ	ਟ	ਹੋ	ੜ	ਏ	ੜ
—	ਰੰ	—	ਗੁੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਪ	ਧ
ੜ	ਝੂ	ੜ	ਬ	ਤਾ	ੜ	ਇ	ਵ	ਜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੜ	ੜੜ,	ਕ	ਲ

—ਬਾਕੀ ਟੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਮਾਲਿਨੀ ਪਾਤੀ ਪਾਤੀ ਜੀਉ ॥
 ਜਿਸੁ ਪਾਹਨ ਕਉ ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਸੋ ਪਾਹਨ ਨਿਰਜੀਉ ॥ ੧ ॥
 ਭੂਲੀ ਮਾਲਨੀ ਹੈ ਏਉ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਾਤੀ ਬਿਸਨੁ ਛਾਰੀ ਫੂਲ ਸੰਕਰ ਦੇਉ ॥
 ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਪ੍ਰਤਖਿ ਤੋਰਹਿ ਕਰਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਸੇਉ ॥ ੨ ॥
 ਪਾਖਾਨ ਗਵਿ ਕੈ ਮੁਰਤਿ ਕੀਨੀ ਦੇਕੈ ਛਾਤੀ ਪਾਉ ॥
 ਜੇ ਇਹ ਮੁਰਤਿ ਸਾਚੀ ਹੈ ਤਉ ਗੜ੍ਹਣ ਹਾਰੇ ਖਾਉ ॥੩॥
 ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ ਕਰਕਰਾ ਕਾਸਾਰੁ ॥
 ਭੋਗਨ ਹਾਰੇ ਭੋਗਿਆ ਇਸੁ ਮੁਰਤਿ ਕੈ ਮੁਖ ਛਾਰੁ ॥ ੪ ॥
 ਮਾਲਿਨਿ ਭੂਲੀ ਜਗੁ ਭੁਲਾਨਾ ਹਮ ਭੁਲਾਨੇ ਨਾਹਿ ॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਹਮ ਰਾਮ ਰਾਖੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ੫ ॥

(ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੪੭੯)

ਅਸਥਾਈ

x					੨				੦				੩			
						ਸ	ਨ		ਸ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—	ਮ	ਪ	ਮ
						ਪਾ	ਤੀ		ਪਾ	ਤੀ	ਤੋ	ਰੈ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਲਿ
ਪ	—	—	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—	ਮ	ਪ	ਮ	
ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ;	ਪਾ	ਤੀ	ਪਾ	ਤੀ	ਤੋ	ਰੈ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਲਿ	
ਪ	—	—	—	—	—	—	—	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	
ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪਾ	ਤੀ	ਤੋ	ਰੈ	ਮਾ	ਲਿ	ਨੀ	ੜ	
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	
ਪਾ	ਤੀ	ਪਾ	ਤੀ	ਜੀ	ੜ	ਉ	ੜ	ਜਿਸ	ਪਾ	ਹਨ	ਕਉ	ਪਾ	ਤੀ	ਤੋ	ਰੈ	
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਅਮ
ਸੋ	ਪਾ	ਹਨ	ਨਿਰ	ਜੀ	ਉ	ਭੁ	ਲੀ	ਮਾ	ਲ	ਨੀ	ਹੈ	ਮ	ਉ	ਸਤਿ	ਗੁਰ	
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	—				
ਜਾ	ਗ	ਤਾ	ਹੈ	ਦੈ	ਉ,	ਪਾ	ਤੀ	ਪਾ	ਤੀ	ਤੋ	ਰੈ	ੜ ..				

ਅੰਤਰਾ

								ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	
								ਬ	ਹ	ਮ	ਪਾ	ਫ	ਤੀ	ਫ	
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਗੁੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਭਿ	ਸ	ਫ	ਨ	ਭਾ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਵੁ	ਫ	ਲ	ਸੰ	ਫ	ਕ	ਰ
ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ
ਦੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਤੀ	ਫ	ਨ	ਦੇ	ਵ	ਪ	ਰ
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ
ਤ	ਫ	ਫ	ਖ	ਤੋ	ਫ	ਰਹਿ	ਫ	ਫ	ਕ	ਰਹਿ	ਫ	ਕਿ	ਸ	ਕੀ	ਫ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸਨ									
ਸੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫ	ਪਾਤੀ...									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੀਤ ਹੈ ।

੫. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਘਿ ਪੁਨੀਤ ਭਈ ਤੀਰਥੁ ਅੰਤਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥

ਸਾਜਨ ਸਹਜਿ ਮਿਲੇ ਗੁਣ ਗਹਿ ਅੰਕਿ ਸਮਾਨਿਆ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਣ ਅੰਕੇ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਬੰਕੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾ ਸਰਿ ਨਾਵਾ ॥

ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵਾ ॥

ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਪੂਜਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਏਕੇ ਜਾਤਾ ॥

ਨਾਨਕ ਮਾਘਿ ਮਹਾਰਸੁ ਹਰਿ ਜਪਿ, ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩				
						ਮ	ਪ		ਧਨੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ
						ਮਾ	ਫ		ਘਫ	ਫ	ਪੁ	ਨੀਫ	ਫਫ	ਤਫ	ਫ	ਭ
ਮ																
ਗੁ	—	—	—	ਰ	—	ਸ	—	ਰ	ਰ	—	ਗੁ	—	ਰ	—	ਰ	
ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਤੀ	ਫ	ਰ	ਥ	ਫ	ਅੰ	ਫ	ਤ	ਫ	ਰ	
ਸ																
ਨੁ	—ਨੁ	ਸ	—	—	—	ਸ	—	ਰ	ਰ	—	ਗੁ	ਗੁ	ਮ	ਪ	ਮ	
ਜਾ	ਫਨਿ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ;	ਸਾ	ਫ	ਜ	ਨ	ਫ	ਸ	ਹ	ਜ	ਫ	ਮਿ	

ਧ	—	—	—	—	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਰੰ
ਲੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਗੁ	ਣ	ਗ	ਹਿ	ਫ	ਅੰ	ਫ	ਕ	ਫ	ਸ
ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	ਪੁ	ਪੁ	—	—	—	—	—	—	—	—
ਮਾ	ਫਨਿ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਆ	ਫ	—	—	—	—	—	—	—	—

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	—	—	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਨ	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸੁ	ਣ	ਪੁ	ਭ	ਫ	ਬੰ	ਫ	ਕੇ	ਫ	ਫ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਬੰ	ਫ	ਣੀ	ਫ	ਫ	ਸੰ	ਫ	ਗ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	—	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਰੰ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਕੁ	ਧ	ਭਾ	ਫ	ਫ	ਵਾ	ਫ	ਸ	ਫ	ਰ
ਮ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਤ	ਫ	ਸ	ਮੁੰ	ਫ	ਦ	ਫ	ਸ
ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨਾ	ਫ	ਵਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮਾ	ਫ	ਵਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਇੰਜ ਕੱਠੀਆਂ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਮਿਸਰ-ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੇਵੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀ ਦਿਨ ਸਭਿ ਰੈਣਿ ॥
ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸਰਣੀ ਪਵਾਂ ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ ਮਿਠੜੇ ਵੈਣੁ ॥
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਵਿਛੜਿਆ ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸਜਣੁ ਸੈਣ ॥
ਜੋ ਜੀਅ ਹਰਿ ਤੇ ਵਿਛੜੇ ਸੇ ਸੁਖਿ ਨ ਵਸਨਿ ਭੈਣ ॥
ਹਰਿ ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਚੈਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਖੋਜਿ ਡਿਠੇ ਸਭਿ ਗੈਣ ॥
ਆਪ ਕਮਾਣੈ ਵਿਛੜੀ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਦੇਣ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕਰਣ ਕਰੇਣ ॥
ਹਰਿ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਖਾਕੂ ਰੂਲਣਾ ਕਹੀਐ ਕਿਥੈ ਵੈਣ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਹਰਿ ਸੁਰਜਨੁ ਦੇਖਾ ਨੈਣ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×			○		
ਨ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪਧ	—	—ਪ	ਮਗੁ	ਰਗੁ	ਸਸ
ਮੰ	ਵੀ	SS	ਨੁ	ਗੁ	ਰ	ਆS	S	Sp	ਣਾS	SS	ਹਰਿ
ਸੇ			ਸਤਿ								
			ਮ								
ਰਪ	ਮ	ਪ	ਗੁਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	—	ਮ	ਧ	ਧਪ
ਸਿਮ	ਰੀ	S	ਦਿਨ	ਸ	ਭ	ਰੈ	S	S	ਣ	S	ਹਰਿ
			ਮ								
ਰਪ	ਮ	ਪ	ਗੁਰ	ਸ	ਸਨ	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਸਿਮ	ਰੀ	S	ਦਿਨ	ਸ	ਭS	ਰੈ	S	S	ਣ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	ਨਨ	ਸੰ	—	—ਨ	ਸੰ	—	ਨਸੰ
ਆ	S	ਪ	ਤਿਆ	ਗ	ਸਰ	ਣੀ	S	Sp	ਵਾ	S	ਮੁਖ
ਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨੁਧ	ਪ	—
ਬੰ	ਗੁੰ	S	ਮਿ	ਠ	ਨ	ਵੈ	S	S	ਣS	S	S
	ਲੀ				ੜੇ						

—ਬਾਕੀ ਝੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਵਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਪਤਤਿ ਪੁਨੀਤ ਦੀਨ ਬੰਧ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਉ ॥

ਗਜ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਿਓ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਵਉ ॥੧॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਫੁਨਿ ਭਜਨ ਰਾਮੁ ਚਿਤੁ ਲਾਵਉ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮੁਕਤਿ ਪੰਥ ਇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤੁਮ ਪਾਵਉ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×	ਸੰ	ਨ	ਨ	○	ਰੰ	ਨੁਧ	ਪ	×	ਸੰ	ਧ	ਪ	○	ਮਗ	ਮ	ਰਗੁ	ਸਰ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰਨ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰਗੁ	ਸਰ	
₪	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੇ₪	₪	ਗੁ₪	ਨ	ਗਾ₪	₪	ਵਉ	₪	ਸਾ₪	₪	ਥੋ₪	₪₪	
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਗੁਰ	ਰ	ਰਗੁ	ਮਗੁ	ਰਸ	—	—	—	—	—	
₪	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੇ₪	₪	ਗੁ₪	ਨ	ਗਾ₪	₪₪	ਵਉ	₪	₪	₪	₪	₪	
—	ਸ	ਨੁਧ	ਨੁ	ਸ	ਰਗੁ	ਰ	—	ਰ	ਰਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—	
₪;	ਮਾ	ਨ₪	ਸ	ਜ	ਨ₪	ਮ	₪	ਅ	ਮੋ₪	ਲ	ਕ	ਪਾ	₪	ਇਓ	₪	
—	ਪਧ	ਨੁ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪਧ	ਨੁ	ਧਨੁ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰ	ਸ	
₪	ਬਿ₪	ਰ	ਥਾ	ਕਾ₪	ਹਿ	₪	ਗ	ਵਾ₪	₪	₪₪	₪	ਵਉ	₪₪	₪₪	₪	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਰੰਗੁ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪਤ	ਤਿ	ਪੁ	ਨੀ	₪	ਤ	₪	₪	ਦੀ₪	ਨ	ਬੰ	₪₪	ਧ	ਹ	ਰਿ
—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪਧ	ਨੁ	ਧਨੁ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗੁਰ
₪	ਸਰ	ਨ	ਤਾ	ਹਿ₪	₪	ਤੁ	ਮ	ਆ	₪	₪₪	₪	ਵਉ	₪₪	₪₪

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਬਿਲੰਬਿਤ)'

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਮਾਧਉ ਬਿਰਦੁ ਤੇਰਾ ॥

ਧੰਨਿ ਤੇਵੈ ਮੁਨਿ ਜਨ, ਜਿਨ ਧਿਆਇਓ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੈ ਮਾਥੈ ਲਾਗੀ ਲੇ ਧੂਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਨਨ ਕੀ ॥

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਤਿਨਹੂ ਤੇ ਦੂਰਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੀਨ ਕਾ ਦਇਆਲੁ ਮਾਧੈ ਗਰਬ ਪਰਹਾਰੀ ॥

ਚਰਨ ਸਰਨ ਨਾਮਾ ਬਲਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ, ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩	੦	੪	੦	੦
						ਰਗੁ ਮੇਰੇ	ਸਰ ਮਾਥੇ
ਪ -ਧ	<u>ਪਧ,ਨੁ</u> ਧਪ	ਮਗ ਮਰ	ਗੁਸ ਰਨ	ਸਸ ਨੁਧ	ਪਮ	ਪ	
ਲਾ SS	ਗੀSS ਲੇS	ਧੁS ਰਗੇ	ਬਿੰਦ ਚਰ	ਨਨ ਚਰ	ਨਨ	ਕੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਮਮ ਮਮ	ਪਪ ਨਨ	ਸਸ -ਸ	ਗੁੰਰਸੰਨ ਸ	ਨੁਨੁ <u>ਧ,ਧਨੁ</u>	ਪਧ ਨਸ	ਧਨੁ ਧਪ
ਪਤਿ ਤਪਾ	ਵਨ ਮਾਧੇ	ਬਿਰ Sਦ	ਤੇSSS ਰਾ	ਧੰਨਤੇ ਵੇਮੁਨਿ	<u>ਜਨ ਜਿਨ</u> ਧਿਆਇਓ	<u>ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ</u> ਮੇਰਾ
ਪ — ਧ						
ਲਾ S	ਗੀ ਲੇ ..					

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰੇ ਤੇ 'ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ' ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਗਾਓਗੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਆਵੇਗੀ, ਬਾਕੀ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਲਾਓ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੯. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥
ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥
ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥
ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥
ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥
ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥ ੧੩ ॥

(ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬)–

ਅਸਥਾਈ

x			੨				੦				੩			
			ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਮ	ਗੁ	—	ਮ	—	ਪ	ਮ	
			ਫ	ਲ	ਕੁ	ਣ	ਕੁ	ਠੈ	—	ਦ	—	ਪ	ਉ	
ਧ	—	—	—	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	
ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ਜ	ਠਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਨੁ	—	
ੜ	ੜ	ਹਰਿ	ਸ	ੜ	ਜ	ਣੜ	ਪੂ	ਗ	ੜ	ਟੇ	ੜ	ਪ	ੜ	
—	—	—	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਰ	—	ਗੁ	ਸ	
ੜ	ੜ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ਜੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	—	ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੰ	ੜ	ਤ	ਸ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਈੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ਕੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਪ	—	ਨੁ	—	
*	*	ਕਰਿ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ੜ	ਆ	ੜ	ਪ	ੜ	
—	—	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਰ	—	ਗੁ	ਸ	
ੜ	ੜ	ਮਿ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ਜੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	—												
*	*	*												

ਅੰਤਰਾ

			ਮ	—	ਮ	ਧ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—
			ਸੇ	ੜ	ਜ	ਸੁ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਵੀ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਰੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਗੁੰ
*	*	*	ਸ	ਰ	ੜ	ਬ	ਸੁ	ਖ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਸਰੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਨੁ	—
₤	₤	ਹੁਣ	ਦੁ	₤	ਖਾ	₤₤	ਨਾ	₤	₤	ਹੀ	₤	₤	₤
—	—	—	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—
₤	₤	₤	ਨਾ	₤	ਹੀ	₤	ਜਾ	₤	₤	ਇ	₤	₤	₤
—	—	—	ਪ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਸਰੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਗੁੰ
*	*	*	ਇ	₤	ਛ	ਪੁ	ਨੀ	₤	₤	₤₤	₤	₤	₤
ਚੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—
₤	₤	₤	ਵ	ਡ	ਭਾ	ਗ	ਣੀ	₤	₤	₤	₤	₤	₤
—	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਨੁ	—
*	*	*	ਵ	ਰ	ਪਾ	₤	ਨੁ	—	—	₤	₤	₤	₤
—	—	—	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਰ	—	ਗੁ	ਸ
₤	₤	₤	ਹ	₤	ਰਿ	₤	ਗੁ	—	—	ਇ	₤	₤	₤
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	—	—	ਦ ਉਪਾਰ...			
*	*	*	ਫ	ਲ	ਗੁ	ਣ	ਗੁ	—	—	ਨੰ	₤		

—ਬਾਕੀ ਭੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਡੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਘ ਬਤੀਤਿ ਭਈ ਰੁਤ ਫਾਗੁਨ ਆਇ ਗਈ ਸਭ ਖੇਲਤ ਹੋਰੀ ॥

ਗਾਵਤ ਗੀਤ ਬਜਾਵਤ ਤਾਲ ਕਹੈ ਮੁਖ ਤੇ ਭਰੂਆ ਮਿਲਿ ਜੋਰੀ ॥

ਡਾਰਤ ਹੈ ਅਲਤਾ ਬਨਿਤਾ ਛਟਕਾ ਸੰਗ ਮਾਰਤ ਬੈਸਨ ਬੋਰੀ ॥

ਖੇਲਤ ਸਯਾਮ ਧਮਾਰ ਅਨੂਪ ਮਹਾਂ ਮਿਲ ਸੁੰਦਰ ਸਾਂਵਲ ਗੋਰੀ ॥ ੨੨੫ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ:ਅਥ ਗੋਪਾਲ ਸੌ ਹੋਲੀ ਖੇਲਬੋ)

ਅਸਥਾਈ

ਸ	—	ਰ	ਰ	ਮ	—	—	ਮ	—	ਪ	ਮ
ਆ	₤	ਇ	ਗ	ਗੁ	₤	₤	₤	₤	ਸ	ਭ

ਧ	—	—	—	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	—	—
ਪ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਲ	ਤ	ਹੋ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨੁਧ	ਧਮ	ਕੁਰਸ	ਸ	—	ਰ	ਰ	ਮ	—	—	ਮ	—	ਪ	ਮ
ਫ	ਫ	ਫ	ਆ	ਫ	ਦਿ	ਫ	ਕੁ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧ	—	—	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	—	—
ਪ	ਫ	ਫ	ਖੇ	ਫ	ਲ	ਤ	ਹੋ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰਰ	ਸੰਨੁ	—	—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਫ	ਫ	ਫ	ਮਾ	ਫ	ਘ	ਥਫ	ਰੀਫ	ਫ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	—	ਫ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਰ	ਰ	ਕੁ	ਸ
ਫ	ਫ	ਫ	ਭ	ਈ	ਹੁ	ਤ	ਫਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

—	—	ਰੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	—	ਰੰ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਕੁਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰਰ	ਸੰਨੁ	—	—	ਧ	—	ਨੁ	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨੁਧ	ਧਮ	ਕੁਰਸ	ਆਇ	ਫਾਈ...	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ	ਫਾਈ

—ਫਾਈ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਫਾਗੁਨ ਫਾਗ ਬਢਯੋ ਅਨੁਰਾਗ ਸੁਹਾਗਨ ਭਾਗ ਸੁਹਾਗ ਸੁਹਾਈ ।

ਕੇਸਰ ਚੀਰ ਬਨਾਇ ਸਰੀਰ ਗੁਲਾਬ ਅਬੀਰ ਗੁਲਾਲ ਉਡਾਈ ॥

ਸੋ ਛਬਿ ਮੈ ਨ ਲਖੀ ਜਨ ਦ੍ਰਾਦਸ ਮਾਸ ਕੀ ਸੋਭਤ ਆਗ ਜਗਾਈ ॥

ਆਸ ਕੋ ਤਜਾਗ ਨਿਰਾਸ ਭਈ ਟਸਕਯੋ ਨ ਹੀਯੋ ਕਸਕਯੋ ਨ ਕਸਾਈ ॥ ੯੨੫ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ-ਬਾਰਾਮਾਹ ਸੰਪੂਰਨ)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਮ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਪ
ਡਾ	ਫ	ਫ	ਗੁ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫਾ	ਫ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ
ਸੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਦਯੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਅ	ਨੁ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ
ਮ	(ਮ)	—	ਰ	—	ਸ	—	ਰ	—	—	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਹਾ	ਫ	ਫ	ਗ	ਫ	ਨ	ਫ	ਭਾ	ਫ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ	ਗ	ਫ
ਪ	—	—	ਧਨ	ਸੰਰੰ	—	ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	—	—
ਹਾ	ਫ	ਫ	ਗਫ	ਫਫ	ਫ	ਸੁ	ਹਾਫ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	—	ਨੁ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
ਕੇ	ਫ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ	ਰ	ਦੀ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਰੰਗ	ਮੰ	ਰੰ	ਨੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	—	—
ਨਾ	ਫ	ਫ	ਇਫ	ਫਫ	ਫ	ਸ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	—	—	ਪ	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਪ	—	—	ਧ	—	—
ਫਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਅ	ਫੀ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਲਾ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫਾ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਕਾਫੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰੁ ਸੇਵਉ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰ ॥ ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਮੰਗਲਚਾਰ ॥
 ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ॥ ਚਿੰਤ ਲਬੀ ਭੇਟੇ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ੧ ॥
 ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਸੰਤ ॥ ਗੁਨ ਗਾਏ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮ ਬੇਅੰਤ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਬਨੇ ਫਾਗ ॥ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗੀ ਮਿਲਿ ਖੇਲਨ ਲਾਗ ॥
 ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ ਸੰਤ ਸੇਵ ॥ ਰੰਗੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਲਾਲ ਦੇਵ ॥੨॥
 ਮਨੁ ਤਨੁ ਮਉਲਿਓ ਅਤਿ ਅਨੂਪ ॥ ਸੂਕੈ ਨਾਹੀ ਛਾਮ ਧੂਪ ॥
 ਸਗਲੀ ਰੂਤੀ ਹਰਿਆ ਹੋਇ ॥ ਸਦ ਬਸੰਤ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਦੇਵ ॥੩॥
 ਬਿਰਖੁ ਜੰਮਿਓ ਹੈ ਪਾਰਜਾਤ ॥ ਫੂਲ ਲਗੇ ਫਲ ਰਤਨ ਭਾਂਤਿ ॥
 ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਏ ਹਰਿ ਗੁਣਹ ਗਾਇ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ॥੪॥
(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੮੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩	—	ਗੁ	ਰ
			ਰ	—	ਲੀ	੨
			ਹੋ	੨		੨
ਗੁ	ਸ	ਮ	ਮ	—	ਧ	ਮ
੨	੨	੨	੨	੨	ਤ	੨
ਧ	—	—	—	—	—	—
ਪ	—	—	—	—	—	—
ਸੇ	੨	੨	੨	੨	੨	੨
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਪ
੨	੨	੨	੨	੨	ਹਾਂ	ਜੀ
ਨ	—	—	—	—	—	—
ਰੰ	੨	੨	੨	੨	੨	੨
ਮ	—	—	—	—	—	—
ਗ	—	—	—	—	—	—
ਲਾ	੨	੨	੨	੨	੨	੨

ਹੋਲੀ ਕੀਨੀ...

ਅੰਤਰਾ

ਸਨੁ	ਧਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੰ	ਰੰ	—	—	ਰੰ	—	ਰੰ	—
SS	SS	₪	ਕੁ	ਰ	ਸੋ	₪	ਵਉ	₪	₪	ਕ	₪	ਰ	₪
ਰੰ	ਕੁਰੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਰੰ	ਕੁੰ
₪	SS	₪	ਨ	ਮ	₪	ਸ	ਕਾ	₪	₪	ਰ	₪	₪	₪
—	—	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	—	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ
₪	₪	₪	ਆ	₪	ਜ	ਹ	ਮਾ	₪	₪	ਰੋ	₪	₪	₪
—	—	—	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—
₪	₪	₪	ਮੰ	₪	ਗ	ਲ	ਚਾ	₪	₪	ਰ	₪	₪	₪
—	—	—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	—	—	ਪ	—	—	ਧ
₪	₪	₪	ਆ	₪	ਜ	ਹ	ਮਾ	₪	₪	ਰੋ	₪	₪	₪
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਮ	ਹਾ	₪	₪	₪	₪	ਅ	ਨੁ	₪	₪	ਦ	₪	ਮ	ਪ
ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਪ	ਪ
ਚਿੰ	₪	₪	ਤ	₪	₪	ਲ	ਨੁ	₪	₪	₪	₪	₪	ਭੰ
ਮ	—	—	ਮ	—	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਕੁ	—	—	—
ਗ	₪	₪	₪	₪	₪	ਕੋ	ਕੁ	₪	₪	ਦ,	ਹੱਲੀ	ਕੀਨੀ	ਸੰਤ...
ਟੇ	—	—	—	—	—	—	ਬਿੰ	—	—	—	—	—	—

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਗੀਤ ਹੈ ।

—ਕਾਫੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਦੇਸ

ਵਾਦੀ—ਰ   ਠਾਟ—ਖਮਾਜ   ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ   ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ   ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਗੰਧਾਰ ਕੌਮਲ ਭੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਗ

ਆਰੋਹ—ਸ ਰ ਮ ਪ, ਨ ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਰ, ਗ ਸ ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸੀ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਤਾਂ, ਵਖੋ-ਵਖ ਪ੍ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ ਜੈਨਪੁਰੀ, ਪੂਰਵੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸੋਰਾਸਟਰ, ਮਾਂਝ, ਬੰਗਾਲ, ਭੈਰਉ, ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਬਿਲਾਸਖਾਨੀ, ਬਹਾਦਰੀ ਟੋਡੀ, ਮੀਏਂ ਕੀ ਟੋਡੀ, ਮੀਏਂ ਕੀ ਸਾਰੰਗ, ਮੀਏਂ ਕੀ ਮਲ੍ਹਾਰ, ਰਾਮਦਾਸੀ ਮਲ੍ਹਾਰ, ਚਰਜੂ ਕੀ ਮਲ੍ਹਾਰ, ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਕੀ ਮਲ੍ਹਾਰ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ—ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਭੀ ਪ੍ਰਾਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ । ਦੇਸ ਮਾਰਵਾੜ ਤੇ ਜਯਪੁਰ ਦੀ ਤਰਫ ਬੜੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਵਾੜੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ—“ਹੋਜੀ ਮਹਾਰੀ ਬੋਗ ਸੁਧ ਲੀਜੋ, ਜਾਂ—ਮੋਹਾ ਰੇ ਬਨ-ਬਨ ਡਾਰ-ਡਾਰ ਮੁਰਲਾ ਬੋਲੇ” । ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਪੂਰਾਨੇ ਦਾ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ । ਮਗਰ ਇਸ ਦੀ ਸੁਭਾਵਕ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗਾਉਣ-ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ । ਇੰਜ ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਇਹ ਬਾਸਕੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਦੇਸ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ । ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਸਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਰਿਖਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗੰਧਾਰ । ਦੇਸ ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ (ਰੇ ਵਾਦੀ) ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗਾ ਤੇ ਧਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ । ਭਾਵ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਬਹੁਤ ਘਟ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਖਯਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ । ਪਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਤੇ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ ।

ਦੇਸ ਅਤੇ ਸੋਰਠ ਦੋਵੇਂ ਜੋੜੀ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ । ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਲਗ-ਭਗ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ । ਸੋ, ਦੇਸ ਨੂੰ ਸੋਰਠ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬੜੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਨੀ ਪੈਂਦੀ

ਹੈ। ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੌਰਠ ਜਾਂ ਸੌਰਠ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਕੇਵਲ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਸੌਰਠ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਕੁਪਤ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਇਸ ਸੁਖਮ ਭੇਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਸੌਰਠ ਦਾ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :—^ਮਸ, ^ਮਰ, ^ਮਪ, ^ਨ—ਸ, ^ਰ—^ਨ—^ਧਪ, ^ਧ ^ਮਰ, ^ਰਪ,

^ਮ—^ਰ, ^ਸ ^ਮ ^ਰ। ਪਰ ਦੇਸ ਦਾ ਆਲਾਪ ਅਕਸਰ ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :—^ਮਸ, ^ਰ, ^ਮਗਰ, ^ਮਪ, ^ਨਧ ਪ, ^ਮ

^ਮ ^ਮ ^ਪ ^ਪ
ਗ ਰ ਗ ਸ, ^ਰ—^ਰ—^ਮਪ, ^ਨਧਪ, ^ਮ ^ਪ ^ਨ—^ਸ, ^ਨਧਪ, ^ਧ ^ਮ ਗ ਰ, ਗ ਸ। ਦੇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਜਿਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਾਈਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਰਿਖਤ ਅਕਸਰ ਵਕ੍ਰ ਕਰਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਚਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਕੰਮਲ ਵੀ ਗਾਇਕ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਤੀ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ।

ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ^ਗ ^ਸ ^ਮ
ਸ—^ਰ, ਮਗਰ, ਗ ਨ—^ਸ—^ਰਸ^ਨਧਪ—^ਮਪ^ਨ—^ਸ—^ਰ ਮਗਰ, ਗ ਸ, ਸਰਮਗਰ, ਧ,

^ਮਗਰਗ ਸ—।

੨. ^ਮ ^ਮ ^ਮ ^ਸ ^ਗ ^ਮ ^ਮ
ਸ—^ਰਮਗਰ. ^ਰ ^ਰਪ, ਮਗਰ, ਰਮਗਰ, ਗਨ—^ਸ, ਰਮਪ, ਰਮਪ, ਰਮਗਰ, ਗ ਸ, ਨਸਰ, ਨ੍ਧਪ,

^ਗ
ਮਪਨ੍ਧਪ, ਮਪਨ—^ਸ, ਰਮਪ, ਰਮਗਰ, ਗਨ—^ਸ—।

੩. ^ਗ ^ਮ ^ਪ ^ਗ ^ਸ ^ਮ ^ਪ ^ਪ ^ਧ
ਸ—^ਰਮਪਨ੍ਧਪ, ਰਮਪ, ਧਪ, ਨ੍ਧਪ, ਧਮਗਰ, ਰਮਗਰ ਨ—^ਸ, ^ਰ ਮਪ—(ਪ) ਰਮਪ, ^ਮ ^ਪ

^ਪ ^ਗ ^ਮ ^ਮ ^ਮ ^ਪ ^ਪ ^ਸ
ਨ੍ਧਪ, ਧ ਮਗਰ, ਰਮਗਰਪ—^ਰ ਰਪਮਗਰ ਗ ਸ, ਰਮਪ, ਮਪਧ, ਮਪਨ੍ਧ—^ਪ, ਧਮਗਰਗ ਨ—

^ਗ ^ਪ ^ਧ ^ਗ
ਸ—^ਰ ਮ ਪ ਨ੍ਧ, ਧਮਗਰ, ਮਪ, ਨ—ਨ੍ਧਪਮਗਰ ਗ—^ਸ, ਰਮਪਨ—^ਸ—ਨ੍ਧਪ ਮਪ

^ਸ
ਧ ਮਗਰ, ਨ—^ਸ।

੪. ^ਸ ^ਮ
ਮਪ, ਨ—^ਸ, ^ਰ ਨ੍ਧਪ, ਮਗਰ, ਮਪਨ, ^ਸ—(ਸ) ਨ੍ਧਪ, ਮਪਧ ਮਗਰ, ਰਮਪਨ, ^ਸ—ਨ੍ਧਪ,

^ਸ ^ਸ ^ਸ ^ਮ ^ਰ ^ਮ ^ਪ ^ਧ
ਮਪਨਸਰ—ਨ੍ਧਪ, ਮਪਨ—^ਸ—ਨਸ, ਨਸਰ—ਨ੍ਧਪਮਗਰ; ਰਪਮਗਰ, ਗ ਸ, ^ਰ ਮ ਪ ਨ—

ਪ ਮ ਮ ਪ
ਸੰ, ਮਪਨਨ ਸੰ, ਨਸੰ ਨਸਰੰ, ਨੁਧਪਧਮਗਰ, ਰ ਰਪਮਗਰ ਗ ਸ, ਮਪਨ — ਸੰ, ਧਮਪਨ, ਸੰ—ਪਨਸੰ,
ਗੰ ਸੰ ਸੰ ਪ
ਪਨਸਰੰ, ਗੰਗਰੰ, ਨ,ਸੰ— ਰੰਨੁਧਪ ਧਮਗਰ, ਰੰ—ਨੁਧਪਧਮਗਰ, ਗ ਸ ।

ਮ ਮ ਸੰ ਗੰ ਗੰ
ਪ. ਰਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸੰ, ਪਨਸੰ, ਮਪਨ, ਸੰ—ਰਮਪਨ, ਸੰ—ਰੰਨੁਧਪਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸਰੰ, ਰੰ ਗੰਗਰੰ,
ਗੰ ਗੰ ਸੰ ਗੰ ਮ
ਗੰ ਨ, ਸੰ—ਨਸਰੰਨੁਧਪਮਪਨ, ਸੰ-- ਰੰਗੰਗਰੰ, ਪੰ—ਮੰਗਰੰ, ਨ, ਸੰ -ਨਸਰੰਨਸੰ ਰੰਗੰਗਰੰ, ਰਮਗਰ,
ਮਪਨਸਰੰਗੰਗਰੰ, ਨੁਧਪ, ਧਮਗਰ, ਗ ਸ, ਮਪਨੁਧਪਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸੰ, ਪਨਸੰ, ਮਪਨਸੰ, ਨਸਰੰਨਸੰ
ਨੁਧਪ, ਧਮਪਨ,ਨਸੰ, ਨੁਨੁਧਪ, ਮਪਨ,ਨਸੰ ਰ ਰਮਪਪਨਨਸੰ—ਨੁਧਪਧਮਪਨਨਸੰ, ਰੰ—ਰੰ—
ਗੰ ਗੰ ਸ
ਮਪਨਸਰੰ, ਰੰਗੰਗਰੰ, ਰੰਪ, ਮੰਗਰੰਗੰਨ,ਸੰਰੰਨੁਧਪਧਮਗਰ, ਨੁ—ਸ ।

ਦੇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸ਼ਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਰੇ ਟ ਨ ਰ	ਟ ਥਾ ਹੇ ਪ	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ	ਨੁਧ ਪਮ ਗਰ ਸ
੨.	. . . .	. . . .	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੩.	. . . .	ਨਸ ਰਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਨਸੰ ਰੰਮ ਗਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੪.	. . . .	. . . .	. . . .	ਨੁਸ ਰਮ ਗਰ, ਸਤ
	ਮਪ ਮਗ, ਰਮ ਪਨੁ	ਧਪ, ਮਪ ਨਸੰ ਨੁਧ,	ਪਨ ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਨੁਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੫.	. . . .	. . . .	. . . .	ਰਮ, ਰਮ ਪ,ਮ ਪਨੁ,
	ਪਨ ਸੰ,ਨ ਸਰੰ, ਸਰੰ	ਮੰ,ਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਸੰ ਨ,ਸੰ	ਨੁਧ, ਨੁਧ ਪ,ਧ ਪਮ,	ਪਮ ਗ,ਮ ਗਰ ਗਸ
੬.	. . . .	. . . .	. . . .	ਰੰਗੁ ਰੰਸੰ, ਮੰਮ ਗੁੰਰੰ,
	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ,	ਸੰਸੰ ਨੁਧ, ਨੁਨੁ ਧਪ,	ਧਪ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰ, ਗਗ ਰਸ
੭.	. . . .	. . . .	. . . .	ਰੰਮੰ ਗਰੰ, ਨਸੰ ਨਰੰ
	ਸੰਨੁ ਪਧ ਪਨੁ ਧਪ,	ਗਰ, ਪਧ ਪਨੁ ਧਪ,	ਨਸੰ ਨਰੰ ਸੰਨੁ, ਰੰਗੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
	ਸੰਨੁ ਪਧ ਪਨੁ ਧਪ,	ਰਗ ਰਮ ਗਰ ਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ	
੮.	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨਸ,	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ,	ਧਪ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ, ਨਸੰ
	ਮੰਮ ਗੰ,ਮੰ ਮੰਗੰ ਰੰਸੰ,	ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ,	ਨੁਨੁ ਧ,ਨੁ ਨੁਧ ਮਪ,	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਜਿਨ ਤੁ ਮ	ਸਿ ਰ ਜੇ S	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰ
੨.	.	ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਨ੍ਰਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ,	ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ
੩.	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਮਪ ਸੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ,	ਰਮ ਪਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰ
੪.	ਪਧ ਮਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਨਸੰ ਰੰਗੁ ਰੰਸੰ	ਨਸੰ ਰੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ	ਗਰ ਗਸ, ਨ੍ਰਸ ਰਮ
			ਨੁਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ,	ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ
੫.	ਮਪ ਗਮ ਰਗ ਸਰ	ਸਮ ਰਪ ਮਧ ਪਸੰ	ਨਸੰ ਰੰਗੰ ਮੰਗੰ ਰੰਗੰ	ਸੰਰੰ ਨਸੰ ਧਨੁ ਪਧ
			ਨਰੰ ਸੰਮੰ ਰੰਪੰ ਮੰਗੰ	ਰੰਸੰ ਨੁਧ ਮਪ ਨਸੰ
੬.	ਮਮ ਗਮ ਮਗ ਰਗ,	ਸਰ ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਸਰ,	ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ,	ਨ੍ਰਨੁ ਧ,ਨ੍ਰ ਨੁਧ ਪਧ,
			ਮਪ ਰਮ ਪਧ ਮਪ,	ਨਸੰ ਧਨ ਸੰਰੰ ਨਸੰ
੭.	ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ, ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ,	ਰੰਰੰ ਸੰਨ, ਸੰਸੰ ਨੁਧ,	ਨ੍ਰਨੁ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪਪ ਮਗ, ਮਮ ਗਰ
	ਗਗ ਰਸ, ਨ੍ਰਸ ਰਮ	ਪਧ ਮਪ ਸੰ, ਨ੍ਰਸ	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਸੰ,	ਨ੍ਰਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ
੮.	ਧਨੁ ਧਸੰ ਨੁਧ, ਪਧ	ਪਨੁ ਧਪ, ਮਪ ਮਧ	ਪਮ, ਰਗ ਰਮ ਗਰ,	ਗੰਰੰ, ਨਸੰ ਨਰੰ ਸੰਨੁ,
	ਰਮ, ਸਰ ਮਪ, ਰਮ	ਪਧ, ਮਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ	ਸਰ ਸਗ ਰਸ, ਨ੍ਰਸ
				ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪ੍ਰਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਬਨਿਤਾ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੇਹੀ ॥
 ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਕੋ ਖਰਾ ਨ ਹੋਸੀ ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਅਸਨੇਹੀ ॥ ੧ ॥
 ਰੇ ਨਰ ਕਾਹੇ ਪਪੋਰਹੁ ਦੇਹੀ ॥
 ਉਡਿ ਜਾਇਗੋ ਧੂਮੁ ਬਾਦਰੋ ਇਕੁ ਭਾਜਹੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੀਨਿ ਸੰਛਿਆ ਕਰਿ ਦੇਹੀ ਕੀਨੀ ਜਲ ਕੂਕਰ ਭਸਮੇਹੀ ॥
 ਹੋਇ ਆਮਰੋ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਬਿਸਰੇਹੀ ॥ ੨ ॥
 ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਕਰਿ ਮਣੀਏ ਸਾਜੇ ਕਾਚੈ ਤਾਗਿ ਪਰੇਹੀ ॥
 ਤੂਟ ਜਾਇਗੋ ਸੂਤੁ ਬਾਪੁਰੇ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤੋਹੀ ॥ ੩ ॥
 ਜਿਨਿ ਤੁਮ ਸਿਰਜੇ ਸਿਰਜਿ ਸਵਾਰੇ ਤਿਸੁ ਧਿਆਵਹੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨੇਹੀ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ਮੈ ਸਤਿਗੁਰ ਓਟ ਗਹੇਹੀ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਸ	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	—
ਰ	ੜ	ਨ	ਰ	ੜ	ਕਾ	ਹੇ	ਪ	ਨੁ	ੜ	ਰਹੁ	ੜ	ਦੇ	ੜ	ਹੀ	ੜ;
*	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—
*	ਉ	ਭ	ਜਾ	ਇ	ੜ	ਗੋ	ੜ	ਰ	ੜ	ਮ	ਬਾ	ੜ	ਦ	ਰੋ	ੜ
ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਇਕ	ਭਾ	ੜ	ਜਹੁ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਸ	ਨੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹੀ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਧ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਲੋ	ਕ	ਕਿ	ਹ	ਬ	ਨਿ	ਤਾ	—
ਪੁ	ਕੁ	ੜ	ਕ	ਲ	ਤੁ	ੜ								ੜ
—	ਰੰ	—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਮਾ	ੜ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਬੰ	ਧੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ
ੜ	ਅੰ	ਤੰ	ਕੀ	ਬਾ	ਰ	ਕੋ	ੜ	ਖ	ਰਾ	ੜ	ਨ	ਹੋ	ੜ	ਸੀ
ਗ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਰ	ਰ	ਮਿ	ਬਿ	ਆ	ੜ	ਅ	ਨੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹੀ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਗਲ ਭੈ ਲਾਥੇ ਦੁਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਦਇਆਲੁ ਹੋਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਆਮੀ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਿਆਇਆ ॥ ੧ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਤੂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬੁ ਦਾਤਾ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ਗੁਣ ਗਾਵਉ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੇ ਕਰਿ ਲੀਨਾ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥ ੨ ॥
 ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਕੋਊ ਲਾਗੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਅਪੁਨੈ ਰਾਖੇ ॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਬਸੇ ਰਿਦ ਅੰਦਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖੇ ॥ ੩ ॥
 ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਜਿਨਿ ਮਨ ਕੀ ਇਛ ਪੁਜਾਈ ॥
 ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਿਨਿ ਪੂਰਨ ਪੈਜ ਰਖਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੫)

ਅਸਥਾਈ

੩					×					੨					੦				
ਪ	ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	-ਰੰ	ਸੰਨੁ	ਧ	ਪ		
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੀ	ਉ	ਰ	ਰ	—	ਮ	ਮ	ਸਾ	—	ਨ	ਨ	ਦਾ	—	ਤਾ	ਧ	ਪ		
					ਰ														
ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	ਸ				
**	**	**	**	ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	—	ਪ੍ਰ	ਭ	ਦੀ	—	ਨ	ਦ				
ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	-ਰੰ	ਸੰਨੁ	ਧ	ਪ			
ਇਆ	—	ਲਾ	—	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	—	ਵਉ	—	ਰੰ	ਗ	ਰਾ	—	ਤਾ	—				

ਅੰਤਰਾ

								ਪ	ਮ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ
								ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੀ	—	ਸ	ਰ	ਣ	ਸ
ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਰੰ
ਗ	ਲ	ਭੈ	—	ਲਾ	—	ਥੈ	—	ਦੁ	ਖ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ਗੰ	ਸੰ	ਰੰ
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ
ਪਾ	—	ਇਆ	—	ਦਇ	ਆ	ਲ	ਹੋ	ਆ	—	ਪਾ	ਰ	ਥੁ	ਹ	ਮ	ਸੁ

ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	-ਰੰ	ਸੰਨੁ	ਧਪ
ਆ	ਭ	ਮੀ	ਭ	ਪੂ	ਭ	ਰਾ	ਭ	ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਧਿਆ	ਭ ਇਆ ਭਭ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੁਰਤੁ ਗਵਾਇਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਉਬਾਰਿਆ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ਅਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਰਿਆ ॥ ੧ ॥

ਹੋਈ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕੀ ਰਖਵਾਲੀ ॥

ਸੂਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਗਾਵਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ਸੁਖਾਲੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਮੋਹਿ ਤਿਸ ਕਾ ਭਰਵਾਸਾ ॥

ਬਖਸਿ ਲਏ ਸਭਿ ਸਚੈ ਸਾਹਿਬਿ ਸੁਣਿ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਾ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨								੦				੩			
													ਗੁਰ	ਗ	ਰ	ਸ
													ਦੋਭ	ਦੀ	ਰਾ	ਜੇ
ਮ													ਗ			
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪਧ	-ਪ	ਮ	—		ਰ	—	ਸ	—
ਰਾ	ਭ	ਭ	ਮ	ਕੀ	ਭ	ਰ	ਖ	ਵਾਭ	ਭਭ	ਲੀ	ਭ;		ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਗ																
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਪ	—
ਸੂ	ਭ	ਖ	ਸ	ਹ	ਭ	ਜ	ਆ	ਨੰਭ	ਦ	ਗੁ	ਣ		ਧ	—	ਮ	—
													ਗਾ	ਭ	ਵਹੁ	ਭ
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰਰੰ	ਸੰ								
ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਦੇ	ਹ	ਭ	ਸੁਭ	ਖਾ	ਭਭ	ਲੀ	ਭ					

ਅੰਤਰਾ

* ਗ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਖ	—	—	ਪਧ	ਧ	ਪ	ਮ	—ਗ	ਰਗ	ਸ
* ਦੁਰ	ਰ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ਹਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ੜੜ	ਪੇੜ	ੜ	
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਨ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਸ	ਭ	ਸੰ	ਸਾ	ੜ	ਰ	ਉ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰਿਆ	ੜ
—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰਰੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਪਾ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹੜ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਧਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ
—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—ਧ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ੜ	ਅ	ਪ	ਨਾ	ਬਿ	ਰ	ਦ	ਸੜ	ਮਾ	ੜੜ	ਰਿਆ	ੜ	ਹੋੜ	ਈ	ਰਾ	ਜੇ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਭਿੰਨੀ ਹੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਦਿਨੇ ॥

ਚਰਨ ਕਮਲ ਧਿਆਨੁ ਹਿਰਦੈ ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਖਿਨੇ ॥

ਤਜਿ ਮਾਨ ਮੋਹੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ ਕਾ ਕਲਮਲਾ ਦੁਖ ਜਾਰੇ ॥

ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਹਰਿ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ੧ ॥

(ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੪੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
						ਸੰ	—					ਪ			
						ਨ	—	ਸੰ	—	ਧ	ਧਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ
						ਭਿੰ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ਰੈੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜੀ
ਮ	ਗ	—	—	—	—	ਰਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਗ	ਰ	—	ਰ
ਐ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	**	*	ਜੀ	ੜ	ੜ	ਚੜ	ਮ	ਕ	ੜ	ਣ
ਸ								ਗ							
ਨ	—	ਸ	—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ
ਤਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ;	ਜਾ	ਗਹਿ	ਸੰ	ੜ	ਤ	ਜ	ਨਾ	ੜ	ਮੇ	ਰੇ
ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ										
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਪਿ	ਆ	ਰੇ	ਭਿੰਨੀ...									

ਅੰਤਰਾ

				ਪ				ਮ				ਪ				ਨ			
				ਮ				ਮ				ਆ				ਰੇ			
				ਰਾ				ਪਿ				ਸ				ਸ			
				ਸ				ਸ				ਸ				ਸ			
				ਨ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਦਾ				ਜਾ				ਗਹਿ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਸ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ				ਸ				ਨ			
ਸ				ਸ				ਸ											

ਗੰਰ ਪ੍ਰਗ	ਗੰਰ ਟS	ਸੰਨ Sਭ	ਸੰ ਈ	— S	— S	ਪ ਸੰ ਪ੍ਰਗ	ਸੰ ਟ	ਸੰਰ Sਭ	ਸੰਨੁ ਈS	ਧਪ SS	ਪ ਸਗ
ਪਧ ਲੇS	ਪਮ SS	ਮਗ ਜੁਗ	ਰਗ ਅੰS	ਗਰ ਤਰ	ਸਸ ਕੂਰ	ਗ ਰ ਨਾ	ਮ ਨ	ਮ Sਕ	ਪ ਕੀ	ਪ S	ਪ ਵਡਿ
ਧਪ ਆS	ਧ S	ਮ S	ਮਗ ਈS	ਰ S	ਗ S	ਮਗ ਪ੍ਰਗ	ਰਸ ਟS	ਰਸ Sਭ	ਸ ਈ	— S	— S

ਅੰਤਰਾ

ਗ ਰ ਕਰਿ	ਰ ਇ	-ਰ Sਸ	ਰ ਨਾ	ਰ ਨ	-ਗ Sਸਿ	ਮ ਮਰ	ਮ ਪ੍ਰ	ਮਗ ਭS	ਰਗ ਅਪ	ਰ ਸ ਨਾ	— S
ਮ ਰ ਮਨ	ਮ ਤ	-ਮ Sਨ	ਪ ਭ	ਪ ਏ	ਪ ਅ	ਧਪ ਰੇS	ਧ S	ਮ S	ਮਗ ਗਾS	ਰ S	— S,
ਮ ਕੋ	ਮ ਟ	-ਮ Sਥਿ	ਪ ਘਨ	ਨ S	ਨ ਲਾ	ਸੰ ਥੇ	— S	ਸੰ ਪ੍ਰਭ	ਨ ਸਰ	ਸੰ ਨਾ	— S
ਪ ਪ੍ਰਗ	ਨ ਟੇ	— S	ਸੰ ਭ	ਸੰ ਲੇ	ਸੰ ਸੰ	ਨਸੰ ਜੋS	ਨਸੰ SS	ਰੰਸੰ SS	ਨੁਧ ਗਾS	ਪ S	— S

—ਬਾਕੀ ਭੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੋ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੀਠੇ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਉ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹੋਰਿ ਸਾਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਕਰੇ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥
ਅੰਚਲੁ ਗਹਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕਾ ਤਰਣਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਆਰਾਧੀਐ ਉਧਰੈ ਸਭ ਪਰਵਾਰੁ ॥ ੨ ॥
ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤ੍ਰੁ ਸੋ ਹਰਿਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
ਅਉਗਣ ਸਭ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥ ੩ ॥
ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਥੇਹੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧ ਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਮਾਝ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×									×			
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਧ	-ਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਰ	ਸ
ਸੰ	ਠੇ	SS	ਨੁ	ਗੁ	ਣ	ਗਾS	ਉ	Sਜਿੰ	ਦੁS	SS	ਸ	ਕੁੰ
ਮੀ			ਹਰਿ									
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ਰ	ਠੇ	S	ਹਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	S	S	ਉ	S	S	S
ਮੀ												

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ਸ	ਚੇ	S	ਪ	ਤੀ	S	ਰ	S	ਤਿ	ਆ	S	S	S
			ਸੇ									
ਪ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁਧ	ਪ	—	—
ਮਿਲਿ	ਆ	Sਨਿ	ਥਾ	S	ਵੇ	ਥਾS	SS	SS	ਉS	S	S	S

ਨੋਟ :—ਅਗੋਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦੋ ਟੁਕਾਂ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੭. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ ॥
ਜਿਉ ਕਰਿ ਸੂਰਜੁ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰੁ ਪਲੋਆ ॥
ਸਿੰਘ ਬੁਕੇ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਭੰਨੀ ਜਾਇ ਨ ਧੀਰ ਧਰੋਆ ॥
ਜਿਥੈ ਬਾਬਾ ਪੈਰ ਧਰੈ ਪੂਜਾ ਆਸਣੁ ਥਾਪਣਿ ਸੋਆ ॥
ਸਿਧ ਆਸਣਿ ਸਭਿ ਜਗਤ ਦੇ ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਮਤੇ ਜੇ ਕੋਆ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਅੰਦਰਿ ਧਰਮਸਾਲ ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨੁ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ ॥
ਬਾਬੇ ਤਾਰੇ ਚਾਰਿ ਚਕਿ ਨਉਖੰਡਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਚਾ ਦੋਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ॥ ੨੭ ॥

(ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ਪਹਿਲੀ)

ਅਸਥਾਈ

×									×			
ਗ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸ
ਰ	ਧ	ਜ	ਗ	ਚਾ	S	ਨ	ਣ	ਹੋ	ਆ	S	S	ਮਿ
ਧੁੰ												ਟੀ

—	ਧ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਰ	—	ਸ	—
ੜ	ਧੁੰਧ	ਜ	ਗ	ਚਾ	ੜ	ਨ	ਣ	ਹੋ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ;	ੜ	ੜ

—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	—	ਰ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ
ੜ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਨਾ	ੜ	ਨ	ਕ	ੜ	ਪੁ	ਗ	ਟਿ	ਆ	ੜ,	ਮਿ	ਟੀ	

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
	ਜਿਉ	ਕ	ਰ	ਸੂ	ੜ	ਰ	ਜ	ਨਿ	ਕ	ੜ	ਲਿ	ਆ	ੜ	ਤਾ	ਰੇ

—	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਨਧ	ਪ
ੜ	ਛ	ਪੇ	ਅੰ	ਧੋੜ	ੜ	ਰ	ਪ	ਲੋ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮਿੜ	ਟੀ

—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਰ	—	ਸ	ਸ
ੜ	ਧੁੰਧ	ਜ	ਗ	ਚਾ	ੜ	ਨ	ਣ	ਹੋ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਮਿ	ਟੀ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ ॥

ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾ ਕੈ ਪਹਿ ਮੁਲੁ ਕਰਾਵਾ ॥ ੧ ॥

ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਤੂੰ ਜਲਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਮਨੁ ਤਰਾਜੀ ਚਿਤੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਸਰਾਫੁ ਕਮਾਵਾ ॥

ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੋ ਸਹੁ ਤੇਲੀ ਇਨੁ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਰਹਾਵਾ ॥ ੨ ॥

ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਤੋਲੁ ਤਰਾਜੀ ਆਪੇ ਤੋਲਣਹਾਰਾ ॥

ਆਪੇ ਦੇਖੈ ਆਪੇ ਬੂਝੈ ਆਪੇ ਹੈ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੩ ॥

ਅੰਧੁਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਨਕੁ ਰਹਦਾ ਕਿਉਕਰਿ ਮੂੜਾ ਪਾਵੈ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੩੦)

ਅਸਥਾਈ

×				○				×				○				ਸ	ਸ
																ਤੇ	ਰਾ
ਰ	ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਧ	ਨ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ		
ਕਵ	ਨ	ਸ	ਰਾ	₪	ਫ	₪	ਬੁ	ਲਾ	₪	₪	₪	ਵਾ	₪	₪	₪		
ਪ	ਧ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ		
ਕਉ	₪	ਣ	ਤ	ਰਾ	₪	ਜੀ	₪	ਕ	ਵ	ਣ	ਤੁ	ਲਾ	₪,	ਤੇ	ਰਾ		

ਅੰਤਰਾ

ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	—	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—		
ਕਉ	ਣ	ਗੁ	ਰੂ	₪	₪	ਕੈ	ਪਹਿ	ਦੀ	₪	ਖਿਆ	₪	ਲੋ	₪	ਵਾ	₪		
—	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਨ	—	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ		
₪	ਕੈ	₪	ਪਹਿ	ਮੁ	ਲ	₪	ਕ	ਰਾ	₪	₪	₪	ਵਾ	₪	₪	₪		
ਪ	ਧ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ										
ਕਉ	₪	ਣ	ਤ	ਰਾ	₪	ਜੀ	₪										

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਤਰਜ਼ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹੈ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ। ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਤੇ ਤੇ ਤੁਕਾਂ ਕਠੀਆਂ ਯਾ ਕੇ ਤੀਆਂ ਸਕਦੇ ਹੋ।

੯. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ ॥
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ ਇਕੁ ਗੁਨੁ ਨਹੀ ਮੂਰਖਿ ਜਾਤਾ ਰੇ ॥
ਹਰਿ ਆਰਾਧਿ ਨ ਜਾਨਾ ਰੇ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਰੇ ॥
ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਾਮੁ ਪਰਿਓ ਰਾਮਦਾਸੁ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸਰਬ ਘਟਾ ਭਰਪੂਰੀ ਰੇ ॥
ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ ॥੨॥
ਹਰਿ ਬਿਅੰਤ ਹਉ ਮਿਤਿ ਕਰਿ ਵਰਨਉ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਰੇ ॥
ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਦੇਹੁ ਉਪਦੇਸੇ ਰੇ ॥ ੩ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨	⊕			੧		੨	
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰ
ਸੰ	ਰਿ	ਆ	ਨੁ	ੜ	ਧ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨਾੜ	ਰੇ	ੜ	ਸ
ਹ			ਰਾ									ੜ
ਗ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—
ਰ	ਹ	ਰਿ	ਪ	ਰ	ਕੁ	ਰ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਰੇ	ੜ	ੜ
ਹਰਿ			ਕੁ									ੜ
ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰਕੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—ਨ	—ਨ	ਸੰ	—	—
ਰੰ	ਜੀ	ਉ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ੜ	ਪ	ਰਿਓ	ਰਾਮ	ਦਾ	ੜ	ਸ
ਹਰਿ												ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਕੋ	ਟ	ਕੁਹ	ਮੰ	ਭ	ਕੋ	ੜ	ਨਾ	ਕ	ਰ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ਸਰ	ਬ	ਜੀ	ਆ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਤਾੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪੁ	ਤ	ਪਾ	ਲੋੜ	ੜ	ਨਿ	ਤ	ਸਾ	ਰ	ਸ	ਮਾ	ਲੋ	ਇ	ਕੰ
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਰ
ਸੰ	ਨ	ਹੀੜ	ਨੁ	ੜ	ਰ	ਖ	ਜਾ	ੜ	ਤਾੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਕੁਨ			ਮੁ										
ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਪ	ਕੁ...								
ਰ	ਹ	ਰਿ	ਕੁ	ਰ									
ਹਰਿ													

—ਬਾਕੀ ਕੁਛ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਕਲ ਸੁਗੰਧਤਾ ਮਿਲਤ ਅਰਗਜਾ ਹੋਤ, ਕੋਟਿ ਅਰਗਜਾ ਮਿਲ ਬਿਸਮ ਸੁ ਬਾਸ ਕੈ ॥
 ਸਕਲ ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਕਮਲ ਬਿਖੈ ਸਮਾਤ, ਹੋਰਤ ਹਿਰਾਤ ਕੋਟਿ ਕਮਲ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕੈ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਮਿਲ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨ ਭਏ, ਕੋਟਿਕ ਨਿਧਾਨ ਹੁਇ ਚਕਿਤ ਬਿਲਾਸ ਕੈ ॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧ ਬੋਧ, ਗੁਤਸਿਖ ਮਧੁਕਰ ਅਨਭੈ ਅਭਯਾਸ ਕੈ ॥੩੨॥੬੬॥
 (ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਪ		ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ਧ	ਧ	ਮ	—	ਕ	ਮ	ਲ	ਗੁ	ਨੁ	ਰ
ਚ	ਰ	ਨ	₪					₪	
ਗ						ਸੰ			
ਰ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ
ਮ	ਹਿ	ਮਾ	₪	ਅ	ਗਾ	ਧ	ਬੋ	₪	ਧ
ਨ					ਨ				
ਗੁ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
	ਰ	ਸਿ	₪	ਖ	ਮ	ਧੁ	ਕ	₪	ਰ
ਧ						ਸੰ			
ਅ	ਧ	ਪਧ	ਪਮ	ਮ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
	ਨ	ਭੈ	₪₪	ਅ	ਭਯਾ	ਸ	ਕੈ	₪	₪

ਅੰਤਰਾ

ਪ		ਸੰ							
ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਕ	ਲ	₪	ਸੁ	ਗੀ	ਧ	ਤਾ	₪	ਮਿ
ਧ				ਨ			ਸੰ		
ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਲ	ਤ	ਅ	ਰ	ਗ	ਜਾ	₪	ਹੋ	₪	ਤ
ਰੰ		ਗੁੰ			ਸੰ				
ਕੋ	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਗੰਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
	ਟਿ	ਅ	ਰ	ਗਸ	ਜਾ	₪	ਮਿ	₪	ਲ
ਨ				ਪ		ਸੰ			
ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਧ	ਮ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ਬਿ	ਸ₪	ਮ₪	₪₪	ਸੁ	ਬਾ₪	ਸ	ਕੈ	₪	₪

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੧. ਰਾਯ ਦੇਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਾ ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪਾਏ ॥

ਅਸਥਿਰ ਭਏ ਲਾਗਿ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ॥੧॥

ਭਲੇ ਸਮੂਰਤ ਪੂਰਾ ॥

ਸਾਂਤ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਿਲੇ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਅਪੁਨੇ ਘਰ ਮੰਦਰ ਸੁਖਦਾਈ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪਾਇਆ ਸਗਲੀ ਇਛ ਪੂਜਾਈ ॥੨॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×	ਧ	੦	੨	੦	੩	੪
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰ
ਭ	ੜ	ਲੋ	ੜ	ਸ	ੜ	ਤ
ਮ	—	ਮ	—	ਗ	ਪ	—
ਪੂ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰ
ਭ	ੜ	ਲੋ	ੜ	ਸ	ੜ	ਤ
ਮ	—	ਮ	—	ਗ	—	—
ਪੂ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਰ	—	—	ਰ	—
ਸਾ	ੜ	ਤ	ੜ	ੜ	ਹ	ਗ
ਮ	—	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਸ
ਨੰ	ੜ	ਦ	ੜ	ਨਾ	ਮ	ਪ
ਗ	—	ਮ	—	—	ਪ	ਸੰ
ਰ	ੜ	ਜੇ	ੜ	ੜ	ਅ	ੜ
ਵਾ	—	—	—	—	ਨ	ਸੰ
ਕੰ	—	—	—	ਸੰ	ਧ	—
ਤੂ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	—
ਮ	₹	ਏ	₹	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	₹	ਲ	₹	₹	₹
ਭ	₹	ਥਿ	₹	₹	ਰ	ਭ	₹	ਏ	₹	₹	₹
ਅ	₹	ਥਿ	₹	₹	ਰ	ਭ	₹	ਏ	₹	₹	₹
ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਗੁ	₹	ਰੂ	₹	₹	ਗੋ	ਵਿੰ	₹	ਦਾ	₹	₹	₹
ਲਾ	₹	ਗ	₹	ਹ	ਰਿ	ਚ	₹	ਨੀ	₹	₹	₹
ਪ	ਪ	ਨ	—	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਸ	ਗ	ਲ	₹	₹	ਮ	ਨੋ	₹	ਰ	₹	₹	ਥ
ਗੋ	₹	ਵਿੰ	₹	₹	ਦ	ਕੇ	₹	₹	₹	ਗੁ	ਣ
ਰੰ	—	—	—	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	—	—	—
ਪਾ	₹	₹	₹	₹	₹	ਏ	₹	₹	₹	₹	₹
ਗਾ	₹	₹	₹	₹	₹	ਏ	₹	₹	₹	₹	₹

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਣਿ ਸਭ ਕਛੁ ਪਾਈਐ ਬਿਰਥੀ ਘਾਲ ਨ ਜਾਈ ॥

ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਤਿਆਗਿ ਅਵਰ ਕਤ ਰਾਚਹੁ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥੧॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਹੁ ਸੰਤ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਘਾਲਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ ਨਿਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਗਲਿ ਲਾਵੈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਰੇ ਬਿਸਰਤ ਜਗਤੁ ਜੀਵਨੁ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ॥੨॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੭)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	—	੨	—	੦	—	੩	—	੪
ਨ	—	ਸ	ਗਰ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਰਾ
ਸ	₹	ਰਿ	ਹਾ	₹	ਰਿ	ਸਿ	ਮ	₹	ਰਹੁ	₹
ਹ	₹	ਰਿ	ਹਾ	₹	ਰਿ	ਸਿ	ਮ	₹	ਰਹੁ	₹
ਗ	ਰ	ਗ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	—
ਸੈ	₹	₹	ਤ	₹	ਗੋ	ਪਾ	₹	₹	ਲਾ	₹

ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਾ	ਧ	ਸੰ	ਗ	ਮਿ	ਲ	ਨਾ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ੜ	ਵਹੁ
ਸੰ	ਚੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ
ਪੁ	ਰ	ਨ	ਹੋ	ੜ	ਵੈ	ਘਾ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਜਾ	ੜ	ਕੰ	ਸਿਮ	ਰ	ਨ	ਸਭ	ਕ	ਛ	ਪਾ	ੜਈ	ਐ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਬਿ	ਰ	ਥੀ	ਘਾ	ਲ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ੜੜ	ਈ	ੜ	ੜ
ਚੰ	ਚੰ	ਚੰ	ਚੰਗੁੰ	ਚੰ	ਚੰ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਤਿਸ	ਪੁ	ਭ	ਤਿਆ	ਗ	ਅ	ਵਰ	ਕ	ਤ	ਰਾ	ਚਹੁ	ਜੋ
ਸੰ	ਚੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ
ਸ	ਭ	ਮਹਿ	ਰ	ਹਿਆ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜੜ

—ਬਾਕੀ ਝੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੩. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ ਰੰਗੁਲਾ ਰੰਗੁ ਲਾਏ ਮਨੁ ਲੇਇ ॥
ਜਿਉ ਮਾਜੀਠੈ ਕਪੜੇ ਰੰਗੇ ਭੀ ਪਾਹੇਹਿ ॥
ਨਾਨਕ ਰੰਗੁ ਨ ਉਤਰੈ ਬਿਆਂ ਨ ਲਗੈ ਕੇਹ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੬੪੪)

ਅਸਥਾਈ

×	ਗ	੦	੨	੦	੩	੪
ਨੁ	ਰ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	—
ਸ	ਜ	ਣ	ਸ	ਰ	ਗ	—
ਸ			ੜ	ਰੰ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	—
ਨ	ਗ	ਲਾ	ਨੁ	ਮ	ਨ	—
ਰੇ			ੜ	ਲੇ	ੜ	ਗਰ
						ਦਿੜ
						ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਜਿਉ	ਪ	ਮਾ	ਪ	ਜੀ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—
			ੜ				ੜ	ਠੈ	ਕ	ਪ	ੜੋ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਰੰ		ਨ	ਨ	ਸੰ	ਭੀ	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਧਪ	ਧ	ਮ	—
			ੜ	ਗੋ	ਭੀ		ੜ	ੜ	ਪਾ	ਨੁ	ਹਿੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਨਾ		ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
			ਨ	ਕ	ਰੰ	ਗ	ਨ	ਉੜ	ੜ	ਤ	ਰੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਬਿਆ		ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗਰ	ਗ	ਰ
			ੜ	ਨ	ਲ	ੜ	ੜ	ਗੰ	ਕੇ	ਹ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਦੂਜੀ 'ਸੁਰ ਬੰਦਿਸ਼' ਹੇਠਾਂ ਤਾਲ ਧਮਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

੧੪. ਰਾਗ ਦੇਸ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦				੩			
											ਗ	ਪ		
											ਰਾ	ਸਰ	ਮ	ਪ
											ਸਾ	ੜੜ	ਜ	ਣ
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	—	ਨ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ
ਸੇ	ਡਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ				
ਰੰ	ਗ	ਲਾ	ਏ	ੜ	ਮ	ਨੜ	ਲੇ	ਦਿ	ੜੜ					

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਜਿਉ	ਪ	ਮਾ	ਪ	ਜੀ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
			ੜ				ੜ	ਠੈ	ੜ	ਕ	ੜ	ਪ	ੜੋ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	—	ਸੰ	—	ਧ	ਪ
ਰੰ	₪	ਕੰ	ਭੀ	₪	₪	ਸੰ	ਰੰ	₪	ਨੁ	—	ਧ	ਪ
						ਪਾ	ਹੇ	₪	ਹਿ	₪	ਧ	ਪ
ਚੰ	ਭੰ	ਚੰ	ਕੰ	ਮੰ	ਕੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਨਾ	ਨ	ਭ	ਰੰ	₪	ਕ	ਨ	ਨ	₪	ਰੰ	₪	₪	₪
							ਉ	₪	ਚ			
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਪ	—	ਕਰ	ਕ	ਰ	ਸ	ਪ	
ਨੁ	₪	ਨ	ਲ	₪	ਮ	₪	ਕੇ	ਹ	₪	ਸ	ਰ	ਪ
ਬਿਆ					ਕੀ				ਸ	ਸ	ਜ	ਣ

ਨੋਟ :—ਪੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਨਾਮ, ਦੁਕੁਨ, ਤਿਕੁਨ, ਚੰਕੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹੋਏ
ਤਿਹਾਈ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਿਯਮ ਹੈ।

—ਦੇਸ ਰਾਗ ਸਮਾਮਤ—

ਚਰ੍ਰੀ ਸੂਚਨਾ :—ਪੁਸ਼ਰਕ ਦੀ ਛਪਾਈ ਵਿਚ ਜੇ ਕਿਓ ਕਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ, ਤਾਂ
ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਚੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਦੀ
ਬੰਦਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

(ਕਰਤਾ)